

17. YÜZYILDAN ÜÇ MECMUA-İ EŞ'ÂR
(Yüksek Lisans Tezi)

Doğan EVECEN

2011

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

17. YÜZYILDAN ÜÇ MECMUA-İ EŞ'ÂR

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Doğan EVECEN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gülgün YAZICI

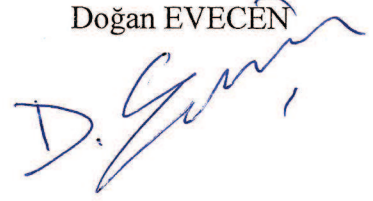
Çanakkale 2011

TAAHHÜTNAME

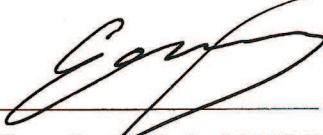
Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “17. Yüzyıldan Üç Mecmua-i Eş’ar” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir bunu onurumla doğrularım.

14/07/2011

Doğan EVECEN

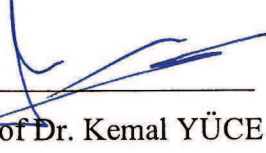
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Doğan Evecen'e ait 17. Yüzyıldan Üç Mecmua-i Eş'âr adlı çalışma, jürimiz tarafından
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Doç. Dr. Gülğün YAZICI
(Danışman)

Üye Prof. Dr. Zafer ÖNLER

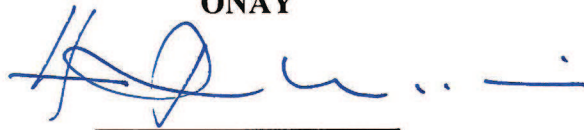

Üye Prof. Dr. Kemal YÜCE

Tez No : 410262

Tez Savunma Tarihi : 14.07.2011

ONAY

Doç. Dr. Hamit PALABIYIK

11./08/2011

ÖZET

17. YÜZYILDAN ÜÇ MECMUA-İ EŞ'ÂR

Kaynakları bakımından dünya edebiyatı içerisinde en zengin edebiyatlardan biri olan Klasik Türk Edebiyatı, bu özelliğini hiç şüphesiz barındırdığı eserlerin gücüyle elde etmiştir. Sayısız eser veren bu anlayışın, deyim yerindeyse imbikten geçmiş halinin bulunduğu ürünlerin arasında şiir mecmuaları gelmektedir. Şiir mecmuaları, belli bir eğitim seviyesine sahip şiir meraklılarının derleyerek seçtiği ürünlerin toplandığı eserlerdir. Sanat eserlerini çağının aynası olarak kabul edersek mecmualar, tam da bu işlevi yerine getiren birinci el kaynaklardır.

İncelediğimiz üç mecmû'a-i eş'âr, içinde belirli bir türü barındırmayan, 17. yüzyılın ön plana çıkmış şiir türleri ve şiir beğenisi ile ilgili ipuçları veren bir özellik göstermektedir. Mecmuaların kim tarafından ve hangi tarihte yazıldıkları tam olarak bilinmemektedir. Tezimizde 17. yüzyılda yazılmış üç mecmû'a-i eş'âr transkripsiyon harfleri ile latin alfabesine aktarılmış, mecmua tasnifi ve dönemin şiir üslubu hakkında bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir mecmuaları, mecmua geleneği, 17. yüzyıl, Klasik Türk Edebiyatı, gazeller.

ABSTRACT

FROM 17th CENTURY THREE POEM COLLECTIONS

Classical Turkish Literature, which is known one of the richest literature in world literature in terms of its sources, acquired its this feature undoubtedly with the power of works it involves. Given countless works, so to say, among the products which have this perception's distilled shape, there are poem collections (mecnua-i eş'ar), poem collection are the products that are collected works compiled by the people interested in poem who have a particular education level. If we consider art objects as the mirror of their era, mecnuas are the first hand sources which perform this function precisely.

The three analyzed poem collection which do not have any particular genre show a feature giving out clues about poem genres and poem fancy standing out of 17th century. The writers of the mecnuas and the years they have been written are not precisely known. In our thesis, the three poem collection written in 17th century are transcribed ,and information has been given about mecnua classification and the poem style of the era.

Key words: poem collections, tradition of "mecnua", 17th century, Classical Turkish Literature, Ghazals.

ÖN SÖZ

Klasik Türk Edebiyatı, tarihi süreç içerisinde başlangıcından, son bulduğu 19. yüzyılın sonlarına kadar, içinde birçok malzemeyi barındıran engin bir deniz özelliği gösterir. Araştırma alanı olarak öncelikle divan, mesnevi, tezkire gibi belli başlı türler üzerinde durulurken, kaynakların işlenmeye başlamasıyla bu sınırlı alan genişletilmiştir. Bu genişleyen yelpazede mecmualar önemli bir yere sahip olmuştur. Yeterince çalışma yapılmamasına rağmen son yıllarda bu alanda çalışmaların sıklaştığı söylenebilir.

Sadece edebiyat alanında değil, din, tarih, tasavvuf, musıkî, günlük yaşam, ilaç tarifleri gibi birçok alanda yazılmış olan mecmualar, derlemecinin kişisel tasarrufu çerçevesinde oluşturulmuşlardır. Mecmualar, içlerinde barındırdıkları muhteva sayesinde geçmişe ışık tutmaktadırlar. Bugünkü antolojilere benzeseler de içeriğin çeşitlilik göstermesi nedeniyle bu tanım mecmuaları tam olarak karşılamamaktadır.

Yazma eser barındıran kütüphanelerde bulunan pek çok mecmua, divan tertip etmemiş, eserleri günümüze gelmemiş, divanı tertip edildikten sonra da şiir yazmış şairlerin şiirlerini tespit etmeyi sağlamaktadır. Yazdıkları döneme ayna tutmuş, şiir zevkinin seyrini tespit etmede çok önemli bir role sahip olmuşlardır. Mecmuaların çoğu, şiir meraklısı, şiirden anlayan ve şiir zevki olan insanlar tarafından tertip edilmiştir. Mecmualar genellikle manzum ve mensur metinlerin bir arada verildiği ve çoğunlukla başka bir nüshası bulunmayan eserlerdir. Geniş bir zaman diliminde tertip edildikleri varsayımından hareketle, zamanla el değiştirdiği, başkalarına yazdırıldığı ya da derlemecinin farklı yazı çeşidi denemeleri yaptığı söylenebilir.

Bu çalışmada XVII. yüzyılda kaleme alınmış olan üç mecmua-i eş'âr'ın metin incelemesi yapılmaya çalışılmıştır. Dönemin şiir karakteristiği ve şiirin hangi yönü üzerinde durulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Tezimizin konusuna kaynaklık eden üç mecmua Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde 387, 398 ve 412 numaralarıyla kayıtlıdır. Aynı kütüphanede yapılan taramalarda ikinci nüshalarına rastlanmamıştır. Mecmuaların içinde ya da kütüphane kayıtlarında derlemecilerine dair bilgi bulunmamaktadır.

Çalışmamızın giriş bölümünde mecmualar ve türleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra XVII. yüzyılın şiir özellikleri üzerinde durulmuştur. Mecmuaların dikkati çeken imla özellikleri ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Kaynak olarak kullanılan mecmuaların her biri ayrı bir bölümde ele alınarak nüsha tavsifleri ve muhtevaları ayrıntılı olarak verilmiştir. Mecmua tavsiflerinden sonra metinlerin içerisinde yer alan şair ve şiiirlere ait bir tablo verilerek içeriğin daha anlaşılır olması amaçlanmıştır. Çalışmamızın son bölümünde 17. yüzyılın şiir zevki üzerine bir değerlendirme, metinlerden hareketle yaptığımız sonuç ve değerlendirme ve son olarak da şairler indeksi yapılmıştır. Metin kısmında, metin tamirleri [] işareti ile gösterilmiştir. Ulaşabildiğimiz divanlardan mecmualardaki şiirlerin karşılaştırılması yapılmış, farklılıklar dipnotta belirtilmiştir.

Mecmualar yaklaşık 300 yıllık bir eser olduğundan çoğu yerlerinde silinme ve yırtılma meydana gelmiştir. Metnin okunamayan ve tamir edilemeyen yerleri “.....” şeklinde gösterilmiştir. Bu anlamda eksikliklerin tamamlanacağı, kusurların bağışlanacağını ümid ediyoruz.

Tez yazma sürecinde bana destek olan değerli dostlarım Nazmi ALAN ve Hakkı BOYRAZ’a, sıkıntılı anımda bana kapısını açan değerli hocam Doç. Dr. Gülgün YAZICI’ya, değerli zamanını benden esirgemeyip, bu çalışmanın ortaya çıkmasına ön ayak olan fakat ömrü vefa etmeyen, merhum hocam Doç. Dr. Mustafa AKSOY’a teşekkürü borç bilirim.

Doğan EVECEN

Çanakkale 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	
Klâsik Türk Edebiyatında Mecmualar.....	2
XVII. Yüzyıl Şiirine Genel Bir Bakış.....	6

I.BÖLÜM

1.1 MECMUA-İ EŞ'ÂRLARIN TAVSİFLERİ

1.1.1 387 Nolu Mecmuanın Tavsifi.....	10
1.1.2 398 Nolu Mecmuanın Tavsifi.....	11
1.1.3 412 Nolu Mecmuanın Tavsifi.....	12

1.2 MECMUA-İ EŞ'ÂRLARIN MUHTEVALARI

1.2.1 387 Nolu Mecmuanın Muhtevası.....	13
1.2.2 398 Nolu Mecmuanın Muhtevası.....	14
1.2.3 412 Nolu Mecmuanın Muhtevası.....	17
1.2.3.4 Mecmualarda Yer Alan Şair ve Şiir Tablosu.....	19

1.3 MECMUALARIN İMLA ÖZELLİKLERİ.....

II.BÖLÜM

Metnin Latin Alfabesine Aktarımında İzlenen Yöntem.....	26
Transkripsiyon Alfabesi.....	27
METİN	

a. 387 Nolu Mecmua.....	28
b. 398 Nolu Mecmua.....	180
c. 412 Nolu Mecmua.....	333

III. BÖLÜM

17. YÜZYILIN ŞİİR ZEVKİ.....	455
SONUÇ.....	456
ŞAİRLER İNDEKSİ.....	459
KAYNAKÇA.....	469
EK-TIPKI BASIMA AİT ÖRNEKLER	

KISALTMALAR

a.g.e.....:	adı geçen eser
a.e.....:	aynı eser
bkz.....:	bakınız
C.....:	Cilt
Edb.....:	Edebiyat
Fak.....:	Fakültesi
Ktp.....:	Kütüphanesi.
MEB.....:	Milli Eğitim Bakanlığı
s.....:	sayfa
TTK.....:	Türk Tarih Kurumu
Üniv.....:	Üniversitesi
Yay.....:	Yayımları
YKY.....:	Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

Klasik Türk Edebiyatında Mecmualar

İçerdiği eserler bakımından engin bir deniz olarak nitelendirilebilecek Klasik Türk Edebiyatının en önemli kaynaklarından birisi mecmualardır. Yazma eser bulunduran kütüphanelerimizde sayısı tam olarak bilinemeyen mecmualar, yazıldıkları devrin aynası olma özelliğini göstermişlerdir. Üzerinde yapılan çalışmalar az da olsa, sahip oldukları değer itibarıyla önümüzdeki yıllarda bu çalışmaların artması söz konusu olacaktır.

“Mecmua”, Arapça “cem” kelimesinden türetilmiş olup sözlüklerde; “1.Toplanmış bir araya getirilmiş, 2. Seçilmiş yazılardan oluşan kitap, 3. Dergi, 4. Cönk, şiir antolojisi¹”, “seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap²”, “toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin tamamı, antoloji, güldeste³” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan hareketle mecmuaların aslında rastgele manzum-mensur eserlerin bir araya getirilmediği gerçeği ortaya çıkacaktır. Mecmuaların oluşturulmasında dikkat edilen en önemli husus, manzum ya da mensur örneklerin belli bir kalite ve beğeni taşımasıdır. Bu yüzden mecmualar içerikleri itibarıyla devrin şiir zevkini ve beğenisini anlamada en büyük araçlardan biri olmuştur.

Mecmualar için günümüzde “antoloji” kelimesi kullanılıyor olsa da bu tanımın mecmuaları yeterince karşılamadığı açıktır. Antoloji kelimesi Türk Edebiyatında 20. yüzyılın başlarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Antoloji tanımının kullanılmaya başlandığı tarihe kadar bu eserlere; nazire mecmuaları, mecmualar, güldeste, cönk, müntehabat gibi çeşitli isimler verilirdi.

Mecmualar, Klasik Türk Edebiyatı’nda derleyen tarafından beğeni, ilgi ve ihtiyaçlar çerçevesinde, düzenli ya da düzensiz bir şekilde oluşturulur. Manzum ve mensur metinlerin iç içe veya ayrı ayrı yer alması, bilgi yönünden zengin olması bu el yazması kaynakların en belirgin özellikleridir. Genellikle belli bir düzen barındırmayan mecmualar, günümüzde derlenen bilgileri, ilaç formüllerini, şiir ve inşâ örneklerini ihtiva etmesi bakımından tarihsel bir belge niteliği gösterir. Dikkatle incelendiğinde farklı yazı tiplerinin mecmualarda kullanıldığı görülecektir. Bu durum mecmuaların el değiştirdiğini ve uzun bir zaman sürecinde oluşturulduğunu göstermektedir. Divanlarda kendini

¹ Mehmet Kanar, Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Derin Yay. İstanbul 2005, s.442

² Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 2008, s.596.

³ İsmail Parlatır, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınları, Ankara 2006, s.1033

gösteren düzen ve itina burada söz konusu değildir. Elbette bu hususların dikkate alındığı mecmualar da vardır. Fakat mecmuaların genelinde bir düzensizlik mevcuttur. Bundan dolayı imla yanlışlarını sıkça tekrarlandığı görülmektedir. Bazı kütüphanelerde mecmuaların “cönk” olarak kaydedildiği görülmektedir. Bir defter olarak aynı şekilde sahip olmalarına rağmen, mecmualar eğitim seviyesi daha yüksek kişiler tarafından yazılmışlardır.

Sadece şiir bulduranlar olduğu gibi mensur örneklerin şiirlerle beraber yer aldığı mecmualar da oldukça yaygındır. Kağıdın değerli ve bulmanın zor olduğu dönemlerde bu iç içelik bir zorunluluğun ifadesidir. Bu yüzden müellif ya da müstensih aklına geleni, günübürlük karşılaştığı ve yazmak durumunda kaldığı her türlü şeyi o kağıtlara dökmek zorunda kalmaktadır. Böylelikle ortaya manzum-mensur karışık mecmualar ortaya çıkmaktadır. İlk başta bir düzensizlik gibi gözükse de bu durum, tarihe tanıklık etmekte ve dönemin şiir zevkini ortaya çıkaracak özellikler taşımaktadır. Ayrıca bu içerik dönemin ilmî, edebî, siyasî... gelişmelerini takip etmek açısından da son derece faydalı bir içeriğe sahip olmasını sağlamaktadır.

Üzerinde çalıştığımız üç mecmû‘a-i eş‘âr, içinde çok az mensur örnekler barındırmasına rağmen bu düzensiz ya da manzum-mensur karışık mecmua tanımına girmektedir. Çalışmamızın çerçevesi bağlamında tezimize dahil etmediğimiz bu kısımlarda ilaç tarifi, Arapça dualar gibi nesir örnekleri mevcuttur. Bu bağlamda “karışık metinli mecmualar”; seçme şiirleri ihtiva ettiğinden “seçme şiir mecmuaları” sınıfına dahil edilebilir. Bu değerlendirme, mecmuaların tasnifi ile ilgili ortak bir çerçeve çizen Agah Sırrı Levend⁴, Günay Kut⁵ ve Atilla Özkırmımlı⁶ ya aittir. Agah Sırrı Levend’in mecmua tasnifi şöyledir:

- a) Nazire Mecmuaları
- b) Meraklılarınca toplanmış, birer antoloji niteliğindeki mecmualar
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar

⁴ Agah Sırrı Levend, “Mecmua”, Türk Edebiyatı Tarihi I, TTK Yay., Ankara 2000

⁵ Günay Kut, “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yay., İstanbul 1986, C.6.

⁶ Atilla Özkırmımlı, “Mecmua”, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yay., İstanbul 1990, C. 3.

Günay Kut'un da tasnifi aynı doğrultudadır:

- a) Nazire Mecmuları
- b) Seçme şiir mecmuaları
- c) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar
- d) Karışık mecmualar (fevaid mecmuaları)
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış ve derleyeni belli mecmualar

Atilla Özkırımlı da aynı doğrultuda bir mecmua tasnifi ortaya koyacaktır:

- a) Nazireler Mecmuaları
- b) Meraklılarca toplanmış, antoloji niteliğindeki seçme şiirler mecmuaları
- c) Çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar
- d) Benzeri konularda yazılmış yapıtların toplandığı mecmualar
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanan, yararlı bilgileri, fıkraları, özel mektupları kapsayan mecmualar

Bu üç tasniften hareketle mecmuaları yakından tanımak, konunun daha iyi anlaşılması için faydalı olacaktır:

a) Nazire Mecmuaları

Bir şair tarafından yazılan şiirin örnek alınıp, aynı vezin, kafiye veya redifle yeni bir şiir yaratma uğraşı olarak tanımlanabilecek olan nazireler, Osmanlı şiir geleneğinde önemli yere sahiptir. Şair olma yolunda önemli bir aşama olan nazireler, yüzyıllar boyunca bir gelenek oluşturma ve şiirin temel özelliklerini asırlarca yeni temsilcilere öğretme işlevi görmüştür. Mehmet Kalpaklı'nın "Osmanlı şiir akademisi: Nazire"⁷ başlığıyla ortaya koyduğu nazire tanımı tam da bu noktada gerçek ifadesini bulacaktır. Çünkü nazireler birer akademi işlevi görmekte şairin olgunlaşmasında çok önemli bir işlev görmektedirler.

Nazireleri bir araya getiren nazire mecmuaları edebiyat tarihi incelemelerinde tezkireler kadar önemli kaynaklardır. Bunların en önemlileri, Ömer b. Mezd'in 1436

⁷ Mehmet Kalpaklı, "Osmanlı Şiir Akademisi: Nazire" Türk Edebiyatı Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul 2007, C.2, s.133.

yılında tamamladığı “Mecmuatü’n-nezâir”, Eğirdirli Hacı Kemal’in 1512 yılında tamamladığı Câmîü’n-nezâir, Edirneli Nazmi’nin 1533-34’de tamamladığı Mecmaü’n Nezâir, Kanuni Sultan Süleyman’ın hizmetkarlarından Pervane b. Abdullah’ın 1560 yılında tamamladığı Pervane Bey Mecmuası, son olarak da 17.yüzyılda kaleme alınmış olan Hisali’nin “Metâliü’n-nezâir”i dir.

b) Meraklılarınca Toplanmış, Birer Antoloji Niteliğindeki Mecmualar

Şiir beğenisi ve ilgisine sahip kişilerin, şiir meclislerinde ya da günlük hayatın herhangi bir noktasında duydukları şiirleri not etmeleri ile oluşturulmuş mecmualardır. Bu tarzda yazılan mecmualar genellikle devrin ileri gelen şairlerinin divanlarından seçilen şiirler ile oluşturulur. Bu mecmualar daha ziyade “mecmua-i devâvîn” olarak adlandırılır. İstinsah edenin belli olmadığı ve kayıt altına alınmadığı bu eserler günümüzde antoloji türüne oldukça benzer özellikler gösterirler. Tanzimat sonrasında Batılı bir tarzda, antoloji olarak düzenlenmeye başlayan mecmualar Cumhuriyet dönemine kadar antoloji olarak isimlendirilmemiştir. Ziya Paşa’nın “Harabat”ı, Namık Kemal’in “Tahrib-i Harabat”ı, Ebuzziya Tefvik’in “Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye”si bu alanda yazılmış adında antoloji geçmeyen eserlerdir. Bunlara ilaveten Ahmet Cevdet’in “Asar-ı Nefise”, Fahir İz’in “Eski Türk Edebiyatı’nda Nazım” ve “Eski Türk Edebiyatında Nesir”, Faruk Kadri Timurtaş’ın “Osmanlı Türkçesi Metinleri II” adlı eserleri önemli antolojik kaynaklar olarak söylenebilir.

Cumhuriyet döneminde de önemli antolojiler yayınlanmıştır. Bu dönemden itibaren antoloji sözcüğü bu eserlerin isimlendirilmesinde net bir şekilde kullanılmaya başlanacaktır. Fuad Köprülü’nün “Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi”, Necmettin Halil Onan’ın “İzahlı Divan Şiiri Antolojisi”, Vasfi Mahir Kocatürk’ün “Divan Şiiri Antolojisi: Tercümeleriyle”, İskender Pala’nın “Divan Şiiri Antolojisi: Divanü’-d-devâvîn” ve Ahmet Atilla Şentürk’ün “Osmanlı Şiir Antolojisi” gibi eserler, içinde antoloji başlığı bulunan, edebi çalışmalarda sıkça başvuru kaynağı olarak kullanılmış önemli eserlerdir.

c) Çeşitli Konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Oluşturulan Mecmualar

Manzum ve mensur metinlerin iç içe verildiği belli bir düzen göstermeyen mecmualardır. Türkçe, Arapça, Farsça gibi farklı dillerde yazılan eserlerin bir araya getirildiği bu mecmualar “fevaid mecmuaları” olarak da bilinir. Not tutma esasına göre hazırlanan bu mecmualar derleyenin beğeni, ilgi ve bilgisine göre şekillenir. Bu mecmualar dönemin sosyal, siyasi, tarihi, dini hayatına, ilaç tarifleri, tereke kaydı, mektuplar, dualar, hadisler, rüya tabirleri vs. içerikleriyle ışık tutarlar. Bu mecmualar birinci elden kaynak olması bakımından araştırmacıya önemli veriler sağlamaktadır.

d) Benzeri Konularda Yazılmış Yapıtların Toplandığı Mecmualar

Tür bakımından benzer özellik gösteren yapıtların bir araya getirilmesi ile meydana getirilmiş mecmualardır. Şiir, tarih, dua, muamma, ilaç gibi konular tek başlarına işlenir ve yazılmış metinler derlenerek oluşturulur. Bu mecmualar günümüzde tarih, edebiyat, tıp, felsefe gibi başlı başına bir alanı temel alıp işleyen dergilere benzemektedir.

e) Tanınmış Kişilerce Hazırlanan Mecmualar

Diğer mecmua türlerinin aksine derleyicisi belli olan mecmualardır. Bu derleyiciler devrin tanınmış simaları olup, kendi isimleriyle müsemma olan mecmualar meydana getirmişlerdir. Bu mecmualarda biyografiler, çeşitli konularda yazılmış metinler, musiki, ilaç tarifi, remil ve bunun dışında pek çok faydalı bilgiler, derleyicinin kendisine ait mektuplar da yer alabilir. “Ayvansarayî Mecmuası”, “Süleyman Fâik Mecmuası”, “Hattat Hüseyin Mecmuası”, “Fasih Dede Mecmuası” bu tür mecmualar dahilinde değerlendirilebilir.

Mecmualar ile ilgili yapılmış bu tasnifler pratik bir çözüm sunarken, iki veya daha fazla gruba giren mecmuaların olması tasnifin daha çok geliştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

XVII. Yüzyıl Şiirine Genel Bir Bakış

XVII. yüzyıl, klasik şiirin seyri açısından dikkate değer özellikler taşımaktadır. Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal, askeri ve iktisadi alanındaki çözülme sürecinin aksine, Türk edebiyatının yükseliş ve gelişimini (özellikle şiir alanında) sürdürdüğü görülmektedir. Bu görüntünün kaynağında klasik şiirin bir geleneğe tabi olması ve bir önceki asırda zirve noktasına erişerek, farklı seviyelere taşıyacak yolu açmış olmasıdır.

Devletin sanatkârı koruma politikasının bu yüzyılda devam etmesi ve “şiirin hayatın bir parçası sayılması⁸” anlayışı, şiirin devlet içindeki olumsuzluklardan etkilenmeyip gelişimini sürdürmesini sağlamıştır. Bu yüzyılda dikkati çeken önemli noktalardan birisi, şair bolluğudur. Rızâ Tezkiresi'nde 1591-1641 yılları arasında yaşamış şair sayısı 266, Âsım' 1620-75 yılları arasında 123, Safâyî'de ise 1640-1720 yılları arasında 476 şair tespit edilmiştir.⁹

Devrin şiirde ön plana çıkan en önemli özelliklerinden birisi farklı anlayışların ürünü olan dört edebi üslubun ortaya çıkışıdır. Şiirde geline bu konak, klasik şiire yeni bir boyut kazandırmıştır. XVII. yüzyılın şiirini anlamlandırmak ve bir tablosunu çizmek bu üslupları yakından tanımakla ilgilidir. Bunlar:

Klasik Üslup

Bâkî ile somutlaşan bu tarz oldukça yankı bulmuş ve devam ettirilmiştir. Rindane söylem, ahenkli söyleyiş bu tarzın merkezini oluşturur. Bu üslubun en önemli özelliği muhtevadan ziyade şiirselliğin ön planda tutulmasıdır.¹⁰ Klasik üslup aracılığıyla şiir, beşeri aşkın dillendirildiği, eğlence ve coşkunun ifade edildiği bir araca dönüşmüştür.

Bu tarz sayesinde yerli ve orijinal söylem şiirde ifadesini bulmuş, sosyal hayat şiirin unsuru olmaya başlamıştır. “Şiirde rahat ve tabii bir Türkçenin kullanıldığı bu dönem, mecaz ve mazmun sisteminin kalıplaşması ve şiirde ortak bir anlam evreninin oluşması bakımından da bir dönüm noktası olmuştur¹¹”.

⁸ Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay. İstanbul 2005 s. 363.

⁹ Abdülkadir Erkal, *Divan Şiiri Poetikası (17. Yüzyıl)*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2009. s. 87.

¹⁰ a.e s. 88.

¹¹ Ali Fuat Bilkan, “Şiir”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul 2007, C.2 s. 257.

Bu yüzyılda önceki dönemin şiir tarzı olan klasik üslup şairleri, kendilerinden sonra gelen temsilcileri etkileyecek bir edebi güce sahip olmuşlardır. Bu tarzın en önde gelen temsilcilerinden bazıları; Şeyhülislam Yahyâ, Şeyhülislam Bahâyî, Nedim-i Kadim, Mezâkî, Fasih Ahmet Dede'dir.

Sebk-i Hindî

Hint tarzı veya Hint üslubu demek olan Sebk-i Hindî, İran'da doğmuş, Hindistan'da gelişmiş ve XVII. yüzyıldan itibaren birçok ülkenin (özellikle Fars ve Türk) edebiyatlarına girmiştir. Esasen XVI-XVIII. yüzyıllarda gelişmiş ve şairlerin elinde ince ve girift hayaller sistemine dayanan bir edebi tarz halini almıştır.

Edebiyatımıza konu, hayal, dil ve ifade zenginliği getirmiş edebi gelişimin ivme kazandırıcı bir unsuru olmuştur. Bu üslup tarzında mübalağa önemli yer tutmuş ve şairler "gülüv" derecesinde mübalağa yapmaktan çekinmemişlerdir. Ancak bunu yaparken, belagat ve fesahat kaidelerine de uymuşlardır.¹² Bu tarz ile yazılan şiirlerdeki yeni mazmun ve söylem arayışı kısmen şiirin kalitesini düşürmek gibi bir tehlike taşısa da Sebk-i Hindî, klasik şiirin önemli üsluplarından birisi olmuştur.

Sebk-i Hindî, Nef'i, Fehîm-i Kadim, Nâ'ilî, Nedim-i Kadim, Şehrî, Neşâtî ve Râsih gibi Türk edebiyatının önemli şairleri tarafından temsil edilmiş ve klasik şiire yeni bir soluk getirmiştir.

Hikemî Üslup

Nabi ile anılan bu tarz, Osmanlı Devleti'nin birçok alanda bozulmaya başlamasına verilen bir tepkinin ifadesidir. "Hikmet" Arapça kökenli bir kelime olup, "gizli düşünce, bilinmeyen neden, özellikle varlıkların ve olayların oluşunda Allah'ın insanlarca anlaşılmayan gizli amacı, bilgelik, sağduyu, atasözü, özdeyiş, vb. anlamlara gelir"¹³.

¹² Ali Fuat Bilkan, Şadi Aydın, *Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı*, 3F Yayınevi, İstanbul 2007. s. 21-22.

¹³ Şener Demirel, *XVII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup - Sebk-i Hindî - Hikemî Tarz - Mahallileşme*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/2000694881_12demirelşener.pdf (26.05.2011) s. 259.

“Hikemî Şiir” “Nâbî Ekolü” ya da “Hakimane Şiir” olarak tanımlanan bu şiir tarzı, şiirde düşünceye ağırlık veren, okuyucuya yol gösterme, yaşanan rahatsızlıkların edebi ve şairane bir üslupla dile getirilmesi olarak bilinir. “Hikemî tarz şairlerine göre manasız, hikmet ve hakikatten yoksun şiir, ağını sudan balıksız çekmeye, içi boş bademe, kokusuz laleye, çocuktan kesilmiş kadına, nakışı olmayan sade bir yüzüğe, dilberi olmayan meclise benzer¹⁴” şeklinde ifade edilen şiir yaklaşımları, bu tarzın ana hatlarını ortaya koymaktadır.

Kemâl’den zevâl’e şeklinde nitelendirilebilecek olan bu dönem, XVII. yüzyılın ikinci döneminde ağırlık kazanır. Devletin eski ihtişamını kaybetmesi ve otoritenin sarsılıp işlerin yolunda gitmemesi, işlerinin ehli olmayan, buldukları makamı kendi çıkarları için kullanan yöneticilerin icraatları, şiirde ifadesini bulmuştur. Çağının aynası olan şair, içinde bulunduğu sosyal düzenden bağımsız üretimde bulunamayacağı için, eserlerine bu rahatsızlıkları yansıtmıştır. Bu tarz ile geçmişin kalıpları biraz da olsa kırılacak ve eskinin sese ve söze önem veren şair görüntüsü yerine artık içeriğe, okuyucuya verilen mesajı önem veren bir şair görüntüsü oluşacaktır.

Klasik şiirimize yeni bir bakış açısı kazandıran bu tarz atasözü, deyim ve hikmetli söz söyleme olarak şiirde ifadesini bulmuştur. Hikemî şiir, zamanla yeni kapılar açacak ve klasik şiirimizin farklı bir hüviyete bürünmesinin alt yapısını hazırlayacaktır. Hikemî şiir ile birlikte gelen mahallileşme hareketi bu akımın açtığı gedikten kendisine bir yol bulacaktır. Kendinden sonra gelen şairleri etkileyen Nâbî’nin dışında Sâbit, Sâmi, Seyyid Vehbi, Keçeci-zâde İzzet Mollâ gibi şairler söylenebilir.

Mahallileşme Hareketi

Bu hareketin özünde, sade bir Türkçenin tercih edilmesi, yerel söyleyişlerin ve halk tabirlerinin kullanılması, atasözü ve deyimlere yer verilmesi, günlük olayların şiirin konusu olması, mahalli kahramanların şiirde yer bulması vardır. XVII. yüzyılın dört edebi üslubundan birisi olan Mahallileşme Hareketi’ni alanın araştırmacıları, Türkî-i Basit akımının bir devamı olarak nitelendirirler. Yukarıda saydığımız diğer üsluplarla ortak yönleri olan bu akım, XV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür.

¹⁴ Hüseyein Yorulmaz, *Divan Edebiyatında Nâbî Ekolü*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1996. s. 13.

Necâtî'nin gazellerinde ortaya koyduğu bu anlayış “özellikle XVI. yüzyılda Bâkî'nin şiirlerinde görülen İstanbul Türkçesi ve mahallî unsurlar, Taşlıcalı Yahya'nın mesnevilerinde işlenen konular ve kahramanlar bu tarz söyleyişin en dikkat çekici örneklerindedir. Bu süreç XVII. yüzyılda Nev'î-zâde Atâyî ve Sâbit gibi şairlerin özellikle mesnevilerinde gerek yerli konuların işlenmesi ve yerli malzeme tercihleri bakımından, gerekse kullandıkları dil ve söyleyişteki tasarrufları sayesinde daha rasyonel bir karakter kazanmıştır”¹⁵ değerlendirmesi ve XVIII. yüzyılın en müstesna şairlerinden biri olan Nedim ile devam etmesi, hareketin sadece bir dönemin ürünü olmadığını yüzyıllar içinde gelişip olgunlaştığını ifade etmektedir.

Dönemin farklı üsluplara olan eğilimlerini ve devletin içinde bulunduğu durumu göz önünde bulundurduğumuzda; kalıpları kırılan geleneğin, böylesi bir hareketi beslemesi hiç de şaşırtıcı değildir. Yeniye arama ihtiyacı ya da zorunluluğu, bu hareketin dile kazandırdığı zenginliğin temelini oluşturmuş ve yüzyıllar içinde artarak devam etmiştir. Sâbit ile yankısını bulan bu hareketin XVII. yüzyıldaki diğer temsilcileri arasında Şeyhülislam Yahyâ Efendi ve Ganizâde Nâdirî'yi sayabiliriz.

Klasik şiirin, Fars etkisinden kurtulup kendine özgü bir hüviyet kazandığı XVII. yüzyıl, farklı üslup ve tarz arayışlarını barındırması nedeniyle diğer dönemlerden ayrı bir öneme sahiptir. Dilin sadeleşmesi, yerel söyleyişlerin şiirde yer bulması gibi dili zenginleştiren faktörler, klasik şiire yeni bir soluk getirmiş ardından gelen şairleri de etkilemiştir. Bunun yanında sebk-i hindî anlayışı ile yazılan şiirler dili ağırlaştırmıştır. Ancak, her ne kadar orijinal hayaller bulma gayreti ile bu doğrultuda şiirler yazılsa da, bu yönelim şiirin doğasını bozduğundan zamanla bundan vazgeçilmiştir.

¹⁵ a.g.e s. 262.

I. BÖLÜM

A. MECMŪ‘A-İ EŞ‘ĀRLARIN TAVSİFLERİ

1.1 387 Nolu Mecmuanın Tavsifi

XVII. yüzyılın şiir tablosunu ortaya çıkarmak için kullanacağımız bu mecmua Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’nde 387 numara ile kayıtlı yazma eserdir. Türkçe yazılmış olan eser “Yazmalar Kataloğu¹⁶”nda “Mecmua-i Eş’ar” adıyla, 210 x 130 mm. ölçüsünde, 55 varakta¹⁷, muhtelif satırlı, âharlı krem kağıda yazılmıştır. Zencirekli kahverengi meşin cilt içindedir.

Yazmaya ait sayfaları zaman içinde yıpranma ve yırtılmadan dolayı yeniden numaralandırılmıştır. Mecmuanın bazı yerleri ıslanarak deforme olsa da genel olarak iyi durumda olduğu söylenebilir. İçersindeki bazı sayfaların boş olması da zamanla oralara notlar düşülmek amacıyla boş bırakıldığı fakat zamanla bunun unutulduğu, arkasından gelen sayfalara devam edildiği söylenebilir. Mecmuanın son varaklarına baktığımızda bantla yapıştırıldığı görülmektedir. Bu da bize zamanla mecmuaya eklentiler yapıldığını ya da tamir gördüğünü düşündürmektedir.

Kim tarafından oluşturulduğuna dair bir kayda rastlanmamıştır. Ancak mecmuada yer alan “Li muharririhi” başlıklı şiirlerden hareketle, derleyenlerin Halîm, Hilmî ve Reşîd olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, mecmuaların el değiştirmiş olabileceğine dair düşüncemizi doğrulamaktadır.

Tertipli bir görüntü çizmeyen mecmuanın sadecenin üç 3b-10b varakları mürettep bir özellik göstermektedir. Aynı durumun diğer varaklar için geçerli olmadığı, muhtelif satırlardan kurulduğu ve böylece fevaid tarzında yazıldığı söylenebilir. Bu karışıklık ve üstünkörü gibi görünen kompozisyon aslında müstensihin kendi tasarrufu altında yapılmıştır. Belli bir düzen izlemeyip şiirleri hoşuna gittiği tarzda düzenleyip bazen de çeşitli görsel şekiller kullanarak mecmuayı renklendirmiştir.

¹⁶ Katalog bilgisi için bkz. *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, YKY Yay. İstanbul 2001, s.167.

¹⁷ Mecmua “Yazmalar Kataloğu”nda 55 varak olarak belirtilmişse de mecmuanın 58 varaktan oluştuğu “tesbit fişi”nde belirtilmiş ve tarafımızca düzeltilmiştir.

Bu görsel öğeler derlemecinin göze de hitap etme gayretinin yansımasıdır. Mecmuanın geneline yayılmasa da bu şekiller eseri daha canlı göstermektedir.

1.2 398 Nolu Mecmuanın Tavsifi

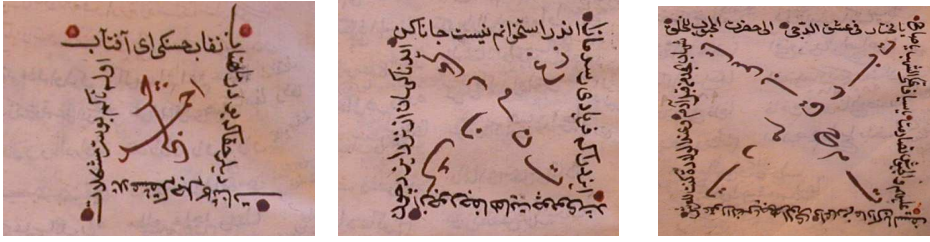
Çalışmamızın ikinci kaynağını oluşturan bu mecmû'a-i eş'âr Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde "Mecmû'a-i eş'âr" adıyla 398 numarada kayıtlıdır¹⁸. Türkçe yazılmış olan eser, 190 x 120 mm. ölçüsünde, 45 varakta¹⁹, muhtelif satırlı, elvan kağıda yazılmıştır. Nesta'lik hatla yazılmış olan mecmua, kahverengi meşin cilt içindedir.

İlk varağı özensiz bir şekilde düzenlenmiş olan mecmua, "2a" dan itibaren düzenli bir görünüm arz etmektedir. Muhtelif satırlardan oluşan mecmuanın sadece bir varağı boş bırakılmıştır. Sayfa numaraları derlemeci tarafından yazılmamıştır. Bu işlem mecmua kütüphaneye kaydedildikten sonra yapılmıştır. Zaman içerisinde çok fazla deforme olmayan mecmuanın varakları arasında kopmalar oluşmuşsa da, bu varaklar bantla yapıştırılarak muhafaza edilmiştir.

Kim tarafından oluşturulduğuna dair bir kayda rastlanmayan eserde 387 nolu mecmuada yer alan "İlî muharririhi" başlıklı şiirler yer almamaktadır. Mecmuanın sadece 1b, 9a 34a - 37b varaklarında mensur metinler bulunmaktadır. Önceki mecmû'a-i eş'ârda gördüğümüz dağınıklık burada görülmemektedir. Tek bir müstensihin elinden çıktığı çok açık olan mecmua, muhtelif satırlardan kurulmuş olup, fevaid tarzında yazılmıştır. Daha fazla şiirin sığması için metinler, belli bir düzen içerisinde verilmemiştir. Önceki mecmuada görülen görsel malzeme kullanma ihtiyacı ya da seçimi bu nüshada üç kıt'a ile sınırlandırılmıştır.

¹⁸ Katalog bilgisi için bkz. *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, YKY Yay. İstanbul 2001, s.169.

¹⁹ Mecmua "*Yazmalar Kataloğu*"nda 44 varak olarak belirtilmişse de mecmuanın 45 varaktan oluştuğu tesbit fişinde belirtilmiş ve tarafımızca düzeltilmiştir.

Yukarıdaki şekilleri, derlemecinin göze de hitap etme isteğinin bir yansıması olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Bu tarz göze hitap eden şekiller, şiirde de tercih edilmiş, bî-nokta gazel ve kıtalar mecmuaya alınmıştır²⁰.

1.3 412 Nolu Mecmuanın Tavsifi

Tezimizde çalışmasını yaptığımız üçüncü mecmû'a-i eş'âr, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde "Mecmû'a-i eş'âr" adıyla kayıtlı 412 nolu mecmuadır²¹. Türkçe olan eser, 200 x 140 mm. ölçüsünde, 43 varakta²², muhtelif satırlı, âharlı krem ve nohudî kağıda yazılmıştır. Ta'lik yazı stiline kullanıldığı mecmua, bordo mukavva kapak cilt içindedir.

Mürettep bir özellik göstermeyen mecmua, seçilen diğer iki mecmua arasında fiziksel durumu en kötü olanıdır. Zaman içerisinde oldukça deforme olan nüshanın, su değmesi sonucu silinmiş yerlerinin yanında, kopmalar, yırtılmalar da meydana gelmiştir. Birçok yazı stiline kullanıldığı mecmuanın birden fazla derlemecinin ürünü olduğu oldukça aşıkardır. Şiirlerin belli bir düzen içerisinde verilmeyişi, türler ve şairler arasındaki bağlantısızlık, mecmuanın özenli bir derleyeninin ürünü olmadığını göstermektedir.

Kim tarafından oluşturulduğuna dair bir kayıt bulunmayan ve 387 nolu mecmuada yer alan "li muharririhi" başlıkları da olmayan mecmuanın derleyenine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Mecmuanın az bir bölümü (4b ve 38b) nesir ihtiva etmektedir. Önceden herhangi bir numaralandırma işlemi görmemiş mecmuaya kütüphaneye kaydından sonra varak numarası verilmiştir. Şiirlerin sığması için muhtelif satırların tercih edildiği görülmektedir. Fevaid tarzında olan mecmuanın içeriğindeki şiir türleri

²⁰ Bunlara dair örnekler tezimizin ek kısmında verilecektir.

²¹ Katalog bilgisi için bkz. *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, YKY Yay. İstanbul 2001, s.1172.

²² Mecmua "*Yazmalar Kataloğu*"nda 44 varak olarak belirtilmişse de mecmuanın 43 varaktan oluştuğu tesbit fişinde belirtilmiş ve tarafımızca düzeltilmiştir.

farklılığı, bu tarzın en belirgin örneklerindedir. Varaklarının çoğu sonradan yapıştırılmış, mecmuanın içerisindeki birkaç varak ters yapıştırılmıştır.

Diğer iki mecmuada kullanılan görsel öğelerin bu nüshada kullanılmadığı görülmektedir. Buradan hareketle diğer iki mecmuanın derlemecilerine nazaran bu eser, daha az eğitilmiş ya da özensiz derlemeci(ler) tarafından oluşturulmuştur.

B. MECMUA-İ EŞ‘ARLARIN MUHTEVALARI

2.1 387 Nolu Mecmuanın Muhtevası

Çalışmamıza kaynaklık eden üç mecmua-i eş‘ardan birincisi, içerisinde ismi geçen 89 şair ihtiva etmektedir. Bu şairler; Alî, Âhi, Ahmed Çelebî, Azmî, Bahârî, Bahâyî, Bâkî, Bayâtî, Beyânî, Cevrî, Cinânî, Eminî, Emrî, Emirî, Fâizî, Fakirî, Fasîh, Fazlî, Fehîm, Feyzî, Figânî, Fuzûlî, Ğamî, Gedâyî, Gevherî, Haletî, Halîm, Hâşimî, Hayâlî, Hayretî, Hilmî, Hindî, İmam, İsmâil Efendi, ‘İzzet Efendi, Kabûlî, Kadî-zâde, Kadrî, Kâmî, Kâşif, Kâtibî, Kemâl Paşa-zade, Kerîm, İbn-i Kemal, Lâmi’î, Mâhir, Meşâmî, Mîhrî, Muhyî, Mustafa Efendi, Monlâ Münîr, Nâbî, Nahîfî, Naîlî, Nakşî, Nâtıkî, Nazîm Efendi, Nedîm, Nev’î, Neylî, Rahmî, Rasîh, Reşîd, Rıf‘at, Riyâzî, Rûhî Bağdadî, Rüşdî, Sâbit, Sabrî, Serâcî, Sıdkî, Su‘âlî, Sultân Süleymân, Sûn’î, Süheylî, Şerîf, Şeyh Sâ‘dî, Şeyhî Çelebi, Tâhir, Ulvî, Usûlî, Ümîdî, Vahdetî, Veysî, Yahyâ, Zâtî, Zihnî’dir. Bu şairlerin diğer mecmualarda geçip geçmediği ile ilgili olarak muhtevalardan sonraki bölüme “şairler tablosu” koymayı uygun bulduk.

Söz konusu bu şairlerin ağırlıklı olarak gazellerine, mütekerrir müseddeslerine, tahmislerine, tesdîslerine, terkiib-bendlerine, kıt‘alarına, rübâ‘îlerine, şarkılarına ve bazı seçilmiş beyitlerine yer verilmiştir. Bunların dışında şairi belli olmayan gazeller ve beyitler olabildiği gibi tür açısından farklılık gösteren manzumeler de mecmuada yer almaktadır. Manzum-mensur karışık olarak nitelendirmiş olsak da mecmuanın sadece 5 sayfası (51b, 52a, 53b, 56a, 56b) nesir ihtiva etmektedir.

Mecmû‘a-i eş‘ârın genel bir tablosunu çizdikten sonra kendisine has bazı özellikleri sıralamak faydalı olacaktır. Böylece mecmuaya dair çıkarımlarımızın daha iyi anlaşılabilmesi sağlanacaktır.

1) Bu mecmuada dikkati çeken en önemli hususlardan biri yazı stillerinin değişmesidir. Mecmuaların yazımında en çok kullanılan talik, nestalik gibi yazı çeşitlerinin yanında nesih ve rika da kullanılmıştır.

2) Değişik yazı stillerinin dışında görsel bir hüner sayılan noktasız rubailere bir örnek 12a'da mevcuttur.

3) Mecmuada harekeli yazılmış tek şiir Bağdatlı Rûhî'nin "Terkîb-Bendi"dir. Düzenli bir şekilde yazılan şiir, o dönemde yazılıp günümüze kadar gelen en etkili şiirlerden biri olma özelliği taşımaktadır. Buradan hareketle "cedvel çekilip" özenle yazıldığı söylenilebilir.

4) Bu mecmuanın ön plana çıkan şairi Bâkî'dir. Şiirlerinin sayısı kadar, ona ait şiirlerin yazımında gösterilen özen de dikkat çekmektedir.

5) Bazı şair adları kırmızı mürekkeple yazılırken bazıları siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazı şiirlerde ise başlık atılmamış mahlasın üstüne kırmızı çizgi çekilmiştir.

6) Gazellerin hemen genelinde nüsha farklılıkları mevcuttur. Bunlar şairlerin divanlarıyla karşılaştırılarak farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

7) Figânî'nin 11b'deki beyti, Bâkî'nin 17a ve 30b'deki beyitleri 22a'daki gazeli, Şeyhülislam Yahya Efendi'ye ait olduğunu düşündüğümüz 15b'deki iki beyit, Usûlî'nin 37a'daki beyti, Nakşî'nin 44b'deki gazeli, Nâbî'nin 48a'daki gazeli ve Emrî'nin 41b'deki gazeli divanlarında yer almamaktadır.

Dağınık ve itina ile yerleştirilip yazılmayan şiirler nedeniyle, mecmuadan yeterli verimin alınmaması, XVII. yüzyıl şiir zevkine ve seyrine dair bir tablo çıkarma gayretimizi zorlayacak olsa da okunan şiirlerden hareketle bu çalışmayı yapmayı uygun bulduk. Nesir ve bunun dışında kalan tarih ya da benzer notları çalışmamıza dahil etmedik. Metin kısmı göz önünde bulundurulduğunda, çalışma alanı olarak düşündüğümüz şiirlerin, dönemin şiir özelliklerini tespit etmede ve dönemin şiir zevkini belirlemede yeterli olacağı kanaatindeyiz.

2.2 398 Nolu Mecmuanın Muhtevası

Tezimize kaynaklık eden üç mecmû'a-i eş'ârdan ikincisi, içerisinde ismi geçen 111 şairin şiirlerini ihtiva etmektedir. Bunlar; Abdulkerim, Abdullahâd, Abdülrahman, Âgehî, Ahmedî, Âlî, Atâyî, Abdâl, Ahî, Askerî, Aydın, Âzerî Çelebi, Bahrî, Bâkî, Behişî, Celâlî,

Cemâlî, Dâ‘î, Derûnî, Dervîş Hasan, Ebu’s-suûd, Edîbî, Ehlî, Emrî, Enverî, Fehîm, Fevrî, Figânî, Firâkî, Furûgî, Futûhî, Fuzûlî, Hâfîz, Hamdî, Gafûrî, Günâhî, Hâfîz, Hamdî, Harîrî, Hasan Çelebî, Hasibî, Hâtemî, Haverî, Hayâlî, Hayretî, Helâkî, Hilâlî, Hilmî, Hüdâyî, Hüsâmî, İbrâhim, İlmî, İlyâs, İshak, İzzetî, Kabûlî, Kâmî, Kani‘î, Kayâ, Kelâmî, Mahmud Beg, Makâlî, Mevlânâ Sultân Ahmed bin Muhammed, Muhammed, Murâd Sultân, Meylî, Mantıkî, Memî, Nâdirî, Nâmî, Nesîmî, Nihânî, Osman, Ömer, Rahmî, Rîbâtî, Recâyî, Receb, Rızâyî, Rûhî, Sa‘dî, Sâdık, Sadrî, Sâfî, Samî, Sâni, Sa‘yî Senâyî, Sinân, Sipâhî, Sabûhî, Sun‘î, Sû‘dî, Şef‘î, Şemsî, Şerhî, Şuhûdi, Ubeydî, Ulvî, Usûlî, Ümîdî, Ünsî, Vüdûd, Vehbî, Yümnî, Yahyâ, Yûsuf, Zarîfî, Zâtî, Zeynî, Zihnî’dir. Bu şairlerin diğere mecmualarda geçip geçmediğı ile ilgili olarak muhtevalardan sonraki bölüme “şairler tablosu” koymayı uygun bulduk.

Bu şairlerin en fazla gazellerine yer verilmiştir. Gazellerinin dışında müseddes, kaside, tahmis, kıt’a ve nazirelere yer verilmiştir. Bunların dışında şairi belli olmayan gazeller ve beyitler olabildiğı gibi tür açısından farklılık gösteren manzumeler de mecmuada yer almaktadır. Mecmuanın içerisinde divanı yayınlanmış olan şairlerin divanlarında yer almayan şairler de yer almaktadır. Bu durumun iki nedeni olabilir: Birincisi şair, şiiri divanına almamış ya da divanı tertip ettikten sonra yazmıştır. İkincisi ise aynı mahlaslı başka bir şaire aittir. Manzum-mensur karışık olarak nitelendirmiş olsak da mecmuanın sadece 2 varağı (1b ve 9a) mensur metin ihtiva etmektedir.

Mecmuaların genelinde yer alan derkenar bölümleri, yazıldıkları dönemi yansıtmakta, günlük hayata dair bir takım bilgilerin elde edilmesi açısından önemli veriler sağlamaktadır. Çalışmamıza kaynaklık eden 398 nolu mecmûa-i eş’ârda, az sayıda derkenar mevcuttur. Eserde birtakım tarihlerin(1a, 1b ve 9a) dışında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Çalışmamızın daha iyi anlaşılabilmesi ve mecmuanın içerik olarak yakından tanınmasını sağlayacak şu noktalar dikkat çekmiştir:

1) Mecmuanın neredeyse tamamı nestalik hatla yazılmıştır. Buradan hareketle incelediğimiz diğere mecmuaya göre yalnızca bir kişinin elinden çıktığı görüşü ağırlık kazanmaktadır.

2) Şiirlerin başlık kısımları ağırlıklı olarak siyah mürekkeple yazılmıştır. Geriye kalan şiirlerde ise kırmızı mürekkep tercih edilmiştir. Bunların yanında başlıksız şiirler de bulunmaktadır.

3) Aynı redifli beyitlerin toplandığı bölümler de bulunmaktadır. Vezin, kafiye ve redifleri aynı olan bu beyitler, aynı şiire yazılmış nazirelerin matla beyitlerinden oluşmaktadır. “Olmaz” redifli bu beyitler 4a’da yer almaktadır.

4) Usûlî’nin 2a’daki gazeli, Kabûlî’nin 5a’daki beyti, Emrî’nin 6a’daki iki beyti, Hayâlî’nin 16b’deki tahmisi, Zâtî’nin 24b’deki iki beyti, Şuhûdî’nin 26b’de yer alan gazelinin 4. beyti²³, Yahyâ’nın 32a ve 39a’daki²⁴ gazelleri, Nesîmî’nin 40a’daki gazeli ve Usûlî’nin 41b’deki kıt’a’sı divanlarında yer almamaktadır.

5) Fehîm’in 43a’da yer alan gazeli noktasız yazılmıştır. 10b’de yer alan şiirin bir mısrası noktasız bir mısraı noktalı harflerle yazılmıştır. Lipogram²⁵ adı verilen bu tarzın örneklerine başka bir yerde rastlanmamıştır.

6) Müstensih 9b ile 16b varaklarında bir tahmis derlemesi yapmıştır. Yine benzer bir şekilde 16b ile 18b arasını ise müseddes nazım şekline ayırmıştır.

7) Mecmuanın 9b varağında Rıbâtî’nin Âgehî’nin kasidesine tahmisi ve 11a-11b’deki tahmis denizcilik ile ilgili olup, bu tahmislerde denizcilik terimlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle günlük hayatın da şiire yansıdığını, şiirin konusu olabilecek kadar etkili bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

8) Mecmuanın 4b ve 30b varağında Arapça, 21a, 30b, 41b, 42a ve 45a varaklarında da Farsça beyitler yer almaktadır. Çalışmamızda bu beyitler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

9) Mecmuanın muhtelif yerlerinde nazireler yer almış, nazirelerin şairleri belli fakat kime yazıldıkları belli değildir. Nazirelerin bir kısmı bir önceki şiire nazire olabildiği gibi, kime nazire olduğu bilinmeyen şiirler de mevcuttur.

10) Mecmuanın sadece 36b varağında isimsiz bir gazel yer almaktadır. Ayrıca okunamayan kelimelerden dolayı 38b-39a’da kime ait olduğunu tespit edemediğimiz bir kaside yer almaktadır.

²³ Bkz. Ertuğrul Can, Şuhûdî Divançesi (İnceleme-Metin), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Çukurova Üniversitesi, Adana.

²⁴ 39a’daki gazel “Yahya” başlıklıdır ve “Meylî” başlıklı şiirin yanında yer almaktadır. Meylî mahlası Şeyhülislam Yahya Efendi’nin babasına aittir. Bundan dolayı gazelin Şeyhülislam Yahya Efendi’ye ait olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dursun Ali TÖKEL, *Deneyisel Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, <http://www.dalitokel.com/read.asp?82> (04.06.2011)

Nesir ve bunun dışında kalan tarih ya da benzer notları çalışmamıza dahil etmedik. Mecmuada yer alan nazirelerin kime yazıldıkları tespit edilmemiştir, bununla ilgili olarak nazirelerin, tezimizin dışında yapılacak çalışmalara kaynak olacağı kanaatindeyiz. Metin kısmı göz önünde bulundurulduğunda, çalışma alanı olarak düşündüğümüz şiirler, dönemin şiir özelliklerini ve beğenisini tespit etmede yeterli bir veri sağlayacaktır.

2.3 412 Nolu Mecmuanın Muhtevası

Üzerinde çalıştığımız bu mecmû‘a-i eş‘âr, şiir dışında çok az bir malzeme içermektedir. Eserin sadece 4b ve 38b sayfalarında mensur metinler bulunmaktadır. İlaç tarifinin ve duaların yer aldığı bu bölümlerin dışında 5a’da bir mühür bulunmaktadır.

412 nolu bu mecmua, içerisinde ismi geçen 66 şairin şiirlerini ihtiva etmektedir. Bunlar; Âlî, Ankâ, Arifî, Aşık Ömer, ‘İlmi, Adlî, Âhî, Bâkî, Behiştî, Bektâşî, Belîğî, Celâlî, Cem‘î, Dervîş Yunus, Dervîş, Dervîş Ömer, Emrî, Fazlî, Fedâyî, Fevrî, Figânî, Firâkî, Fuzûlî, Gamî, Gubârî, Hakîr Hasan, Hayâlî, Hayretî, Hüdâyî, İmâmî, İshâk, Kabûlî, Kadrî, Kâmî, Lisanî, Meylî, Misâlî, Muhibbî, Muhammed, Necâtî, Nedîm, Nef‘î, Nehcî, Nev‘î, Rahmî, Rûhî, Rûşenî, Sâhib, Selîkî, Selâmî, Sırrî, Sultân Murâd Han, Şâkîr, Şemsî, Şerîf, Şeyh Gâlib, Tozun-zâde, Ubeydî, Ulvî, Ümidî, Veysî, Visâlî, Yahyâ, Za‘fî, Ziyâyî gibi şairlerdir. Bu şairlerin diğer mecmualarda geçip geçmediği ile ilgili olarak muhtevalardan sonraki bölüme “şairler tablosu” koymayı uygun bulduk.

Yukarıda adı geçen şairlerin çok sayıda gazellerinin yanında farklı nazım şekilleriyle şiirlere de yer verilmiştir. Gazellerin dışında, tahmis, kaside, terci-i bend, kıt‘a, semaî, şarkı, lügaz, semahi, tekerleme, türkü, muamma gibi manzumeler mevcuttur. Şairi belli olmayan gazeller, beyitler ve kıtalar ve bunların yanında klasik şiirin bir geleneği olan nazireler de mecmuada yer almıştır.

Çalışmamızda kullandığımız üçüncü mecmua çok dağınık bir özellik sergilemektedir. Barındırdığı şiirler bağlamında dikkatimizi şu noktalar çekmiştir:

1) Mecmuanın dikkat çekici özelliklerinden birisi halk edebiyatı ürünlerine ve musiki ürünlerine yer vermesidir. Türkü (13a, 31a, 32a.), tekerleme (39a) ve semahi (32b) gibi en çok bilinen ve kullanılan nazım şekilleri yer almaktadır.

2) Mecmuada halk edebiyatına oranla, musikiye daha çok yer ayrılmış, değişik makamlarda bir çok şarkıya (25a, 25b, 40a-40b) yer verilmiştir.

3) Rûhî'ye ait bir kaside (28a-28b)'de yer almaktadır. Nazım şekli olarak mecmuadaki tek kasidedir.

4) Çoğunlukla tek rakamlı beyit sayısından oluşan gazellerin aksine Za'fî'nin 11b'de dört beyitten oluşan bir gazeli bulunmaktadır. Bu durum ya derleyeninin dikkatsizliği ya da bu gazelin nâ-tamam bir gazel olduğunu göstermektedir.

5) Sahîb'e ait 6b'deki gazel, 11a'da tekrar yazılmıştır. Bu da mecmuanın el değiştirmiş olma olasılığını kuvvetlendirmektedir.

6) Mecmuanın muhtelif yerlerinde (23a, 24a, 24b) nazireler yer almaktadır.

7) Emrî'nin 27b'deki gazeli ve Yahyâ²⁶'nın 22a ve 29a'daki gazelleri divanlarında yer almamaktadır.

8) Mecmuanın son birkaç varağı da sonradan yapıştırılmıştır. Mecmuamız XVII. yüzyıla ait olmasına rağmen, XVIII. yüzyılın iki ünlü şairi Nedîm ve Şeyh Gâlib'e ait birer şarkı sonradan yapıştırılmış varaklar arasındadır.

²⁶ “Yahya” başlıklı bu gazelin Şeyhülislam Yahya Efendi'ye ait olduğu kanaatindeyiz. “Var” ve “ider” redifli bu gazeller, divanındaki “var” ve “ider” redifli gazeller değildir. Fakat üslup olarak ve mecmuadaki diğer “Yahya” başlıklı şiirlerin Şeyhülislam Yahya Efendi'ye ait olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

Sıdkî	5																						
Sırrî	2																						
Sinan		1																					
Sipâhî	1																						
Su'âlî													1										
Su'dî																					1		
Sûnî	1	1																					
Süheylî	4																						
Şâkîr	1																						
Şef'î	1																						
Şemsî	5																						
Şerhî		1																					
Şerîf																					1		
Şeyh Gâlib																					1		
Şeyhî Çelebi	1																						
Şuhûdi	1																						
Tâhir		1																			1		
Tosunzâde																					1		
Ubeydî	2																						
Ulvî	1 0	2											1										
Usûlî	2	1																			1		
Ümidî	2	1																					
Ünsî	1																						
Vahdetî	3			1																			
Vehbî													1										
Veysî	2	2																					
Visâlî	1																						
Vüdûd		1																					
Yahyâ	1 6	7																					
Yûsuf		1																					
Yümnî							1																
Za'fî	4																						
Zarifî	1																						
Zâtî	3	3																					
Zeynî		1																					
Zihnî		1																					
Ziyâyî	1																						
TOPLAM	3 5 7	2 6 2	7 9	1 7	6	3 7	1	2	1	9	1	1	5	4 0	1	7	3	2	1	1	4	3	5

* Birer tane tekerleme ve semahi tabloya sığmadığından burada belirtilmiştir.

C. MECMUALARIN İMLA ÖZELLİKLERİ

Çalışmamızın kaynağını oluşturan üç mecmû‘a-i eş‘ârda, nestalik, talik, rika gibi yazı çeşitleri kullanılmıştır. Bazı gazellerin ve manzumelerin yazımında talik yazının celi şekli de kullanılmıştır. Yazı çeşidi olarak sürekli bir değişime uğrayan mecmuanın farklı kişiler tarafından oluşturulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Derleyicinin metni oluştururken kullandığı imla özellikleri ile ilgili şu noktalar dikkatimizi çekmiştir:

1) Mecmuanın “3b-12b, 18b ve 21b” varaklarının özenle yazıldığını buralarda yazma nüshaların bir özelliği olan “cedvel çekme” yönteminin kullanıldığını görmekteyiz.

2) Mecmuada sadece Rûhî Bağdadî’ye ait olan terhib-bend (3b-10a) ve Bâkî’nin üç gazeli(10b-11a) harekeli yazıyla yazılmıştır.

3) “ile” edatı genellikle ayrı yazılmıştır. Fakat bitişik yazıldığı durumlar da söz konusu olmuştur.

4) Derlemeci noktaların kullanılmasında gerekli özeni göstermemiş, ilgili yerlerde doğru şekilleri kullanılmıştır: hâr > hâr,

5) “Nice” edatı kimi yerlerde “niçe”; kimi yerlerde “nice” şeklinde yazılmıştır. Metnin yazımında “nice” şeklinde okunmuştur.

6) Mecmuada, derlemeci tarafından bazı terkiplerde izafet “i”si “ye” ile yazılmıştır: “haţ-ı mûruñ” (387/32a), “âteş-i cânsuz” (387/50a), “zâr-ı derûnum” (398/1a), “hurşîd-i hâver” (398/2a), “rûmuz-ı ‘aşk” (412/15a), “kâkül-i pür-çîn” (412/37b)...

7) Mecmualarda imla hususunda bir hassasiyet ve tutarlılık görülmemektedir. Özellikle kapalı ê’ler ve eklerin yazımı değişiklik arz etmektedir: itse > étse, dirler > dérler

8) Derlemeci noktalar konusunda özensiz olduğundan, eksik veya fazla noktalar göz ardı edilip kelimelerin doğru şekilleri yazılmıştır.

9) Gonca kelimesi bazı şiirlerde “gonçe” bazılarında ise “gonca” şeklinde kullanılmıştır. Metnin yazımında “gonca” yazımı tercih edilmiştir.

10) Türkçe kelimelerde de şedde konulduğu görülmektedir: güzeller (387/32a)

11) İmla özellikleri açısından bir tutarlılık göstermeyen mecmuaların çoğunda çeşitli imla bozukluklarına rastlanmıştır: “muti‘îz” ve “haliyiz” (412/8a) kelimelerinde “iz” eki kelimededen ayrı yazılmıştır. “dil” (412/8b-9b), “güm” (412/11b) kelimelerinde yazılmaması gereken ünlüler yazılmıştır. Belirtme hal ekleri hemze ile gösterilmiştir (412/14a), “arzu” kelimesindeki “z”, “ض” ile yazılmıştır. Ayrıca “cadu” kelimesi “cazu” ve “dil-cu” kelimesi de dil-çu şeklinde yazılmıştır.

12) Metinde yer ve mürekkep tasarrufu yapmak için eksik bırakıldığını düşündüğümüz redifler ve tekrarlanan mısralar, metin içinde parantez [] içinde verilmiştir.

13) Bağdatlı Rûhî'nin Terkib-i Bend'inde “menem” şeklinde yazılan birinci tekil kişi zamiri “benim” şeklinde kullanılmıştır. Buradan hareketle terki-i bendin İstanbul Türkçesi'ni kullanan bir müstensih tarafından yazıldığı söylenebilir.

II. BÖLÜM

Metnin Latin Alfabesine Aktarımında İzlenen Yöntem

Tezimize kaynaklık eden üç mecmū'a-i eş'ârda kullanılan imla özellikleri, bir tutarlılık göstermemektedir. Bunun başlıca sebebi mecmuaların tek elden çıkmayıp farklı kimseler tarafından oluşturulmuş olmasıdır. Derlemecilerin eğitim seviyesi, mecmuaların yazıldığı yıl ya da yüzyıl belli olmadığından imla özelliklerini tespit etmek zorlaşmıştır.

Her ne kadar 17. yüzyıl mecmuaları olarak bilinse de düzenlenme tarihleri sonraki yüzyıllarda da olabileceği gerçeği bu tutarsızlığın en önemli sebeplerindendir. Sürekli el değiştirip farklı derlemecilerin müdahalesi bu durumu ortaya çıkarmıştır.

Metnin çevriyazı yöntemiyle latin alfabesine aktarılması sürecinde izlenen yol, başlangıçta mecmuaların esas alınması olarak belirlenmiştir. Metinde harekelendirilmiş kısımlar, aynen aktarılmış, geriye kalan kısımlar da yazıldığı gibi metne aktarılmıştır. Bunun başlıca nedeni mecmuaların 15., 16. ve 17. yüzyılların şiirlerini ihtiva etmesidir.

Farklı imla hususiyetlerini taşıyan bu yüzyıllar metnin ortak bir imla özelliği taşımasına neden olmuş, metinde bir tutarsızlığa neden olmuştur.

Yukarıda saydığımız sebeplerden ötürü metnin imla özelliği açısından ortak bir özellik göstermesi için 17. yüzyılın imla özellikleri esas alınmıştır. Metnin oluşturulması ve belirli imla özelliklerinin metin boyunca tutarlı olmasına dikkat ettiğimiz çalışmamız, İsmail ÜNVER²⁷ tarafından kaleme alınan, çeviri, yazım birliği ve tenkitli metin çalışmaları ile ilgili makaleden yararlanılmıştır.

²⁷ İsmail Ünver, *Çevriyazı'da Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi12/1unver_ismail.pdf (08.06.2011).

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ث	ʿ
ث	ṣ	ع	ğ
ج	c, ç	ف	f
ح	ç	ق	ķ
خ	ḫ	ك	k, g, (ñ)
ح	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ج	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

387 NOLU MECMŪ‘A-İ EŞ‘ĀR

[2b]

-1-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Belin kuçmuşlar öpmüşler ruḥ-ı zibāña varmışlar
Nihāl-i kāmētüñ egmişler andan gül kıparmışlar

[3b] **Hāzā Terkib-Bend-i Rūḥi-i Bağdādī**

-2-

mef‘ülū mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

I

- 1 Sanmañ bizi kim şire-i engür ile mestüz
Biz ehl-i ḥarābatdanuz mest-i elestüz
- 2 Ter-dāmen olanlar bizi ālūde sanur līk
Biz mā’il-i būs-i leb-i cām u kef-i destüz
- 3 Şadrın gözedüp neyleyelim bezm-i cihānuñ
Pāy-ı ḥum-ı meydür yerümüz bāde-perestüz
- 4 Mā’il degülüz kimsenüñ āzārını ammā
Ḥātır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestüz
- 5 Erbāb-ı ğaraż bizden ırağ olduğı yegdür
Düşmez oğumuz yere girmez şāḥib-i şastuz
- 6 Biz¹ ‘ālem-i fānide ne mīr ü ne gedāyuz
A’lālara a’lālanuruz pest ile pestüz
- 7 Hem-kāse-i erbāb-ı dilüz ‘arbedemüz yokdur
Mey-ḥānedeyüz gerçi velī ‘aşk ile mestüz

[4a]

¹ Divanda “bu” şeklinde yazılmıştır. Coşkun Ak. “Bağdatlı Rūḥi Dîvânı Karşılaştırmalı Metin” 1.Cilt Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001. s.187.

8 Biz mest-i mey-i mey-gede-i ‘ālem-i cānuz
Ser-ḥalka-i cem‘iyyet-i peymāne-keṣānuz

II

1 Sākī getir ol sāğarı kim dāf‘i-i ğamdur
Şaykal ur mir‘āte kim pür-jeng ü elemdür

2 Dil-bestelerüz bizden ırağ eyleme bir dem
Ol bādeyi kim nūr-i dil ü dīde-i Cem’dür

3 Ey ḥ‘āce fenā ehline zinhār ululanma
Dervişe bu mülküñ şeh-i bā-ḥayl ü ḥaṣemdür

4 Ḥāk ol ki Hudā mertebeni eyleye ‘ālī
Tāc-ı ser-i ā’lemdür o kim ḥāk-i ḳademdür

5 Gel ṭoğrılalum meygedeye rağmına anuñ
Kim bār-ı riyādan ḳad-ı ber-geṣtesi ḥamdur

6 Mey şun bize sākī bizüz ol ḳavm ki dërler
Rindān-i şubūḥī-zede-i bezm-i ḳıdemdür

7 Bu nazmı Peyāmīden işit ḥāle münāsib
Kim zübde-i erbāb²-ı suḥendān-ı ‘Acemdür

III

1 Mā rindī sabūḥī-zede-i bezm-i elestīm
Pîş ez-heme derdī keş ü pîş ez-heme mestīm

[4b] 2 Ḥoş gūşe-i seyr idi şafā ehline ‘ālem
Bir ḥāl ile sürseydi eger ‘ömrini ādem

² a.e “yārān” şeklinde yazılmıştır. s.188.

- 3 Şihhat şöni derd olmasa vuşlat şöni hicrân
Nüş āhiri niş olmasa sūr āhiri mātem
- 4 Bu ‘ālem-i fānīde şafāyı ol éder kim
Yeksān ola yanında eger zevk ü eger ğam
- 5 Dāim ola hem-şoĥbet-i yārān³-ı kadeĥ-nüş
Vārın qoya meydāna eger bîş u eger kem
- 6 Sūfī ki şafāda geĥinür Mālik-i Dīnār
Bir dirhemini alsan olur ĥātırı derhem
- 7 Zāhir bu ki āĥir yeri ĥāk olsa gerekdür
Ger dirheme muĥtāc ola ger mālīk-i dirhem
- 8 Mey şun bize sākī içelüm raĥmına ānun
Kim cehli ile bilmedügi yerden urur dem
- 9 Her münkir-i keyfiyyet-i erbāb-i ĥarābāt
Öz ‘aqlı ile Ĥaĥķı diler kim bula heyhāt

IV

- 1 Vardum seĥeri t̥ā’at içün mescide nāĥāĥ
Gördüm oturur ĥalka olup bir nice güm-rāĥ
- 2 Girmiş kimisi vaĥdete almış ele tesbīĥ
Her birisinün vird-i zebānı çil ü pençāĥ
- [5a] 3 Dèdüm ne şayarsuz ne alursuz ne vèürsüz
K’aşlā dilünüzde ne nebī var ne ĥöd Allah
- 4 Dèdi biri kim şehrimizüñ ĥākim-i vaĥti
Ĥayr ètmek içün ĥalka gelür mescide her gāĥ

³ a.e “rindān” şeklinde yazılmıştır. s.188.

- 5 İhsāmı ya pençāh u ya çildür fuḡarāya
Şabr eyle ki demdür gele ol mîr-i felek-cāh
- 6 Geldüklerini mescide bildüm ne içündür
Yüz döndürüp andan dedim ey ḡavm oluñ āgāh
- 7 Sizden kim irāğ oldı ise Ḥaḡḡā yaḡındur
Zîrā ki delālet yolıdur gittigüñüz rāh
- 8 Taḡḡıḡ bu kim hep işinüz zerḡ ü riyādur
Taḡliddesiz ḡā‘atünüz cümle hebādur

V

- 1 Dünyada denîlerden edersin ḡaleb-i kām
Ey ḡām-ḡama‘ niceye dek bu ḡama‘-i ḡām
- 2 Bir nāḡlefi cübbe vü destār ile görseñ
Eylersüñ anuñ cübbe vü destārına ikrām
- 3 Naḡşın çıkarup eylemedin zātını ma‘lūm
Başlarsın aña eylemege faḡruñı i‘lām
- 4 Cerrār dèyü vèrmez olur Tañrı selāmın
Şerminden eder eylemese bir ḡabbece in‘ām⁴
- [5b] 5 Vay er olasın ḡırḡada adın⁵ ola dervîş
Mülḡid dèyü yandurmaḡa eyler seni iḡdām
- 6 Yazuḡ sana kim eylesesin ḡırş u tama‘dan
Bir ḡabbe için kendüni ‘ālemlere bed-nām

⁴ a.e “Şerminden ider itse saña ḡabbece in‘ām” şeklinde yazılmıştır. s.192.

⁵ a.e “Sen er olasın ḡırḡada nāmuñ” şeklinde yazılmıştır. s.192.

- 7 Yok sende kanā‘at gözüñ aç olduğı oldur
Rızkuñ erişür yoħsa⁶ eger şubħ eger şām
- 8 Et loğması lazım mı toyurmaz mı seni nān
Zehr olsun o loğma k’ola pes-mānde-i dūnān

VI

- 1 Ebnā-yı zamānuñ talebi nām ü nişāndur
Her biri taşavvurda fulān ibn-i fulāndur
- 2 Güftāra gelüp söyleseler cehl-i mürekkeb
Zu‘munca velī her biri bir kıutb-ı zamāndur
- 3 Erbāb-i ħired zerre kadar mu‘tekid olmaz
Ol mürşide kim mu‘tekid-i bī-ħiredāndur⁷
- 4 Taqlid ile seccāde-nişīn olmuş oturmuş
Taħkīķde ammā ħar-ı gūsiste⁸-‘ināndur
- 5 Dērmiş bana keşf oldu hep esrār-ı ħaķīķat
Vallah yalandur sözü billah yalandur
- 6 Kendüñden ırāğa düşüp ardına⁹ yorulma
Ki ol bī-ħaberüñ gitdügi yol zann u gümāndur
- [6a] 7 Ey tālib-i taħkīķ eger var ise derüğüñ¹⁰
Güş ét bu sözi kim ħaber-i bā-ħaberāndur
- 8 Zinhār unudup¹¹ bildigüñi düşme ‘ināda
Bir pīre yapış kim eresin sırr-ı mi‘āda

⁶ a.e “saña” şeklinde yazılmıştır. s.192.

⁷ a.e “ħaberāndur” şeklinde yazılmıştır. s.192.

⁸ Metinde “begüsiste” şeklinde yazılmış vezin geeği divandaki esas alınmıştır. s.192.

⁹ a.e “ardınca” şeklinde yazılmıştır. s.192.

¹⁰ a.e “aķluñ” şeklinde yazılmıştır. s.192.

¹¹ Metinde “uyup” şeklinde yazılmış vezin gereği divandaki esas alınmıştır. s.192.

VII

- 1 Şüretde nola zerre isek ma'nide yūhuz
Rūhü'l-ḳudsüñ Meryeme nefh êtdügi rūhuz
- 2 Peymāne-i hūrşîd ile her şubḥ êderüz 'ayş
'İsā ile peymāne-keş-i lāy¹²-i şabūhuz
- 3 Êtdükse şarāb içmege¹³ tevbe çü güzelsüz
Şābit-ḳademüz tevbemüz üstinde naşūhuz
- 4 Mār ise 'adū biz yed-i beyzā-yı Kelîmüz
Ṭūfān ise dünyā ğamı biz geştî-i Nūhuz
- 5 Mollā okusun medresede şerḥ-i me'ānî
Metn-i ḳadeḥi şun bize biz ehl-i şürūhuz
- 6 Şūfî bizi sen cism gözüyle göremezsın
Aç cān gözüñi gör ki bizi biz nice rūhuz¹⁴
- 7 Bed-gūlara leb-beste görünmekdeyüz ammā
Rindān-ı Mesîhā-deme miftāḥ-ı fütūhuz
- 8 'İsî-dem ü Rūhî-laḳab ü Hızr-ḥayātuz
Deryā-yı şîfāt içre nihān gevher-i zātuz¹⁵

VIII

- [6b]
- 1 Dünya talebiyle kimisi ḥalkuñ emekde
Kimi oturup zevḳ ile dünyāyı yemekde
 - 2 Yok derdüñe bir çāre êde mîr ü gedāda
Sen çekdigüñ ālāmı gerek şaḳla gerek¹⁶ de

¹² a.e "cam" şeklinde yazılmıştır. s.192.

¹³ a.e "içmemege" şeklinde yazılmıştır. s.193.

¹⁴ a.e "Aç cān göziñi eyle nazar gör ki ne rūhuz" şeklinde yazılmıştır. s.193.

¹⁵ a.e "gör ki ne zātuz" şeklinde yazılmıştır. s.193.

¹⁶ a.e "eger" şekline yazılmıştır. s.195.

- 3 Ā‘yān-ı cihāndan kerem umma anı şaḳla¹⁷
 Āṣār-ı ‘atā ola ya pāṣāda ya begde
- 4 Maṭbaḥlarına aç varan ādem degenek yēr
 Derbānları var göz ḳapuda el degenekde
- 5 Bir devrde geldük bu fenā ‘āleme biz kim
 Āṣār-ı kerem yoḳ ne beşerde ne melekde
- 6 Ağyār vefādan dem urur yār cefādan
 ‘Ādemde vefā olmaya var ola köpekde
- 7 Evc-i felege başdı ḳadem cāhile cāhil
 Erbāb-ı kemālūñ yeri yoḳ zīr-i felekde
- 8 Yā Rab bize bir er bulunup himmet eder mi
 Yoḫsa günümüz böyle felāketle gider¹⁸ mi

IX

- 1 Eyā nice bir devr eder bu çār ‘anāşır
 Kim aña ne evvel ola ma‘lum ne āḫır
- 2 Gāh eyleyeler ‘ālem-i tefrīdde seyrān
 Gāhī olalar ‘ālem-i terkībde sāyır
- [7a] 3 Tefrīdde çār ola vü nāçār ola devri
 Terkībe gelince se-mevālid ola zāhır
- 4 Nefsini bilenler getüre Ḥāliḳa imān
 Bilmezlere imān getürenler diye kāfir
- 5 Kāfir ki yerin duzeḥ eder cehlden eyler
 Çün cehl ḫaḳīḳatde ola küfr-i ‘aceb sır

¹⁷ a.e “sanma” şeklinde yazılmıştır. s.195.

¹⁸ a.e “geçer” şeklinde yazılmıştır. s.195.

6 Dünya vère cāhillere el kāmīl olanlar
Ayakta kalup olmayalar ḥabbeye kādīr

7 Çün cehldeür zevk kemāli n'idelüm biz
Kāl ehli şafā eyleye ḥālī n'idelüm biz

X

1 Şūfī ki riyā ile éder kendüyi mevşūf
Evkāt-ı şerīfi ola taqlīd ile maşrūf

2 Minberde ḥaṭīb ola vü ğafletde¹⁹ mu'arrif
'Ār eylemege olduğına cehlile ma'rūf

3 Āyīne-i ḳalbini ḳūdūret éde tīre
Rūşengir²⁰-i feyz-i Ḥaḳ ile olmaya mekşūf

4 Cān ü dilinüñ olmaya mihr ü mehi²¹ pür-nūr
Dā'im biri maḥsūf ola anuñ biri meksūf

5 Cem'-i kütüb étmekle ne mümkin ola vāḳıf
Esrār-i Ḥüdāya ki ola mürşīde mevḳūf

[7b]

6 Zātında ki āşār-ı kemāl olmaya ḥardur
Yā şāl-i siyeh egnine geymiş ya yeşil şūf

7 'Ālemde ki kāmīl çeke ğam zevk éde cāhil
Yerden göge dek yūf baña ger dēmeyem²² yūf

8 Çün Ḥaḳ dēyeni eylediler zūlmile ber-dār
Bāṭıl söze āġāz édelüm biz daḥı nāçār

¹⁹ a.e "mahfelde" şeklinde yazılmıştır. s.194.

²⁰ a.e "rüşenleri" şeklinde yazılmıştır. s.194.

²¹ a.e "revzenesi" şeklinde yazılmıştır. s.194.

²² Metinde "demez isem" şeklinde yazılmış vezin gereği divandaki esas alınmıştır. s.194.

XI

- 1 Yūf hārına dehrūñ gül ü gülzārına hem yūf
Ağyārına yūf yār-ı cefā-kārına hem yūf
- 2 Bir ‘ayş ki mevķūf ola keyfiyyet-i ħamra
‘Ayyāşına yuf ħamrına ħammārına hem yūf
- 3 Zī-kıymet olınca n’idelim cāh ü celālī
Yūf anı şatan dūna ħarīdārına hem yūf
- 4 Çün ehl-i vücūduñ yeri şahrā-yı ‘ademdür
Yūf ķāfile vü ķāfile-sālārına hem yūf
- 5 ‘Ālemde ki bengīler ola vāķıf-ı esrār
Ĥayrānına yūf anlaruñ esrārına hem yūf
- 6 ‘Ārif kim ola müdbir ü nādān ola muķbil
İķbāline yūf ‘ālemüñ idbārına hem yūf
- 7 Çarķ-ı felegüñ sa‘dine vü naĥsine la‘net
Kevkeblerinüñ şābit ü seyyārına hem yūf
- [8a] 8 Çün ola²³ ħaram ehl-i Ĥaķa dūnyā vü ‘uķbā
Cehd eyle ne ‘uķbā ola ħāķırda ne dūnyā

XII

- 1 Vērdük dilü cān ile rıza çünki²⁴ ķazāya
Ėam çekmezüz uğrarsaķ eger derd ü belāya
- 2 Ėoyduķ vaķanı ġurbete bu fikr ile çıķduķ
Kim renc-i sefer bā‘iş ola ‘izz ü ‘alāya

²³ a.e “oldı” şeklinde yazılmıştır. s.194.

²⁴ a.e “hükmi” şeklinde yazılmıştır. s.195.

- 3 Devr eylemedük yer kıomaduk bir nice yıldur
Uyduğ dil-i virāneye²⁵ dil uydı hevāya
- 4 Olduk ne yere varduğise ‘aşka giriftār
Alında gönül bir şanem-i mäh-liķāya
- 5 Bağdāda yoluñ düşse eya²⁶ bād-ı seher-ķiz
Ādāb ile var hizmet-i yārān-ı şafāya
- 6 Rūķiyi eger bir şorar ister bulunursa
Dêrlerse buluşduñ mı o bî-berk ü nevāya
- 7 Bu maṭla²⁷-ı ğarrāyı oku ebsem ol andan
Ma‘lüm olur aḫvālimüz erbāb-ı vefāya
- 8 Hālā ki biz üftāde-i hūbān-ı Dımışķuz
Ser-ḫalkā-i rindān-ı melāmet-keş-i ‘aşķuz

XIII

- 1 Ey şāhib-i kudret kıani inşāf u mürüvvet
Rindān-ı mey-āşāma n’içün olmaya şefķat²⁸
- [8b] 2 Kısmetleri dêrseñ ezeli cevri ü cefādur
Cevri ola niçün zevķ u şafā olmaya kısmet
- 3 Dêrsen ki bugün eylemeyen yarın êder zevķ
Çok mı iki gün bendelerüñ eyleye ‘işret
- 4 Hācetlerimiz kādîr iken kıılmağa ḫāşıl
Şalmaķ keremüñden bizi ferdāya ne ḫācet

²⁵ a.e “divāneye” şeklinde yazılmıştır. s.195.

²⁶ a.e “ger ey” şeklinde yazılmıştır. s.195.

²⁷ a.e “maḫṭa” şeklinde yazılmıştır. s.195.

²⁸ a.e “rağbet” şeklinde yazılmıştır. s.189.

- 5 Nā-çār çeker halk bu miḥnetleri yoḥsa
Ādem kara tağ olsa getürmez buña tākāt
- 6 Hālũñ kime açsañ saña dēr ḥikmeti vardur
Öldürdi bizi āh bilinmez mi bu ḥikmet
- 7 Bī-hūde dönüp neyler ola başımız üzre
Halkuñ bu felek dedügi tölāb-ı meşakḳat
- 8 Bī-hūde yiter döndi hemān terkini kılsa
Kim ‘aksine devr eylemeden kendü²⁹ yıķılsa

XIV

- 1 Çarḥuñ ki ne sa‘dinde ne naḥsinde beḳā var
Dehrũñ ki ne ḥāşında ne ‘āmında vefā³⁰ var
- 2 Aldanma anuñ sa‘dine naḥsinden alınma
Naḥsinde dā’ima³¹ miḥnet ü sa‘dinde şafā var
- 3 Meyl étme anuñ ḥāşına ‘āmından üşenme
‘Āmında dēme ḥisset ü ḥāşında ‘aḫā var
- [9a] 4 Cehd eyle hemān ğayr elinde baḳmayı gör kim
Benden ne saña fā‘ide senden ne baña var
- 5 Egninde görüp ğayrilerũñ aḫlas ü dibā
Ġam çekme ki egnümde benim köhne ‘abā var
- 6 Geç cümle bu efkārdan u ‘ārif-i vaḳt ol
Ser-geşte bil anı ki başında³² bu hevā var

²⁹ a.e “yegdi” şeklinde yazılmıştır. s.189.

³⁰ a.e “‘aḫā” şeklinde yazılmıştır. s.190.

³¹ a.e “dēme” şeklinde yazılmıştır. s.190.

³² a.e “serinde” şeklinde yazılmıştır. s.190.

- 7 Ferdā elemin çekme mey iç baq ruḥ-ı hūba
‘Āşıqlara ferdāda daḥi va‘d[-i likā] var
- 8 El vèrse şafā fırşatı fevt eyleme bir dem
‘Ālem ki degmez ki cefāsın çeke ādem³³

XV

- 1 Giryēñ qopar ey ḥ̄āce meger kim cigērūñden
Kim çıqdı cigēr-pārelerūn çeşm-i terūñden
- 2 Biñ girye èdersūñ seni āḥır ayırurlar
Ferzend ü zen ü tañtana-i sîm ü zerūñden
- 3 Bu mülk-i fenāya ki ‘ademden sefer³⁴ ètdün
Sūduñ nedür ancaq anı bilseñ seferūñden
- 4 Yok çıqmağa gön̄lüñ der-i dünyā-yı denîden
Bi’llāhi di ḥōşnūd mısın yoḥsa yerūñden
- 5 Bu mezbeleden böyle güzār eyleyigör kim
Gerd ile³⁵ ğubār èrmeye tā reh-güzērūñden
- [9b] 6 Sîm ile zeri kendūñe qat qat siper ètdüñ
Merg oqını geçmez mi şanursın siperūñden
- 7 ‘Aql adın añup kendūñi teklife bırakma
Divāne olup ref’-i qalem kııl³⁶ üzerūñden
- 8 Ey ḥ̄āce eger kim sen iseñ ‘āqıl ü dānā
Şeydālığı biñ ‘aqla değışmez dil-i şeydā

³³ a.e “Dünyā aña degmez ki cefāsın çeke ādem” şeklinde yazılmıştır. s.190.

³⁴ a.e “güzēr” şeklinde yazılmıştır. s.191.

³⁵ a.e “bir zerre” şeklinde yazılmıştır. s.191.

³⁶ a.e “ref’ kııl anı” şeklinde yazılmıştır. s. 191.

XVI

- 1 Gör zāhidi kim şāhib-i irşād olayım dēr
Dün mektebe vardı bugün üstād olayım³⁷ dēr
- 2 Mey-ḥanede ister yıkılup olmaya vīrān
Bī-çāre ḥarābātda ābād olayım dēr
- 3 Elden ḳomasun gül gibi cām-ı meyi bir dem
Her kim ki bugün ğuşşadan āzād olayım dēr³⁸
- 4 Bir serv-ḳadūñ bende-i efgendesı olsun
Her kim ki bu ğam-ḥānede dil-şād olayım dēr³⁹
- 5 ‘Ömrūñ geçirüp kūh-ı belāda dil-i şeydā
Ber-hemzen-i hengāme-i Ferhād olayım dēr
- 6 Vaşl istemeyüp hicr ile ḥōş geçtügi bu kim
Miskīn ğam-ı cānāneye mu‘tād olayım dēr
- 7 Gezdi yürüdi bulmadı bir eglenilecek yer
Min-ba‘d yine ‘āzīm-i Bağdād olayım dēr
- [10a] 8 Bağdād şedefdür güheri dürr-i Necefdür
Yanında anuñ dürr ü güher seng ü ḥazefdür

XVII

- 1 Ol gevher-i yektā ki bulunmaz aña hemtā
Gelmez şadef-i kevne bir öyle dürr-i yektā
- 2 Ol zāt-i şerīfe yaraşur dā‘vī-i himmet
Kim aña ne dünyā ola maḳşūd ne ‘uḳbā⁴⁰

³⁷ Metinde rediften önceki kelimelerin sonu “m” ile biterken, divandaki kelimelerin sonu “n” ile bitmiştir. s.188-189.

³⁸ a.e “Her kim ki bu ğam-ḥānede dil-şād olayın dır” şeklinde yazılmıştır. s.189.

³⁹ a.e “Alemde o kim ğussadan āzād olayın dır” şeklinde yazılmıştır. s.189.

- 3 Kim derk eder anı ki olur⁴¹ zātına ma‘lūm
Remz-i kütüb-i medrese-i ‘ālem-i bālā⁴²
- 4 Ol zāhidūñ ağlar yer ü gök hālīne yarın
Kim içmeye destinden anuñ cām-ı muşaffā
- 5 Bir nokta durur sırrı dedi çār kitābuñ
K’ol çārdadur sırr-i kütübhāne-i eşyā
- 6 Ol nokta benem dedi tıyup⁴³ remzini seyr et
Ya‘ni ki benem cümle-i esmā-yı müsem mā
- 7 Çün hişşe imiş kışşadan ehl-i dile maqşūd
Maqşūd nedür añla ki bil ey ‘ārif-i dānā
- 8 Hep mağlaṭadur laqlaṭadur⁴⁴ bāṭın u zāhir
Bir nokta imiş ehl-i suḥan⁴⁵ evvel ü aḥir

[10b] **Bāḳī Efendi**

-3-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sākıyā kalmaz imiş çünki bu sohbet bāḳī
Mey-i gül-gün içelim bāde-i cennet bāḳī
- 2 H‘ābda almış idim būs-ı leb-i cānānı
Cān dimāğında daḥı şimdi o lezzet bāḳī
- 3 Beni öldürdi firākuñ meded ey dōst yetiş
Hele bir pāre daḥı tende harāret bāḳī

⁴⁰ a.e “Kim oldı ne dūnyā añā maqşūd ne ‘uqbā” şeklinde yazılmıştır. s.189.

⁴¹ a.e “k’ola” şeklinde yazılmıştır. s.189.

⁴² a.e “‘ilm ile bālā” şeklinde yazılmıştır. s.189.

⁴³ a.e “dönüp” şeklinde yazılmıştır. s.189.

⁴⁴ a.e “laqlaṭa-i” şeklinde yazılmıştır. s.189.

⁴⁵ a.e “asl-i suḥan” şeklinde yazılmıştır. s.189.

- 4 Ağlamazam bu kadar zār u zebūn olduğuma
 ̇kalsa bir pāre ğamuñ çekmege ̇akat bākī
- 5 Bākī ölsün yoluña pādişehūm sen saĝ ol
 Taht⁴⁶ pāyende Hudā yār sa’ādet bākī

Bākī Efendi

-4-

mefā’ilūn mefā’ilūn mefā’ilūn mefā’ilūn

- 1 Dilā bezm-i cihānda kimse āhir pāydār olmaz
 Müdām elden ̇oma ayaĝı⁴⁷ fırsat ber-̇arār olmaz
- 2 Saĝın Mecnūnı şanmañ ehl-i ‘aşkuñ ihtiyārıdır
 Güzel sevmekde zīrā kimseye hiç ihtiyār olmaz
- 3 Kenār étsem dēyen ol gevheri faĝiriyem⁴⁸ ğamdan
 Kenāre ̇ıkmasun hergiz ki gevher der-kenār olmaz
- 4 Ne ̇anlar ağların hecrinde yārūñ derd-i fūṙatden⁴⁹
 ‘Aceb bir dem mi vardur eşk⁵⁰-i pūr-hūn eşk-bār olmaz
- 5 Ol āhūyı saña sayd ola şanma iltiyāmından
 Öñüñce kaćar ammā Bākıyā āhir şikār olmaz

⁴⁶ Divanda “baht” şeklinde yazılmıştır. Sabahattin Küçük, “Baki Divanı” TDK Yayınları, Ankara 1994. s. 304.

⁴⁷ Metinde “ayaĝını” şeklinde yazılmış, vezin gereĝi divandaki esas alınmıştır. s.162.

⁴⁸ a.e “ka’r-ı yem-i” şeklinde yazılmıştır. s.162.

⁴⁹ Metinde “fūṙatinden” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁰ a.e “çeşm” şeklinde yazılmıştır. s.162.

[11a] **Bākî Efendi**⁵¹

-5-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cihānuñ ni‘metinden kendi āb-ı dānemüz yegdür
Elüñ kâşānesinden gūşe-i virānemüz yegdür
- 2 Ğinā şadrında mağrūrāne āsūde-i serverden
Fenā bezminde hāb-alūde olan mestānemüz yegdür
- 3 Teğāfül vechine ğaflet hicābın çekdi çün ‘arîf
Bize andan teğāfül gösteren divānemüz yegdür
- 4 Hezārān zaḫmet ile hāşıl olmuş bir gül-i terden
Leb-ā-leb bāde-i gül-gün olan peymānemüz yegdür
- 5 Hümā-yı evc-i ‘izzet gibi ğayretsizden ey Bākî
Muḫabbet şem‘ine şeh-per yağan pervānemüz yegdür

Naḫîfî

-6-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şaḫın tāb-ı nigehten rüyına zülfüñ niḫāb etme
Murād üzre bakılmaz sana bî-hūde hicāb etme
- 2 Ğo diller gūşe-i dāmānuña şevḫ ile yüz sürsün
Girizgāhında ḫurbān olduğum böyle şitāb etme
- 3 Dil-i nālānı yaḫma āteş-i cān-süz-ı hicrāna
Yazıḫdur bülbül ü şeydāyı cevri ile kebāb etme

⁵¹ Bākî'nin bu gazeli divanında yer almamaktadır.

- 4 Temennā-yı vişāle va‘de kııl va‘d-i hilāf olsun
Meded ümmīd vār-ı luṭfa ye’s üzre cevāb etme
- 5 Naḥifīden gürizān olmasa ey şūḥ-ı meh-peyker
Seni cāndan severiz mübtelādan ictināb etme

[11b] Figānī

-7-

mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

Efgān-ı hezār-ateşe kulak mı kabardur gül
Ey gönca gülistanda bilmem ne öter bülbül

Kāmi

-8-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Çekmeyince er bağını rüzgār
Aña yüz göstermemişdür nev-bahār

Beyt

-9-

????

Hañcer-i dilberi gördük de kırkarsın
Bugün ey hasta şakın kırktuğuña uğrarsın

Bî-noқта Kıta

-10-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dil olsa gördigün demde o da kemāl olsa⁵²
Murāduñ añlasa ‘ālemde dildār ehl-i ḥāl olsa

⁵² Bu mısra eksiktiktir.

- 2 Kemāl-i ‘ilm ile ma‘lūm-ı ‘ālem olsan el-ḥāşıl
Dil-i ehl-i kelām olsañ kelāmuñda me’āl olsa

Şabrî

-11-

mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Ādem bu bezm-i dil-ārāya bir gelür⁵³
Bil ḳadr-i ‘ömrüñi kişi dünyāya bir gelür
- 2 Dünyā için vücūduñı şarf etme yoḳ yere
Naḳd-i ḥayāt merdüm-i dānāya bir gelür
- 3 Ey baḫt ḥıfz et anı meded bād-ı ḡuşşadan
Şem‘-i ümīd bezm-i temennāya bir gelür
- 4 Ṭarḫ étmesün dili dildārdan raḳīb⁵⁴
Mecnūn-ı ‘aşḳ küçe-i Leylā’ya bir gelür
- 5 Yeksān gelürse n’ola dile ḳahr [u] luṭf-ı dost
Zehr [u] şarāb ‘āşıḳ-ı şeydāya bir gelür
- 6 Şabrî sefine-i süḫanım gibi ḥāşılı
Fülk-i ḥāyal sāḫil-i ma’nāya bir gelür

[12a] Bāḳi Efendi

-12-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey gönül a’yān-ı devlet içre ḥimmet⁵⁵ ḳalmadı
Kimde umarsın kerem ehl-i mürüvvet ḳalmadı

⁵³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁵⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁵⁵ Metinde “hürmet” şeklinde yazılmıştır.

- 2 Nefse nefsi oldu ‘ālem her kişi hayrettedür
Kimseden hiç kimseye dermāna⁵⁶ tākāt kalmadı
- 3 Ey dirīgā luḡ u ihsānuñ kapusın yaptılar
Kanda varsañ bir nefes mihmāna ‘izzet kalmadı⁵⁷
- 4 Gel zuhūr et kandasın ey Mehdi-i şāhib-kırān⁵⁸
Kim cihānda zāhir olmaduğ ‘alāmet kalmadı
- 5 Cāhil ü nā-dān ola gör ister iseñ meretebe
Kim kemāl ehline Bākī şimdi rağbet kalmadı

Ruba‘i Bī-nokṡa

-13-

1.,2.,4. mef‘ülü mefā‘ilün fa‘ülün
3. mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün

- 1 O mālik-i mülk ü māh-ı ‘ālem
2 O sālīk-i silk-i rāh-ı ādem
3 ‘Ādil-i dil ü kāmīl ü mükemmel
4 Ādem-i dem ekrem ü mükerrerem

Kerīm Efendi

-14-

???

Ayırmayasın hañçerüñi dilden umārın
Yeg bilür efendi kişi kendiye çıkarın

⁵⁶ Metinde “dermanı” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁷ a.e “Zikri hayr olsun dinür sāhib-sa’ādet kalmadı” şeklinde yazılmıştır. s. 311.

⁵⁸ Metinde “kırān” şeklinde yazılmıştır.

Bākī Efendi**-15-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Tesellī vërmez ey dil derdüñi cānāna söylersin
Açılmaz saña gūyā gonce-i ḥandāna söylersin
- 2 Koyup tesbīḥ-i mercānı seni kim dinler ey vā‘iz
Mufaşşal kışsa başlarsın ğarīb efsāne söylersin
- 3 Anuñcün gonçe-i gülzārın açmaz saña ey bülbül
Hezārān hem-demüñ vardur çıkup yārāna söylersin⁵⁹
- 4 Koyup⁶⁰ Mecnūn gibi āhuñ kemendin salma sahrāya
Ol āhū saña şayd olmaz ‘abeş yābāna söylersin
- 5 Yanup yakılmağ ister kimse yok yanuñca ey Bākī
Hadīş-i [‘aşk-ı ‘ālem] sūz-ı yāri ya ne söylersin⁶¹

Lām‘ī**-16-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Ezān-ı şubḥa dek bir gece nāle baña kalmışdur
Fiğānımdan olup bī-dār ‘ālem taña kalmışdur
- 2 Muḥabbet-i silsile baña Mecnūndan yetişmişdir
Güzellik Ḥazret-i Yūsufdan ancağ saña kalmışdur

⁵⁹ a.e “Hezārān hem-zebānuñ var çıkar yārāne söylersin” şeklinde yazılmıştır. s. 234.

⁶⁰ a.e “varup” şeklinde yazılmıştır. s. 234.

⁶¹ a.e Eksik olan kısım divandan tamamlanmıştır. s. 234.

Bahrî**-17-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Elâ yâ eyyühe's-sâkî ele al cām-ı gül-günı
 Ayak baş bezm-i 'uşşâka ki şād et alb-i maħzūnı

Müfred**-18-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün**

Ža'f ile helāk eylemiş ol şūh-ı cihānı
 utam yer idem hāşılı birgün ramazānı

[12b] Beyt**-19-****fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün**

Çün tamām eyledi 'āşık ğazeli
 Žāhir oldu muħabbet-i ezeli

Ferd**-20-****fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün**

Dürr-i meknūnuñı şarf etme seni kim dinler
 Vara-ı mihr [ü] vefāyı kim our kim diñler

Kı'a⁶²**-21-****fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün**

- 1 Ser-i küyuñ şanemā cennet-i a'lā bilürem⁶³
 Müntehā āmetüñi şidre-i übā bilürem

⁶² a.e Bu iki beyit Baki Divanı'nda yer alan 363 numaralı gazelin ilk iki beyitini oluşturmaktadır. s. 235.

⁶³ a.e redifler "bilürin" şeklinde yazılmıştır. s. 235.

- 2 Seni Yūsuf'la güzellikde şorarlarsa baña
Yūsuf'ı bilmezem⁶⁴ ammā seni ra'nā bilürem

Müfred

-22-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Varır zāhid 'ibādetgāhına mey-hāneden şonra
Gelür mestāne başı şecdeye ammā neden şonra

Ferd

-23-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ne mümkindür vefā ummağ cihānuñ bî-vefāsından
Muhibb-i şādıkı yegdür kişinüñ akrabāsından

Ferd

-24-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Cefā taşıyla mi'rāt-ı dili şad-pāre eylersin
Ne mümkindür yine hātır perişān olmasun dersin

Ferd

-25-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Çeşm-i inşāf gibi kāmile mīzān olmaz
Kişi noğşānımı bilmek gibi 'irfān olmaz

⁶⁴ Metinde "bilmem" şeklinde yazılmış, vezin gereği divandaki tercih edilmiştir. s. 235.

Nābī Efendi**-26-****mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün**

Gümüſhāne emīni oldu ſandım kendümi Nābī
Édince nā'il-i vuſlatını ol ſūh-ı sīmin-ten

Figānī Efendi**-27-****fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün**

Güle gūſ etdüremez yok yere bülbül inler
Varağ-ı mihr ü vefāyı kim okur kim diñler

Sabri**-28-****mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fa'ülün**

- 1 Mey-hāne benim ſaħn-ı gülistān senüñ olsun
Sāğar benim olsun gül-i ħandān senüñ olsun
- 2 Bülbül dedi kim fāħteye sözü uzatma
Gül naħli benim serv-i ħırāmān senüñ olsun
- 3 Esbāb-ı belā üzre niza' eyleme ey dil
Ol ğamze benim zülf-i periſān senüñ olsun
- 4 Mihr üzre dedik ey ſāh
Ħal eyle anı mülk-i dil ü cān senüñ olsun
- 5 Ğam gūſesi besdür baña ey tālīb-i dünyā
Yerden göge dek bu kuhen-i eyvān senüñ olsun
- 6 Zehr-āb-ı 'ömri māye-i ſevğ etdi baña 'ays
ſimdengerü sākī-i mey-i raħſān senüñ olsun

- 7 Yıllarla karar  t dil-i Őabri’de dilerseñ
Ey Őah-ı ğam gūŐe-i v r n sen ñ olsun

[13a] Emri

-29-

f ‘il t n f ‘il t n f ‘il t n f ‘il n

- 1 Tıfl⁶⁵-i eŐkime Őeh  rahm  t ki merd m-z ded r
Gerçi kim g zden bırağılmıŐ yetim  ft ded r
- 2 Serv  zre  fit b-ı ‘ lem- r  var ise
K met-i b l ñ  zre ol ‘iz run⁶⁶ s ded r
- 3 C mi’-i h sn ñ içinde kaŐlaruñ mihr b hem⁶⁷
‘ bid-i c na Őauñ ey kıble-r  secc ded r⁶⁸
- 4 eŐm m ile ‘ r zuña karşu bu  anlı yaşum
K ze ile m ht ba karşu [k ]nmuŐ⁶⁹ b ded r
- 5 Ol g neŐ ruhs ra v  ol meh cem le⁷⁰ Emriy 
Benden artuğ Şol siyeh-r  s yesi  ft ded r

M fred

-30-

mef ‘il n mef ‘il n mef ‘il n mef ‘il n

Sen ñ gibi g zel g zler kim ñ vardur g zel g zler
Benim de g zlerim her dem sen ñ gibi g zel g zler

⁶⁵ Metinde ‘‘tufan’’ Şeklinde yazılmıştır.

⁶⁶ Metin ‘‘iz r’’ Şeklinde yazılmıştır.

⁶⁷ Divanda ‘‘mihrabdur’’ Şeklinde yazılmıştır. M. Yekta Saraç. *Emri Divanı*,
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128328/h/emridivani.pdf> (01.07.2011) s. 66.

⁶⁸ a.e ‘‘Z lf-i m Őğin ‘abid-i c na siyeh secc ded r’’ Şeklinde yazılmıştır. s. 66.

⁶⁹ a.e Divandan tamamlanmıştır. s. 66

⁷⁰ a.e ‘‘meh-lik ya’’ Şeklinde yazılmıştır. s. 66.

Müfred**-31-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Dedim cānā ki görmedim senin gibi güzel gözler
Dedi ben dāhı görmedim senin gibi güzel gözler

Nābî Efendi**-32-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

Çand başlı başına güle çeker bir er idi
Çāşni-i leb-i cānānı göricek eridi⁷¹

Ferd**-33-****mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

Ya Rabb cihānda var mı ola böyle belā
Kendi faķır sevdiği 'ālī-cenāb ola

Nābî Efendi**-34-****fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün**

- 1 Dest-i nāzuñdan o mestān ki şarāb isterler
Güiyā çeşme-i hūrşiddin āb isterler
- 2 Derd-i serden nice āzād olur ol tã'ife kim
Bāde nüş eyleyecek yerde gül-āb isterler
- 3 Şerha vü dāğ gerek sīne-i ehl-i gamda
Şahn-ı dīvān-ı kıyāmetde hisāb isterler

⁷¹ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

- 4 Sen hemân dildeki naqş-ı hevesi maḥv eyle
Senden ey ḥ̣ace ne defter ne kitâb isterler
- 5 Aña⁷² ol bezmgeh ‘aşkla erbâb-ı derûn
Dilde ğam serde şegab dîdede âb isterler
- 6 Cünbiş-âmûz gerek berqden erbâb-ı derûn⁷³
Râh-ı be-menzil-i vaḥdetde şitâb isterler
- 7 Hûblar ḥüsnine ḥayrân olan aşüftelerün⁷⁴
Çeşm-i âyine gibi düşmen-i ḥ̣âb isterler
- 8 Naẓm-ı üstâda naẓîre nice mümkün Nâbî
Tâze-gû tâze-zebân tâze cevâb isterler

Veysî Efendi

-35-

mef’ülû fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

Her kıanda kim bulursa kıoparmış külâhını⁷⁵
Şem’in ‘aceb şikâyeti var rûzgârdan

[13b]

-36-

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

Ger ğünâhım kûh-ı kıâf olsa nağmedür yâ Celîl
Raḥmetün baḥrine nisbet ana şey-i kıalîl

⁷² Metinde “ana” şeklinde yazılmıştır.

⁷³ a.e “sülûk” şeklinde yazılmıştır. Ali Fuat Bilkan, *Nâbî Divanı*, MEB Yayınları, Cilt I-II, İstanbul 1997. s. 632.

⁷⁴ a.e “üftâdelerin” şeklinde yazılmıştır. s. 632.

⁷⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Ferd**-37-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

Yıkanlar hâtır-ı nâ-şādımı ya Rabb şād olsun
Benimçün nâ-murād olsun diyenler ber-murād olsun

 Kıt‘a**-38-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

- 1 ‘Acebdür kim o meh-rüyuñ cefâsı artar eksilmez
Anuñçün⁷⁶ hün-ı eşkim mâ-cerâsı artar eksilmez
- 2 Kaçan nâz ile reftâr eylese ol Yūsuf-ı şānī
Anuñ mısr-ı melāmetde behāsı artar eksilmez

Ferd**-39-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

İçüp mest-i harāb olsam ğamım gitmez nedendir bu
Ezelden derd-i ‘aşk ile binā olmuş bedendür bu

Sultān Süleymān**-40-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

Bütün dünyā benim ammā ğamım gitmez nedendir bu
Tā ezelden hāk-ı ğamla yoğurulmuş bedendür bu

⁷⁶ Metinde “anın için” şeklinde yazılmıştır.

Ferd

-41-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Hayli demdür görmege müştāk idi cān-bāzları
Geldüñ ihyā eyledüñ 'İsā gibi cān-bazları

Ferd

-42-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Oturmuş kurna başında alup su koyunır dilber
'Aceb eyler temāşâyı anuñ altındaki mermer

[14a] Şābit

-43-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Baňa mi'mār isen agyār yıkılsuñ gitsüñ
DİL-i virānımı ābād ise qaşduñ yap yap

Yahyā Efendi

-44-

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şafā-yı hātırım oldur seni şafāda görem
Bu ben belā-keşi hicrānuña vefāda görem
- 2 Hemîşe hürrem ü handān u şādmān olasın
Hemîşe gonce-i iqbālüñi güşāde görem
- 3 Ne zevkdür ne şafādur ne hazdur ey sākī
Seher humārdan açup gözümü bāde görem

- 4 Hilāl gibi terakķide māh-ı tābān ol
Furūğ-ı ħüsnüñi günden [güne]⁷⁷ ziyāde görem
- 5 Budur du‘āsı saña şubḥ u şām⁷⁸ Yaḥyā’nun
Seni şafāda vü bed-ḥāhuñi cefāda görem

Müfred

-45-

???

Cidd-i sa’y ét kıazan mālı şıķa(?) pek
Kıalursa düşmana kıalsun dosta muḥtāc olma tek

Li-Muḥarririhi

-46-

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Ḥü-nāb-ı eşki dāde-i ter doldurur döker
Peymānedir ki ḥün çeker doldurur döker
- 2 Īşār-ı hākpāyuñ için çeşm-i dür-feşan
Dāmān-ı iştıyāķa güher doldurur döker
- 3 Etmez nesīm yelken-i fülk-i muḥabbete
Ol bād-bānı āh-ı seḥer doldurur döker
- 4 Ehl-i kerem maḥbüb olur o kim
Īmān-ı cūda sīm ile zer doldurur döker
- 5 Kıanar ḥāme vaşf-ı leb-i yār ile Reşid
Kāğızlar içre şehd ü şeker doldurur döker

⁷⁷ Metinde bu sözcük yazılmamış, vezin gereği divandan eklenmiştir. Hasan Kavruk, *Şeyhülislam Yahya Divanı*, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128336/h/seyhulislamyahya_divanihasan_kavruk.pdf (01.07.2011) s. 265.

⁷⁸ a.e “rüz u şeb” şeklinde yazılmıştır. s. 265.

Müfred

-47-

mefâ'ilün mefâ'lün fe'ülün

Cihānda hūsn-i haṭṭ var bī-nihāye
Hemān el-haṭṭu mā-yākra'u kifāye

[14b] Rūhī-i Bağdādī

-48-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Öldi gitdi elem-i 'aşkuñ ile 'aşıklar
Nedür ey şüh-ı cefā-pişe⁷⁹ bu ra'nalıklar
- 2 Lebününñ āb-ı hayātın içürürsin ğayra
Nice āh eylesünler cigeri yanıklar
- 3 Lāyık oldur göz açup mihr-i cemāluñ göreler⁸⁰
Elem-i şubḥ-ı vişālünñle ölür⁸¹ şadıqlar
- 4 Nice 'arifler ile ola muḳābil zühhād
Nice karşı kıya mestāne ayıklar⁸²
- 5 Mīve-i vaşluñ umar Rūhī-i bī-çāre dedüm
Gülüp ol şüh-ı cefā-pişe dedi sayıklar⁸³

⁷⁹ a.g.e “nedür ey şüh-ı cihān sende” şeklinde yazılmıştır. s. 424.

⁸⁰ a.e “gözedede” şeklinde yazılmıştır. s. 424

⁸¹ a.e “yatan” şeklinde yazılmıştır. s. 424

⁸² a.e “Nice rindān ile zühhād iderler baḡs-ı mezaḳ / Nice sermestlere karşı kıya ayıklar” şeklinde yazılmıştır. s. 425

⁸³ a.e Divanda bu beytin farklı nüshalardaki karşılığı verilmiştir. s. 425.

‘Ulvî

-49-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Bister-i miḥnetde çeşm-i ḥün-feşân ağlar baña
Zahm-ı sînem bunca demlerdür ki kan ağlar baña
- 2 Dîde-i nergisde yer yer kıatre-i şebnem degil
Ol gözi bîmâr ucundan gülsitân ağlar [baña]
- 3 Seyl-i bârân ğarķa verdi şanmañuz vâdîleri
Ḥâk edip çâk-ı girîbân âsmân ağlar [baña]
- 4 Tâğlar gögsün geçürdi güş edüp feryâdumu
Taşlarla döğünüp âb-ı revân ağlar baña
- 5 Giryeden çeşmi ağardı şanma ey ‘Ulvî-cenâb
Daimâ câm-ı şarâb-ı erguvân ağlar baña

[15a] Ğazel-i Faşîḥ

-50-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Anuñçün cân-ı müştâķa ḥaber cânânedden gelmez
Ki eşkim gibi küy-ı dil-rübâya her giden gelmez
- 2 O Ya‘ķub’am ki râh-ı beytü’l-aḥzânımı⁸⁴ şayabilmez
Meşâmm-ı cân bûy-ı feyz-baḥş-ı pîreḥen gelmez⁸⁵
- 3 Gelüp gitmekdedür şubḥ u ğam u şâm-ı elem ammâ
O mihr-i evc-i istiĝnâ o mâh-ı pür-fiten gelmez
- 4 Budur zannım ki ta şubḥ-ı kıyâmet nesl-i âdemden
O mihr-i ḥüsne şânî bir civân-ı gül-beden gelmez

⁸⁴ Metinde “hazanımı” şeklinde yazılmıştır.⁸⁵ Metinde “bilmez” şeklinde yazılmıştır.

- 5 Görünür şi'rüñi hüküm étdiler kim bir daği dehre
Senüñ gibi Faşîh-i mîr-i divân-ı sühan gelmez

Sultân Süleymân

-51-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Taht dër idim miñnetü derd ü⁸⁶(?)
Çabre şıgdım şıgmaz iken 'äleme

-52-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Hep gurur-ı şöhret imiş cünbüşüm
Şimdi fazl-ı hağğa kalmışdur işim

Yahyâ

-53-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün

Zâhid de şarâb içse biraz bî-gam olurdu
Yârâna çarıssa hele bir âdem olurdu

Lâ-edri⁸⁷

-54-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün

Mescidde riyâ-pîşeler étsün ço riyâyı
Mey-ñâneye gel kim ne riyâ var ne mürâyı

⁸⁶ Metinde "m,ñnete derdi" şeklinde yazılmıştır.

⁸⁷ "Lâ edri" başlığı ile verilen bu beyit Şeyhülislam Yahya Efendi'nin meşhur beyitlerinden birisidir. Yazıldığı dönemde tartışma yaratan bu beyitle ilgili geniş bilgi için bkz. A. Atilla ŞENTÜRK, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2005. s. 377.

Lā-edrī

-55-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Saňa her meclisinde söyleriz sen mülzem olmazsın
Degil kürsiye vā'ız 'arşa çıksan ādem olmazsın

Lā-edrī

-56-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

İşidüp pend-i pırāmı civānın terkini urmaz
Göñül bir dilber ile çift olur elbetde tek durmaz

Yahyā

-57-

mef'ülü mefā'ılı mefā'ılı fā'ülün

Mestāne geçersüñ dēyü sen mescid önüñden
Zāhid baňa dek geldi 'aşāsına ziyāndur

Lā-edrī

-58-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Zāhidi hasret-i mey şöyle za'if eyledi kim
Elde tesbih ü 'aşası şalavātıla yürür

Lā-edrī

-59-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Zāhidin ağzına bir cāmla ur mühr-i süküt
Gördüğün söyleme hiç görmedigin cümle unut

[15b] ‘Ulvî

-60-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Elinde saġar-ı gül-günile dildarı görsünler
Cihân baġında açılmış gül-i bî-ĥârî görsünler
- 2 Cemâlûñ âfitâbın ‘arz édüp ref’-i niġâb eyler
Perî-peykerle ol âyîne-i ruġsârî görsünler
- 3 Tıttup nabzım benim bu derdime bir çâre bulsunlar
Etibbâya ĥaber eyleñ dil-i bîmârî görsünler
- 4 Mezâr-sitânda bir ħaf’a görmezler söyler
Ecel muṭribleri çalduġı mûsîħârî [görsünler]
- 5 Ne ĥâlet baġş eder güftâruñ ey ‘Ulvî ne bilsünler
Dirilsünler cihân şâ‘irleri eş‘ârî görsünler

Li-İbn-i Kemâl

-61-

???

Dehr bir ĥâletdedür simurġa başın egmez ġurâb
Şimdi söylet görünce

Rûĥî El-merĥûm

-62-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Mâilüz duĥter-i rez şoĥbetine girmez ele
Sâħiyâ hû çekelim şâyed ayaġıyla gele

İmām

-63-

???

- 1 Gülistān-ı baġ-ı ciġāndur
Maṭmaḡ-ı naẓar-ı ehl-i ĩ‘māndur
- 2 Medfen olsa bir kes sa‘ādetdür āña
Ehl-i işyāna⁸⁸ bā‘iş-i gufrāndur
- 3 Olmaz mı sa‘ādet-i civār olmak Resūle
Defn olmaġa lāyık bir mekāndur
- 4 ‘İsyān ile ālūde derūn [u] bī-rūnum
‘İsyānım derdine dermandur
- 5 ‘Aşķī ḡuluna yā Rabb eyle me’men-i medfen
Ger olursa muḡadder ulu iḡsāndur

[16a] Müfred

-64-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Benim ‘ömrüm benim cānım ne şanursın ne şanursın
İki gün gice yār olsañ o ḡancıda uşanursın

Ġazel-i Şabrī Efendi

-65-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fā‘ülün

- 1 Cem gitdi bozulmaḡdadur erkān-ı ḡarābāt
Bir cām ile ḡalsa nola dīvān-ı ḡarābāt

⁸⁸ Metinde “usata” şeklinde yazılmıştır.

- 2 At başı ber-ā-ber ‘arāk u bāde süzüksün
Dönsün koşı meydān[ına] meydān-ı ħarābāt
- 3 Ceyş-i ğama vèrmez geçid āb-ı pür-cüş
Āsüdedür andan hele rindān-ı ħarābāt
- 4 Ey şaĥne ayak başma şaĥın bī-edebāne
Cem taĥtı imiş taĥta-i virān-ı ħarābāt
- 5 Şabrī varıcaĥ dergehine hemi şunardı
Gönlümdekini bilme pīrān-ı ħarābāt

Şabrī Efendi

-66-

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Nīyāz-nāme-i dil yāre bī-zebān oĥunur
Oĥunsa ger o perī meclise nihān oĥunur
- 2 Şadā-yı nāle degil ğarĥ-ğāh-ı ğamdur bu
Sefine-i dil-i ser-keştede ezān oĥunur
- 3 Yazılsa bir yere aĥvāl-i ‘ālem-i ‘āşkıım
Mişāl-i saĥife-i taĥvim bir zamān oĥunur
- 4 Gider kitāb-ı riyāyı ey vā’iz⁸⁹
Dükense nüşā-i cem nazm-ı dil-sitān oĥunur
- 5 Bizimle şulĥa boyun verdi çarĥ ey Şabrī
Şadā-yı şīşe degil nāme-i emān oĥunur

⁸⁹ Bu mısra eksiktir.

Müfred

-67-

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Çubuk ol yār ile ağız ağza şöhet eder
İmāmesin çevirirdim elime girse eger

Müfred

-68-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Çün tamām eyledi ‘āşık gazeli
Zāhir oldu muhabbet-i ezeli⁹⁰

Ferd

-69-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Miyānuñ çoçduran dilberden ey dil ihtiraz eyle
Muğarrerdır yıkarlar bir binā elbette bel verse

Ferd

-70-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Tıraş ét haţtuñı cānā serinde kākülün dursun
Kırılrsa gam degil leşker hemān serdārı şāğ olsun

⁹⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktır.

[16b] Beyt

-71-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ƙaddüne cāmeñi gerseñ sen var êde gör
Ki raķībũñ giyecek boynuna ip rāst olsun

Beyt

-72-

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

Raķīb iken boğuldı şehr içinde
Eger kırmazsañ it gibi ururlar

Kadrî Efendi

-73-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çıkarduñ başa cāna bāliš-i zer-kāra yüz verdüñ
Ƙopardıñ fitneler yer yer haţţ-ı jengāre yüz verdüñ
- 2 Hemān bir dāneyim dēr cennet-i bāğ-ı vişālũnden
O hindũ-yı siyeh-ru hāl-i ‘anber-tāra yüz verdüñ
- 3 Çıkarđı naķşını ey pādişāh-ı mülk-i istiğnā
O sũret uğrısı āyĩne-i ğaddāra yüz verdüñ
- 4 Gelüp bũs etmege şarķar o ruhsār-ı ‘araķnāka
Haţa etdiñ şehā ol tũrra-i tarrāra yüz verdüñ
- 5 Elũñ ķo sĩneye inşāfa gel kim Ƙadrĩ-i zāre
Ana bir dest-bũsuñ vėrmeyüb āğyāre yüz verdüñ

Ferd

-74-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Göñül bir şāh-ı hüsnuñ cān-ı dilden mübtelāsıdur
Ki nice tācdarān kūyunuñ kemter gedāsıdur

[17a] Müfred

-75-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Şuşayan şu ‘āşıkıdur ey āhī
Şuşayanuñ ‘āşıkıdur şu dağı

Müfred

-76-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Āfitāb-ı tal‘atuñ her giz vālih érmesün
Māh-ı tābānsın Hūda eksikligüñ göstermesün

Müfred

-77-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Buseñe dil qani’ olmaz vaşluñuñ şeydāsıdur
Dostum ma‘zūr tüt dünyā tama’ dünyāsıdur

Vahdeti

-78-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Saña ger ‘arz-ı hāl etsem dehānımda zebān ditrer
Mehābetden ger sultān mağzarında tercümān ditrer

- 2 'Acebdür ol sözi [u] lebi 'İsâ'yı görmen hem
Gözüm segirr kaçım oynar benim şarşar revân ditrer
- 3 Eser yelden açar şudan yavuz gözden yaman dilden
Düşüp üstüne dildârân dilâ her demde cân ditrer
- 4 Beni tâb-ı muhabbetden yine bir geh hazan âsâ
Dem-a-dem şahın-ı küyunda bu hasm-ı nâ-tüvân ditrer
- 5 Nihang-i âhımuñ demkeşliğinde Vaḥdetî dem var
Felek gümler şehâb inler zemîn [ü] âsmân ditrer

Ġazel-i El-merḥûm Sultân Süleymân Han

-79-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Muhabbet cāmın içelden dilâ ben derd-i ser çekdüm
Yanaldan âteş-i 'aşka neler çekdüm neler çekdüm
- 2 Cülûs étmege şâh-ı ğam gönül tahtına geldikçe
Nisâr için ayağuna gözümünden sîm ü zer çekdüm
- 3 Koluma dağlar yakdım anı zeyn eyledüm yer yer
Kuşan belüne ey meh-rû saña bir zer kemer çekdüm
- 4 Semend-i nâz ile dilber el urşa zülf-i çevgâna
Girüp meydân-ı 'aşk içre ana bir top-ı ser çekdüm
- 5 Muḥibbî gülşene varma temâşâ ile bu sînem
Kızıl güller ayırup dağlar elifden servler çekdim

Bākī**-80-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Dilber oldur kim meyil éde görünce anı cān
Asiyāb-ı(?) ħüsni ħub ola ammā be-şart-ı ān

Ƙıt‘a⁹¹**-81-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün**

Olma ey dil rūzgār-ı ‘ömre mağrūr bī-vefādur
Olma ey dil rūzgār-ı ħaħħa ‘āşi pür-cefādur

[17b] Süheyli**-82-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Dil yanup nār-ı firāħuñla kebāb olmada ħayf
Ƙanlu yaşın aħıdup dīde serāb olmada ħayf
- 2 Ħarħar⁹²-ı bād-ı fenā egdi vücūdum şecerin
Mīve-i naħd-i ħayāt ise ħarāb olmada ħayf
- 3 Esb-i maħsūda süvār olmadı gitdi dil-i zār
Za‘findan ħāmet-i ħam-geşte rikāb olmada ħayf
- 4 Yaħdı eczāmı füzün olmada nār-ı şevħi⁹³
Sīne tennūre gibi pür-tef ü tāb olmada ħayf

⁹¹ Başlık “kıt‘a” olmasına karşın metinde bir beyt yer almaktadır.

⁹² Divanda “sarsar” şeklinde yazılmıştır. M.Esat Harmancı. *Süheyli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007. s. 254.

⁹³ a.e “hasret” şeklinde yazılmıştır. s. 254.

Müfred**-83-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün**

Bu benim ma'kûsı tâli'im ba'zı aḥbâb zemm eder
Ben bir mâ-i câriyem ki fem-i kelb mundar mı eder⁹⁴

Ķıt'a**-84-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

- 1 Ben degil meftûn-ı ḥüsnüñ mübtelâ 'âlem saña
Bir perî-rûsun taḥammül edemez âdem saña
- 2 Muḳtezâ-yı ṭali'im dūr eden senden beni
Yoḥsa ey serv-i revânım ben de ḳarânım saña

Süheylî Efendi**-85-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

- 1 Güzel çok ḥüsn ile 'âlemde şâhım bî-bedelsin sen
Cihâna velvele vèrmiş ser-âmed bir güzelsin sen
- 2 Degülsin âb u gilden ḥalk olınmış nûr-ı mutlaksın⁹⁵
Muḥaşşal pertev-i nûr-ı cemâl-i lem-yezelsin sen
- 3 Ten-i âvârede iy 'aşḳ-ı dilber mâye-i cânsın
Ḳonılmış ṭıynetümde neşve-i rûz-ı ezelsin sen

⁹⁴ Her iki mısradâ vezin aksamaktadır.

⁹⁵ Metinde "şun'-ı maṭla'sın" şeklinde yazılmıştır.

- 4 Binā-yı ‘aşkımuñ bünyādına nisbetle ey gerdün
Bugün yarın yıkılmağ üzre bir köhne temelsin sen
- 5 Geyik Destānı oldı dāstānı Qays u Ferhād’uñ
Süheylī şimdi dildār ile dillerde meşelsin sen

-86-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Qurṭaransın gözi tātāruñ elinden cānı
Var sen ey qaşı kemānım yāğ

[18a] Ğazel-i Süheylī Efendi

-87-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bu qaşr-ı dil-güşānuñ soñı bî-bünyād imiş bildüm
Anuñ her tāk-ı zer-kārı ḥarāb-ābād imiş bildüm
- 2 Delinmiş cā-be-cā bağrı neyüñ bir dem qararı yoğ
Bu ‘ālem bezmgāhında işi feryād imiş bildüm
- 3 Fenā fi’llāh olup dehrüñ fenāsın añlamış bilmiş
Dil-i āvāre iy ḥāce ‘aceb üstād imiş bildüm
- 4 Fünün-ı dāstān-ı ‘aşk ile lāl idi her dānā
Bu sırruñ nüktesin şāyi‘ kılan Ferhād imiş bildüm
- 5 Qul olmuş ol qad-i bālāya dāmen-der-miyān olmuş
Dilā serv-i revānı başına āzād imiş bildüm
- 6 Seḥā mührin urup bir sikke qomış ‘āleme ḥātem
Soñında herkesüñ bākī qalan bir ad imiş bildüm

- 7 Virür bu rüzgār āhîr Süleymān tahtını [y]āda
Süheyli kâ'inātuñ varlığın ber-bād imiş bildüm

Müfred⁹⁶

-88-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Cefā taşıyla mi'rāt-ı dili şad-pāre eylersin
Ne mümkündür yine hātır perişān olmasun dērsin

Bahāyî Efendi

-89-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Dağıtduñ h'āb-ı nāz-ı yāri ey feryād neylersin
İdüp fitneyle dünyayı hārāb-ābād neylersin
- 2 Dil-i mecrūhuma raḥm eyle ḳalsun dām-ı zülfünde
Şikeste-bād olan murğı edip āzād neylesün
- 3 Édersin gerçi her derde ṭabibim bir deva amma
Cünün-ı ehl-i 'aşḳ olunca māder-zādı neylersin
- 4 Varıp giysū-yı zülf-i yāri birbirine ḳatdın sen
Yine bir fitne taḥrik eyledüñ ey bād⁹⁷ neylersin
- 5 Şehīd tıḡ-ı 'aşḳ-ı yārdur ser cümle-i 'ālem
Urup şimşire dest ey ḡamzesi cellād neylersin
- 6 Güzel taşvir idersin gerçi hāl-i ḥaṭṭuñı amma
Füsün u fitneye geldikde ey Behzād neylesin

⁹⁶ Bu beyit 12b'de de yer almaktadır.

⁹⁷ Metinde "bādı" şeklinde yazılmıştır.

- 7 Bahāyî-veş degilsin kâbil-i feyz-i şafâsında
Tekellüf ber-ţaraf ey hâţır-ı nâ-şadı neylesin

Beyt

-90-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Melâlet çekmezem hergiz ki hicrân ber karar oldu
Ki bir nesne kemâl olana mülk anı zevâl eyler

-91-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Parmağında la‘l şanmañ ol meh-i nâ mihrیبân
‘Aşıkun kurbân ederken sıçramış bir kaatre kân

[18b] Beyt⁹⁸

-92-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bu gönlüm gibi ‘âlem bir harâb-âbâd imiş bildim
Binâsı ‘ömr-i âdem gibi bî-bünyâd imiş bildim
- 2 Ne bir mür-ı za’ife ne Süleymân’a kalur ‘âlem
Cihânun tâc-ı tahtı cümleten ber-bâd imiş bildim

Beyt⁹⁹

-93-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Yola çıkısa şâhlar ‘âdetdür bārân yağar¹⁰⁰
Sen ne şâhsın yoluña halkun gözünden kan yağar

⁹⁸ Başlıkta “beyt” yazmasına karşın metinde bir “kıt‘a” yer almaktadır.

⁹⁹ Başlıkta “beyt” yazmasına karşın metinde bir “kıt‘a” yer almaktadır.

¹⁰⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 2 Gözlerim yāşı ümîd-i vaşl u bîm-i hecr ile
Beñzeriz ol bārāna kim bir ān diñer bir ān yağar

Ferd

-94-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gel beni öldür hey āfet hancer-i bürrān ile
Çurtulayın günde biñ kez ölmeden hicrān ile

Ferd

-95-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Dem-i firķat ne hoş demdir ki vuşlat ihtimāli var
Gerekmez baña vuşlat anda firķat ihtimāli var

Müfred

-96-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Kendi gözüm yaşıyla döner bir degirmenim
Çarh-ı felekde kimseye nevbet degirmenim

Müfred

-97-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Bādeden 'āşık-ı dil-ħasteyi men' eyleme hiç
Yüri ey zāhîd-i nā-dān bizi ķo var bozāñ iç

Müfred

-98-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ġam-ı 'aşkuñla āh etsem beni divānedür dërler
 Kızarsa gözlerim ağlamakdan beni mestānedir derler¹⁰¹

Beyt¹⁰²

-99-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

- 1 Şehā senden her ne gelse cāna hoşdur yahşıdur
 Cāvidān-ı 'aşk içinde cāna hoşdur yahşıdur
- 2 Ne kadar cevri eyleseñ senden göñül hoşnüd olur
 Hakk bilür kim içimiz fermāna hoşdur yahşıdur

Beyt¹⁰³

-100-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

- 1 Sırruñı fāş eyleme nā-eñle cān elden gider
 Bülbül-i şüride olma gülsitān elden gider
- 2 Hüsñüne mağrur olup 'aşıka cevri eyleme
 Pāyidār olmaz güzellik nā-gehān elden gider

¹⁰¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

¹⁰² Başlıkta "beyt" yazmasına karşın metinde bir "kıt'a" yer almaktadır.

¹⁰³ Başlıkta "beyt" yazmasına karşın metinde bir "kıt'a" yer almaktadır.

[19a] Cevrî

-101-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bugün gam tekke-gâhında fedâ bir cânımız vardır
Göñül 'abdâl-ı 'aşk oldu gelün kurbânımız vardır
- 2 Hayâlün bezmine dilde kabâgım pür-şarâb oldu
Tennüresinde pişmiş ciger-i püryânımız vardır
- 3 Çemende bülbül-i şeydâ çağırdı derd ile eder
Dirigâ har ile hem-dem gül-i handânımız vardır
- 4 Egerçi ol perî-peyker bize âdem demez amma
Geh olur kim meleklerle biter seyrânımız vardır
- 5 Be Cevrî nedeysin añub kemâl-i hamr çoğ olsun
Demiş kim ol gedâ gelsün aña ihsânımız vardır

Müfred

-102-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Dâne dâne gül yüzünde şol 'arağ nemdir dedim
Nâz ile güldi dedi güldür gül-âb andan çıkar

Müfred

-103-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

İştiyâkım şerhini etmez vefâ tâ kim yazam
Hem zamâne hem bu 'ömrüm hem mürekkebe hem kalem

Müfred¹⁰⁴**-104-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

Şun sağarı sāķī bize¹⁰⁵ mestāne dēsünler
 Uşlanmadı gitdi gör ol divāne dēsünler

Müfred**-105-****fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün**

'Āşıķuñ boynına ķol şalmak günāhdur der iseñ
 Sen günāhından ķayurma dola benim boynuma

Müfred**-106-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Muħakķak yahşisin kim edā gelmez
 Aşil azmaz cihānda merd-i kāmilden ħaťa gelmez

Şun'î**-107-****fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

- 1 Dostum ķaldı senüñle yine ħasret bāķī
 Vay eger ķalur ise böyle bu ħasret bāķī
- 2 Olma mağrūr var iken devlet-i dünyāya şaķın
 Ne ķalur kimseye dünyā ne bu ħālet bāķī
- 3 Geldi ħaţţım dēyü gam yeme çekilmişdür ezel
 Defter-i ħüsn ü melāħatde leţāfet bāķī

¹⁰⁴ Bu beyt Şeyhülislam Yahyā Efendi'ye aittir. a.g.e s. 117.

¹⁰⁵ a.e "bana" şeklinde yazılmıştır. s. 117.

- 4 Eyle ey pādişahım hizmetüñe beni kabûl
Ġarazuñ cânsa bizden yine hizmet bâķī
- 5 Şun‘iyā yâr ile sen fırsatı fevt etmeye gör
Her zamân kıalmaz imiş kimseye fırsat bâķī

[19b] Şabrī

-108-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Helāk etmek midür kaçdın nedür ey şüh-ı bî-pervā
Neden ben mübtelāya tā bu deñlü nāz ü istignā
- 2 ‘İnān-ı ihtiyārım gitdi elden nice müddetdir
Çıkardım cāme-i nāmusı oldum ‘āleme rüsvā
- 3 Tekellüf ber-ţaraf şimden gerü var ama yok çäre
Maħaldur kim saña süz-ı derünüm eyleyem ifşā
- 4 Geçer mi rüzgārım böyle ümmîd-i vişālüñle
Olur mu yoħsa ol gün müyesser bendeñe āyā¹⁰⁶
- 5 Der-ağüş eyleyüp naħl-ı bülendüñ ber-murād olsam
Felekde eylesem tenhāsını bir güşede peydā
- 6 Nişār eylerdi ħak-i pāyüñe hep varını Şabrī
Naşīb olsa aña feth-i der-i gencîne-i ma‘nā

¹⁰⁶ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

Beyt¹⁰⁷**-109-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

- 1 Câm-ı hecrüñ nüş ider mestâneler gördüñ mi hiç
Yoluña cânlar vërür merdâneler gördün mi hiç
- 2 Zülfüñüñ sevdâsı zencîrin tolayup boynuña
Şehr-i hüsnüñ devr êder dîvâneler gördün mi hiç

Ğami¹⁰⁸**-110-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

- 1 Ben umardım ki cihân içre baña yâr olasın
Yârlık işi tamâm oldu begim var olasın
- 2 Beni âzâde iken ‘aşğa giriftâr itdüñ
Göreyin sende benim gibi giriftâr olasın
- 3 Bed-du’â bilmezem amma ki Hüdâdan dilerim
Bir senüñ gibi cefâkâra hevâdâr olasın

Zihni¹⁰⁹**-111-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

Beni cândan uşandurdı cefâdan yâr uşanmaz mı
Felekler yandı âhimdan murâdım şem‘i yanmaz mı

¹⁰⁷ Başlıkta “beyt” yazmasına karşın metinde bir “kıt‘a” yer almaktadır.

¹⁰⁸ Verilen beyitler “Mihri Hatun” divanında yer almaktadır. Sadece ilk beyit farklılık göstermektedir. Mehmet Arslan, *Mihri Hatun Divanı*, Amasya Valiliği Yayınları, Yayın No: 24, Amasya 2007.

¹⁰⁹ “Zihni” başlıklı bu beyit Fuzûlî’ye aittir. Kenan Akyüz vd., *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990. s. 259.

Bākī¹¹⁰**-112-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Halk-ı ‘ālem ezeli böyle perişān ancak
Kimi hāndān kimi giryān kimi nālān ancak
- 2 Bu cihān kimine kāsır-ı tārāb u ‘ayş u safā
Kiminüñ mihnet ile başına zindān ancak

Beyt¹¹¹**-113-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Hayruñ yok mı dağı ey dil-i divāne senüñ
Çanuñ içmek diler ol gözler-i mestāne senüñ
- 2 Elin öpmekle ölmedik versen lebini
İçeyin döke döke çanuñı peymāne senüñ

[20a] Fakiri**-114-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

- 1 Gūşe-i miḥnetde kaldım firqatüñ pāyānı yok
Var ise ölmekden özge veremin dermānı yok
- 2 Bī-müselmānlar ne çāre katı hayf oldu baña
Yıkdı göñlüm ḥanesin bir dīni yok imānı yok
- 3 Göz yaşıyla nāledir cānā enīsī göñlümüñ
Neylesün ğurbetde kaldı hem-dem [ü] akrānı yok

¹¹⁰ a.g.e Divanda 5 beyitten oluşan bu şiirin sadece 2 beyti mecmuaya alınmıştır. s. 182.

¹¹¹ Başlıkta “beyt” yazmasına karşın metinde bir “kıt‘a” yer almaktadır.

- 4 Ğoncanuñ ne sözi var gülşende la‘lũñ añmağa
 addũne [beñzemeye]¹¹² serv-i sehĩnuñ cānı yok
- 5 Hey benim ru-ı revānım yoluña cān vermege
 Der inmiş sen kim Fairi derd-mendiñ cānı yok

Müfred

-115-

fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn

‘Āşıkım bĩ-‘illetim meylim benim didāre der
 Dostum Ferhād ile Şĩrĩn iki divānedür der

Müfred

-116-

fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn

Olsa peydā dũd-ı āhım gözlerũm giryān olur
 Ebr-i zulmet zāhir olsa lā-cerem bārān olur

Nedĩm-Müfred

-117-

mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn

Nedĩm-i bezm-i hāşıl-ı hāşş idi eyyām-ı Hātem’de
 Kerem dedikleri bĩ-kes ‘aceb şimdi ne ‘ālemde

Rāsih

-118-

fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn

- 1 Süzme çeşmũñ gelmesin müjgān müjgān üstüne
 Urma zahmı sĩneme peykān peykān üstüne

¹¹² Metinde “yegũne” şeklinde yazılmıştır.

- 2 Dilde ğam var şimdilik sen gelme luţf it ey sürür
Olamaz bir hānede mihmān mihmān üstüne
- 3 Rīze-i elmās eger her açdıĝı zaĥma o şūĥ
Luţfi var olsun eder iĥsān iĥsān üstüne
- 4 Yārdan mehcūr iken¹¹³ düşdün diyār-ı ğurbete
Dehr gösterdi bize hicrān hicrān üstüne
- 5 Hem mey içmez hem güzel sevmez demişler ĥaĥķıma
Eylemişler Rāsīhā bühtān bühtān üstüne

‘Ulvi

-119-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şarāb-ı la‘lūni nūş eyleyen ĥatırda ğam neyler
Şafā kesb edecek demler durur dilde elem neyler
- 2 Cihānuñ tūmturaķından ne zevķ alsun dil-i ‘āşık
Şeh-i iklim-i ‘aşķa leşker-i ũabl ü ‘alem neyler
- 3 Zer ü sīm ile kim gördi pür ilzām édüp [o] dilber
Dèdi ‘āşık geçersin sende dinār ü direm neyler
- 4 Fiĝānī nālesini dil ķosun māh-ı muĥarremdir
Zemān-ı ĥātem erişdi yere çaldı dèdüm neyler
- 5 Nihāl-i baĝına baķmaz serv-ķaddūñ vaşf-ı ‘Ulvi¹¹⁴
Şu söz kim levĥ-i dilde yazılır aña ķalem neyler

¹¹³ Eserde “oldum” şeklinde yazılmıştır. Gülgün Erişen Yazıcı “Ahmed Celāleddin Dede Şiir Defteri” Dizgi Ofset Matbaacılık, Çanakkale 2009. s. 102.

¹¹⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Müfred

-120-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Āfitāb-ı ʔal‘atun hergiz vālih ermesün
Māh-ı tībānsın Hūda eksikligün göstermesün

[20b] Beyt

-121-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Defter-i ‘uşşaka yazduñ mı beni cānā dedim
Nāzla güldi dedi ben bilmezem defter bilür

Şıdkî Efendi

-122-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Men ol ‘ankā-dilim kim kâf-ı kudret āşiyānımdur
Nişānım var ki yok şanma benim yoqluğ nişānımdur
- 2 Hüma-yı vaḥdetim geldim cihāna sāyebān oldum
Vü illā lā-mekān-ı mülki ger varır mekānımdur
- 3 Benim rūḥum benim şimdi kamu ecsāmuñ ervāḥı
Vücūd-ı cümle eşyāda dem-i cān u revānımdur
- 4 Cihān mülkine sulṭtānım kamu maḥlūk bendemdir
Felekler zämme-i cerr-i hümāyün sāyebānımdur
- 5 Rumūz-ı sırr-ı tevḥīdi niçin fāş etdüñ ey Şıdkî
Ki kıl-i münkir-i ḥodrā ‘adū-yı bed-gümānımdur

Ġazel-i ‘Ulvī

-123-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ey gönül ġayrıya meyl eyleme cānān bir olur
Birinüñ ‘aşkı derūnuñda yeter cān bir olur
- 2 Ĥüsn-i Yūsuf görüp aldanma daġı sādeler
Yūsuf-ı ġüsn çoġ ama Yūsuf-ı Ken‘ān [bir olur]
- 3 Dāġ-ı mihrī yeter ol lālele ruġuñ sinemde
Asumāna nazar et mihr-i dıraġşān bir olur
- 4 Bulmadım ġonca-i la‘lūñ gibi ġandān-ı yāġūt
Mühr yüz biñ bulunur mühr-i Süleymān bir olur
- 5 ‘Ulvī’ya Ői‘rūme beñzer ġatı bir naġm-ı laġif
Çeşmenüñ ġāyeti yok çeşme-i ġayvān bir olur

[21a] **Bāki**¹¹⁵

-124-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Eylesün vaşlını¹¹⁶ dermān dil-i bīmāra meded
Dostlar işte ben öldüm baña bir çāre meded
- 2 Zaġm-ı sīnemden oġuñ pārelerin hep alma
Dursun Allāhı severseñ hele bir pāre meded
- 3 Güher-i cāmı yitirdik bizi ġam öldüriyor
Sāġiyā gel bulıver ġanda ise ara meded

¹¹⁵ a.g.e Divanda 6 beyitten meydana gelen bu gazelin 5. beyti metinde yer almamıştır. s. 90-91.¹¹⁶ a.e “la’lini” şeklinde yazılmıştır. s. 90.

- 4 İhtirāz étmedünüz aldılar elden cāmı
Vākıf etmeñ kimseyi esrāra meded¹¹⁷
- 5 Mededüñ kalmadı feryād u figān eylemege
Saña kimden ére Bākī-i bī-çāre meded

Bākī'nin Vefātında Söyledigidir

-125-

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

- 1 Ālāyiş-i dünyādan el çekmege niyyet var
Yaqında 'adem dërler bir şehre 'azîmet var
- 2 Uçdı bu fezâlardan mürğ-i dil-i nālānum
Ārām édemez oldum efkār-ı seyāhāt var
- 3 Nüş eylese bir 'āşık tā haşre dek ayılmaz
Bezm-i feleküñ bilmem cāmında ne hālet var
- 4 Gitudükçe harāb eyler mülk-i dil-i vīrānım¹¹⁸
Dehrüñ bu cefāsından bir şāha şikāyet var
- 5 Ser terkine kâbildür¹¹⁹ dünyāya gönül virmez
Terk ehlinüñ ey Bākī başında sa'ādet var

Yek-Çeşm Muştafa Efendi

-126-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

Olsa isti'dad-ı 'ārif kâbil-i idrāk-ı feyz
Vaḫyi-i Ḥaqq irsāline her zerredür bir Cebre'il

¹¹⁷ a.e "Vakf itmeñ sakınuñ kimseyi esrāra meded" şeklinde yazılmıştır. s. 90.

¹¹⁸ a.e "viranı" şeklinde yazılmıştır. s. 152.

¹¹⁹ a.e "ka'ildür" şeklinde yazılmıştır. s. 152.

Kıt'a¹²⁰

-127-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün

Müşkil ancak 'aşık olmak bî-vefâya toğrusı
Rağmet ancak râzî olmak her cefâya toğrusı

[21b] Kıt'a

-128-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Merd-i hağdur hağret-i şeh-zâde ol kân-ı kerem
Derkenen zât[1] ırâğ olsun ne hem görsün ne ğam
- 2 Ma'ni yâzıvêr ânâ kim bir kalem dâ'im kesem
Meskenin ğarc êdüben dâhı beğl êderim direm

Ferd

-129-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Çü yoğdur êtdigim cürm ile 'işyâna 'aded va'iz
Bağna rüz-ı ğisabı ağma luğf eyle meded va'iz

[22a] Beyt

-130-

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ma'rifet gerçi ki beg-zâdelere lâzımdur
Ehl-i 'ilm olmaz ise gine beg oğlı begdür
- 2 Ehl-i 'ilm oğlı olup ğânğah-ı dünyâda
Câhil olmağdan ise doğmadan ölmek yegdir

¹²⁰ Başlıkta "kıt'a" yazmasına karşın metinde bir "beyt" yer almaktadır.

Müfred

-131-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Ṭatlu dillerle édersin ehl-i ‘aşkı şād-kām
Saña anuñçün dërler dilber-i şîrîn-kelām

Müfred

-132-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Zihî iz‘ân-ı pāk [ü] ‘aql-ı evvel tab‘-ı mevzün ter
Saña vërmiş bu deñlü qābiliyyet şāni‘-i ekber

Müfred

-133-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Yārdan görmedim ben āşinādan gördigüm
Ey dirîgā ‘aqrab etmez ‘aqrabādan gördigüm

Müfred

-134-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Ṭabi‘at şöhre-i şehri olmağa meyl-i tamām etdi
Ne pinhān eyleyem sevdā beni rüsvā-yı ‘ālem etdi

Müfred

-135-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Çün bilürsin yaqar āteş-i gam cān [u] teni
Ne var ey kân-ı kerem sen de çerāğ eyle beni

Müfred**-136-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

Dilberâ hiç zerrece gelmez ölüm ‘ayanıma¹²¹
 Ya beni al kıoynuña ya düşdi kıānım boynuña

Müfred**-137-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

Gerçi haķ söz acı gelür ceh ile
 Likin tatludur şekker ‘aķile

Bāķi Efendi**-138-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

- 1 Yiyemem fırķat ğamın ey dil ecelden öñdin olmuş yok
 Haıtında ‘ğuşsa çekmem yazılmışda bozulmuş yok
- 2 Egerçi inceden ince zarıf nüktedānlar çok
 Dehanuñla miyānuñ sırrına bir vāķıf olmuş yok
- 3 Beni güldürmeyüp ağlatsa tañ mı güneşe devrān
 Kimi ağlar kimi iñler cihāndur bunda gülmüş yok
- 4 Yolunda öldüğüm gördi ‘adüv cān verdi reşkinde
 Nice dērler meşeldir bu ölen ardınca ölmüş yok
- 5 Yürü yāri kenāre çekmege sa‘y eyleme Bāķi
 Anuñ baħr-ı vişālinde gezüp pāyāna ěrmiş yok

¹²¹ Metinde “‘ayanıma” şeklinde yazılmıştır.

Müfred**-139-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Ey gönül sevme cihānda gördigün bir tazeysi
 Çün seversin bāri sev 'ālemde merdüm-zādeyi

Müfred**-140-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Şağın dāğ-ı gamuñ açma aña kim hālını bilmez
 Bu bir verd-i nihāndur kim dağı her yerde açılmaz

Müfred**-141-****fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün**

Çuçmağa el vermesün serv-i dil-ārādan n'olur
 Ey benim çok sevdiğim qurı temāşādan n'olur

[22b] **Kemal Paşa-zāde****-142-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün****I**

- 1 Demiş idün ki belā-keşlerimi yād edeyim
- 2 Dil-i virānelerin luğfla ābād edeyim
- 3 Hecrime şabr edeni vaşlıma mu'tād edeyim
- 4 Dêr edin 'aşqım ile zār olanı şād edeyim
- 5 Bunca feryādım işitdün dēmedün dād edeyim
- 6 Sen ki dād etmesin ben kime feryād edeyim

II

- 1 Nāle vü āh seher eylemedi hergiz eser
- 2 Dile sengün ne 'aceb saht imiş ey gonca-i ter

3 Ser-i kūyuñda figān eyler iken şām u seher
 4 Saht-dil olduğuna şahid-i ‘ādil bu yeter
 5 Bunca feryādım işitdün dēmedün dād ēdeyim
 6 Sen ki dād ētmesin ben kime feryād ēdeyim

III¹²²

1 Saña bende olanıñ cümlesi ‘āşık dinle
 2 Da‘va-yı ‘aşk ēdeniñ her biri şādık diñle
 3 ‘Āşık olana cefā ‘adle muvākıf diñle
 4 Bir seniñ gibi kerem kânı ne lāyık diñle
 5 Bunca feryādım işitdün dēmedün dād ēdeyim
 6 Sen ki dād ētmesin ben kime feryād ēdeyim

IV

1 urılıdan beri bu hayme ze[rr]in tınāb
 2 apuñı halka-i penāh eyledi Rabbū’l-erbāb
 3 Hālını hep sāña ‘arz eyler iken şeyh ile şāb
 4 Sende inşāf eyle ey hüsrev-i seyyāre-cenāb
 5 Bunca feryādım işitdün dēmedün dād ēdeyim
 6 Sen ki dād ētmesin ben kime feryād ēdeyim

V

1 ‘Ādetün ehl-i dili luḫ ile şād ētmek iken
 2 ahr ile düşmen bed-hūya ‘inād ētmek iken
 3 Reh-i ‘aşkuñda figān ēdeni yād ētmek iken
 4 Āh işitdikce işün ‘adl ile dād ētmek iken
 5 Bunca feryādım işitdün dēmedün dād ēdeyim
 6 Sen ki dād etmesin ben kime feryād ēdeyim

¹²² Bu bentten önce yeni bir şiir yazılırken bir öncekine ait anlamında “velahu” başlığı atılmış fakat şiir bir önceki şiirin devamıdır.

Nābī**-143-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

Zamān-ı haṭṭı gelse yār-ı ḥüsnün bī-girān eyler
 Meta‘ın her kişi aḥşāma karşı rāyegān eyler

Fazlī**-144-**

???

Bülbül bu deñli nāle mi éderdi gül olmasa
 Gül nāzı kime éderdi bülbül olmasa

[23a] Bākī**-145-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Göñül bir rind-i ‘ālem-süz şüh-ı şeh-levend ister
 Ki ‘aşk odına yaqmaga dil ü cānlar¹²⁴ sipend ister
- 2 Belā-yı bend-i zülfüñden halās ét cān-ı miskīni
 Esīr-i mihnet-i ‘aşkuñ ne bend ü ne kemend ister
- 3 Qarār etmez göñül murğı bu bāguñ degme şāhında
 Nihāl-i qadd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister
- 4 Mezākın zehr-i kahr-ı miḥnet-i eyyām telḥ etmiş
 Lebüñden ‘aşık-ı bī-şabr u dil bir pāre kand ister
- 5 Murādı sīneye ol serv-i sīm-endāmı çekmekdür
 Semend-i ṭab‘-ı Bākī bir gümüñden sīne-bend ister

¹²³ Beyt eksik veya yanlış yazıldığı için vezni bulunamamıştır.

¹²⁴ a.e “candan” şeklinde yazılmıştır. s. 139.

Şabîr**-146-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Açılmazken tılısm-ı künc-i müşkilbend şalvârı
 Déyince anı feth etdi ağz-ı yârı

Fazlî**-147-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Çanı devlet ey yeri bâb-ı sa'âdet açılıp
 Hânuñ içinde görem peydâ beni tenhâ seni

Süheylî**-148-****fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün**

- 1 'Aşk yolında hayâl-i ruḥ-ı cânân ile git
 Ey gönül çüñki gidersin hele îmân ile git
- 2 İki yanuñdan ayırma ğam ü derd-i yârı
 Ğarazuñ seyr ü temâşâyısa yârân ile git
- 3 Hem-sifâl ol seg-i cânân ile yârâna qarış
 Olma her dūn ü denî hem-demi [ü] akrân ile git
- 4 Hem-reh ol kullarına ol şeh-i 'âlî-şānuñ
 Mūr iseñ n'ola gönül hayl-i Süleymān ile git
- 5 Ey Süheylî ğam-i vehmden olayın dërseñ emîn
 Çanda 'azm eyler iseñ âyet-i Çur'ân ile git

Kāşif**-149-****mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün**

Müretteb bezmimiz cānāna muhtāc
 Dürülmüş alıp ammā cāna muhtāc

Nābī**-150-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

Hezār-asā hemān aldın oma feryāduñ ey Nābī
 Bu gülşende açılmaz bir gül-i meşurı gördüñ mi

Ferd**-151-****mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün**

Gördi kim tūfek-i tīr-şifat barını deldi¹²⁵
 opdı yüregi op gibi azına geldi

Beyt**-152-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün**

Bugün ondört gün oldu seni [ey] māh görmedim
 Ey efendim bu gece gel bize aşamlayalım

¹²⁵ Birinci mısırada vezin aksamaktadır.

[23b] Nev'î

-153-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Belâ dildendür ol cānān elinden dādumuz yoꝓdur
Göñüldendür Őikāyet kimseden feryādumuz yoꝓdur
- 2 Cefā ehlin niçün¹²⁶ yād etmez ol la'l-i MeŐiᥫ āsā
Bizüm¹²⁷ hod 'ālem-i ervāᥫ-ı nisbet yādumuz yoꝓdur
- 3 ᥫarābāt ehline rüz-ı ᥫesābı añma ey vā'iz
Bizüm hergiz bu vārlik defterinde adumuz yoꝓdur
- 4 Doᥫup¹²⁸ ᥫumrī-Şifat biz anadan tavᥫ-ı muᥫabbetle
Esir-i ᥫayd-ı derd ü miᥫnetüz āzārumuz yoꝓdur
- 5 Egerçi¹²⁹ Őā'ir-i Őirīn-zebānuz Nev'iyā ancak
Bize Şöhret verir dehr iᥫre bir Ferᥫād'umuz yoꝓdur¹³⁰

Ferd

-154-

mef'ülü fā'ilatü mefâ'ilü fā'ilün

Cevrūnle ᥫaddüm bükildi ben kemer miyim¹³¹
Cānā cefāña Şabr ederim ben kemer miyim

¹²⁶ Divanda "niçün 'iŐk ehlini" Şeklinde yazılmıştır. Mertol Tulum, Ali Tanyeri, *Nev'î Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1977. s. 230.

¹²⁷ a.e "bilür" Şeklinde yazılmıştır. s. 230.

¹²⁸ a.e "togurup" Şeklinde yazılmıştır. s. 230.

¹²⁹ a.e "mukarrer" Şeklinde yazılmıştır. s. 230.

¹³⁰ a.e "Bu devr iᥫinde bir Şöhret virür Ferᥫād'umuz yokdur" Şeklinde yazılmıştır. s. 230.

¹³¹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

Hayretî**-155-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

- 1 Rind-i fâniler bu dünyâ-yı fenâdan geçdiler
Zâhidâ şanma şarâb-ı dil-güşâdan [geçdiler]
- 2 Şâh için çâk¹³² eylediler cân¹³³ libâsın terk-i terk
Terk [ü] tecrîd oldılar tâc ü kabâdan geçdiler
- 3 Öldiler ölmezden evvel¹³⁴ ya‘ni ihyâ oldular
Bu ten-i hâkîyi koydılar semâdan geçdiler
- 4 Bir nefes ey h‘âce tã‘at kılmadılar zerķ için
Ehl-i tevḥîd oldular zerķ [ü] riyâdan geçdiler
- 5 Tãlib-i rãh-ı ḥaķîķat oldılar abdãllar
Ḥayretî el yudılar her mâ-cerãdan geçdiler

Ferd**-156-****mefã‘ilün mefã‘ilün fa‘ülün**

Hidâyet hüdhüdi hãdi olursa
İrem sîmurġa biñ vãdi olursa

Ferd**-157-****mefã‘ilün mefã‘ilün mefã‘ilün mefã‘ilün**

Miyãnuñla efendi ķıl ķadarca ķalimiz yokđur
Leb-i la‘lũñle tenhãda sözüüm amma ķatı çokđur

¹³² Metinde “ḥak” şeklinde yazılmıştır.

¹³³ Divanda “ten” şeklinde yazılmıştır. Mehmed Çavuşoġlu, M. Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvanı*, Tenkidli Basım, İstanbul Üniv. Yayınları, İstanbul 1981. s. 141.s.141.

¹³⁴ a.e “öndin” şeklinde yazılmıştır. s. 141.

[24a] Fuzûlî

-158-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şifâ-yı vaşl-ı kâdrin hecr ile bîmâr olandan şor
Zülâl-i zevk-i şevkin teşne-i didâr olandan şor
- 2 Lebûñ sırrın gelüp güftâra benden ğayrıdan¹³⁵ şorma
Bu pinhân nükte[ni] bir¹³⁶ vâkıf-ı esrâr olandan şor
- 3 Gözi yaşlularuñ hâlin ne bilsün merdüm-i ğâfil
Kevâkib seyrini şeb tâ-seher bîdâr olandan [sor]
- 4 Habersiz olma fettân gözlerün cevrin çekenlerden
Habersiz mestler bî-dâdını hüşyâr olandan şor
- 5 Ğamuñdan şem’ tek yandım sabâdan şorma aĥvâlim
Bu aĥvâli şeb-i hicrân benimle yâr olandan [sor]
- 6 Ğarâb-ı câm-ı ‘aşkıım nergis-i mestüñ bilür hâlim
Ğarâbât ehlinüñ aĥvâlini ħammâr olandan [sor]
- 7 Muĥabbet lezzetinden bî-ĥaberdür zâhid-i ğâfil
Fuzûlî aşk zevkin zevk-i aşkı var olandan sor¹³⁷

Ferd

-159-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün

Ben ne ĥâkim ki kemâl-i kereme lâyıķ olam¹³⁸
Kendi ĥâk-ı ħademüñ kendi kemâl-i keremüñdür

¹³⁵ a.g.e “özgeden” şeklinde yazılmıştır. s. 171.

¹³⁶ Metinde “bî-pür” şeklinde yazılmıştır.

¹³⁷ Metinde “Fuzûlî ‘aşk zevkin var olandan şor” şeklinde yazılmıştır.

¹³⁸ Bu mısradaki vâzin aksamaktadır.

Ferd

-160-

mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

Yok bir tabīb ki dilde olan yâreden bilür
Derd-i derünümü bir yâreden bilür¹³⁹

Yahyâ

-161-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Göñül didāruñ özler bağ-ı rızvān ile eglenmez
Senüñ şiveñ görenler hūr u ğılmān ile eglenmez
- 2 Ğam-ı 'aşkuñ arar dünyā ğamı başında cem' olsa
Belā bezminde göñlüm degme yārān ile eglenmez
- 3 Huzuruñı uçurmañ iki gün kon figān etsün
Gider bî-çāre bülbül verd-i handān ile eglenmez
- 4 Muğannī nağmaye āğāz¹⁴⁰ edince durmadı zāhid
Mezākı olmayanlar şavt¹⁴¹ elhān ile eglenmez
- 5 Cihānuñ 'izzet ü ikbālını efsāne bil Yahyâ
Yoluñdan kalma kim 'aķil o yalan ile eglenmez

Müfred

-162-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

Harc ederler naķd-i cānı la'l-i cānān almada
Hastalar kūyında yāruñ cān verüp cān almada

¹³⁹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

¹⁴⁰ Metinde "āhenk" şeklinde yazılmıştır.

¹⁴¹ Metinde "şūreti" şeklinde yazılmıştır.

Müfred Beyānī**-163-****mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün**

Dëdim yoluñda cān versem hey āfet
Geçer mi minnete dëdi ne minnet

Ferd**-164-****mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün**

Bāzu-yı baht eger pür ederse kemānımı
İster kıfa kıosunlar nişānımı¹⁴²

[24b] Zātī**-165-****fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

Şanmañuz kim kıocalık bükdi belin Zātī'nüñ
Naqd-i 'ömrini yitirmiş egilüp anı arar

Beyt**-166-****mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün**

Neheng-i mecma'ü'l-baħreyn ħuruc etdi mekānından
Şedef ağzındaki dürri bıraқdı kıa'r-ı 'ummāna

¹⁴² Mısra eksik olduğundan vezin aksamaktadır.

Rüşdî**-167-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

Sertâ be-ka-dem gerçi senüñ hüs-nüñe söz yok
 Ammâ beni bî-tâb eden ol muy-ı miyândur

Zâtî**-168-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Burc-ı sâğardan şafağ düş-dükçe ol meh alınma
 Bir hilâl biñ encümi bir lahzada pervîn eder

Emrî**-169-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Ay başında mâh-ı nev şanma görinen Emrîyâ
 Tâlib-i dünyâyâ bar-mağ gösterür devr-i cihân

Müfred**-170-****fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün**

İncelüp döndi hilâle bedenim dërsem eger
 Ne alur ağızına cânân ne kulağına koyar

Ġazel-i Meşâmî**-171-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

- 1 Cefâ vü mihrüñ ol dilber birin bilür birin bilmez
 Ġam ü şaduñ dil-i nâ-dân birin bilür birin bilmez

- 2 Baña gel mescid ü mey-hāneden geç dēyü pend eyler
‘Acebdür zāhid-i nā-dān birin bilür birin bilmez
- 3 Kitāb-ı şiveden bāb-ı cefādan kon su‘āl étmeñ
Dağı nev-restedür cānān birin bilür birin bilmez
- 4 Tārīḡ-i hecr ü rāh-ı vuşlatı dil[ber] bilür dërse
İnanmañuz o ser-gerdān birin bilür birin bilmez
- 5 Hābīb ilen raḡīb aḡvālını şormañ Meşāmī’den
O bir divānedür yārān birin bilür birin bilmez

Ferd

-172-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Muḡabbet çünki miḡnetsiz bulunmaz dār-ı dünyāda
Muḡabbet miḡnet anuñ-çün yazılır birdür imlāda

[25a] Bākī

-173-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 Başlar kesilür zülfi-perişānuñ ucından
Çanlar dökilür ḡamze-i bürrānuñ ucından
- 2 Peykān-ı belā cānuma işler geçer oldı
Ey kaşları ya nāvek-i müjgānuñ ucından
- 3 Dil çarbın urur ḡalbe firāḡuñda dem-ā-dem
Çan ağlasa zaḡmum n’ola peykānuñ ucından
- 4 Yüz sürmek umar pāyüñe üftādeler ammā
Nevbet mi deger kimseye dāmānuñ ucından

- 5 Mürğ-i dil-i Bākī'yi görüñ fāhte āsā
Efgān éder ol serv-i hırāmānuñ ucından

Meşāmī

-174-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dükene kise-i kân kāse-i 'ummān dükene
Ne ğam-ı dil ne nem-i dīde-i ğiryān dükene
- 2 Dīdeden hūn-ı ciger olmaya bir-dem hālī
Baħrler pür ola deryā-yı ferāvān düküne
- 3 Şol kadar arayayın şahid-i maķşūdı kim
Cüst ü cūda talebim raķşına meydān düküne
- 4 Çekerin ğam çekerin gözüme hāk-i kađemüñ
Meger ey nūr-ı başar kuħl-ı şıfāhān düküne
- 5 Gide mi fikr-i leb-i yār Meşāmī dilden
Kāndan hiç ola mı la'l pür-hunān düküne

Şıdkī

-175-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mübtelā-yı 'aşķ olanlar her belādan geçdiler
Oldular 'aşķuñ şehīdi Kerbelā'dan geçdiler
- 2 Āh kim derd-i derūnumdan eṭibbā bezdiler
El çeküp tīmārdan ben mübtelādan geçdiler
- 3 Tūtiyā-yı hāk-i pāyuñdan çekenler 'aynına
İşfahāni sürmeden kesb-i cilādan geçdiler

- 4 Mā-sivāñı terk edenler nefy-i isbāt etdiler
Erdiler illāya fikr-i zikr-i lādan geçdiler
- 5 Şıdkīyā kālū belādan etmeyenler i‘tirāf
Kaldılar ikrār-ı belādan geçdiler

Hayretî

-176-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Her za‘ife hür bakma merd isen merdāne bak
Bir qarıncayı dilāver gör dilā şirāne bak
- 2 Gözüñ üstünde kaşuñ var deme hergiz kimseye
Gel kalender-meşreb ol her şahşa dervişāne bak
- 3 ‘Aşk-ı dilberle nedür hiç şorma ahvālüm benim
Şem‘ gör pervānenüñ hāline yana yana bak
- 4 Gözlerümçün gayrılar gözler der imiş müdde‘i
Dīde-i giryanuma olan qurı bühtāna bak
- 5 Pīr-i mürşid dēyü her nā-ehle uyma¹⁴³ Hayretî
Ana rahminden velāyet gösteren oğlana [bak]

[25b] Kıt‘a Aḥmed Çelebî

-177-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Niḳāb-ı ḥüsnüñi ey pāk-zāt
[O]la tā kim bu sırr-ı müşkilāt
[Müb]telādur saña cümle kâinat
Dil ile olmaz beyān iş bu şifāt

¹⁴³ a.g.e Metinde “olmaya” şeklinde yazılmış, vezin gereği divandaki esas alınmıştır. s. 176.

Beyt

-178-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Saňa ey gül o gül-gün cāme kim dikdigüñ duyduğ
Buluşduğ çarşu-yı bāğ-ı hüsñünde dikenlerle

Beyt

-179-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Burağ berğ-refitār ile gitdi evc-i 'alāya
Götürdi gūyiyā bād-ı şabā bir ğoncadur ra'nā

[26a] Tesdis-i Suālî

-180-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ülün

I

- 1 Yine nağğaş-ı ezel nağğ-ı ruhuñ sāde ğodı
- 2 Yüzüñe çarşu ğöñül mürğunı feryāda ğodı
- 3 Seni cān ğülşenine serv-veş āzāde ğodı
- 4 Beni ğözyaşı gibi bir ulu deryāda ğodı
- 5 Kimini sevdi hüdā kimini sevdāda ğodı
- 6 Gül-i arāyiş édüp bülbüli ğavgāda ğodı

II

- 1 N'ola āğlarsa ğözüm ğül gibi sen ğül şanma
- 2 Yeridür bülbül-i dil eylese ğulgul şanma
- 3 Ola bezmüñde ğözüm sağar-ı pür-mül şanma
- 4 Seni ğül kıldı beni sen ğüle bülbül şanma
- 5 Kimini sevdi hüdā kimini sevdāda ğodı
- 6 Gül arayış édüp bülbüli ğavgada ğodı

III

- 1 İŖüñe yaŖdanuben çün ederim derdle zâr
- 2 Ŗaķınur men ki zarar eylesün sen güle ĥâr
- 3 Dehenüñ fikriyle oldu cihân başıma țâr
- 4 Saña gülmek Ŗanemâ ağlamak oldu baña kâr
- 5 Kimini sevdi ĥüdâ kimini sevdâda ıodı
- 6 Gül arayıŖ edüp bülbüli ġavġada ıodı

IV

- 1 N'ola yoluñda çekersem elem ü derd ü ġamı
- 2 Dünyada kimse mi var çekmeye işbu elemi
- 3 Hele sen zevķ-i Ŗâfa ile süre gör bu demi
- 4 Kim ezel kâtibi bu resme çeküpdür ıalemi
- 5 Kimini sevdi ĥüdâ kimini sevdâda ıodı
- 6 Gül arayıŖ edüp bülbüli ġavġada ıodı

V

- 1 Göreli sen güli dâdem gibi ıan olur yürek
- 2 Göge yer yer dikelür âh-ı deĥânımla direk
- 3 Nazar et ĥâl-i Suâlî'ye gel ey ıatı yürek
- 4 Beni ağlatma dedüm [gül] dedi dilber gülerrek
- 5 Kimini sevdi ĥüdâ kimini sevdâda ıodı
- 6 Gül arayıŖ eyledi bülbüli ġavġada ıodı

[26b] **Beyt**

-181-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Seni mâh ile vezn etdim terâzû-yi ĥayâlimle
O bir yanı göge ağdı ıo ma'lum oldu miķdârũñ

Müfred

-182-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Kim [ki] görse seni şandır ki güneş indi yire
Yere geçsün seni her kim ki bu hüsünle yere

Beyt

-183-

???

Mefhar-ı şeydâyım mülk..... zülâl
Hüccet-i hüseyinehl-i kemâl

-184-¹⁴⁴**fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün**

- 1 Yağışuñla siper édüp sen dilberi bendeñi şor
- 2 Yoqladım ‘aqlımı ben ey perî bend eyle zülfüñ
- 3 Yanuña düşdükçe zülfüñ bend eyle ‘arz et
- 4 Yad éder bu gazelimi gevheri neyler gören

[27a] Ğazel-i Nev‘î

-185-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Saña el vemiş iken devlet hüsñ ü leğâfetler
Lebüñden¹⁴⁵ büse alınmaz nedür cānā bu hissetler
- 2 Elüñden geldüğe ihsānı sulţānum diriğ étme
Éderlerse gedālar dest-i būsā sa‘y ü himmetler

¹⁴⁴ Mısraları kare oluşturacak şekilde yazılmıştır. Her mısraın başı ortada yazılan harfle başlamaktadır.

¹⁴⁵ a.g.e “elüñden” şeklinde yazılmıştır. s. 244.

- 3 Tekellüfsüz elüñ öpmekdür ancak ‘aşığa maqşūd
Eger būs-ı leb-i la‘lüñ olursa cāna minnetler
- 4 Alup dil naqdini destine baña öpmege vërmez
Çeker el qorqarın luṭf et dëyü¹⁴⁶ olınsa ğılzetler
- 5 Bu şi‘ri Nev’îyā dildār¹⁴⁷ destine şunup dikem
El öpmekden ğaraḫ ḫarc olmadan bunca zerāfetler

Ḥayālî Efendi

-186-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Şorar yoq ḫälüni bî-çāresin ey ḫāṭır-ı nā-şād
Ḥüdā bir gün verir maqşūduñ etme nāle vü feryād

Ḥāletî Efendi

-187-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Defterinde nāmımız bulduq bugün cānānenüñ
Ölmeden gördük hele ḫaydın dil-i divānenüñ

Bakî

-188-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Temāşāġāḫ-ı ‘uşşāq ol cemāl-i ‘ālem-ārādur
Ser-i küyında ‘ālem mest ü şeydā bir temāşādur
- 2 Tekellefsüz gelür bād-ı sabā tārāc eder bir gün
Çemende¹⁴⁸ şüfre-i gül güyiyā bir ḫān-ı yaġmādur

¹⁴⁶ a.e “diyüp” şeklinde yazılmıştır. s. 244.

¹⁴⁷ a.e “düdār” şeklinde yazılmıştır. s. 244.

¹⁴⁸ a.g.e “çemen bezminde” şeklinde yazılmıştır. s. 131.

- 3 Hārīf-i sâdedür sâğar velī mey hūb hem-demdür
Nedīm-i şūhdur bülbül gül ammā meclis-ārādur
- 4 Haṭ-ı menşūr-ı devletdür benefşe rind-i mey-ḥāra
Çemende şāh-ı sünbül aña bir tuğrā-yı ğarrādur
- 5 Edāsı hūbdur ma'nāsı ra'nā şı'r-i Bākī'nüñ
Aña reşk etdüren erbāb-ı nazmı hep bu ma'nādur

-189-

mefā'ilün mefā'ilün

Ḥayālīnün ḥayāline
Ḥayāl érmez ḥayāline
Ḥayālī de ḥayāl eyler
Ḥayālīnün ziyaline

[27b] **Kıt'a**

-190-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mübtelā-yı derd ü ğam bulsam melālim söylerim
Ehl-i derde rāst gelsem ḥasb-i ḥālim söylerim
- 2 Kānda bir divāne görsem eylerim 'arz-ı cünün
Hemdemim ehl-i kemāl olsa kemālim söylerim

Ferd

-191-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Soñ nefesdür gelsün ol merhem-tırāş-ı zeḥr-i dil
Naqd-i cān vërsem gerek āyine-i ruḥsārına

-192-¹⁴⁹

???

..... cāndur tudağũ ey perī
 güldür yanağũ serteser
 olupdur gözlerũñ kanım içer
 aña geçer eylemesũn ŐuriŐ

Ferd

-193-

mefā'īlũn mefā'īlũn mefā'īlũn mefā'īlũn

Ĥüdādan dā'imā gönlũm temennā-yı viŐāl eyler
 'Aceb sevdāya dũŐmũdũr 'aceb fikr-i muĥāl eyler

Ferd

-194-

mefā'īlũn mefā'īlũn mefā'īlũn mefā'īlũn

ü bir ĥammāmuñ olsa içinde sīm-ten dellāk
 Biñ istiĥmām eğerse de kiŐinũñ ĝaslı olmaz pāk

[28a] Ĥāletī Efendi Raĥīmeĥu'llah

-195-

fā'īlātũn fā'īlātũn fā'īlātũn fā'īlũn

I

- 1 Baĥmaduñ bir kerre cānā ĥabīl-i tīmār iken
- 2 Ťutmaduñ köŐk-i bükā kārũm fiĝān [u] zār iken
- 3 Őoñ nefesdũr ĥaçma bārī gözlerũm bīmār iken
- 4 Gel yetiş ben ĥastaya göster yüzũn hũŐ-yār iken
- 5 Ĥorĥarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār¹⁵⁰ iken
- 6 Göreyin bārī seni bir daĥı 'aĥlum var iken

¹⁴⁹ Mısraları kare oluşturacak Şekilde yazılmıştır. Her mısraın başı ortada yazılan harfle başlamaktadır. Metinde bu ortadaki harf silindiĝinden ilk kelimeler okunamamıştır.

II

- 1 Dār-ı dünyādan ṭabībüm intikāl üstündeyin
- 2 Kişver-i mülk-i beḳāya irtihāl üstündeyin
- 3 Gün gibi rüşen-dil ol sen ben zevāl üstündeyin
- 4 Merḫamet kılmaz mısın cānā ki ḫāl üstündeyin
- 5 ̇o[rḫarın mest] eyliye [cām-ı ecel bīmār] iken
- 6 Gö[reyin bāri] seni [bir daḫı ‘aqlım var] iken

III

- 1 ‘Āḫıbet zīr-i zemīn olsa gerekdür meskenüm
- 2 Şarşar-ı bād-ı fenā ber-bād eder āḫir tenüm
- 3 Ḥāk ile eñ şoñ ṭolar cānā bu çeşm-i rüşenüm
- 4 ‘Arz-ı ḫüsn eylerseñ et ‘aqlım başımdayken benüm
- 5 ̇o[rḫarın mest] eyleye [cām-ı ecel bīmār] iken
- 6 Gö[reyin bāri] seni [bir daḫı ‘aqlım var] iken

IV

- 1 Sūzīş¹⁵¹-i ‘aşkıyla yanmışken bu cān-ı nā-tüvān
- 2 Zehr-i ḳātil şunmaḳ ister sākī-i devr-i zemān
- 3 Döymeyem ibrāmına cā‘iz ki anuñ nā-gehān
- 4 Saḡarından nüş edüp āḫir düşem bī-‘aql [u] cān
- 5 ̇o[rḫarın mest] eyleye [cām-ı ecel bīmār] iken
- 6 Gö[reyin bāri] seni [bir daḫı ‘aqlım var] iken

V

- 1 Çekse dil cām-ı fenāyı ‘ālem etmez fā‘ide
- 2 Bir ḫumārı var iken cām-ı cem etmez fā‘ide
- 3 Kūh-ken cān verse aña mātem etmez fā‘ide
- 4 Zehr¹⁵²-i ḡam cāna geçince merhem etmez fā‘ide

¹⁵⁰ Metin boyunca “bīdār” şeklinde yazılmış, anlam gereği divandaki esas alınmıştır. Bayram Ali Kaya, *Azmi-zade Haleti Divanı (Giriş ve Divan’ın Tıpkıbasımı; Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkidli Metni)* Harvard Üniversitesi, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Harvard 2003. s. 66.

¹⁵¹ Metinde “ser-nüş” şeklinde yazılmıştır.

¹⁵² a.e “nış” şeklinde yazılmıştır. s. 66.

- 5 Çor[ırkarın mest] eyleye [cām-ı ecel bīmār] iken
6 Gö[reyin bāri] seni [bir dağı ‘aqlım var] iken

VI

- 1 Sağar-ı bezm-i belā ister gözüm kan eyliye¹⁵³
2 Derdi oldur kimini derd ile nālān eyliye
3 Hāletī-veş bī-dil ü bīmār ü bī-cān eyliye
4 Cür‘a gibi ‘aķıbet hāk ile yeksān eyliye
5 [Çor[ırkarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
6 Göreyin bāri seni bir dağı ‘aqlım var iken]

[28b] Ğazel-i bī-noķta-i Çabūlī Efendi

-196-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dil alsa gördüğün demde dil-ārāda kemāl olsa
 Murāduñ añlasa ‘ālemde dildār ehl-i hāl olsa
2 ‘Adū kām almasa rām olmasa ‘ālemde her güle
 Aña sevmek sevmek mā-ħasal emr-i muħāl olsa
3 Elüñe lāle āsā kāse alsuñ gülle germ olsuñ
 Müdāmuñ alagörseñ kilik-i gül elüñ al olsa¹⁵⁴
4 Kemāl-i ‘ilm ile ma‘lüm-ı ‘ālem olsañ el-ħāşıl
 Dilā ehl-i kemāl olsañ kelāmuñda me‘āl olsa
5 Çabūlī mäh-rūlarda vişāle va‘de olmasa
 Dem-i vaşl-ı dil-ārā her dem ü her mäh u sāl olsa

¹⁵³ a.e bu mısra “sāğar-ı bezm-i belā ister gözüm kan eyliye” şeklinde yazılmış ve metne aktarılmıştır. s. 66.

¹⁵⁴ Metinde “Müdām el görseñ gül gül olsa el el olsa” şeklinde yazılmış, vezin ve anlam gereği makaledeki esas alınmıştır. Hidayet Duyar, *Onaltıncı Yüzyıl Şairlerinden Kabūlī’nin Şiirleri*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1026_9330_53_13duyarihidayet.pdf (20.05.2011). s. 354.

Şarkı Şabā

-197-

11'li Hece Ölçüsü

I

- 1 Hîç tenhā bulamam hikāyet edem
- 2 Benim senden saña şikāyetimi
- 3 Bilemem ne yüzden rivāyet edem
- 4 Sergüzeştim olan melāletimi

II

- 1 Benim derūnumda dertlerim çokdur
- 2 sözleri bağıma okdur
- 3 Gülersem kalbimde şenligim yokdur
- 4 El duymasun dēyü kasavetimi

III

- 1 Ayrılık eyyāmı bir ‘aceb hāldür
- 2 Ğurbetde kalmışım tut elim kaldur
- 3 Bād-ı şabā luţf et yārime bildür
- 4 Benim sağlık ile selāmetimi

IV

- 1 ‘Ākıbet bu hasret beni oñdurmaz
- 2 Yārim kendi gelmese adın añdurmaz
- 3 Nūş eylesem yedi deryāyı kandurmaz
- 4 Yüregimde olan harāretimi

V

- 1 Kātibī serimi sevdāya şaldım
- 2 Başımı belālı yerlere çaldım
- 3 Kıymetim bilinmez yerlerde kaldım
- 4 Unutturduñ baña velāyetimi

[29a] **Lā-edrī**

-198-

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

Sākī sür ol kümeysiseyr-i sāğarı
Gezdirmedür 'ilācı su inmiş ayağına

Hindī

-199-

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

- 1 Ref'ola mähım kusūfuñ saña şıḥḥat yaraşur
Şāha devlet yaraşur bendeğe miḥnet yaraşur
- 2 Şāh-ı ḥübānsın bugün 'ad üzre bir sulṭānsın
Ḥüsn elinüñ şāhı olduñ tāc-ı devlet yaraşur
- 3 Gün gibi göster yüzün bu şeb ḥaḫḫ için ḥin-i seḥer
Ey benim b[ā]lā bülendim sana rif'at yaraşur
- 4 Ḥubların içinde cemālünle bugün mümtāzsın
Rüz-ı 'ıyd oldu saña gül-gün ḥil'at yaraşur
- 5 Ḥasta oldu Hindī efkārūñla leyl ü nehār¹⁵⁵
Ref'ola mähım kasvetüñ saña şıḥḥat yaraşur

-200-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bahar-ı ḥüsnün ey meh ḫadrini bil cāvidān şanma
Bu güher degme bir kānda bulunmaz rāyḡān şanma

¹⁵⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 2 Meyānın fikri hiç çıkmaz der āğuş-ı hayālimden
Beni kendüñ gibi ey bî-vefā nā-mihribān şanma

[29b] Ğazel-i Şabrī

-201-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şevk her dilde bulunmaz dil-i dānāda olur
Şeb-çerāğı arama cūyda deryāda olur
- 2 ‘Aşk dursun kō mecāzi ise de gönülünde
Āb-ı engūr durarak hum içre bāde olur
- 3 Gerçi kim ‘aql gider varıcağ mey-kedeye
Hele bir pāre kişi kayddan āzāde olur
- 4 Çok zamandur çıkalı hātır-ı nā-şādımdan
Şimdi divāne gönül kuy-ı dildārda olur
- 5 Nazm-ı Şabrīde n’ola reng-i tekellūf yoğ ise
Böyle pākīze ğazel āyine-veş sāde olur

Ferd

-202-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Mücelled dilberin gördüm oturmuşdı levendāne
‘Aceb bilseñ nemiz olur bizimde kalemđane

Ğazel-i Nahīfi

-203-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ruhuñ yād eylesün diller gül-i āhmerden el çeksün
Hayāl-i la‘lūñ etsün çeşme-i kevserden el [çeksün]

- 2 Şikest eylerse şahbāmı geldi şahne-i firķat¹⁵⁶
Dil-i ser-meste söyle sākīyā saġardan el [çeksün]
- 3 Dil ü cāna yeter zaħm-ı nigāh-ı ġamzesi yārūñ
Merd öldürmesün ‘uşşākını hañçerden el çeksün
- 4 Şaķın men‘ etmesün reftārın ol serv-i gül-endāmuñ
Raķīb-i hāre söyleñ dāmen-i dilberden el çeksün
- 5 Zemīn-i tāzedür ‘arz eylesün erbāb-ı ‘irfāna
Naħifī-i sūħan perver bu şi‘r-i terden el çeksün

[30a] **Bākī Efendi Raħmetu’llahi ‘aleyh**

-204-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Gül yüzüñ vasfında bülbül kılsa elhānı dürüst
Bāġda bir goncanuñ kalmaz girībānı dürüst
- 2 Olsa ‘irfān ehline cānān olinca şöyle kim
Zülf-i müşġini şikeste ‘ahd ü peymānı dürüst
- 3 Dil-berüñ ‘ahdi bütün ammā vefāsı süst olur
‘Āşıķuñ gönli şikeste ‘ahd ü peymānı dürüst
- 4 Cevşen¹⁵⁷-ı pülād-ı çarķı çāk çāk itdüm daķı
Āh-ı āteş-bāzumuñ şemşīr-i bürrānı dürüst
- 5 Āteş-i sūz-ı firāķuñ bir harāret virdi kim
Nüş ider bir demde dil deryā-yı ‘ummānı dürüst
- 6 Bākīyā fennüñde tutmaz kimse noķsānuñ senüñ
Hamdü’l-lillāh tab‘ mevzün ‘aķl mizānı dürüst

¹⁵⁶ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

¹⁵⁷ Metinde “cüş” şeklinde yazılmıştır.

Kıt 'a

-205-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ne mümkündür dolaşmak zülf-i yâri şâneden soñra
Lebîn öpmek nice me'mul olur peymâneden [soñra]
- 2 Ayağın öpdürünce 'aşıka kıan ağladursın sen
Egerçi luřf êdersen ey peri ammâneden soñra

-206-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ben fitil-i şem'-veş her şeb yanarım tâ seher
Sen yüregim yağısın eksilme kıurbân olduğum

-207-

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Fitiller işledi bağrında mûmuñ
Bâşı tâcı olunca şem'dânuñ

Veysi

-208-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ĥāk-i pây-ı yâr içün kıuramaz yeler bād-ı seher
Kendiyi göstermez amma sürmeyi gözden siler

Ferd-i Bâkı Raħimehu'llāh

-209-

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Dîde-i şāhā kıuluñ divāne geldi
Dêdi zincire ur divāne geldi

-210-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Lebinden istedim büse baña eydür be hey miskîn
Hevâ esti yürek yāngın saña sekr-i ziyân eyler

-211-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün

Nısf-ı dünyadur demişler gerçi kim hāmmām içün
Sīm-ten¹⁵⁸ dellāk olursa büsbütün dünya deger

Ferd

-212-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Luṭf u ihsān merḥamet hep cümle kāmilden gelür
Her mazarrat kim gelür ‘ālemde cāhilden gelür

-213-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Hoşdurur dildār ile çün şöḥbet-i hēmmām lîk
Sīm-ten¹⁵⁹ dellāk ile ḥalvetde başka zevk var

[30b] Ğazel-i Figānî

-214-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Kaşlaruñ tuğrāsı¹⁶⁰ cānā āfitāb üstindedür
Şekl-i بسم الله’a beñzer kim kitāb üstindedür

¹⁵⁸ Metinde “sīm ü ten” şeklinde yazılmıştır.

¹⁵⁹ Metinde “sīm ü ten” şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁰ Metinde “tarāsı” şeklinde yazılmış vezin ve anlam gereği divançedeki esas alınmıştır. Abdülkadir Karahan. *Kanûnî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figānî ve Divançesi*, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Basımevi, İstanbul 1966. s. 45.

- 2 Āfitāb-ı ‘ālem-ārā gördüginde ruḥlarıñ
Zerre-veş ditrer felek üzre saḥāb¹⁶¹ üstindedür
- 3 Dağlar yaqdum ruḥıñ şevkiyle dilde lāle var
Ol sebebdendür ki ḳalbüm inḳilāb¹⁶² üstindedür
- 4 ‘Āḳil iseñ ‘ālemüñ naḳşın görüp meyl¹⁶³ eyleme
Köhne bir virānedür bünyādı āb üstindedür
- 5 Tuḫalım kim ser-be-ser sulṫān-i ‘ālemsin bugün
Ey Fiğānī menzilüñ āḥir türāb üstindedür

Serācī Efendi

-215-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Rāh-ı ‘aşḳuñda şehā şanma ki ğavġā dükene
Şam-ı zülfüñde bu devletde ki ğavġā dükene
- 2 Eşḳ-i ḥünım aḳar ise demidir şām ü seḫer
Şanma kim aḳmağla gözdeki deryā dükene
- 3 Murġ-ı dil gülşen-i kūyuñda ḳo feryād etsün
Ummā bāġuñda senüñ bülbül-i küyā dükene
- 4 Kūhkenden baña mīrāş ḳalupdur ‘aşḳuñ
Bir deli ölmek ile şanma ki şeydā dükene
- 5 Naḳd-i ‘ömrüñi bugün ḫarc ède gör ‘ālemde
Ey Serācī diler iseñ ġam ü ferdā dükene

¹⁶¹ a.e “ḫicāb” şeklinde yazılmıştır. s. 45.

¹⁶² a.e “izṫırāb” şeklinde yazılmıştır. s. 45.

¹⁶³ Metinde “fāş” şeklinde yazılmıştır.

-216-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Libâsında degildür naqş-i kemhâ pençe resminde
Benim dest-i ümîdimdür ki dāmānuñda qālmışdur

[31a] **Tahmîs-i ‘Ulvi**¹⁶⁴

-217-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**I**

- 1 Baña kemlik şananlar dāima iylikle yād olsun
- 2 Zevālim isteyenler gün gibi rüşen-nihād olsun
- 3 Kuşurum gözleyen kāmillerüñ ‘ömri ziyād [olsun]
- 4 Mükāfâtı diyemem bir muqtezâ-yı ‘adl ü dād olsun
- 5 Yıkanlar hâtır-ı nâ-şādımı ‘ālemde şād olsun
- 6 Benimçün nâ-murād olsun diyenler ber-murād olsun

II

- 1 Sitemgerlikde çün ol bî-vefâ yār oldı āgyāra
- 2 Cefâsından şafâlar kesb édüp zevk etmedir çäre
- 3 Nāşîb olan belādur çün muttaşıl ‘āşîk-ı zāra¹⁶⁵
- 4 Dil-i zārım elemden hazz alır incinmez āzāre
- 5 Yıkanlar [hâtır-ı nâ-şā]dımı [‘ālemde şād o]lsun
- 6 Benimçün [nâ-murād olsu]n [diyenler ber-murād o]lsun

III

- 1 Göñül oldukça pür gam cümle halkı şād-mān ister
- 2 Ne deñlü zār-ı nâ-kām olsa dehri kāmran [ister]
- 3 Cihānı kendi gibi şanma zār ü nâ-tüvān ister
- 4 Meşeldür gerçi dērler yıkılanı yıkılan ister
- 5 Yıkanlar [hâtır-ı nâ-şā]dımı [‘ālemde şād o]lsun
- 6 Benimçün [nâ-murād olsu]n [diyenler ber-murād o]lsun

¹⁶⁴ Başlıkta “tahmis” olarak belirtilmesine rağmen şiir “tesdis” özelliği göstermektedir.

¹⁶⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

IV

- 1 Revān olunca rūḥum ḥāne-i vīrānıma ğamdan
 2 Kimesne istemem rencīde-ḥāṭır olduĝun benden
 3 abulümdür ne gelse cevri-yār ahr-ı dūřmenden
 4 Murādı bu dil-i nā-řādkāmuñ bu durur senden
 5 [Yıanlar ḥāṭır-ı nā-řād mı ‘ālemde řād olsun
 6 Benimun nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun]

V

- 1 Murād üzre felekde görmeyüp şenlik yüzün üstād
 2 Olup derd [ü] belā-yı dehr-i dūna mu’tād
 3 Ḥarāb-ābād-ı ‘ālemde ekersin cevri ile bī-dād
 4 odı bu maa‘-ı ḥazīnle gitdi ‘Ulvī-i nā-řād
 5 Yıanlar [ḥāṭır-ı nā-řā]dımı [‘ālemde řād o]lsun
 6 Benimun [nā-murād olu]n [diyenler ber-murād o]lsun

[31b] şıdkı

-218-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ānlar kim bu ılsım **kün fekān**¹⁶⁶dan geçdiler
 Genc-i mařūda erişdiler cihāndan geçdiler
 2 Oldular āni‘ liā-yı zāt-ı pāk Allāh ile
 ‘Āřık dindārlar bāĝ-ı cihāndan geçdiler
 3 Ne umāř edüĝini kālā-yı dehri bildiler
 Fāriĝ olup ḥāceler sūd [u] ziyāndan geçdiler
 4 Ehl-i diller ıldılar efrüz-ı ferdādan künüz
 Īn vat olup bu ḥāl-i ibn-i dāndan geçdiler

¹⁶⁶ “Ol der ve o da oluverir” (kün feyekün) Kur’an 3/47

- 5 Bulmağa tã kim nişân-ı bî-nişân-ı Şıdkîyâ
‘Aşk ile ‘uşşâk-ı Hâkık nâm ü nişândan geçdiler

Nev‘î

-219-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Seni erbâb-ı dil qadrîn bilür bir dil-sitân dërler
Esîr-i halkâ-i bezm-i şafâ-yı ‘arîfân dërler
- 2 Seni cãnâ muhabbet¹⁶⁷ mülkinüñ şâh-ı sühandânı
Kul etmiş ‘âlemi bir Hüsrev-i Şîrîn-zebân dërler
- 3 Saña bir cãn nedür kim itmeye¹⁶⁸ ‘aşık anı teslîm
Seni cãnlar deger bir şüh-ı aşüb-ı cihâna dërler
- 4 Benim hâkıkuma saña qahbe¹⁶⁹ zenler çok kelâm¹⁷⁰ söyler
İnanma gerçek erler hâkıkı-çün anlar yalan derler
- 5 Temennâ-yı kenâr eylerse Nev‘î baqr-i luţfuñdan
N’ola deryâ-yı ihsânuñ efendi bî-kerân dërler

Gedâyî

-220-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ğamuñdan görmedüğim bir belâ mı qaldı ‘âlemde
Ğamuñdan çekmedüğim bir cefâ mı qaldı ‘âlemde
- 2 Dem olmaz mı vefâsızlar cefâsın çekmeyem yâ Rabb
Vefâsız dilleri sevmek baña mı qaldı ‘âlemde

¹⁶⁷ a.g.e “melâhat” şeklinde yazılmıştır. s. 220.

¹⁶⁸ Metinde “etse” şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁹ Metinde “fâhişe” şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁰ a.e “yaman” şeklinde yazılmıştır. s. 220.

- 3 Belā bezminde ğam cāmın içüp mest ü ħarāb olmak
Benim kan olası gönlüm saña mı kaldı ‘ālemde
- 4 Muḳalled oldu hep ‘ālem cihān birbirine döndi
Olur olmaz vefāsızın şafā mı kaldı ‘ālemde
- 5 Gedāyī şevḳ-i zūlfūñde perişān hāl olur her dem
Başından geçmedügi bir belā mı kaldı ‘ālemde

[32a] **Bahārī**

-221-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Sen gül-i ra‘na için ħār-ı cefāya ḳā’ilüz
Sāye-i belā-yı ḳaddūñde belāya ḳā’ilüz
- 2 Dostum ‘ār eyleme yoluñda görüñce bizi
Bu ṭariḳ-i ‘aşḳdan bir merḫabāya ḳā’ilüz
- 3 Tek bizimle hem-dem olsun gūşe-i mey-ḫānede
Bir ḫarābāt ehl-i rind ü bī-nevāya ḳā’ilüz
- 4 Şanma kim maḫbūb sevmekde yeter dil-i mezḫebi
Vā‘izā biz dāḫı şer‘-i Mustafā’ya ḳā’ilüz
- 5 Bunca yıldur kim Bahārī istānānuñ yaşdunur
Demedüñ birgün şehā ol mübtelāya ḳā’ilüz

Lā-edrī

-222-

???

..... eylemege başladı şanma anı sen
Ehl-i süzen şanma ateş oğlar.....

Kâtibî

-223-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Pāyuña yüz sürmege ben hãña minnet yok mudur
‘Āşık-ı bî-pāreye hergiz ‘ināyet yok mudur
- 2 Öldürürsün cevri ile ben ‘āşıkı ey bî-vefā
Ḳāzî olmaz mı hüdā yāri kıyāmet yok mudur
- 3 Mey içüp sevmek güzeller tatalum olmuş günāh
Halk içinde zāhidā her-giz zerāfet yok mudur
- 4 Fāni şurbunı içüp zūhhād teslim eylemiş
Ben kuluñda hüsrevā ol deñlü gayret yok mudur
- 5 Baş konulır işigime erdiler hep devlete
Kâtibî yoħsa senün başında devlet yok mudur

Ferd

-224-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ḥaṭ-ı¹⁷¹ mūruñ gamıyla dil dönüpdür vādi-i Neml’e
Süleymānam teraḥḥum kıl pür oldı gözlerim nemle

-225-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Tez geçer zevk-i sürür eyyāmı
Olmadan nişf-ı nehār erüşür āḥşāmı

¹⁷¹ Metinde “ḥaṭı” şeklinde yazılmıştır.

[32b] Ğazel-i Bākī Efendi

-226-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mūje haylin dizer ol ğamze-i fettān şaf şaf
Gūyiyā cenge durur nīze-ġüzārān şaf [şaf]
- 2 Seni seyr etmek için reh-ġüzer-i ġülşende
İki cānibde durur serv-i hırāmān şaf şaf
- 3 Leşger-i eşk¹⁷²-i firāvān ile ceng etmek için
Gönderür mevclerin lücce-i ‘ummān şaf şaf
- 4 Gökde efgān ederek şanma gezer hayl-i küleŋ
Çekilür kūyuña mürġān-ı dil ü cān şaf [şaf]
- 5 Cāmi‘ içre göre tā kimlere hem-zānūsın
Şekl-i saqqāda gezer dīde-i giryān¹⁷³ şaf [şaf]
- 6 Ehl-i dil derd ü ğamun ni’metine müstaġrak
Dizilürler keremūñ h‘ānına mihmān şaf [şaf]
- 7 Vasf-ı kıaddūñle hırām etse ‘alem gibi kıalem
Leşger-i satrı çeker defter ü dīvān şaf [şaf]
- 8 Kūyuñ etrāfına ‘uşşāk dizilmiş ġüyā
Harem-i Ka‘bede her cānibe erkān şaf [şaf]
- 9 Kıadrūñi seng-i muşallāda bilüp ey Bākī
Durup el baġlayalar kıarşuña yārān şaf şaf

¹⁷² Metinde “seng” şeklinde yazılmıştır.

¹⁷³ Metinde “ġüzārān” şeklinde yazılmıştır.

Ġazel-i Őıdkı

-227-

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ilün

- 1 'Ārif-i bi'llāhlar cevn ü cerādan geçdiler
Baħr-i 'irfāna ėrüp her mā-cerādan geçdiler
- 2 Bildiler sūd-ı metā' olmaz ziyānına bedel
Sūk-ı ğamda ħ'aceler bey' ü Őerādan [geçdiler]
- 3 Geçmediler cām-ı meyden rind ü dervā Őāhlar
Yüz dutup bezm-i merāma mā-verādan [geçdiler]
- 4 Gördiler kim başa varmaz fikr-i beķā-yı vücūd
Cümle ħalk ifnā bulup bir bir buradan geçdiler
- 5 Yer ü gögi zeħm feryāŐum kı lup zır ü zeber
Her biri Őıdkı Süreyyā vü Őerādan geçdiler

Ġazel-i Őıdkı

-228-

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ilün

- 1 Cām-ı 'aŐkıyla Őular kim mest-i bī-hūŐ oldular
Tā ebed ayılmadılar mest-i medhūŐ oldular
- 2 Gördiler kim başa varmaz baħŐ -i baħt u taħt ü tāc
Nice Şeh geçüp serir-i ħāke ħāmuŐ oldular
- 3 Rind-i derd-āŐām evvelin mey-ħāne yolun dutdular
Def'-i ğam olmak için varıp ķadeh-nūŐ [oldular]

- 4 Kaṭrece cām-ı şarāb-ı ‘aşka nūş eder¹⁷⁴
Mevc urup deryā lebin bir baḥr-i pür-cūş oldular
- 5 Cān kulağıyla dutub pīr-i muḡānuñ pendini
Mey-kede-i şadrında Şıdkī rindler gūş oldular

[33a] Nev‘ī Rast¹⁷⁵

-229-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Baḥr-i ğamda zevrāk-ı cām şarāb-ı cān umar
Derde düşse āşinādan āşinā dermān umar
- 2 Teşnedür dil baḥr-i ğamda oḡlaruñ peykānına
Ağız açmış bir şedefdür kaṭre-i bārān¹⁷⁶ umar
- 3 Bī-nişān olmaḡ yeter ‘aşḡ ehline nām ü nişān
Ey göñül cāhildür ol kim cāh ile ‘unvān umar
- 4 Biri gündüz toluşur kuyuñ birisi geceler
Ay ile gün iki sâ’ildir kaḡpuñdan tān umar
- 5 Serverā kimdir şorarsan Nev‘ī-i aşüfte-i ḡāl
Bir gedādur iltifāt-ı ḡazret-i sulṭān umar

Ġazel-i Şeyḡi Çelebi

-230-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lisān-ı ḡāl ile eyler lebüñ vaşfin ‘ayan ḡonce
Verir ‘uşşāka ḡülşende dehānuñdan nişān [ḡonce]

¹⁷⁴ Bu mısra eksiktir.

¹⁷⁵ a.g.e Divanda yer alan gazelin 4. ve 5. beyitleri mecmuadaki beyitlerden farklıdır. s. 218.

¹⁷⁶ a.e “nisān” şeklinde yazılmıştır. s. 218.

- 2 Cemālūñ şavķına gül kāse-i gerdān gülşende
Leb-i la'lūñ temennā eyler açdıķça dehān ğonce
- 3 Bitürmez gül-ruķuñ mānendi gülzār-ı cihān bir gül
Getürmez ĥoķķa-i la'lūñ gibi devr ü zaman ğonce
- 4 Nesīm-i zülf-i 'anber bŷy-ı cān-baķşuñ erişmezse
Nice demler yatur gülşende dem-beste zamān ğonce
- 5 Açılsa olmadan gül devr-i āķīr ğonce-i ümmīd
Bilürsin Şeyhiyā bir ğün ķomaz bād-ı hazān ğonce

Ġazel-i 'Ulvī Efendi

-231-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yürü hey ateş-i ğamla yerim nār eyleyen ṭālī'
Ĥaṭ-ı dilber gibi rŷzum şeb ü tār eyleyen ṭālī'
- 2 Yürü hey seyrederken gülsitān-ı ĥüsn-i cānānı
Dil ü cān bŷbŷlŷñŷ güllerin ĥār eyleyen [ṭālī']
- 3 Yürü hey fikr ederken zülf-i yār ile zenaḥdānı
Mekānım cāh-ı ḥasret hem-demim yār eyleyen [ṭālī']
- 4 Yürü hey devr içinde eyleyŷp ķaddŷm hilālāsa
Baña ol mihr-i bāzarı sitemķār eyleyen ṭālī'
- 5 Yürü hey dāde-i 'Ulvī'ye uyḥuyı ḥarām edŷp
Anı her ğice encŷm gibi bīdār eyleyen [ṭālī']

[33b] Nakşî Sadr-i ‘Ālî

-232-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

Dilber taķıcaķ ħançerini mūy-ı miyānın
Fehm eyle hele Nakşî o belden geçilür mi

‘Azmi Efendi

-233-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ĥalîlim sūz-ı ‘aşķı ateş-i ‘aşķa düşenden şor
Bir otdan(?) pîrehindür ānı başından geçenden şor

Bāķi Efendi

-234-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Mürĝ-i cānı şöyle beñzer etmek isterler saña¹⁷⁷
Ol ħara gözler süzildi iki şāhinler gibi

Lā-edrî

-235-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Şorar yoķ ħālūñü bî-çāresin ey ħaķır-ı nā-şād
Ĥüdā bir gün vèrir maķşuduñ etme nāle vü feryād

¹⁷⁷ a.g.e “şikār” şeklinde yazılmıştır. s. 294.

Yahyā Efendi

-236-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

Yārūñ ki meyānındadır ol hañçer-i ğaddār
Şimden gerü Yahyā geçemezsin sen o belden

Hāşimî

-237-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Vākı'ā 'ālem-i rüyada umar ruhsarı
Hele bir kerrecigin sīneye kim düş görmez

Muhyî

-238-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Sen leb-i āb-ı hayâtı kuçan olmaz derler
'Ahdım olsun seni cāna kuçanuñ olmaz isem

Meşāmî

-239-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Şol kadar yāreledi senüñ firākuñ beni kim
Ne belā çekdügimi yāreden ister bilür

Lā-edrî

-240-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hayāl-i zülf-i cānān olsa gözde girye lazımdur
Yazıkdur şişe-i bî-āb içinde öyle sünbüller

Ümîdî

-241-

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Düşeyin hâk-ı pâyûña қо beni
Dostum sen de gör saña düşeni

[34a] Neylî Efendi Sellemehu’llâh

-242-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Merdüm-i çeşm-i gâzâl-i çîn hâl olmuş saña
‘Aks-i gül mirâta düşmüş rûyî âl olmuş [saña]
- 2 Âb-ı nâb-ı nâz ile taḥmîr olunmuş âfitâb
Nâzeninim mâye-i rüyyet-i cemâl olmuş saña
- 3 Vechi var cânâ sipîhr-i ḥüsn dërsem rûyuña
Cebhe meh ruḥsâr mihr ebru helâl olmuş [saña]
- 4 Naḳşı çıkmış ser-nüvişt eylemiş şimdi zuhûr
Ḥüsni Leylâ’nuñ siyeh bir dest-mâl olmuş saña
- 5 Neyliyâ çıkmaz ḥayâlünden meyân-ı dilber ya
Ma‘ni nâzik ḥayâl ender-ḥayâl olmuş saña

Şâbit Efendi

-243-

???

Ḥacı ... şubḥa dek ṭurur ol âsitânedede
Bî-çâre ḥacı yatmaz döndi miyâna

Nābī

-244-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Beden keşti resencān pīrehen yelken gönül derya
Sütünü dūd-ı āhımdur mūvāfıķ rüzgār ister

Beyt

-245-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ĥasretüñ yāyımı çekmek tenimi kıldı za‘if
Siz hemān şāğ-ı olun ey kaşı kemān tīr çekelim

[34b] Şarkı Ĥüseynī

-246-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gele ey rūĥ-ı revān cānıma biñ cān eyle
Lebüñü ağızıma vēr derdime dermān eyle
- 2 Yetişür ĥasret ile bağrımı büryān étdüñ
Beter étdüñ bize cevri yeter iĥsān eyle
- 3 Ne revā va‘de-i vaşla bu kadar naķz-ı ĥilāf
Ĥadem teşrīf eyle
- 4 Seni ‘āleme şeh-i ıķlim-i melāĥat dērler¹⁷⁸
Saña layıķ ķuluña luţf-ı firāvān eyle
- 5 Sen beni ‘aşķuñla derde giriftār étdün
Hele bendüñ göre bir kez beni seyrān eyle

¹⁷⁸ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 6 Hasret-i vaşluñ ile bir dañi gönñlüm açılmaz
Gel güzel başın için gönñlümi ðandān eyle
- 7 Çünkü sensin ezeli kendüñe üftāde kılan
 Hak-i pāyuña yüzüm sürmege fermān eyle
- 8 Varayım kūyuña bir laħza cemālūñ göreyim
İstemem ğayrı ğayāt birliğe ğurbān eyle

-247-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Virelden saña gönñlüm böyle ğayrān olduğum bilmem
Düşelden ‘aşkuña bir laħza şādān olduğum bilmem
- 2 Hevā-yı zülf-i dilberden mi ya dilden midür bilsem
Nedendür ğaşılı böyle perişān olduğum bilmem
- 3 Teğāfül gösterir bilmez mi ayā sevdiğim cānān
Bilür bilmezlenür mi yoħsa ğurbān olduğum bilmem
- 4 Tereħhüm etmedi ol bī-vefā ğālīm görüp bir kez
İşitmez mi ser-i kūyında nālān olduğum bilmem
- 5 Cefā vü cevri-i yāri Feyzīyā çok görmüşem am mā
Diriğā mażhar-ı elğāf-ı cānān olduğum bilmem

[35a]

-248-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Her biri bir bāğ-ı ra‘nādan gelür gül-çidedür
Dāñı çok şu götürür bu mā-cerā-yı didedür

-249-

mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü fa'ülün

- 1 Ey dil yine canımdan ayırdı beni devrân
Göz göre cānānımdan ayırdı beni devrān
- 2 Çeşmümde ki nūrumdan cismimde huzurumdan
Kālbimde serverimden ayırdı beni devrān
- 3 Bir serv-i bülendimden bir şāh-ı levendimden
Bir nāzik efendimden ayırdı beni devrān
- 4 Hayretī 'izzetden tāc-ı ser-i devletden
Billah sa'ādetden ayırdı beni devrān
- 5 Bir serv-i dil-ārādan bir gülşen-i ra'nādan
Bir özge temāşādan ayırdı beni devrān

[35b]

-250-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Belā-yı hicri bī-cān eyledi cānānımız gelse
Muhaşşal görsek ol şūhı cānānımız gelse
- 2 Koyup üftādesin ağıyārla niçün gider bilsek
Bizi ağılatmasa ol ğonce-i handānımız gelse
- 3 Kebāb etdi dil-i sūzānı tāb-ı āteş-i hicrān
Hemān şimden gerü luṭf eylese mihmānımız gelse
- 4 Nazardan dūr olaldan mülk-i dil gāyet harāb oldu
Yapılsa göñlümüz ol şāh-ı ālī-şānımız gelse
- 5 Gözüme teng ü tār oldu cihān yıllardur ey Yaḥyā
Gözün aydın dese 'ālem meh-i tābānımız gelse

-251-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Ey felek nâ-merd olasin nâ-murâd etdin beni
Ben murâda ermiş iken nâ-murâd etdin beni

-252-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 La‘l-i mey-günüñ şehâ keyfiyyeti cânumdudur
Hem hayâlüñ bir nefes hâlî degil yanumdudur
- 2 Arzu-yı hâtırım durmaz seni eyler taleb
‘Aql u fikr ü niyyetim hep cümle sulţānumdadur

[36a] ‘Āli Efendi

-253-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**I**

- 1 Yine bir serv-i belāya kul oldum ihtiyārımla
- 2 Görünmez derde hoş-dem dīde-i gevher nişārımla
- 3 Tıyurdum dār-ı nihānım cihāna āh ü zārımla
- 4 ‘Adu oldum dil-i divāne gibi yar-ı ğarumla
- 5 Müyesser olmadı hem-bezm olam şabr ü kararımla
- 6 Yolum bir yaña gitdi kaldı bu dil çeşm-i zārımla dārımla
- 7 Yaraşmaz yıldızım hayfā o sihr-i tāb-dārımla
- 8 ‘Aceb hālīm n’olur āhirinim bu intizārımla
- 9 Eger haşr olmaz isem ol kıyāmet-ğadd nigārımla
- 10 Gezem maşşerde sīnem dökerek seng-i mezārımla

II

- 1 Niçün ser-keşlik eyler bilmem ol serv-i hırāmānım
- 2 Ne kanlar dökdüğün görmezem her dem çeşm-i giryānım
- 3 Nice bir hār-ı mişnet birle çāk ola bu dāmānım
- 4 Alınmaz mı olunca dest-i mişnetden giribānım

5 İşitmez mi ‘aceb Şeb t -seŐer fery d   efġ nım
 6 Yahud g rmez mi etdikŐe d d-ı  teŐ p r-efŐ nım¹⁷⁹
 7 Bu ġamdan Ő k olursam ayrılır tenden ŐıŐar c nım
 8 Mez rım sengine nakŐ eyles n bu beyti y r nım
 9 Eger ھاŐr olmaz isem ol kıy met  add nig rımıla
 10 Gezem maşŞerde s nem d kerek seng-i mez rımıla

III

1 Şeb-i hicr n-ı y re hergiz ey dil ھاdd [ ] ġ yet yok
 2 O meh-r  saŐa r m olmaġa baŐtuŐdan ‘in yet yok
 3 Ne kevkebd r bu kevkebe kim nuŐ set var sa‘ det yok
 4 Ne maŐŐ d  din rseŐ mani‘in Çokdur ھاım yet yok
 5 Ser  kim baŐtuŐu ur ŐaŐa kim baŐuŐda devlet yok
 6  l rsem Şimdilik ھاŐırda bundan  zge ھاlet yok
 7 Hele ben bildiġim bu kim fir ka hiÇ nih yet yok
 8 Em net ھاŐd  der yanuŐdan aġy ra ġ yet yok¹⁸⁰
 9 Eger ھاŐr olmaz isem ol kıy met- add nig rımıla
 10 Gezem maşŞerde s nem d kerek seng-i mez rımıla

IV

1 Usanmaz mı ‘aceb ol b -vef  cev-r  cef sından
 2 ھاic b  tmez mi ھاŐŐuŐ maŐŐurunda m btel sından
 3 Deh nı gibi her-giz bir ‘ l met yok vef sından
 4 turalım Ő h imiş l yık mı ‘ r etmek ged sından
 5 ulundan Őerms r olmazsa ھاvf ets n ھا d sından
 6 ھاal Ő ets n dil-i vir nımı hicr n bel sından
 7 Fer ġat eylemez Ő nki bu ben ھا ke  z sından(?)
 8 ŐaŐınsın ehl-i maŐŐer eşk-i ŐeŐmim m -cer sından
 9 Eger ھاŐr olmaz isem ol kıy met  add nig rımıla
 10 Gezem maşŞerde s nem d kerek seng-i mez rımıla

[36b]

V

1 G ren evin o m huŐ mail olmaz ھا r [u] ġulmana
 2 Rız sın g zleyen baŐmaz riy z-ı ھا ld-ı Rızv na

¹⁷⁹ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

¹⁸⁰ Bu mısra eksiktir.

- 3 Eger dünyada derd ü firqatı irmezse pâyâna
 4 Ziyâ vèrmezse mihr-i vaşl-ı dilber şâh-ı hicrâna
 5 Ziyânım bir nefes yâd etmese feryâd ü efğâna
 6 Suâl etsün felekler çekdüğim âlâmı seyrâna
 7 Nice bir raḥm erişsün bir dem içre çeşm-i ‘üryânım
 8 Benim bu pendim ey ‘Âlî erişdür cümle yârâna
 9 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyâmet-ḳadd nigârumla
 10 Gezem maḥşerde sînem dökerek seng-i mezârumla

Beyt

-254-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Leb-â-lebdür derûnı ‘âşıkun cânâ ḥayâlünle
 İnanmazsañ görüp gözünle seyret ḡayra yer vār mı

Beyt

-255-

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Miyân-ı nâzikünî müya beñzer dërsem eger¹⁸¹
 Gurûh-ı ehl-i suḥan böyledür belî dërler

Ḥazret-i Lokmân hikmetle cevâb vèrdigi

Bir âdamun pederi vefât etse henüz âdem olur
 Vâlidesi ölse günâhdan berî olur
 Ḳızḳarındâşı ölse ‘ırz-ı tekmîl olur
 Er ḳarındâşı ölse bir ḳanadı kırılır
 Ḳız evlâdı ölse yükden ḳurtulur
 Er evlâdı ölse bir oñulmaz yaradur

¹⁸¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

[37a] Fehîm

-256-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Her kâküle şad-pâre gönül şânelik eyler
Her silsile-i turraya divânelüg eyler
- 2 Sevdâ-yı gam-ı zülf ü cünün êtdi ser-â-pâ
Bî-çâre dili gör yine ferzânelüg eyler
- 3 Te'sîr-i hayâl-i nigeş-i çeşm-i tabândan
Ta'bum dil-i sermestüme mey-hânelüg eyler
- 4 Mir'ât-ı tecellî olalı sîne-zamîrüm
'Aks-i mey didâr ile peymânelüg eyler
- 5 Hüsni ki odur şem' şebistân haşında
Ancağ yine hâli aña pervânelüg eyler
- 6 Ağuş-ı hayâlinde iken meskeni her şeb
Gördükçe Fehîm yine bî-gânelüg eyler

-257-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

Rengini gül-i ruhsârûña nisbet gül-i hürşid¹⁸²
Bir berk-i hazân dâdedür ancağ çemenden

¹⁸² Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Ḳabūlī**-258-****fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn**

- 1 Gerçi kim kâşāneye çok dilber-i ra‘nā gelür
Ol ḳadi bālā baña ammā dāhı¹⁸³ a‘lā gelür
- 2 Zerrece mihr ü vefā gelmez güzellerden görüñ
Giderek ‘uşşāḳa da dil-berden istiğnā gelür
- 3 Kākül-i yāre dolaşma¹⁸⁴ ey dil-i sevdā-zede
Çok perişānlıḳ çekersin başuna ğavgā gelür
- 4 La‘l-i cān-baḫşuñdur iḫyā eyleyen dil mürdesin
Ol bana rūḫ-ı mücerred mu‘ciz-i ‘İsā gelür
- 5 Ey Ḳabūlī gūn gibi hercāyīdür gerçi o meh
Her zamān ğam-ḫāneye¹⁸⁵ gelse hele tenhā gelür

Güft-i Usūlī**-259-****müfte‘ilūn fā‘ilūn müfte‘ilūn fā‘ilūn**

Cur‘a cur‘a mey içüp zīb-i cemāl arturduñ
Zerre zerre gözümüñ nūrını efzūn etdüñ

Beyt**-260-****mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fa‘ülūn**

Bir gün düşürür ‘aşḳ seni cāḫ ü belāya
Elden ḳoma ey dil sen zülf-i siyāhı

¹⁸³ a.g.e “katı” şeklinde yazılmıştır. s. 334.

¹⁸⁴ Metinde “tolaşsıñ” şeklinde yazılmıştır.

¹⁸⁵ a.e “gam-haneme” şeklinde yazılmıştır.

[37b] Nev'î

-261-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şalaldan şem'-veş pertev bisâṭ-ı gülşene güller
Olupdur nâr-ı 'aşka yanmağa pervâne bülbüller
- 2 Ser-i zülfüñ gibi düşdi ayağa ḥāk-i rāh oldı
Senüñ gīsülaruñla gördi çıkmaz başa sünbüller
- 3 Belā üzre belādur kim şalındı cān-ı 'uşşāka
Degüldür görinen ol ḳadd-i mevzun üzre kāküller
- 4 Nemek-dān-ı lebüñde ḥ'ān-ı ḥüsne vërmege lezzet
Olupdur dāne dāne ḥāllerüñ gūya ki fülfüller
- 5 Gören her tāze dāğum oñmadık başumda ey Nev'î
Şanur bitmiş şikeste bir sifāl içre ḳaranfiller

Fā'izî

-262-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Baş egmez manşib u māl ehline hergiz dil-i rüsvā
Şatar ḳāf-ı ḳanā'atde nice 'anḳāya istiğnā
- 2 Dil-i 'āşıkda gizlenmez muḥabbet fāş olur āḥir
Nihān olmaz muḥaşşal şīşe içre bāde-i ḥamrā
- 3 Taḥammül eylemez dil şīşesi nār-ı gam ü hecre
Anuñçün münkesirdür ḥāṭırı 'aşıklarüñ cānā
- 4 N'ola uğratmaz olsa yanına 'uşşāḳ-ı şeydāsı
Alıpdur ḥārveş eṭrafin ol dürr-i terüñ ā'dā

- 5 Bu baħr..... hāle ŧanma Fā‘izī ħalkuñ
Vücüd mülkini ğark etmege gird-āb olur peydā

[38a] Ğazel-i Fā‘izī

-263-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Her ŧubħ bir yere gelür rindān-ı ħarābāt
Güyā ki éder meŧveret erkān-ı ħarābāt
- 2 Ħaħķā ki Süleymānlık ise ancaħ olur bu
Cem gitdi bozulmaz daħı divān-ı ħarābāt
- 3 Cemden beri meclis mi ħalurdı bize ey dil
Ger nabz-ı zaman etme pīrān-ı ħarābāt
- 4 Ancaħ biz anuñ ħurı cāmına yetiŧdik¹⁸⁶
Cemŧid zamanında imiŧ niŧān-ı ħarābāt
- 5 Dil-i ŧāh-ı cihān Fa‘izā bezme gelürmiŧ¹⁸⁷
Cur‘a ile sulansun yine meydān-ı ħarābāt

ŧābit

-264-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ħāk-i küyuñla gözüm rüŧen édüp bād-ı ŧabā
Ka‘be’den sürme getürdi baña cāmı güyā

¹⁸⁶ Bu mısrada vezin aksamaktadır.

¹⁸⁷ Bu mısrada vezin aksamaktadır.

Şābit

-265-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Şeft-ālū-yi bāğ-ı ruḥunuñ yoq mı zekātı
Dil-ḥastelerüñ pādişehüm ağızı şulandı

Şābit

-266-

???

Oldı gitdikçe o māder 'āşık kişi
Sözümü diñler iseñ

Şābit

-267-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Çekerken kuḥl-i nāzı çeşmüñe meşāṭ-ı kudret
Güneş āyine-dār olmuş meh-i nev sürmedān tuṭmuş

Şābit

-268-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

Güftāre gelüp feyz-i mey-i nābla ḥumlar
Bir şenligi var meygedenüñ küp küpe söyler

Şābit

-269-

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Doğunup pāyını döküldi sāğar
Devletin dēpdi yine zāhid-i ḥar

[38b] El muharrer el-fākīr

-270-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Süleymānım terehḥüm kıl şeb-i fıqatde ḳaldım ben
Cemālũñ şem‘ini göster saña pervāneler yansın

Li muharririhi el-fākīr

-271-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ne deñlü ahını alsa dil-i ‘āşık anı bir kez
Baḳar ḳāf olsa elbetde görünce dilber-i ra‘nā

Semā‘i

-272-

8’li Hece Ölçüsü

I

- 1 Serīr-i māh-ı tābānım
- 2 Benim hercāyi sulṭānım
- 3 Êdem ben vaşfını bir bir
- 4 Kitāb-ı ḥüsnũñi münker

II

- 1 Sitem-i ‘aşḳuñ rāyīdür
- 2 Lebũñ Kevser şarābıdur
- 3 Diñle ey gevher-i cān
- 4 Êderdim cānımı ḳurbān

III

- 1 Yeter ḳacduñ rām olmaz mı
- 2 Bu hecre hengām olmaz mı

- 3 Anı inkār eden kimdir
4 Göreyin ilzām olmaz mı

IV

- 1 Bu bezmîn cān kebābıdur
2 Dehānuñ bir cām olmaz mı
3 Éder mi būs-ı leb ihsān
4 ‘Aceb bir bayrām olmaz mı

Li-muḥarririhî Ḥilmî

-273-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Mey nüş edicek āfet-i devrān olacaḳdur
Ol ruḥ-ı ān perveri pek ān olacaḳdur¹⁸⁸
- 2 Bu ḥālet ile cān nice vërmez görüp ‘āşık
Bil kim niçe biñ cān aña ḳurbān olacaḳdur
- 3 Mestāne rü çeşmüñ görenüñ ḥāline ḥayfā
Bir ḡamze-i ḥūnun ile biñ ḳan olacaḳdur
- 4 Ümmid-i kerem eyle hemān pāyine düşsem
Bilmem ki ne yüzden baña ihsān olacaḳdur
- 5 Étmez dil-i Ḥilmî-i şeydāya devā yār
Derviş şıfat ‘ākıbet ‘uryān olacaḳdur

-274-

???

- 1 ‘Aşḳ ademi öldürmez amma
Ne özin güldürür ne ḥod uyudur

¹⁸⁸ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

- 2 ‘Āşık firāka düşmekden
Ölmek anuñ yanında yüz şuyudur

[39a] Li-muḥarririhi el-ḥakīr Ḥilmī Çelebī

-275-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Baña ta‘n etme zāhid kim şeh-i ālādan ayrıldım
Ki mişli gelmemiş dehre cihān-ārādan ayrıldım
- 2 Olup Mecnūn gibi dağlar mekānım ağlasam tañ mı
Beni divāne-veş eden şaç-ı Leylā’dan ayrıldım
- 3 Göñül meyl edeli bir demde rāḥat bulmadım aşlā
Peri-peyker ḳadi ‘ar ‘ar melek-simādan ayrıldım
- 4 Firāḳıyla n’ola feryād edersem ‘andelībāsā
Ki gülzār-ı melāḥatde gül-i ra‘nādan ayrıldım
- 5 Deme ḥaḳḳ āteş-i nemrūd-ı hecrinde ḳoya Ḥilmī
Ḥalīl-i ḥaḳḳ ile hem-nām olan bernādan ayrıldım

Li-muḥarririhi eddā‘i

-276-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Cefāsı taşına yāruñ dil ü cānla ser vèrdim
Hele dèrler bu yolda gitdi āḥir bir aşır vèrdim

Li-muḥarririhi el-fakīr Ḥilmī

-277-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Bu ḥüsn ile kim ḥasr-ı ḥübān olacaḳdur
‘Āşıklarına luṭf u ferāvān olacaḳdur

- 2 Şabr eyle gönül 'ıyd-ı vişālinle o şāhuñ
Gör kim geçer biñ cān aña qurbān olacaqdur
- 3 Evvel serv-quadūñ soñra görüp 'aşk-ı nāzın
'Uşşāka vefā neyleri hayrān olacaqdur
- 4 Hāsret-keş-i dil-i şem'-i cemāliyle o şūhuñ
Āteşkede-i ğamda firūzān olacaqdur
- 5 Ger māye-i 'aşk içre görüp ol büti Hilmī
Āhir şoyunup şevkle 'uryān olacaqdur

Li-muħarririhi el-faķir Hilmī

-278-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ni'metin etmez diriğ 'ālem içinde 'āķılan
Nikbetilikle faķire qahr edendendir ğāfılan
Nā ehil olmaz o gül elbāb ile hemdem olan
Nā ümīd olmaz dū 'ālemde bulur mekān

[39b]

-279-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

- 1 Nic' olur hālim benim divāne-i meftūn olmuşum
2 El erişmez āfete devrāne meftūn olmuşum
3 Hāsretinden dīde-giryān olmuşum Ya'qub gibi
4 Öyle şanki Yūsuf-ı Ken'an'a meftūn olmuşum

II

- 1 Dönmezem 'aşkuñ yolundan cānı qurbān eylerim
2 Ya odur ki kend özüm saña eylerim

- 3 Anuñ için saçduñ feryād ü fiğān eylerim
4 Lebleri ğonce leb-i ħandāna meftūn olmuşum

III

- 1 Kendüsi de bencileyin şıdķ-ı şādık eridür
2 Ümidim var ‘ākıbet ol ben gedānın yāridür
3 Dāħı bir vādi degildür maķşudum dīdāridür
4 Saña ma‘lumdur ħüdā-yı ħaķķ aña meftūn olmuşum

IV

- 1 ‘Andelibler muntazır Şīrīn-zebān görmege
2 Kim dayanur tīrine ebrū-yı kemān görmege
3 Tūtīler ħased çeker serv-i revānın görmege
4 El kıyās eyler beni efsāne meftūn olmuşam

V

- 1 Mecnūn’a eyle du‘ālar ol şehūñ iķbāline
2 Gec nazar eylerse her kim ėrmesün ikmāline
3 Ħūriler görse ħased eyler anuñ cemāline
4 Böyle bir şāħib-cemāl sulţāna meftūn olmuşam

-280-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bülbül iñler bāğda gördüm tebessüm ğoncede
2 Āh ėdüp añdım dehānın ħaldı göñlüm ğoncede
3 Beñzedürler ğonçeye gerçi dehānın ehl-i dil
4 Söyle cānā var mı bu tarz-ı tekellüm ğoncede

-281-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Geçdi ‘ömrüm hevesi zülf-i mu‘anberle benüm
2 Ķaldı ‘aķlım girih-i kākül-i ‘anberde benüm
3 Vėrmek olursa eger ħaşma benüm dāmānum
4 Yine iĥsān-ı kerem senden olur sulţānum

[40a] Ğazel-i Yahyā Efendi Raħimehu'llāhi te'āla

-282-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne meclisler kurulmuşdur ne saĝarlar sürülmüşdür
Muħabbet bādesine beñzer olmaz hep görülmüşdür
- 2 Göñül mir'atını şad-pāre gördüm rüy-ı zilletde¹⁸⁹
Muħarrer bir cefā-cū seng-dil yāre urulmuşdur
- 3 Senüñ büy-ı dil-āvîzüñle bahse eylemez cür'et
Buħur-ı Meryem'in ey ĝonca-fem ĝuşu burulmuşdur
- 4 Dilā 'ālem yıķılmaz göklere āhuñ direk olsa
Bu çetr-i lāciverdī anuñ üstüne kurulmuşdur
- 5 Dil-i meyyāl o servüñ ĥāk-i pāyinde karar étmiş
Bulandı bir zamān Yahyā hele şimdi turulmuşdur

Şarkı

-283-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Görmesem bir laħza ey şuħ-ı cihānım [ben] seni
- 2 Arzū eyler yine āşüfte sāmānım seni
- 3 Hep güzellerden güzelsin şuħsun mehpāresin
- 4 Cümleden a'lā begendim pek sever cānım seni¹⁹⁰

¹⁸⁹ Metinde "dilberde" şeklinde yazılmıştır.¹⁹⁰ Her mısranın sonun "canım" yazılmış vezni bozduğundan metne eklenmemiştir.

-284-

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Ğamuñla ülfetimiz var sūruru neyleyelim
- 2 Şafâ-yı hâtırım[ız] yok huzūrı neyleyelim
- 3 Neşâţ yekdemedür müjde bu ‘âlemde(?)
- 4 Melâl-i hâtır-âbâd umūrı neyleyelim

-285-

mütefâ‘ilün mütefâ‘ilün mütefâ‘ilün mütefâ‘ilün

- 1 Kānı ey felek yine neyledüñ benim âfitâb-ı cihānımı
- 2 Gül-i bâğ hâşıl-ı ‘ömrümi o nihâl-i gülşen-i cânımı
- 3 O perinüñ âteş-i firķati dil ü cân nâ-şâbūrımı
- 4 N’ola eylesem yine aşikâre cihāna sūz-ı nihānımı

-286-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

Ne deñlü istedim yār-ı muvāfiķ
Muvāfiķ şandugım çıķdı münāfiķ

[40b] **Gevheri**

-287-

11’li Hece Ölçüsü**I**

- 1 Bād-ı şabā toğrı söyle canāna
- 2 ‘Arz-ı hālim ile varduñ ne dèdi
- 3 Ne incinmiş ‘aceb bu ben nālāna
- 4 Doķunup lebden şorduñ ne dèdi

II

- 1 Medḥ ü senāsımı eyleyüp zāhir
- 2 Hırāmān¹⁹¹ édüp tel tel ol zülfü kāfir

¹⁹¹ Metinde “hırāman” şeklinde yazılmıştır.

- 3 Sergüzeştñāmemi okuyup bir bir¹⁹²
4 El bağlayup divān-ı devirdeñ ne dēdi

III

- 1 Ben niyāz eyledim ictināb ētdi
2 Ne luṭf ēdüp ne ſitāb ētdi¹⁹³
3 Ben gitdim sen ḳalduñ ne cevāp ētdi
4 Güftārın işidüp gördüñ ne dēdi

IV

- 1 Ḳılıcımdan¹⁹⁴ neyliyim duā' eyleyüp¹⁹⁵
2 Dest açup niyāz ü ſenā eyleyüp¹⁹⁶
3 Ğarib Gevherī bir ricā eyleyüp¹⁹⁷
4 Hāk-i pāyına yüzüñ sürdüñ ne dēdi

[41a] Ğazel-i Hilmī Tahmīs-i Halīm

-288-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

I

- 1 Yine ḳadir zāti-veş ḳaddi bālādını ayırdım
2 Zāmîr-i 'aşıḳ şermindesin dānādan ayırdım
3 Rumuz-ı āha biñ ma'nā vëren ma'nādan ayırdım
4 Baña ṭan etme zāhid kim şive-i ālādan ayırdım
5 Ki mişli gelmemiş dehre cihān-ārādan ayırdım

II

- 1 Hayāl-i al ü hāl-i al-i ruhsārı mıdur beñ mi
2 Bu sevdā-yı muḫabbet baña benden midür andan mı
3 Dili mest ētdi cām-ı naḫvet ile ḫasret-i sem mi

¹⁹² Divanda "vāfir" şeklinde yazılmıştır. Şükrü Elçin, *Gevheri Divanı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1998. s. 93.

¹⁹³ a.e bu dize "ne lutf ile güldü ne hitab itti" şeklinde yazılmıştır. s. 93.

¹⁹⁴ a.e "kulundur" şeklinde yazılmıştır. s. 94.

¹⁹⁵ a.e "edüp" şeklinde yazılmıştır. s. 94.

¹⁹⁶ a.e "edüp" şeklinde yazılmıştır. s. 94.

¹⁹⁷ a.e "edüp" şeklinde yazılmıştır. s. 94.

4 Olup Mecnūn gibi dağlar mekânım ağlasam tañ mı
5 Beni divâne-veş eden saçı Leylâ'dan ayrıldım

III

1 Yolunda pâyimāl oldum vişâle érmedim hayfâ
2 Belâ-yı derd-i 'aşkıyla bu 'ömrüm eyledim ifnâ
3 Hevâya münkalib oldu bu deñlü âh ü vâyla
4 Göñül meyl édeli bir demde rahat bulmadım aşla
5 Perî-peyker qadi 'ar 'ar melek-simâdan eylerdim

IV

1 Nihân oldu gözümden 'âkıbet ol gözleri hamrâ
2 Kızılırmak gibi hūn-ı sirişkim eyleyüp icrâ
3 Cihân bağında olmaz öyle bir ğonce-dehen hâlâ
4 Firâkıyla n'ola feryâd édersem 'andelibāsâ
5 Ki gülzâr-ı melâhatde gül-i ra'nadan ayrıldım

V

1 Tecâhül mancınıkı ile atmak kâr 'âr
2 cevri içre 'uşşâka édüp zūlmü
3 Hâlîm ezri derde bu âliş kadar taḥammül mü
4 Deme ḥaqq âteş-i temzūd hecrinde qoya Hilmî
5 Hâlîl-i ḥaqq ile hem-nâm olan bernâdan ayrıldım

Kıṭ'a

-289-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1 Kişi kendi rızâsıyla çıkup terk-i diyâr etmez
Sebebsiz ğurbetin qahrın özine ihtiyâr etmez
2 Olur gerçi vaṭan terki kişiye bir belâ ammâ
Eḥibbâdan ba'id olsa hele a'dâ yüzün görmez

[41b] Ğazel-i Emirî Ğelebi

-290-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şeb-i zülfünde kalanlar zülmât ile yürür
Erişen leblerün âbına hayât ile yürür
- 2 Hüsni ser-nâmesine olalı kaşları nişân
Hükmi eder ‘âşıkına şanki berâtıla yürür
- 3 Yüzlerin haqqa tutup nâliş eder hür u melek
Ki görmedik anı ya Rabb ne şifâtıla yürür
- 4 Zâhid mey-i hasret mi şöyle za‘if etmiş kim
Elde tesbiḥ ü ‘asâsı şalavâtıla yürür
- 5 Emriyâ kaddine beñzer nice servi ola kim
Şalunur şiveler eyler harekâtla yürür

[42a] Ruḥî Bağdâdi El-merḥûm

-291-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Şanmañuz rüsvayılıqdan Ğam çeker ferzâne yüz
Taşa çalmış şişe-i nâmusı biz divâne yüz
- 2 Ğoncedür iller saña biz şem‘-i bezm.....
Ğonce- lebüñ ‘andelibüz şem‘ iseñ pervâne[yüz]
- 3 Genç isen gözden nihân olmağ münâsibdür saña
Dostum gel bizde pinhân ol ki biz virâne yüz
- 4 Aşinâlık bilmeyenlerden kıyâs etmeñ bizi
Aşinâyâ aşinâ bî-gâneye bî-gâne yüz

- 5 Sen beni ol bu'l-heves şanma ki kūyuñdan geçüp
Ya koyam kuhsāre başım ya dutam yabaneyüz
- 6 İsteriz bend-i ḥalāsa bulmaya zāhid mecāl
Geçmezüz meyden anuñçün dā'ima mestāneyüz
- 7 Rūḥiyyā zarfı olan gülsün şalādur 'āleme
Bezm-i vaḥdet ile mālā-mal bir ḥum-ḥāneyüz

Ġazel-i Muḥibbī

-292-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kemend ile ser-i zülfüñ baña dām-ı belā olsun
Ebed kırtulmasun göñlüm қо аña mübtelā olsun
- 2 Ser-ā-ser 'ālemi tutsun gözüm yaşını deryā kııl
Yürüsün fülk-i dil anda аña hem-hevā olsun
- 3 Muḥabbet bendeni yer yer göñül parmağına bağla
Fiğān ü nāleler kıılsun belā bezminde na[y] olsun
- 4 Vēreyim cānı borc olsun dēdim seni bir kez görsem
Kerem kııl luḫ ēdüp göster yüzün bu borcum [olsun]¹⁹⁸
- 5 Muḥabbet-i şāh[ı] geldikçe Muḥibbī kışveri dilde
Dökülsün sīne-i ḫablım cihān şayd-ı vasīd olsun

Beyt

-293-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Būy-ı zülf-i yārdan olmazsın ey dil müntefi'
Olmayınca ğayrdan tā 'alākañ münkaḫı'¹⁹⁹

¹⁹⁸ Bu beytte vezin aksamaktadır.

¹⁹⁹ Bu mısra eksik olduğundan vezin aksamaktadır.

Li-muḥarririhi Ḥalīm**-294-****fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

Buy-ı sünbül zülf-i yāre etmeyem dèdi cedel
Göbegi düşdi aña bulmadı āhu bu bedel

[42b] **Beyt****-295-****fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

Kendimi kendim yitirmiş kendim arar kendimi
Kendime kendim gerekse bula kendim kendimi

Nazım Efendi**-296-****fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

Dāne-i ümmīdimi geldüm edüp fikr-i daқиқ
Asyāb-ı devletinde biz de nevbet bekleriz

Nābī**-297-****fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

Dāne-i ḥāline baқ cennet-i ruḥsārında
Nice şabr eylesün Allāh'ı seversen ādem

Lā-edrī**-298-****fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

Nevbetini vaşlınuñ şol buğday dilberüñ
Men degirmen kimseye 'ālemde gendüm var iken

Lā-edrī**-299-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Hāşıl olmağdan murād hüsünün temāşā étmedür
Yohsa ‘ömrüm hāşılı hāşıl-ı maqşūdum benim

Müfred**-300-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Haţţ éderdüñ bağmadın bu gişt-i zār-ı ‘äleme
Olmasaydı arpalık her bir ħar-ı lā-yefhama

Beyt**-301-****mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün**

Arpa emîni hāşılı göstermesin cevāz
Âĥirde biz yemin vèririz bilmiş olsun ol

Ġazel-i Usûlî Efendi²⁰⁰**-302-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Hāţırım cem‘iyyetin etdi perişān ayrılık
Ayrılık kıldı baña dünyāyı zindān ayrılık
- 2 Nitekim ‘āşıklara cennet cemāl-i yār olur
Ayrılığdur ehl-i derde nār-ı suzān ayrılık
- 3 Ey nice dürr-i şedefden ayırup kıldı yetim
Ey nice gözyaşın étدی baħr-ı ‘umman ayrılık

²⁰⁰ Divanda bu gazel 9 beyitten meydana gelmiş, mecmuada 3 beyit eksiktir. Mecmuadaki gazelin son beyiti 8. ve 9. beyitlerin ilk mısralarından meydana gelmiştir. Mustafa İsen, *Usûlî Divanı*, Akçağ Yayınları 1. Baskı, Ankara 1990. s. 61-62.

- 4 Ayırup cān Yusūf'ı ırardaşcığından eyledi
Sen baña ètdüğini²⁰¹ ey pîr-i Ken'ân ayrılık
- 5 Nev-bahārı yüregim taşdan ağaçdan berk iken
Şol huzān yaprağı gibi etdi lertzān ayrılık
- 6 Yıkıdı vîrān eyledi göz göre ıralbim mülkini²⁰²
Odlara yakduñ Usulî'yi oda yan ayrılık

[43a] Li-muharririhî Ğazel Tahmîs-i Halîm

-303-

mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

I

- 1 Bu hüsne ser-zümre-i hübān olacağdur
2 Huşyār iken āhuları fettān olacağdur
3 Mey nüş èdicek āfet-i devrān olacağdur
4 Her bir nigeñi kıtil-i merdān olacağdur
5 Āl-i ruħ-ı ān perveri pek ān olacağdur

II

- 1 'Arz-ı meh-i ruhsārın èdüp va'de ta'alluğ
2 Görmüş hele 'uşşakımı kırbānlığa lāyık
3 'İydıye o destine yaraşık
4 Bu hālet ile cānı nice vèrmez görüp 'āşık
5 Bil kim nice biñ cān āña kırbān olacağdur

III

- 1 Bî-teşne-i fen etmede nergisleri peydā
2 Bir fitne fiken 'işve-sürer halka ser-ā-pā
3 Göstermeye bu hālet ile 'āşıkā mevlā
4 Mestāne dü çeşmin hāline hayfā²⁰³

²⁰¹ a.e "sana etdiğin bana" şeklinde yazılmıştır. s. 62.

²⁰² a.e "gönlüm şehrinin" şeklinde yazılmıştır. s. 62

5 Bir ğamze-i hūnin ile biñ kan olacađdur

IV

1 Aġyāra vefā vađtı varıp sim-teni dūşsem
 2 Aġyār-şıfat yāre biraz yağlaşabilsem
 3 Aġyārlıġıla ħāşılı sırr vağtını bulsam
 4 Ümid-i germ ile hemān pāyına dūşsem
 5 Bilmem ki ne yūzden baña iġsān olacađdur

V

1 Tedbīr-i řabīb ile öñülmez dil-i bīmār
 2 Sevdā-yı firāķıyla Ħalīm oldu deli var
 3 Cerrāĥ ēde mi ħasta tīmār
 4 Ėtmez dil Ħilmī-i ŗeydāya devā yār
 5 Derviş ü ŗıfat ‘āķıbet-i ‘uryān olacağdur

[43b] Nābī

-304-

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

1 O dil kim ŗāġar-ı bī-reng-i ŗahbā-yı ħaķāyıķdur
 Anı leb-rīz-i ħirk-āb-ı mecāz ētmek ne lāyıķdur

2 Tecerrüdle olur āġūş-ı vaşla pīrehen nā‘il
 Ķabā-yı vaşldan maĥrum eden ħat ħat ‘alāyıķdur

3 Tevāfuķ ķande²⁰⁴ var kim esb-i ħerĥūñ mihr ile mehden
 Bir iki na‘li var biri birine nā-mutābıķdur

4 Sebū-yı meyle ibriķ-i vuzū bir ħākdür ammā
 Ne ħikmetdür bilinmez biri ŗāliĥ biri fāsıķdur

5 Daĥı kimden ümīd-i ŗıdķ ēdersin Nābīyā bilmem
 ŗabāĥūñ bir nefesde nişfi kāzib nişfi ŗadıķdur

²⁰³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

²⁰⁴ Metinde “kimde” şeklinde yazılmış, anlam gereği divandan eklenmiştir. s. 586.

-305-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Haqq te‘āla kıldan intikāmı ‘abd ile alır²⁰⁵
Bilmeyen ‘ilm-i ledün anı ‘abid êtdi şanur

[44a] **Tesdis-i Cinānī**

-306-

müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün**I**

- 1 Ğam ü hecre güle sihr-i çerha çıkar efgānım
- 2 Giceler halkı uyutmaz bu dil-i nālānım
- 3 Ğarğa-i hūn-ı ciger kıldı yaşım dāmānım
- 4 Haşılı çıkmağa az kaldı tenimden cānım
- 5 Kalmadı hecründe seyr eylemege dermānım
- 6 Haqq te‘āla saña inşāf vère sulţānım

II

- 1 Ben varıp kūyuña ğarām eylemege kudret yok
- 2 Sen gelüp ‘arz-ı cemāl êtmege şikāyet yok
- 3 ‘Arz-ı hālim êtmege a‘detin ise ruşat
- 4 Çekmege yār ğamuñ zerre kadar tākāt
- 5 [Kalmadı hecründe seyr eylemege dermānım
- 6 Haqq te‘āla saña inşāf vère sulţānım]

III

- 1 Ola bir gün ger bu aḥvāle pişmān olursun
- 2 Kākülün gibi her añdıqça pür nisyān olursun
- 3 Saña düşmez ger varıp hemdem nādān olursun
- 4 Sen bu inşād ile hāşā ger mülümān olursun
- 5 [Kalmadı hecründe seyr eylemege dermānım
- 6 Haqq te‘āla saña inşāf vère sulţānım]

²⁰⁵ Metinde “Haqq te‘āla kıldan intikāmı yine ‘abdiyle alır” şeklinde yazılmıştır.

IV

- 1 Merdüm-i dîde iken bir iki hayvanlar ile
 2 Haşır olup gitmedesin şâm ü seher anlar ile
 3 Hem-dem olmak nice bir bî-serv-i sāmānlar ile
 4 Hayfa kim vişālūñe dil rāğib iken hāyınlar
 5 [Kalmadı hecrūñde seyr eylemege dermānım
 6 Hakk te‘āla saña inşāf vère sulţānım]

V

- 1 Bu hayātını bulur olduysa kavlüñ kurbānuñ
 2 Öldürüp hecrūñle olma vebālin anuñ
 3 Kuvveti kalmadı za‘if ile dil ü bî-hayānuñ
 4 Raḥm kıl var ise gögsünde eger imā‘nuñ
 5 [Kalmadı hecrūñde seyr eylemege dermānım
 6 Hakk te‘āla saña inşāf vère sulţānım]

-307-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Hased-i kalb-i ‘ad[u] luṭf ile zāil olmaz
 Sengde muzmer olan ateşe āb étmez eşer

[44b] Nakşî

-308-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ne deñlü ‘ilm ile meşhūr olursa kavm-i Tatarı
 İñen nādir olur cānā bulunmaz belkü dildārı
 2 Bular bir kavm-i zālimdür şoḡar her gördigin durmaz
 Şovukdur yüzleri şāhım eyüsi engerek mārı
 3 Bular hışm-ı ilahidür kaçan bir mülke vardıkda
 Yaḡup yıḡup virān édüp çalup çalmaḡ durur kārı

- 4 Nicesi hırka-püş olmuş tarikatden su'âl etseñ
Şeri'at neydügin bilmez başında gerçi destârı
- 5 Ne kim var cümleten cānā ḥaḳıḳat şöyle gördüm kim
Muḥaşşal añlā sen oldur elestden ola inkārı
- 6 O kim diye Muḥammed'den su'âl etseñ ḥaber bilmez
Nice teşḥiṣ edersin sen bulardan ḳavm-i küffârı
- 7 Budur men bildigim Nakṣî şeri'at bilmeyen ḳavmuñ
Dilinde küfri ezberdür belinde baḒlu zünnârı

[45a]

-309-**mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün**

- 1 Hezār-ı ğam müteveccih baña bu hem bir ğam
Ki yokdur ğam[1] dil zāhir etmeye ğamhār
- 2 Kimi ki dost dedim çıḳdı düşman cānım
Kime ki yār dedim oldu 'āḳıbet aĒyār

[45b]

-310-**11'li Hece Ölçüsü****I**

- 1 Söyleñ yār baña sitem etmesün
2 Benim göñlüm perişāndur perişān
3 Beni ḳoyup Ēayrı yere gitmesün
4 Benim göñlüm perişāndur perişān

II

- 1 PerişānlıḒ bana yamān ad oldı
2 Ḓavm-i ḳardaş cümle benden yād oldı
3 Ben aĒlarım düşmen güldi şād oldı
4 Benim göñlüm perişāndur perişān

III

- 1 Bāğa girsem açılmazam gülmezem
- 2 Aқан çeşmim yaşın bir dem salamam
- 3 Yıllar geçer mäh-ı yüz nev göremem
- 4 Benim gönüm perişāndur perişān

Ġazel-i ‘İzzet Efendi

-311-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Hük-m-i taqdīrde huşyār ile ġāfil birdir
Kısmet-i rüz-ı ezelde ‘ālim ile cāhil birdür
- 2 Sūķ-ı tevfiķde endāz ü mīzān olmaz
Feyz-i Mevlāya göre nāķış ile kāmīl birdür
- 3 Māni‘-i devlet olur ādeme ifrāt-ı zekā
Cāh [u] iķbālde mecnūn ile ‘āķil birdür
- 4 Hāķķa teslim ola gör sa‘y ile olmaz devlet
Olsa tevfiķ-i Hūdā maķdem-i kāhil birdür
- 5 Bir olur ‘adl-i ilahi’de Süleymān ile mūr
Dergeh-i Hāķķ’da hemān şāh ile sā’il birdür
- 6 Kuvvet-i tālihe baķ isteme sen isti‘dād
Mānsıb-ı devlete ķābil ile nā-ķābil birdür
- 7 Vāşıl-ı nezl-i hūdā eylemez ķil ile ķāl
Künc-i vaķdetde hemān sakit u ķāil birdür
- 8 Gene erbāb[1] bilür ehl-i kemālūñ ķadrin
Bir mi cihānda hemān hısan ile bāhil birdür
- 9 ‘İzzetā rahmet-i Hāķķ nīk ü bede yeksāndur
Yaġsa bārān-ı kerem baķr ile sāhil birdür

[46a] Yahyā Sellemehü'llah

-312-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Göñüllerden şafâ cāmiyle ğam devr olduğun görsek
Harābatuñ yine bir dağı mahmūr olduğun görsek
- 2 Ziyāsı düşse cāna āfitāb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol hāne-i tārik pür-nūr olduğun görsek
- 3 Getirseñ meclise cām-ı zümür-rüd-fāmı ey sākī
Hasūd-ı mār-ı tab'uñ gözleri kör olduğun görsek
- 4 Dizilse yanına tāze civānlar tāze 'āşıklar
Yine pīr-i muġānuñ şād u mesrūr olduğun görsek
- 5 Pür olsa na'ra-ı mestānile hum-hāneler Yahyā
Şarāb-ı şevkle her güşe pürşür olduğun görsek

Yahyā

-313-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zülfüñe bağlandı dil zencīre hācet kalmadı
Kaldı uşlanmağdan ol tedbīre hācet kalmadı
- 2 Karşu vardım şol kadar şemşīrine nāz eyledin
Nāzuñ öldürdi beni şemşīre hācet kalmadı
- 3 Derd-i 'aşkuñ bir dükenmez genc imiş ey şāh-cihān
Aña vāşıl olalı iksīre hācet kalmadı
- 4 Kaşlaruñ kavş-i kazā her bir müjeñ tīr-i belā
Devr-i hüsnüñde kemān-ı tīre hācet kalmadı

- 5 Heybet-i ‘aşk urdu Yaḥyā ağzuña mühr-i sükût
Yār bildi ḥālūñi taḳrīre ḥācet ḳalmadı

[46b] Şarkı

-314-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Tıḡ-ı ḡamzeñle şaçuñ bendinde ser-gerdānınam
Ben senüñ cān-ı ḡöñülden ḳuluñam ḳurbānuñam
- 2 Çeşm-i Tataruñ degildür ‘aḳlımı ḡaret ḳılan
Ḥaḳḳ bilür kim ḡayrısın bilmem senüñ ḡayrānuñam
- 3 Emrüñe rāmım esīrim lezzet-i ḡüftārına
Ben senüñ iki cihānda bende-i fermānuñam
- 4 Aşikāre bendeñe luḡf eylemek olmazsa ḡey
Arzu-mend-i nīḡāh-ı ḡamze-i pinhānuñam
- 5 Muttasıl ḡöz yaşların döksem n’ola
Ey dür-i yektā senüñ deryā-yı bī pāyānuñam

Şarkı

-315-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ne serve meyl éder ḡa‘bım ne ‘ar ‘ar seyr éder cānım
Ḥayāl-i ḳadr-i ermend(?) benim serv-i ḡırāmānım

Cihānı inledir bülbül gibi feryād u efḡānum
Ḳapuñda bir gedāyem luḡf u iḡsān eyle sulḡānum

Revā mıdur dil olur ey mehrü
Muḡteber firāḳuñla düşem şaḡrāya sen āhu

[47a] Ferd

-316-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Şorma 'aşkuñ hālını Mecnūn'a bir divānedür
Açma 'aşkın sırrını Ferhād'a kim bigānedür

Ġazel-i Emini

-317-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mübtelā-yı 'aşk-ı yārim çāre bilmem neyleyim
Ķudretüm yok hālını ızhāra bilmem neyleyim
- 2 Rüzgārim fitne alur kara bahtım onuñçün
Āh ü feryād eyleyüp o yāre bilmem neyleyim
- 3 Ġamzesi fettān hāli eşk-i çeşmim 'özü eder
Anuñ için hizmetine vārabilmem neyleyim
- 4 'Āşık olduğum bilüp yārim baña cevri etmede
Çare yokdur āhiri inkār bilmem neyleyim
- 5 Emīnā öldüm ğamuñdan ölmedin ol²⁰⁶
Pāyine yüzler sürüp yalvarabilmem neyleyim

Ġazel-i Nāṭıķı

-318-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ruḥuñ bir lāle-i terdür ne lāle lāle-i ḥamrā
Ḥaṭuñ bir tāze sünböldür ne sünbül sünbül sārā

²⁰⁶ Bu mısra eksiktir.

- 2 Gözüñ bir terk-i zālimdür ne zālīm zālīm-i kâil
Ne kâil kâil-i ‘āşık ne ‘āşık ‘āşık-ı şeydā
- 3 Siyeh hālūñ durur ne fitne fitne-i merdüm
Ne merdüm merdüm-i dīde ne dīde dīde-i bīnā
- 4 Ƙaddūñ bir serv-i gülbündür ne gülbün gülbün-i gülşen
Ne gülşen gülşen-i cennet ne cennet cennet-i ‘ālā
- 5 Sözüñdür Nāţıkī sahir ne sāhir sāhir-i cāzib
Ne cāzib cāzib-i hāţır ne hāţır hāţır-ı dānā
Temmet El-ğazāl

[47b]

-319-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ʀālib olsam bulmayam mı sen büt-i ra’nāyı ben
Bu meşeldir Tañrısın bulur niğār[ın] isteyen

-320-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Şabā ben haste[y]i ħak-i rehiyle örte ƙo luţf èt
Eger olmazsa altında anuñ bu mübtelā ƙalmaz

-321-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Ey sağ olancañız(?) bizi ħāk ile örtüñüz
Ölür diriliriz anuñ altında ƙalmazız

Emrî Rahimehu'llâh**-322-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Pençe-i hürşidi kaşırında görüp kimdür dëdüm
Dëdi Emrî bir ışıkdur şimdi geldi camdan

Beyt**-323-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Çarînüñ hâtem-i Tâ-y olsa izhâr eyleme 'aczüñ
Şikest eyler benim cânım kişinüñ istemek çadrin

-324-**fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Şedefe düşerse dürr olur nisân
Mâra düşerse olur âfet-i cân

Beyt**-325-****fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

Bî-sütün-ı gamda gönüm şîşe-i hicrânuñı
Tuymadı Ferhâd-veş toğunmayınca başına

Mu'ammâ-yı Be-Nâm-ı Kerîm**-326-****mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün**

Mîr dëdim gün babâlâ ser-pezir
Birdür güneş nihâdım fark gîr

[48a] Nā‘ilī

-327-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 Gönlüm gibi ey nāme gidüp yārda alduñ
Baş üzre yerüñ var am-ı destārda alduñ
- 2 Mest eyledi sākī seni mey aldı adede
Bī-āre göñül sen de adekārda alduñ
- 3 Bend oldı ridā pāyine şūfī aberüñ yok
Dāma utulup alka-i ezkārda alduñ
- 4 Artırdı cününüñ heves-i zülf-i siyekār
Bir astasın ey dil ki şeb-i tārda alduñ
- 5 Biz etdüğüne almayalım geri iitdik
Mestane varup āne-i āgyārda alduñ
- 6 Gıdüñ arem-i kūyuñu deryüzeye ey māh
Sen de aber-i Na‘ilī-i zārda alduñ

Nābī

-328-

11’li Hece Ölüsü**I**

- 1 Şimdi cāme-niin-i künc-i ‘uzletim²⁰⁷
- 2 Zālīm felek saña iltiyāmım yok
- 3 Bir bülbül-i bā-ı la‘l-i asretim
- 4 Bir nev-reste dehen once-femim yok

II

- 1 Bir eşm-i fettāna olmuşum meftün

²⁰⁷ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

- 2 Anuñ hasretiyle cigerim pürhün
 3 Yıldızım düşkin hâtırım maḥzün
 4 Yanımda dilberim elde cāmım yok

III

- 1 Pertev-i cemālũñ şimşir ḥāver
 2 Būyı müşk-i ḥoten kākũli ‘anber
 3 Bād-ı şabā yok mı yollarda eşer
 4 Maḥdem-i²⁰⁸ dilberden bir peyām yok

IV

- 1 Nābīyā miḥneti eyle kām̄eti
 2 ‘Aşq-ı zũlf-i Leylā ile Mecnūnum
 3 Pay-māl-i çeşm-i çerḥ-i gerdūnum
 4 Bir gönlüm añlayacak dil-ārāmım yok

[48b] Māhir

-329-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ferāgat eyledim ‘aşkınla nālān olduğum ḫaldı
 Saña dil vèrmeden rüsvā-yı devrān olduğum ḫaldı
- 2 Kimi eylerseñ eyle beste-i zũlf-i siyehkārũñ
 Göñül geçdi o sevdādan perīişān olduğum ḫaldı
- 3 Havālandı hümā-yı dil fiğānım gibi kuyuñdan
 Benim şeb tā-seḫer ḫasretle giryān olduğum ḫaldı
- 4 Nīgāh-ı rahmi yok ben nabz-ı çeşm-i ḫastegi tũtdum
 Yazıklar bunca dem bīmār-ı hicrān olduğum ḫaldı
- 5 Elim çekdim heveskārī-ı būs-ı dāmenũñden de
 Ser²⁰⁹-i āşufteveş pāyũñde gālṭān olduğum ḫaldı

²⁰⁸ Metinde “maḥdemî” şeklindedir.

- 6 Yine bir āfete kul olmağa vèrdim karar āhir
Hemān derd²¹⁰ ü gam-ı ‘aşkuñla pūyān olduğum ҡaldı
- 7 Olup bir āfete dil-dāre Raḥmī gibi ey Māhir
Efendim pādişahım dèyü giryān olduğum ҡaldı
Temmet Temām

[49a] **Rahmī**

-330-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kesildim ağlamağdan zār-ı giryān olduğum ҡaldı
Söyündü āteşim ‘aşkuñla sūzān olduğum ҡaldı
- 2 Çekildi dil-i ḥayāl-i ebruvānuñdan kemānāsā
Benim zaḥm-āşinā-yı tîr-i müjgān olduğum ҡaldı
- 3 Tağıldı arzu²¹¹-yı sünbülüñ bāğ-ı derūnumdan
Hemān sevdā-yı zülfüñle perîşān olduğum ҡaldı
- 4 Göñül bir serv-i hoş-reftāra aḥir pāymāl oldu
Yoluñda sāyeveş ḥak ile yeksān olduğum ҡaldı
- 5 Hep iller nā’il oldu vaşlına ol şuḥ-ı bî-dāduñ
Benim Raḥmī esîr-i derd-i hicrān olduğum ҡaldı
Temmet Temām

²⁰⁹ Metinde “serî” şeklindedir.

²¹⁰ Metinde “derdî” şeklindedir.

²¹¹ Metinde “arzu” kelimesi “ارضو” şeklinde yazılmıştır.

Ahi

-331-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Cāme-i sebz ile bir serv-i bülendim var idi
Serv gibi sebz-püş olmuş efendim var idi²¹²
- 2 Bu sīnemde²¹³ besledim kendi ciger-güşem gibi
‘Aşka mā’ il deliķanlı bir levendim var idi²¹⁴
- 3 Gitdi elden başı altun üskifi şāhin gibi²¹⁵
Bir kebüter sīneli zülf-i kemendim²¹⁶ var idi
- 4 Ol²¹⁷ baña Tañrı selāmın vermeyen bir gün²¹⁸ ola
Diye ki²¹⁹ Āhī gibi bir derd-mendim var idi
Temmet Temām

Beyt

-332-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Kişi dilber dururken ğayra meyl etmek ķabaķatdir
Hemān zen-pārelik şimdi gidilikden ‘ibāretdir

²¹² Divanda bu dize “Sāyesinde şāh idüm bir beg efendüm var idi” şeklinde yazılmıştır. Kaçalın, Mustafa S. *Ahi Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128333/h/ahidivanimustafakacalin.pdf> (01.07.2011). s. 55.

²¹³ a.e “damenümde” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁴ a.e “Eşk dērler bir deliķanlı levendüm var idi” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁵ a.e “Uçdı elden altun üsküflü güzel şāhin gibi” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁶ a.e “şehbāz efendüm” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁷ a.e “ey” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁸ a.e “vakt” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

²¹⁹ a.e “dēyesin” şeklinde yazılmıştır. s. 55.

[49b] Beyt

-333-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Tā ezelden meyl-i zendür ādemi rüsvay eden oğlançün
Anuñ içün şeyh-i şufî cān vèrir oğlan içün

Beyt

-334-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Añlamaz nāyuñ şadāsın degme monlā neydügin
Anı Mevlānā'ya fehm etdürdi mevlā neydügin

Beyt

-335-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ney gibi bağrı yanık sine delik
Yine döndürdi fākīri dedelik

Beyt

-336-

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

İşitdim çağırup derd ile dèr nāy
Cihān bizden tehi kılsa gerek vāy

Cevāb-ı Mevleviyān

-337-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Bu āyinüñ sema'dur eger nāy [u] kudumīdür
Şaқın ta'n etme kim haşmuñ Celāleddin-i Rūmī'dür

Cevāb-ı Kadızāde

-338-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Her āyin bid'at kim hilāf-ı şer'-i Ahmed'dür
 Aña t̄alib olan haşmı Muhammed'dür
 Temmet Tamām

-339-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir haber v̄er ey şabā serv-i revānım k̄andadır
 Cānımuñ ārām[1] yok ārām-ı cānım k̄andadır
- 2 Neyledüñ netdün felek hurşid-i 'ālem-tābımı
 Ol rüh-ı ferhunde-māhım mihrībānım k̄andadır

-340-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Giceler tā şubḥ olunca āh [u] efgān eylerim
 K̄orqarım 'aqlım olur zā'il 'aceb ben neyleyim
- 2 Bunca demdir 'aşıkınım bilmedi halk ḥālimiz
 Bed rakībler söyledi aḥvālimiz āh neyleyim
- 3 Yüz sürelden pāyine fikriyle 'aqlım tārūmār
 Hiç mürüvvet etmemişsin²²⁰ bendene²²¹ kārım zār²²²
- 4 Diñleme düşmen sözün red etme bābından amān
 Cāna geçdi firqatün billāhi şaşdım neyleyim

²²⁰ Metinde ikinci teki kişi “ن” ile yazılmıştır.

²²¹ Metinde ikinci tekil kişi “ن” ile yazılmıştır.

²²² Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

[50a] Ğazel-i Māhir

-341-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yād ile ülfete ey şūh uşan gelmedi mi
Şoĥbet-i ĥayl-i sebük-mağza girān gelmedi mi
- 2 Bezm-i digerde ‘aceb kendüñi aldurduñ mı
Ĥātıra ‘āşık-ı zār-ı nigerān gelmedi mi
- 3 Şākınur sevdigin erbāb-ı muĥabbet elden
Hiç başına ey āfet-i cān gelmedi mi
- 4 Sen et ağıyār ile bir cāda nişin-i belā
Ben girem ĥāne necāta ki filān gelmedi mi
- 5 Ėtmedin Māhire teslīm-i²²³ ĥazāin-ı vişal
Dāĥı ey sīm-tenim²²⁴ sāña inān gelmdi mi

Bayātī

-342-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

- 1 Meh-i²²⁵ burc-ı leĥāfet āfītāb-ı devletim sensin
- 2 Şeh-i²²⁶ iklim-i behçet-māye baĥş-ı rif‘atım sensin
- 3 Görelden nūr-ı ĥüsnüñ zulmet-i²²⁷ ĥamdan ĥalāş oldum
- 4 Şeb-i²²⁸ cihānda şem’-i bezm rağbetim sensin

II

- 1 Efendim²²⁹ teşrifünle kılduñ bendeñi memnün

²²³ Metinde “teslim ü” şeklinde yazılmıştır.

²²⁴ Metinde sīm ü tenim” şeklinde yazılmıştır.

²²⁵ Metinde “mehi” şeklinde yazılmıştır.

²²⁶ Metinde “şehi” şeklinde yazılmıştır.

²²⁷ Metinde “zulmeti” şeklinde yazılmıştır

²²⁸ Metinde siliktir.

²²⁹ Metinde siliktir.

- 2 Nigāh-ı iltifātuñla açıldı dide-i gerdün
 3 Murādımca nola devr eyleye şimdi benim gerdün
 4 Ezelden mäh-ı bedr-i āsman-ı himmetim sensin

III

- 1 Gel ey bāğ-ı melāhetde benim serv-i²³⁰ hıramānım
 2 Gülistān-ı şabāvetde cemāli verd-i handānım
 3 Hüdā eksikliğin göstermesün Sa‘diye sultānım
 4 Bu maħalde benim sermāyene cem‘iyyetim sensin
 Temmet Tamām

[50b] **Hüseyinî**

-343-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Hāl-ı dil-i nālānıma ey mäh acımazsın
 2 Hecrüñle hezār āh ederim āh acımazsın
 3 Ey şüh-ı cefā-cü kanı raħm kanı inşāf
 4 Derdüñle ölürsem daħı ey mäh acımazsın
 Temmet Tamām

Tāhir

-344-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 Şivende görüp bendeñe ey mäh acımazsın
 2 Nālende-i zaħm-ı ğamına her gāh acımazsın
 3 Sīmin-berini emdürüp aġyāra çürütdüñ
 4 Sen kendüñe kendüñ daħı ey mäh acımazsın
 5 Tereli yeলেলেli vāy yeলেলেli vāy
 6 Āh āh āh acımazsın

²³⁰ Metinde “servi” şeklinde yazılmıştır.

Şarkı Sema'î Bayâtî

-345-

mef'ülü mefâ'ilü mefa'ilü fa'ülün

I

- 1 Dil rüyına bakmağdan uşansın mı efendim
- 2 Nezzâre-i ruhsârına kıansın mı efendim
- 3 Dêrlerse seni mihr [ü] vefâ semtini bilmez
- 4 'Aşık bu söze hiç inansın mı efendim

II

- 1 Bu kâmet-i mevzûnla bir serv-i²³¹ revânsın
- 2 Bu 'arız-ı gül-günla aşub-ı zamansın
- 3 Mânend-i perî dîdeden ammâ ki nihânsın
- 4 Âdem bu kadar nâza dayansın mı efendim

III

- 1 Bu hüsnle sensin şeh-i iklim-i melâhat
- 2 Her ne murâduñ varsa da bu câna minnet
- 3 Gittikçe füzûn olmadadur eski muhabbet
- 4 Sa'dî seni sevmekden uşansın mı efendim

Müfred²³²

-346-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gerek tut derd-i 'aşkımda gerek cānān cunūnumdan
Ser-i²³³ kūyuñda bir āh eylemek kıopdı derūnumdan

²³¹ Metinde "servi" şeklinde yazılmıştır.

²³² Metinde "müfret" şeklinde yazılmıştır.

²³³ Metinde "seri" şeklinde yazılmıştır.

[51a]

-347-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

- 1 Çokdan baña raḥm eyler idi yāremi görse
Bir kerre eger sīne-i şad-pāremi görse
- 2 Dil-ḥaste-i 'aşk etdi beni bunca zamandır
Şimdengerü luṭf eylese bir çāremi görse
- 3 Étmezdi beni tā bu kadar cevri ile pā-mal
Gül-berg-i ḥazān dīde-i ruḥsāremi görse
- 4 Hübān-ı cihān olmaz idi 'işveye mā'il
Bir kez benim ol gözleri mekkāremi görse
- 5 Eylerdi şikār ol gözleri şehbāz-ı melāḥat
Bī-nāyi-i murğ-ı dil-i āvāremi görse
- 6 Dêrmiş o perī ḥüsnüme ḥayrān olur elbet
Raḥmī reviş-i ğamze-i sehḥāremi görse
Temmet Tamām

Naḥifî Mükerrer Bāz-şude

-348-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şaḥın nāb-ı nigeḥden rüyuña zülfüñ niḳāb etme
Murād üzre bakılmaz saña bīhūde ḥicāb etme
- 2 Ḳo diller ğuşe-i dāmānuña şevḳ ile yüz sürsem
Güzergāhında ḳurbān olduğum n'ola şitāb etme
- 3 Dil-i nālānı yıkma āteş-i²³⁴ cān-suz-ı hicrāna
Yazıḳdur bülbül-i şeydāyı cevri ile kebāb etme

²³⁴ Metinde "āteşi" şeklinde yazılmıştır.

4 Temennā-yı vişāle va‘de kııl va‘d-ı hilāf olsun
Meded ümmīdvār-ı luṭfa baş üzre cevāb etme

5 Naḥifīden gürizān olma ey şūḥ-ı perī-peyker²³⁵
Seni cāndan sever bir mübtelādur ictināb etme

[51b] Mensurla yazılmış bu bölümde bir hadis yer almaktadır.

[52a] Farsça manzum ve mensur metinler yer almaktadır.

[52b]

-349-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Biz ki maḫhūr-ı ğam-ı silsile-i cānānız
Bir bölük gönli şınık ‘ahdi bütün yārānız

2 Gıce vü gündüzümüz bilmeziz Allah bilür
‘Aceb-i rüyuñ ile vālih ü ser-gerdānız

3 Ders-i ḥüsnüñ okuyup medrese-i ‘aşk içre
‘Ārif-i mes’ele-i müşkile-i ‘irfānız

4 Pādişāh-ı dehre boyun egmez iken
Boynu baĝlu ḥ[ā]dim-i dilber-i ‘āli-şānız

5 Kaṭre deñlü yoĝ iken Vaḥdetiyā bizde vücūd
‘Aşkla cūşa gelince bir ulu ‘ummānız

²³⁵ Metinde “meh-peyker” şeklinde yazılmış vezin ve anlam gereği deĝişiklik yapılmıştır.

Lügaz

-350-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nedür ol kim vücūdı ma'denīdir
Yararken her işe zātı denīdir
- 2 Egerçi şavtı mıkrāza beñzer
Velīkin kesmede muḡarrer
- 3 Çok insanuñ belin bükmüş nice yıl
Belin bükmez çü hayvānuñ nedür bil
- 4 Ederdi niçe ser-keşlik
Başı ger olmasa bir yerde bağa
- 5 Ayakları var anuñ gerçi ammā
Durur bir yerde reftār etmez aşlā
- 6 Buyı hemtā lügaz diḡkat-nümādur
Eden fetḫ anı hep hevā[dur]

[53a] Ğazel-i Fāizi

-351-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dil-i zāra n'ola hem-dem olursa sāḡār-ı şahbā
Göñülden göñüle yol var demişler ey büt-i ra'nā
- 2 Ḥabābāsā benim ḥod zā'il olmaz baḡırımuñ başı
Nice beñzer dil-i ḥunīnime cām ü mey-i ḥamrā
- 3 Ḥalāş olmak ne mümkündür fülk-i dil baḡr-i miḡnetden
Meyān-ı lücce bir gird-āb-ı sāhil ḥārā

- 4 Hemān deryā gibi her gün gördüğünle(?) ihtilāt etme
İrağdan gören ey dil halk-ı dünyāya serābāsā
- 5 Ne sūz-ı hecre şabr eyler ne āh-ı serde tākāt var
Dil-i bī-tābım oldı Fāizī bir sāğar-ı mīnā

Şabā Mü‘ezzin İsmāil Efendi

-352-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Herkese mihr ü vefā ‘uşşāka nāz etmek neden
- 2 Ğayra ihsāñ ehl-i dilden ihtirāz etmek neden
- 3 Fāş edersin sırr-ı ‘aşkı saklamazsın gönceden
- 4 Açılıp her hāre ey gül keşf-i rāz etmek neden
- 5 Ah yelele yel yel tereli yele lele le keşf-i rāz etmek neden

Fāizī Efendi²³⁶

-353-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zülfüñe dil bağlayan aşüfte-hāl olmaz mı hiç
Seyr eden Leylī saçuñ Mecnūn-mişāl olmaz mı hiç
- 2 ‘Āşıka cevruñ degildür kâbil-i hadd ü şumār
Ëtdüğünden yoğsa sulţānım su’āl olmaz mı [hiç]
- 3 Pertev-i mihr-i ruhuñdan mağv olup necm-i sirişk
Şām ü ğam āhir olup şubh-ı vişāl olmaz mı [hiç]
- 4 Hāk-sārān-ı belāyı çeken erbāb-ı ğurur
Hāk olup anlar da bir gün pay-māl olmaz mı hiç
- 5 Fāizī diller görünmez eyleyüp ‘arz-ı cemāl
Böyle çalur mı ‘aceb ‘arz-ı cemāl olmaz mı hiç

²³⁶ Metinde “olmaz mı”, “olmazam” şeklinde yazılmıştır.

Beste-i Monlā Münir**-354-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Ger denilse yok şeb-i kıadr içre farkı nurdan
 Zāhir olduğda girībāna siyeh semmürdan
 Her gören kimse tulu‘ etdi eyler hemān
 Afitāb-ı ‘ālem-ārāyı şeb-i deycūdan

[53b ve 54a]

Bu kısımda Arapça dualar yer almaktadır

[54b ve 55a]

Bu sayfalar boş.

[55b ve 56a]

Bu sayfalarda Arapça nesir metinler yer almaktadır.

[56b]

Burada nesir bir yazı yer almakatadır.

[57a]

-355-**mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Şabā ğurbetdeki ğün yüzlü yārimden ğaber var mı
Anuñ hiç bŷy-ı zŷlf-i mŷşk-bārından eşer var mı
- 2 Ne gördüñ cŷy-bār-ı āynasından toĝrusun söyle
Benim gibi o servüñ pāyine yaşlar döker var mı
- 3 Hevāyi oldı ğöñlüm uçmaĝ ister menzil-i tenden
Ne sen neylersin ey cān sende de ‘azm-i sefer var mı
- 4 Uyandı²³⁷ mı seher nāz uyĝusundan çeşm-i maĝmŷrŷ
Ħabāb²³⁸-ı mey gibi ‘uşşāĝa andan bir nazar var mı
- 5 Cefā-tirine sineñ-çün bir putadır ‘Ālŷ
Benim gibi kemān ebrŷlaruñ cevrin çeker var mı

²³⁷ Metinde “uyandın mı” şeklinde yazılmıştır.

²³⁸ Metinde “cenāb” şeklinde yazılmıştır.

[57b] Şabā

-356-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

I

- 1 Tenim gülzārdur her dağ-ı sīnem tāze bir güldür
- 2 Dil ü zārım benim bir āteşīn feryād-ı bülbüldür
- 3 'Aceb mi dūd-ı ahım etse sünbülzār eflāki
- 4 Beni sevdā eyleyen ol zülf-i kāküldür

II

- 1 Baña sen cām-ı la'lüñ şun şarābuñ istemem sāķī
- 2 Senüñ būs-ı lebüñ hālet-nümā-yı neşe-i müldür
- 3 Zenaḥdanında dildāruñ Şerīfā ḥaṭṭ-ı nev şanma
- 4 Dehān-ı şīşede bir nev şükufte saçlı sünbüldür

Şabā

-357-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

I

- 1 Şabā yok mu peyāmuñ ol gül-i bāğ-ı cenānımdan
- 2 Hezār-ı zār-ı mehcūrum ḥaber ver gülsitānından
- 3 Beni cevruñle yād etmek saña maḥşuş iken ey şūḥ
- 4 Neden āzurdesin bilmem yine āh u fiğānımdan

II

- 1 Başım gördü kim efzūn eyledi ser-keşliğın bilmem
- 2 Kime aḡlāyayın aḥvāli ol serv-i revānından
- 3 Degil meyl eylemek la'l-i leb-i cānānım ey Rif'at
- 4 Yolunda ol sitemkārın uşāndım ṭatlu cānımdan

-358-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

İntizār-ı reh-i vuşlatda ğubār oldı benim
Başım üstünde yer etsün o gözüm nūrı benim

[58a]

-359-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dilberinden ayru düşmek ‘āşık-ı şeydā ne güç
Dilden ayrılmak kolay dildārdan ayrılmak ne güç
- 2 Sen o bezm-i şem‘-i ħüsnüñ olasuñ pervānesi
Ol senüñ ħālinden ammā ola bī-pervā ne güç
- 3 Ağladıkça yüzüne tutar elin ‘āşık veli
Gizli tutup anı elden etmemek ifşā ne güç
- 4 Şunsa²³⁹ bir nā-dān eger cām-ı murādı destine²⁴⁰
Ger olursa minnetin çekmek anuñ da nāna güç
- 5 Müşkilin ħal eylemek dānā gerek ‘aşkuñ dedim
Ey Riyāzī geldi ğāyet düşmen-i nā-dānā güç

-360-

???

Bizi men’ eyleme bunuñ gibi şanayi‘den
Ki bilürsin ölüm yegdür cehāletden

²³⁹ Metinde “sunarsa” şeklinde yazılmıştır.

²⁴⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

398 NOLU MECMŪ‘A-İ EŞ‘ĀR

[1a]

-1-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Müyesser kı1 o rūy-ı hūb nigāra vuşlat[1] yā Rabb
Muḥabbetden geçüp zār-ı²⁴¹ derūnum āteşi ya Rabb
- 2 Cemālūñ māhına müştāk olupdur bülbül-i şeydā²⁴²

[1b]

Mensur bir metin vardır.

[2a]

-2-²⁴³

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 [Şükr Hakkı kim] yine bir meh-liqādur sevdigüm
[Nurdur] başdan başa şems-i duḥādur sevdigüm
- 2 [Sayesinde] padişāhım bir hümādur sevdigüm
[Serv-ḳad] maḥublarda müntehādur sevdigüm
- 3 [Yā Hasan] yāhūd hayli Kerbelā’dur sevdigüm
[Lahmüke lahmî] ‘Āliyyü’l-Murtaza’dur sevdigüm
- 4 Sūret-i raḥman ‘āliyy-ü’l ‘arş-ı istivādur sevdigüm
Merve-i ḥaḳı Ka‘be-i ehl-i şafādur sevdigüm

²⁴¹ Metinde “zarı” şeklinde yazılmıştır.

²⁴² Metinde “bülbül ü şeydā” şeklinde yazılmıştır. Şiirin bundan sonraki kısmı okunamamaktadır.

²⁴³ Bu şiir Usūlî Divanı’nda “Musammatlar” bölümünde “Mersiye-i Merhum u Mağfur Şeyh Gülşenî Enârullāhu Bürhānehū” adıyla yer alan mersiyeinin ikinci bölümüdür. Cilt arasına girmiş bölümler “[]” içinde gösterilerek eklenmiştir. Mustafa İsen, *Usūlî Divanı*, Akçağ Yayınlar, 1. Baskı, Ankara 1990. s. 30.

- 5 Deyr-i dilde bir büt-i lü‘bet-nümâdur sevdiğüm
 Hâşe-lillâ dostlar nūr-ı Hüdâ’dur sevdiğüm
 Ben Muḥammed ümmetiyim Muṣtafâ’dur sevdiğüm

II

- 1 Bir gedâ-yı nâ-tüvânım tâc [u] efser²⁴⁴ sevmezem
 Hâk-pâyüñ hoş gelür ‘aynuma ‘anber sevmezem
- 2 Ayagüñ toprâğı besdür âb-ı Kevşer sevmezem
 Kuyuna tuttum vatan mülk-i Sikender sevmezem²⁴⁵
- 3 Bülbül-i bâğ cemâlim verd-i aḥmer sevmezem
 Afitâb olursada bir ğayrı dilber [sevmezem]
- 4 Öldürürlerse beni her cây-ı dilber [sevmezem]
 Baña ol şâhım gerek daḥı güzeller [sevmezem]
- 5 Ger gelürse yanıma hurşîd-i²⁴⁶ hâver [sevmezem]
 Gökden inerse bugün mâh-ı münevver [sevmezem]

III

- 1 Murğ-ı cânâ²⁴⁷ ‘aşk odından âşîyân etdüm yine
 Ol cenâni²⁴⁸- yanmışın yerîn cinân etdüm yine
- 2 Bu dil [ü] gönlümi rüsvâ-yı cihân etdim yine
 Şoldurup bâğ-ı vücudı ḥazân etdüm yine
- 3 Tîğ-i miḥnetle yüregim tolu ḳan etdim yine
 Gice gündüz dem-be-dem âh u fiğân etdüm yine

²⁴⁴ a.e “sefer” şeklinde yazılmıştır. s. 31.

²⁴⁵ Metinde bu dize “Küyüña tuttum mülk-i Sikender sevmezem ” şeklinde yazılmıştır. s. 31.

²⁴⁶ Metinde “hurşidi” şeklinde yazılmıştır.

²⁴⁷ Metinde “câni” şeklinde yazılmıştır.

²⁴⁸ Metinde “cenâni” şeklinde yazılmıştır.

- 4 Rūz-ı miḥnetler begüm ḳaddüm kemān etdim yine
Ayađı toprađına rūḥım revān etdüm yine
- 5 Ey Uşulī ol şehün ismin beyān etdim yine
Gün gibi fāş eyleyüp sırrım ‘ayān etdüm yine

IV

- 1 ‘Aşḳ odından dūd-ı āhım [çarḥ-ı]²⁴⁹mīnāyı geçer
Çeşmimūñ merdümleri sihr²⁵⁰-i deryāyı geçer
- 2 Şüretūñ naḳşı ile ṭab‘um heyyulāyı geçer
Bu deli göñlüm levend oldı şeydāyı geçer
- 3 ‘Ālemūñ fikrinde ‘aḳlım gerçi ḥod rāyı geçer
‘Aşḳ bazārında cānım ḥayli rüsvāyı geçer
- 4 Bir puta yüz oldı göñlüm şimdi tersāyı [geçer]
Cān vērir la‘liñ şarābında mesihāyı geçer
- 5 Kimi ‘İsā bu ḥalkūñ kimi Musā’yı geçer
‘Ālemūñ mihteri oldı ḥātemü’l-müntehāyı geçer²⁵¹

V

- 1 Ḥamdülillah yine ḥüsnūñ tecellāsındayım
Onsekiz biñ ‘ālemūñ dāim temāşasındayım
- 2 Ḥaḳḳ te‘alānuñ bugün firdevsi ā‘lāsındayım
Sen beni bāzār-ı dehrin şanma ğavgāsındayım
- 3 Āşiyān-ı dürr-i pākım ‘aşḳ deryāsındayım
Ka‘be-i maḳşūda érdim şevḳ şahrāsındayım

²⁴⁹ a.e metinde eksik olup divandan eklenmiştir. s. 31.

²⁵⁰ Metinde “sin ha re” şeklinde yazılmıştır.

²⁵¹ Bu mısra divanda yer almamaktadır.

- 4 Göñlümüñ buldum murādın cān tesellāsındayım
Ol güzeller şāhınıñ her dem temāşāsındayım
- 5 Ol melek şuret şüretlinüñ zülf-i muṭarrāsındayım
Ben Muḥammed ümmetiyim Muṣṭafādur sevdigim

[2b] Ğazel baḥr-i ḳasīr ‘Abdulkerim merḥūm fermāyed

-3-

müstef‘ilātün müstef‘ilātün müstef‘ilātün müstef‘ilātün

- 1 Rāḥat-ı rūḥum dilde fütūḥum hem-dem-i şūḥum ba‘de selāmı
Ḳurret-i ‘ayīni ḳuvvet-i zeyni ‘izzet-i dīni diñle kelāmı
- 2 ‘İlme ḥariş ol şugle enīs ol ehle celīs ol görme melāli
Şormağa ey yār eylemegil ‘ār añla ne kim var ‘ilm-i tamāmı
- 3 Fārisī[yi] bil ehlin ara bul efşah-ı nās ol ‘arab u ‘acāmı
Bildüğüñ öğret der señi fikret eyleme hiç ret ḥaş ile ‘āmı
- 4 Vaḳt-i namāz et ḥaḳḳā niyāz et ḥalıḳı yād et gözle imāmı
Kendüñi görme kimse[yi] yerme ‘unfile vèrme söze cevābı
- 5 Ger nīk ü ger bed ānki āyed eylemeyüp red ehl-i merāmı
Çoğu ger āz bulduğunu yaz pendı eden saz gel olma ‘āmmı
- 6 Ṭamla be-ṭamla göl olur añla sözümi diñle görme melāli
Luṭf u edeble şaḳla vü bekle ḳandasa yoḳla şulḥ u niḳāmı
- 7 Şāliḥa yār ol ehl-i nişār ol dünyede var ol bul eyü nāmı
‘İlm-i mükerrer eyle muḳarrar şoñra muḥarrer temme kelāmı

-4-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- [3a]
- 1 Şebāngeh mäh-ı nev gösterdi cām-ı zer-nigār elde
Ki ya‘ni şubḥ-dem hoşdur şarāb-ı hoş-güvār elde
 - 2 Şalındı ‘idgehde serv-ḳadler mest-i nāz olmış
Éderdük biz de ayak seyrin olsa dest-i yār elde
 - 3 Ne mümkin mürġ-ı dil vaşluñ hevāsından güzer etmek
Ṭutar şayyād-ı ġamzeñ şāh-bāz-ı cān-şikār elde
 - 4 Ḳoyup ol zulf-i şeb-dīzi gönül geçmek diler dāim²⁵²
Velī görsem yine ḳalmaz ‘inān²⁵³-ı ihtiyār elde
 - 5 Nişār ét bezmine Bāḳī bu dürr-i pāki seyr etsün
Muraşşa‘ cāmı şundukça²⁵⁴ o şāh-ı tacdār elde

-5-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Dilā meyl étme vaşl-ı dil-rübāya
Hevā-yı salṭanat düşmez gedāya
- 2 Hümā-yı evc-i istiġnādur ol mäh
Anuñ’çün böyle mā‘ildür hevāya
- 3 ‘İzāruñ yādı bir rengîn laṭife
Dehānuñ zikri bir şīrîn hikāye
- 4 Olur la‘l-i muşaffā dil-keş ammā
Nazīr olmaz şarāb-ı dil-güşāya

²⁵² a.g.e “ġāhi” şeklinde yazılmıştır. s. 256.

²⁵³ a.e “cinān” şeklinde yazılmıştır. s. 256.

²⁵⁴ a.e “tutdukça” şeklinde yazılmıştır. s. 256.

- 5 Ferāmūş ét ğam-ı ferdāyı Bākī
Bu gün sıhhatdeyüz minnet Hudāya

-6-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bend-i kabā çözülmeye tā cāme çıkmaya
Naqd-i vişāl 'āşık-ı nā-kāma çıkmaya
- 2 Berr-i Hicāza şemme-i zülfüñ yitürse bād
Huccāc kala bādiyede Şāma çıkmaya
- 3 Vā'iz çıkarırsa kürsiye her cum'a ğam degül
Ammā bolayki luţf ede bayrama çıkmaya
- 4 Bāmuñda pāsbānlıguñ etmezse mäh-ı nev
Şāma erişmeye dilerin bāma çıkmaya
- 5 Kaldı hayāl-i hançeri şad-pāre sinede
Māhiye beñzer ol ki düşe dāma çıkmaya
- 6 Dā'im revā mı ğayra çıka tığ u hançerüñ
Bir hisse dahı 'āşık-ı nā-kāma çıkmaya
- 7 Bākī harir-i zülfı gibi şöyle añlaram
Sā'ir kumāş o serv-i gül-endāma çıkmaya

[3b] **Figānī**

-7-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ruhsārlaruñ hüsnüñ²⁵⁵ için etdi şehādet
Bir dīni qaradur kim eder şemse 'ibādet

²⁵⁵ a.g.e "zülfün" şeklinde yazılmıştır. s. 34.

- 2 ‘Ankā-yı dilüm seyr-i cihāna heves etmez
Menzilgeh olalıdan aña kāf-ı kanā‘at
- 3 Bir gün sen eger külbe-i aḫzānuma gelseñ
Ey serv-i muḫarrer ḳopar ol demde²⁵⁶ ḳıyāmet
- 4 Şol ḫükm-i ḫümāyün-i cemālūñdeki zülfün²⁵⁷
‘Anberle yāzılmış iki ‘unvān-ı melāḫat
- 5 ‘Ālemde bu beş beytüñ ile ḳal‘a-i şı‘re
Urduñ be Fiḡānī yine bir ṭöp-i belāḡat

Velehu

-8-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gözümün ḳaşrını²⁵⁸ eylerse ḫayālūñ n’ola cāy
Şeh-i ‘ālemdür édinse yeridür şırça sarāy
- 2 Şeb-i fūrḳatde gözüm cān²⁵⁹ ile ceng eylemege
Müjeden bağladı ey şeh bir iki ḳat alāy²⁶⁰
- 3 Bām-i çarḫ üzre²⁶¹ nālem çıkuban tıfl gibi
Aşaḡa inmege ḳorḳar çağırup dēr ey vāy²⁶²
- 4 Bir nefes nālemi dem urmaḡa ḳomaz dēyüben
Gösterür illere barmaḡla beni bezmde nāy
- 5 Ayaḡı ellere²⁶³ taḳsim édesin bezm içre
Niçün ey sākī Fiḡānī ḳuluña degmeye pāy

²⁵⁶ a.e “günde” şeklinde yazılmıştır. s. 34.

²⁵⁷ a.e “zülfün” kelimesi “nazal n” ile bitmektedir. s. 34.

²⁵⁸ a.e “kaşını” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

²⁵⁹ a.e “ḫ̣āb” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

²⁶⁰ a.e bu dize “Müjeden bağladı ey meh yine bir kara alay” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

²⁶¹ a.e “üstine” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

²⁶² a.e bu dize “Aşaḡa inmege ḳorḳar çıkırup eydür vay” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

²⁶³ a.e “illere ayacı” şeklinde yazılmıştır. s. 126.

-9-

mefā'īlūn mefā'īlūn fa'īlūn

- 1 Bahār oldı yine artdı cünūnum
Bulandı ıaşdı seylāb 'uyunūm.
- 2 Görelden lālenūñ destinde cāmı
Ufatduñ kāse-i şabr u sūkūnum
- 3 Baş açuk kıpkızıl divāne ğonçe
Lebüñsüz ey yañağı lāle ğūnum
- 4 Tıutup sūsen kefendür ger denīne(?)
Kılıcuñ işte ve işte boyunum

Sa'yī

-10-

fā'īlātūn fā'īlātūn fā'īlātūn fā'īlūn

Leşker-i mülk-i ğam-ı 'aşka ben oldum baş olan
Eyledim 'azm-i sefer gelsün berü pādāş olan

-11-

fā'īlātūn fā'īlātūn fā'īlātūn fā'īlūn

- 1 Dürr-i şevvārın cihānuñ gözine göstermesün
Katre katre çeşme-i çeşmim terinde yaş olan
- 2 Māder-i dehrūñ içerssem zehrini mānend-i şır
Ğam degil çünkim benimle ğuşşadur kardaş [olan]
- 3 Bāşım alup edeli 'azm-i beyābān-ı fenā
Rehberim zād-ı miñnet ğuşşadur yoldāş olan²⁶⁴

²⁶⁴ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

- 4 Yerini evc-i şeref eyler felekde gūn gibi
Kūy-veş çevgān-ı mihri yāre hāzır bāş [olan]
- 5 Yāş döküp gözden yüzn çārub-veş sürsün yere
Sa'yīya şanma serāy-ı firķāte ferāş olan

[4a] Ebu's su'ūd

-12-

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

Şekker lebüñe kand ezilürse 'aceb olmaz
..... olan ādemde hayā vü edeb olmaz

Hayālī

-13-

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fā'ülün

Öyküñse leb-i la'lüñe hātem 'aceb olmaz
Elden ele düşende hayā vü edeb olmaz

Şadri

-14-

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fā'ilün

Ebr inse uzun zūlfüñe nisbet 'aceb olmaz
Kim yüz şuyun yere degende edeb olmaz

'Alī

-15-

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fā'ilün

Ayla gün öykünse yüzüñe 'aceb olmaz
Hercāyi güzellerde hayā vü edeb olmaz

Nāmī(?)

-16-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Ayine saña olsa muķābil 'aceb olmaz
Kim yüzi açılmışda hayā vü edeb olmaz

Sa'dī

-17-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Öykünse şehā la'lüñe bāde 'aceb olmaz
Zirā delükanluda hayā vü edeb olmaz

Zeynī

-18-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Öykünse eger şem' ruħuña 'aceb olmaz
Kim o rütbe düşmüşde hayā vü edeb olmaz

Hātemī

-19-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Sünbül saçını kılsa perişān 'aceb olmaz
Yābanda büyunda hayā vü edeb olmaz

Futūhī

-20-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Gün 'ārīzuña muķābil 'aceb olmaz
Seyyāh ışıklarda hayā vü edeb olmaz

-21-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün

Evşâf-ı lebûñ yazsa kalemler 'aceb olmaz
Zirâ iki dillide hayâ vü edeb olmaz

-22-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tezevvüc kaçdın etdüm ey efendim telh-kâm oldum
Tağıldı boynuma toz toprağı(?) rüsva-yı 'âm oldum
- 2 Tecerrüd²⁶⁵ 'âleminde başıma uzar iken şimdi
Hevâ-yı nefsimde uydum esîr-i bend-i²⁶⁶ dâm oldum
- 3 Te'ehhül nişf-ı dîn olduğuna kıldım heves ammâ
Zebûn oldum zenî dehre za'iflikd[e] tamâm oldum
- 4 Kanî ol şevk-ı zevki şöhetî yârânı terk etdim
Efendim bir mülevves mühmel-i cüzzâm oldum
- 5 Cenâbetden kaçup gam çeker idim ihtilâm olsam
Cünübler zümresine şimdi sultânım oldum

[4b]

-23-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

- 1 dilberleri Bursa şehrinüñ
- 2 'Aşıkı Mecnûn eder Leylâ'sı Bursa şehrinüñ
- 3 Yâr olunca açılır hep cümle bağlar bahçeler
- 4 Bir diyârda var mıdur mîvesi Bursa şehrinüñ

²⁶⁵ Metinde bu kelime mısranın başında "mücerred" şeklinde yazılmış daha sonra mısranın üstünde "tecerrüd" olarak düzeltilmiştir.

²⁶⁶ Metinde "bende" şeklinde yazılmıştır.

II

- 1 Gāhice cānān ile eylesem seyrān-ı küh
- 2 Ğamdan azād eder
- 3 Bir yanı ta‘bir olunur kulle..... küh
- 4 Medh olunmaz dil ile şahrāsı Bursa şehrinüñ

III

- 1 götürmez hūn-ı dīdem yāşına
- 2 Bulmadım asla ‘ilācı kalbimüñ tālāşına
- 3 ‘İd-i şerīf günlerinde cümle pınar başına
- 4 Cem‘ olur ednā ile ‘ālāsı Bursa şehrinüñ

IV

- 1 Şeyh-i mazhar olmaduñ sen o şāhuñ ināmına
- 2 Etmedi bir buse ihsān hey yazuk endāmına
- 3 Yār ile zevk etmege her kaplıca hammāmına
- 4 Cem‘ olurlar ‘āşık-ı şeydāsı Bursa şehrinüñ

Güft-i Abdāl

-24-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Tekkeye ‘izzet edenler lāyık olur rahmete
Vakfını ibtāl edenler müsteħaḳdur la‘nete

Güft-i Pādişāh

-25-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Arz-ı hācet eyleyen dergāh-ı haḳdan ğayrıya
Vardur İmānında şübhe müsteħaḳdur la‘nete
- 2 Bir ālāy batṭāl taġiler içün vakf eyleyüp
Korḳarım ifnāyi sāl eden düşer pek zahmete

[5a] **İshak**

-26-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Şabā ben hasteyi hāk-i reh ile örte қо luş et
Eger olmazsa altında anuñ bu mübtelā қalmaz

Emri

-27-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Şükr demiş leb-i Şîrîn-i yāra söz kaçırılmışdur
Sözünüñ қanda girdüğünü bilmez tūti-i güyā

Enveri

-28-

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

Seyr et bizimle gel dedi öpdüm ayağını
Şevқ ile düşdüm Enverî ol demde pāyine

Ehli

-29-

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

- 1 Yāre añmışlar beni ol bî-vefā çıkmış bilmiş
Saña 'āşıkdur demişler bilmezem anı demiş

-30-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 2 Kimi şarkî geçinmiş kimi ğarbî 'āşık-ı zāruñ
Saña üftādenüñ her birisi bir semtten gelmiş

-31-

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

Çoçmaq degil ğaraž seni dīdārdur murād
Deryā-yı iřtiyāk begüm bī-kenardur

Ğabūli

-32-

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Esb-i nāza niçe bir çekendir üftādeleri
Meded ol řuħ-ı cefā-pişeye meydān olsa

Bākī

-33-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ol āhūyı saña řayd ola sanma iltiyāmından
Öñüñce kaçar ammā Bākīyā āħir řikār olmaz

Velehu

-34-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gözüme özge 'ālemler temāřā étdürür sīneñ
Nice sīne bu ğod āyīne-i 'ālem-nümā ancağ

Zātī

-35-

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

řād olurmuş ğöricek 'uřřākınıñ²⁶⁷ cān vèrdüğin
Zātī'yā cān vèr öñinde tā ki rüħuñ řād ola

²⁶⁷ Divanda “‘âřıķlarıñ” şeklinde yazılmıştır. Ali Nihat Tarlan. Zâtü Divâmı (Gazeller Kısmı), 1. Cilt, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Yayınları, No: 1216, İstanbul 1968. s. 8.

Rūhī**-36-****müfte'ülün fâ'ilün müfte'ülün fâ'ilün**

Leblerinden emelim hâşıl éder yâr dedim
Gelüp ola gönçe dedi hün-ı cigerle ammâ

-37-**mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün**

Ulvî kuluñuñ deftere yaz nāmını dedim
Biñ nāzla ol server-i hubān güle yazdı

[5b] **Müfred****-38-****fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün**

Nergis-i çeşmüñü beñzetdi getürdi nazara
Bāgbānı göreyin çiçekler çıkara

Yahyā**-39-****mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün**

Göstermedi ruñın bize ol gönçe bir zamān
Şoñra açıldı vechini bildik ki al imiş

Bāķi**-40-****fâ'ülün fa'ülün fa'ülün fa'ülün**

Cihān cevr éder derd-i 'aşkuñla cāna
Seni sevmek oldı bahāne cihāna

Valehu**-41-****mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün**

Ne sulţânız ne dervişiz ne Şeyh-i kâmiyayız biz
 Deminde 'âşıkına açılır söyler kitâbız biz

Rahmî**-42-****fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün**

Dem-i vaşl oldu dilâ hâlûni yap yap söyle
 Ğam-ı hecr ile neler çekdüğünü hep söyle

Bâki**-43-****fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün**

Devr-i ğamzeñde senüñ kimseye hânçer çekmez
 Boynuma alurın ey Şüh-ı dil-ârâ koluñ

Yaħyâ**-44-****mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün**

Yârüñ ki meyânındadır ol hânçer-i ğaddâr
 Şimden girü Yaħyâ geçemezsin sen o belden

Şun'î**-45-****mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün**

Ēdüp kaşı hilâlin ayda bir kez ol kamer-peydâ
 Yine gün yüzlüler içre âyîn eder peydâ

Fuzûlî

-46-

mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün

Giderken yolda dildāra bulaşdım
Dëdim bir buse vër dëdi gelişde

-47-

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

İttifâkıla bugün cümle aħbbā-yı zamān
Leb-i cān-baħşımı ben ĥaste dile em dëdiler

-48-

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Bir delükanlu ĥarāmîdir dëyü ĥaps etdiler
Aşmadan ĥurtılmaya ĥaylî sıkılmışdur şarāb

[6a] Hüdāyî

-49-

mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fa'lün

Çemende şanma olupdur şukûfeler tezyîn
Ėamuñla ĥaste yaturken çiçek çıkardı zemîn

Emrî

-50-

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

Serde tār-ı kāküli müy-ı meyānı bî-bedel
Ėüb-rular arasında belli başlı bir güzel

Derviş Hasan

-51-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ey baña seng-i melāmetden éder 'ār diyen
Benim ol başımı bu yolda koyup yār diyen

Bāķī

-52-

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Çaş rā kād elif dehān ise mīm
Çılduñ ey māh halkı kendüñe²⁶⁸ rām

Helākī

-53-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Pirehenle қоça gör ol şahnı doyunca
Ademüñ cānı çıkar pırehenin şoyunca

-54-

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Düşeyin hāk-i pāyüñe қо beni
Dostum sende gör saña düşeni

Bāķī

-55-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Dil-rübālarla 'aceb kesreti var her yoluñ
Geçemez hūblarından gönül İstanbūluñ

²⁶⁸ a.g.e "emrüne" şeklinde yazılmıştır. s. 220.

Emrî**-56-****fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün**

Ne elim var benim meyānuña

Ne dilim var senüñ dehānuña

Bāķi**-57-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Āşığı bî-şabr u ārām eyleyüp seyyāh eder

Memleket seyr etdürür ‘aşkuñ vilāyet gösterür

Cemālî**-58-****mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün**

Başka bir ulu ni‘metidür halka Hüdā’nuñ

Ammā nêdelim qadri bilinmez ramađānuñ

[6b] Ḥasan Çelebî**-59-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

Dediler yārim aġyār ile olmuş hemdem

Bilmedim gerçek imiş kalmadı şüphem müphem

Ḥasibî**-60-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**Ḥarāb olmuş yatur seng-i melāmetden ‘āşık²⁶⁹

‘İmāret kılasar ki(?) kalmasun şāhim bozuğ yazuğ

²⁶⁹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Mu'îd Hasan Çelebi

-61-

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

Cüyda ey yüz-i [gül] şanma görinen girdâb
Reşk-i rüyuñla göbek borusına uğradı âb

Hâveri

-62-

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

Yârelendim nice ger ma'reke-i 'aşkuñda
Dâhı kapuñda şahâ olmadı tîmâr baña

Hasan Çelebi

-63-

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

Ne yâri görmek ister dil ne küyün
..... dil-rübâlardan ferâgat

Zihni

-64-

???

Yâr çâh-ı zeķanım 'ayn-ı vefâdur der ise
Şaķın ey 'âşık-ı şūrîde inanma çeñedür

Rūhî**-65-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

Şol kadar yazıldı tîğ-ı firâķuñ nice kim²⁷⁰
 Ne belâ çekdügimi yârdan Allah bilür

Dâ‘î**-66-**

???

Şem’-veş ser-rişteñi şanup

.....

Harîrî**-67-****fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün**

Ey murādım ‘aksine devr eyleyen çarḥ-ı felek
 Şimdi göñlüm nâ-murād olmaķ diler gerek

Hamdî**-68-****mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün**

Mihrābı iki mescide beñzer ruḥı dilber
 ‘Aşıkklar éder secde aña kûşe-begûşe

²⁷⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır. a.g.e bu mısra “Şol kadar pâreledi tîğ-i firâķuñ beni kim” şeklinde yazılmıştır. s. 517

Hüdāyī**-69-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün**

Bir dilber için sinede biñ yāre mi olsun
 Netsek dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

-70-**fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün**

Yek cihet ol yan yaqıl bezm ehline kânun şıfat
 Pür hevā olma iki yüz kullanup revzen gibi

'Ulvi**-71-****fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

Gitme yabana dësem yār eder baña 'inād
 Ne kadar pend eder isem aña yabana gider

Şabūhī**-72-****mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Belā bezminde geçdim bāş u cāndan ey kemān-ebürü
 Gel imdi sergüzeşt-i²⁷¹ 'aşkı bāşından geçenden şor

Rızāyī**-73-****mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün**

Aña murād-ı dil-i na-tüvānı 'arz etsem
 Kenāre çeksem olur mı ol serv-i bālāyı

²⁷¹ Metinde "sergüzeşti" şeklinde yazılmıştır.

Hayretî**-74-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

Bundan artuğ dağı vuşlat nic’ olur ‘âlemde
 Bir gök altındayuz ol mah ile dayim ikimüz

Valehu**-75-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

Lebüñden büse almadı kimesne cāmdan gayrı
 Şoyup qoynına qomadı seni hammāmdan gayrı

Hātemî**-76-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

Sen tūrurken mihr ü māha baqmış ey hūrşid hu
 İsterin haqdan çuqurında bula ehl-i raşad

Hāverî**-77-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

Cūybār ile gözüm yaşını sen şimdi hele
 Yüri ey serv..... yüri yoluña gele

[7a] **Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh Hāzretleri****-78-****mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün**

1 Ne deñlü tır-i cevruñ atulursa cāna incinmez
 Kaşı yāyım saña toğru varan qurbāna incinmez

- 2 Şalup cāh-ı zenaḥdanuña bend etdüñ veli göñlüm
Mücerred bir fenā meşrebden ol divāne incinmez
- 3 ‘Aceb mi tāb-ı nār hicrūñe ṭākat getürmezse
Giderse ger semender āteş-i sūzāna incinmez
- 4 Kırmaz rüz u şeb ger eyler isem nāle vü feryād
Gül üzre etdügi murğ-ı seher efgāna incinmez
- 5 Yine taşlarlar ise kūyına vardıkça incinme
..... kim kadem-rāh başar merdāne incinmez

-79-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eger biñ zaḥm ura ğamzeñ ten-i curyāne incinmez
Ucından tek hemān bir ḥişşe döksün²⁷² cāna incinmez
- 2 Ğam u ğuşşa dil-i ‘uşşāka yārān-ı şafādandur
Göñül ḥazḗ eyler anlardan kişi yārāne incinmez
- 3 Dil-i şad-çāk o mūy-ı müşg-būnuñ bendine ḳalmaz
Çekeriz zülf-i dil-āvüzüñ cefāsın şāne incinmez
- 4 Döker ‘aşık yoluñda dāne dāne gevher-i eşki
Yatur ḥāk-i mezelletde yine bir dāne incinmez
- 5 Zebān-ı ta‘n-ı a‘dādan perişān olma ey Bākī
Hezerān teşne²⁷³-i āzār ururlar kāne incinmez

²⁷² a.g.e “çıksun” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

²⁷³ a.e “tüşe” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

-80-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bu gönüm hâne-i tende gam-ı cānāna incinmez
Ne deñlü çok gelürse mizbān mihmāna incinmez
- 2 Ānı yārındası ifşā eden nādānı neylersin
Gönül mestāne evzā‘ eyleyen yārāna incinmez
- 3 Naşibi bezm-i gamda derd-i şāfidür kāfidür
Çeker dil zehr olursa sākī-i devrāna incinmez
- 4 Cefā-yı çeşm-i fettānuñ degil ‘aynımda sulţānım
Benim iki gözüm insān olan insāna incinmez
- 5 N’ola ağıyar dāmengir olursa Sā‘yī-i zāra
Mülāzim bāb-ı devletde seg-i derbāna incinmez

-81-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cefā vü cevrle üftādelers cānā incinmez
Kul olan āzar-ı şeh-i devrāna incinmez
- 2 Dil-i şüridenüñ evzā’ına alınmasun şūfi
Ne şādur olsa nīk ü bed kişi oğlāna [incinmez]
- 3 Şefā añlar cefā vü kahr-ı dehri t̄alib-i dünyā
Ne deñlü çekse zecr [ü] miñneti divāna incinmez
- 4 Ölümlü ‘aşıkuñ zevki senüñ cevrüñle ölmekdür
Müjeñ t̄iri delüp bağrın geçerse cāna [incinmez]
- 5 Kelāmuñ neş’e-i ‘aşk ile Meylī’nüñ tutuñ ma‘zur
Ki ‘ākil nā-sezā söz söyleyen mestāna [incinmez]

[7b]

-82-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül her şeb belâ vü guşşa-ı cānāna incinmez
Esîr-i şöhet-i yārān olan mihmāna incinmez
- 2 Zeķan-ı çāhinā şāl zülfüñle bağla kıılma tek mehcūr
Dili öldürme şāhım bendle zindāna incinmez
- 3 Seni gül yaķmadı bülbül nedür bu āh u sūzānuñ
Yaķar bāl ü perīn şem'a yine pervāne incinmez
- 4 Seni ey māh-ı naķ-şeb şaķınur dil āy ile günden
Olursañ rü berū āyine-i raķşāna incinmez
- 5 Kır[ıl]maz 'aşķ eylerse şāna zülf-i dilberle
Melül olma dilā derviş dervişāna incinmez
- 6 Raķibe uyma göñli incinür ey Yūsuf-ı şāni
Varırsañ ehl-i dil ihvān ile seyrāna [incinmez]
- 7 Ne ğam Meylī kilāb-ı kūy-ı dilber çekse dāmānım
Olur olmaz çekişmekden kişi yārāna [incinmez]

-83-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gelir seng-i cefādan 'āşık-ı divāne incinmez
Ne olsa baķt-ı şūmundan bilür cānāne incinmez
- 2 Naşīb olsun hemān ben mürdeñe tek cennet-i vuşlat
Günahınca yanarsa āteş-i hicrāna incinmez
- 3 Yanup yaķılmaķ etmez ölse 'āşık cevri dilberden
Ne gelse şem'adan aşla aña pervāne incinmez

- 4 Hoş olsun göñli şāhım tek hemānā çeşm-i bī-māruñ
Dil-i ‘āşık yoluñda cān verir qurbāna incinmez
- 5 Gerekse cevrlle öldür gerek luḫfuñla ihyā kıł
Ḳuluñdur Ḥāletī senden gelir fermāna incinmez

-84-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Cefāsından şafā eyler göñli cānāne [incinmez]
Muḫaşşal ḫazz eder insān olan iḫsāna [incinmez]
- 2 Kilāb-ı kūyı yāruñ iltifātı kesdiler gerçi
Bu deñlü va‘zla ādem olan yārāna [incinmez]
- 3 Egerçi tīgi hecrūñle derūnım oldı şad-pāre
Yine gönder müjeñ tīrini gelsün cāna [incinmez]
- 4 Hevā-yı Leylā-ı zūfūñle ben Mecnūn-ı şeydāyım
Alınmaz pend zāhıdden dil-i divāne [incinmez]
- 5 Derūna kār eder erbāb-ı ‘irfāndan olan āzār
Şenāyī ḫa‘ne-i bīhude-i nādāna incinmez

[8a]

-85-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lebūñ ḫandı añılsa ḫūḫi-i gūyāya söz deñmez
Dehānuñ yād olunsa gonçe-i zibāya söz deñmez
- 2 Ne söylerse yābane bezm-i gülde bilmem ey bülbül
Cüvānlar meclisinde ‘āşık-ı şeydāya söz deñmez
- 3 Mesīhā leb-i la‘lim mürdeler ihyā eder dermiş
Dilā deyr-i cihānda ol büt-i tersāya söz deñmez

- 4 Dèdim bu sine-i çākūñ nice demler helākūñdür
Dèdi ol gonca-fem var öpsem ol mevtāya [söz deñmez]
- 5 Ne bilsün mudde-i Sa'yī şafā-yı şî'r-i rengīnūñ
Kaçan elvandan baḥş etseler a'māya söz deñmez

-86-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Yanında ol cüvānuñ 'āşık-ı şeydāya söz deñmez
Şeh-i 'ālem tūrurken bende-i ednāya söz deñmez
- 2 Leb-i şekker feşānuñla kaçan güftāre gelseñ sen
O demde ol ağızla tūṭi-i güyāya söz [deñmez]
- 3 Şanemler var iken şîrīn edā deyr-i cihān içre
Yerinde tūrı tūrşun ol büt-i tersāya söz [deñmez]
- 4 Olur dembeste bezm-i meyde gāyet mestken 'āşık
Bilürsen 'ālem-i mevtāya söz deñmez
- 5 Meşeldir tā ezel söz büyüñdür gerçi ey Meylī
Görūñ şimdi oğul söyler tūrur ataya söz deñmez

-87-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Lebi ihyā-yı emvāt eylese 'İsā'ya söz deñmez
O rüh eفزāya karşı her büt-i tersāya söz deñmez
- 2 Revān olup o kebg hoş hīrāmım eylese güftār
Yorulmaz 'ar 'arı tūṭi-i şekker hāya söz deñmez
- 3 Firāk-ı gül-rıḥānla murğ-ı cānım başlasa zāra
Dem ü nuṭkı tūtulur bülbül-i şeydāya söz [deñmez]

- 4 Tenimde üstühānlar ‘aks-i mūsikār ‘aynıdur
Nefes ıtsun hevā-yı ‘aşka uymaz nāya [söz deñmez]
- 5 Selāset var Sipāhī her sözüñ ‘ālādan ‘āladur
Senüñ şı‘rūñ oqunsa şā‘ir-i ednāya söz deñmez

[8b] Sayfa boş bırakılmıştır.

[9a] Bu sayfada Dārü’l-ḥadīş İshāk Efendi’nin ölüm tarihi düşürülmüştür

[9b] **Tahmīs-i Ribāti Kaşide-i Āgehī**

-88-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

- 1 Baḥr-ı ‘aşk içre dilā kıble yeli gibi esen
2 Fülk dil-i mevc-i belādan alıma oldu dümen
3 Dostum düşmene uyup bizden
4 Çekdür firqātüñi bizden ırāğ olduñ sen
5 Baḥr-ı firqatde nice fırtınalar çekdim ben

II

- 1 ‘Ālem-i ğarḫ eder aqıtma sirişkim nehrin
2 Baña şor şerḫ edeyin kulzüm-i ‘aşkuñ qahrın
3 Şimdilik қо içeyin ben bu cihānuñ zehrin
4 Sen yaqarsın bu yaqalarda gönüller şehrin
5 Dil ü cān mülkini yağma edici sensin sen

III

- 1 Getürüp‘aql qapudanı çü kimsen
2 Eylebularuñ kimsen
3 Şalalı ḥüsn-i re’isi dile miḥnet kimsen
4 Nār-ı ‘aşkuñ ālāvand eyledi şabrım kimsen
5 Ālāvand oldu gönül tıflı senüñ derdüñden

IV

- 1 Geçüben kayd-ı ta'allukdan erişdikde fenā
- 2 Cānuma kār edüben derd ü belāyile cefā
- 3 Bāri gamzeñ oğın at sinemize ihyānā
- 4 Bādbānı atlasdan olalı cāna
- 5 Gemi neftiler yine 'āşık-ı zār etdüñ sen

V

- 1 Sākīyā al ele efrenci kumāş yürüde
- 2 Āl ile zāhid-i huşkuñ yine kânın kurduda
- 3 Yem-i 'aşkuñ dirisi māhı gibi kurduda
- 4 Baħr-i 'aşk içre yürüdsem nola yelken tıruda
- 5 Bir ħarāmî bakıcı yāre esİR oldum ben

VI

- 1 Baħr-ı 'aşkuñda ol üftāde erişir hıızra
- 2 Dil vèren 'arızuña māda erişir hıızra
- 3 Ĥaṭṭ-ı la'lüñdeki ĥadrāda erişir hıızra
- 4 Seyr eden yüzüñi deryāda erişir hıızra
- 5 Ķadre uğrar seni bir kerre kadirğada gören

VII

- 1 Ĥublar şimdi 'aceb māil olur nādāna
- 2 Forsa yüzden geçer ammā ki zevî'l-'irfāna
- 3 Nice sövmege kişi buncılayın nādāna
- 4 Yār ağıyār ile deryāya çıkar seyrāna
- 5 Ehl-i dil 'āşık-ı zār volṭa ururkeñ yakādan

VIII

- 1 'Aşq deryāsına şaldı 'uşşāk şala
- 2 Her diyāruñ güzeli yādına gelsün alā
- 3 Anlaruñ cevrine nüş eylemege rişte-i dilā
- 4 Cānda yaṭurur derd ü belā renc ü 'anā
- 5 İstife oldı gönül miḥnetden

IX

- 1 Sefer üzre baña çok fırtına çekdirdi hevā
- 2 Az alıpdur yemege ten ayığın baħr-i fenā
- 3 PİRİNÜŇ himmeti eli riŇe yoħsa dilā
- 4 Rüzgār oldı muħālif başıma uŇdı belā
- 5 Başladı geldi yine fırtına başdan ığdın

[10a] **Aħmed elebī**

-89-

mefā'ılün mefā'ılün fā'lün

- 1 Niab-ı ĥüsnüŇü ey afitāb
- 2 Olsa tā kim bu sırr-ı müŇkilāt
- 3 Tilā 'aŇkuŇa cümle ka'ināt
- 4 Diler ĥaa ki budur māhitāb

MuŇtafa

-90-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Merāsim-i bī-acāletden benim bir özge ĥālim yo
Bu dünya pür metā olsa içinde köhne Ňālım yo
- 2 Yür ey mübde'-i hergiz irādetden kesilmezsn
Hevādan fāriğ oldum ben senüŇle ıl ü alım yo

[10b]

-91-

fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Merħüm Bostān-zāde Efendi Edirne'de
Sulān Selīm Medresesi'nde müderris
iken dāniŇmendlerinden Muħiī dēmiŇdir.

- 1 (h) H̄amdullah ki ‘ilimle olduñ
Ekrem-i ‘ālem ‘alem-i ‘ulemā (bi-nuḳaṭ)
- 2 (D) Dav yüzüñ şevke ğark̄ edüp şubhı
Şevḳden gezdi hep şabā-yı şafā (rakṭā)
- 3 (R) Reh-i āra durur revādur ol
Der-i dārāda dāver-i dār[ā] (muḳaṭṭa‘ bī-noḳṭa)
- 4 (T)
Oldı sende ayā mekān-ı sehā (Mıṣrā‘ evvel pür noḳṭa muvaşşal)
- 5 (M) Mālīk-i mülk-i ‘ilm ü sālīk rāh
Maṭla‘-ı mihr ü ‘ilm ü ḥilm ü ‘aṭā
- 6 (H) H̄azret-i ḥaḳḳ senüñçün eyleye tā
Mülk-i dārü’l-selāmda mevā
- 7 (M) Medh bī-ḥaddin ‘ilmüñüñ işiden
N’ola muḥṭāc olursa saña revā²⁷⁴
- 8 (D) Dil ehl-i kemāle her demde
Keremüñ tañ mıdur olursa ‘aṭā
- 9 (C) Cüş edüp āb-ı veş künüz-ı sehā
Şevḳden gitdi hep ğıdā bercā (rakṭa)
- 10 (L) Lāl bād hemîşe düşmen tū
Dā’ima ey suḥenveri dānā
- 11 (B) Ber şemā da’imā du‘a kūyem
H̄aḳḳ zī-lütfes̄ ḳabul kuned urā

²⁷⁴ Mısranın altına şu ifade yer almaktadır: “Ya‘ni medhiñ ḥāsı olmadıḳda med ḳalır.” Ardından bu mısranın devamında “Lafz-ı “m ḥ” lafz-ı “m d”e olduḳda ism-i Muḥammed zāhir olur” notu eklenmiştir.

- 12 (Y) Yazsa fazluñ nice efzal-i füzela
Zerresi olmaya anuñ peydā
- 13 (E) Enfa‘-ı halk emlah-ı ‘ulemā
Akna‘-ı zevk ü ašlahı ūleḥā (muraŝŝā‘)
- 14 (F) Fāzıl-ı ḥākim efzal-i ḥükemā
Efzal-i ḥākim aḥkem-i füzela²⁷⁵
- 15 (N) Nāzır-ı ūevk ūāfi‘-i zürefā
Fāḥir-i halk ü nāfi‘-i za‘fā (rakta bā-şan‘at-ı terci‘)
- 16 (D) Deseler ger revā durur her dem
Aḡleb-i ḥilm ü mülḥ-i bülegā (Mışra‘-ı evvel bī-nokta mıŝrā‘-ı ŝāni ḡalb-i müstevī)
- 17 (Y) Yā İlahī bi-ḥaḡḡı āli Resūl
Bikün ura hermiŝe şadr-ı du‘a

[11a]

-92-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**I**

- 1 Fülk-i dil baḡr-i ḡam-ı miḡnete baŝdıḡda ḡadem
2 Oldı ol demde vücūdum ŝanasın mülk-i ‘adem
3 Çeksem fırtınalar ḡurtulamam vāḡ nidem
4 Geldi çatdı dil ü cān zevrākına derd ü elem
5 Bizi çignetmege bu fülk-i felek tutdı dümen

II

- 1zede ḡoma gel ḡurtar
2 Boş ḡoma ‘unşur-ı çār-ı tıldur yer yer
3 İstikāmet-i dümeni al ele merdlik ḡöŝter
4 Baḡr-i ‘aŝḡa düŝeli oldı muḡālif çenber

²⁷⁵ Beyitin her iki kelimesinin altında “980” rakamı yazılmıştır.

5 Korkum oldur ki gele bād-ı belā yaprakdan

III

1 ‘Aşk bahrinde bu dil-i kalitesidür meddāh
2 Yolımız bağladı korşan hevāyā fettāh
3 Baħr-i elṭāfına cānānuñ olursın meddāh
4 Eger olduñsa muħabbet deñizinde mellāh
5 Puşula şevki gerek ħartī-i ğam derd ü miħen

IV

1 ‘Ömrümüñ ħāşılı defterlerinüñ yaprağını
2 Dürmedin çenber-i gerdün şakınıgör şakını
3 Yürü ey Baħrī şuāl etme ırāğ ü yakını
4 ‘Aşk deryāsına şalduñsa gönül zevrākını
5 Bulamazsın bu yaķalarda dilā sen mesken

V

1 Neyleyim ol gözi āhuyı şikār olmazsa
2 Ya şol ebruları kej bize yār olmazsa
3 Leb-i cānāne dilā çāre-i kār olmazsa
4 Ĥublar forşa geçüp saña kenār olmazsa
5 Olma anlardan ālarğa bir iki gün қatlan

VI

1 Pend kār etmedi dil-i tıflı levend ey zāhid
2 Ehl-i ‘aşkuñ hem tevri bülend ey zāhid
3 Āhımız gönlüñi eflāke kemend ey zāhid
4 Baħr-i ‘aşk içre olan ‘āşıkā pend ey zāhid
5 Қaradan alet oñarmaқ gibidür geñ yaқadan

VII

1 Üç ayaklıda mua‘zzeb yā serinde berdār
2 Ya pelāşker mā-kenārında berkār
3 Şandalın gömüsü ol çıkma içinden zinhār
4 Götür olmaey aġyār
5 Yāri ben baħr-i kenārında kenār eylerken

VIII

- 1 Kalmadı şabrla taqat ğama kudret qanda
- 2 Güz göz oldu elem-i baqr-i hezakat(?) qanda
- 3 Destgır ol baña qaldım meded et külhanda
- 4 Ey gönül nice bir yātursa bu limān-ı tende
- 5 Himmetüñ lengerin al mevsimidir aç yelken

IX

- 1 Evvelā ehl-i dilüñ gitdügi toğrı yolu gör
- 2 Puşula ya‘ni gönül kıble nümāsın bulı gör
- 3 Kanqı cānibden eser şimdi muvāfiq yeli gör
- 4 Qorsan ol hāşılı dünyādan alārga olı gör
- 5 Bu hayırsız atada turma dilā

[11b]

-93-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

- 1 Şalmadan baqr-i ğama fülküñi qarq-ı ğaddār
- 2 Çehreñi eylemeden dest-i ğazabla efgār
- 3 Seni işbu felek-i kej-reftar
- 4 Himmetüñ küncüñi elden şalıvırme zinhār
- 5 Geşti-i şabruñı şakla ālavend olmaqdan

II

- 1 Ne şabır qaldı gönülde vü ne taqat tende
- 2 Benem ol derdle başlar çıkarar
- 3 Müdde‘-i ... bize ne vėrdüñ alamazsın sen de
- 4 Alā yüri yoğsa yel yelkende
- 5 Çünkü ‘aşık olımazsın hele bāri yelten

III

- 1 Ah kim fülk-i teni baqr-i belā bir gün yer
- 2 Bu hevesin yelkenini bād-ı hevā ter
- 3 Pır oldukça gönül cānına cānān ister

4 Yā İlahî bizi girdâb-ı hevâdan kırtar
5 Bize yük vürür elem bir limana erkenden

IV

1 ‘Usrla yusra Hudâ’ya çu bile gönderdüñ
2 Evvel emvâc-ı belâ soñı şafâ gösterdüñ
3 Bu Rıbâfî çü za‘if idi ifâkat vèrdüñ
4 Olsa deryâ kumu miqdârı kırmaz derdüñ
5 Sâ‘ati var geçer ey Āgehî şabr et kıatlan

V

1 Bu dürr-i nazmı ol ehl-i yem ü añlar
2 Yağud bu gevheri ehl-i ferâset añlar
3 Bunuñ eṭvârını erbâb-ı tarîkât añlar
4 Kelimatuñ dür-i deryâyı haḳîkat añlar
5 Bağr-i ma‘nâda şinâverlik eden ehl-i sühen

[12a] Muḥammes-i Yümnî Ğazel-i ‘Ubeydî

-94-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

I

1 Bu dâr-ı bî-beḳâda kaçr-ı ‘âli şâni neylersin
2 Kıru naḳş-ı nigâra aldanup ‘unvânı neylersin
3 Yüri divâne olma şöhret-i divânı neylersin
4 Bu fâni evde tâḳ-ı günbed-i gerdün neyersin
5 Yerüñ zîr-i zemîn olur büleñd eyvânı neylersin

II

1 Yine ğarrâlanursın bilsem eyâ var dèyü cāhım
2 Saña ışmarlamaı ḳod yalan dünyâyı Allah’ım
3 Tek [ü] tenhâ düşüp rāh-ı fenāya ‘âḳıbet cāhım
4 ‘Adem mülkine bir gün yaluñuz ğitsek gerek şāhım
5 Öñüñce şimdi kıllar yürüyüp ‘unvânı neylersin

III

- 1 Êdersin ibtizāli ehl-i dünyāya olup rāğīb
- 2 Olursın cān u dilden devlet-i dünyāya sen ʔālib
- 3 Murāduñ bu demādem olasıñ aqrānuña gālib
- 4 Olursın ğayret-i aqrānla ey ʔālib-i maşīb
- 5 Ya ‘uqbāda merātib ʔaʔ’ eden yārānı neylersin

IV

- 1 Kimi ‘āşık bu halkuñ kimisi cānānesi olur
- 2 Kimisi şem’ bezm-i devletüñ [kimi] pervānesi olur
- 3 Kimi Mecnūn-şifat dār-ı beķā bīgānesi olur
- 4 Esīr-i cāh olanlar silsile divānesi olur
- 5 Êdüp boynuña ʔayd-ı ‘izzet-i devrānı neylersin

V

- 1 Gedā-yı bī ser ü pā ol bāş egme şāh-ı mesrūra
- 2 Berābersin Süleymān-ı zamān ol[s]an da bir mūra
- 3 Tevāzu’ ʔıl tenezzül ʔılma Yümnī ʔaşr-ı fağfūra
- 4 ‘Ubeydī-i hāne-i tenden ‘urūc et beyt-i ma’mūra
- 5 Deli olma yūri bu menzil-i²⁷⁶ vīrānı neylersin

[12b] **Tahmis-i Bāķi Efendi Li Ğazel-i Necātī**

-95-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

- 1 Rāyet-i fitne çeküp her ʔad-i dil-cū begler
- 2 Uşdılar yanına her şūh-ı cefā-hū begler
- 3 Bir yere geldi nice ğamzesi cādū begler
- 4 Bir ālāy oldı perī şīvelü āhū begler
- 5 Gözi āhulāruñ ālāyına yā Hū begler

²⁷⁶ Metinde “menzili” şeklinde yazılmıştır.

II

- 1 Kaynadup nār-ı ğam-ı ‘aşk ile hūn-ı cigeri
- 2 Gözlerümden aqıdur kendü görünmez o perī
- 3 Şanmañuz nev‘-i beşerden gele bu şiveleri
- 4 Bir perī için aqar iki gözüm çeşmeleri
- 5 Şaқınıñ bilmiş oluñ ılıdur ol şu begler

III

- 1 Cān yidürseñ eger ol Hüsrev-i Şirīn-dehene
- 2 Ğālib olsañ reh-i ‘aşkında bugün Kuh-kene
- 3 Ne qadar naqd-i revānuñda nişār olsa yine
- 4 Bī-vefālıqlar eder yolına cānlar vèrene
- 5 ‘Acabā böyle m’olur dünyada hep bu begler

IV

- 1 Pāk-rū tāze-cevāndur baña cānımdan e‘az
- 2 Gelmedi yanuma zen kısmı meger duşter-i rez
- 3 Baқmadum aqlas u dibāsına dehrüñ bir kez
- 4 Raht u bahtum götüri oda urursañ dütmaz
- 5 Bir iki gün beni bu dünyede maħbüb egler

V

- 1 Boynuña hile kemendin biri baqlar nā-ğāh
- 2 Çıqārır toğru yoluñdan biri eyler güm-rāh
- 3 Bu belāya bulımaz çāre ne derviş ü ne şāh
- 4 Kimseye uymasun ulaşmasun Allah Allah
- 5 Zūlf-i bī-dīn ile ol ğamze-i cādū bekler

VI

- 1 Bāqıyā gel olalum Kā‘be-i dil yoluna peyk
- 2 Diyelim sem‘a nidā ericek āħir Lebbeyk
- 3 Girelüm rāh-ı Hüdāya dèyüp e’s-sa‘yü ileyk
- 4 Ne Necātī ne güzeller ne selāmün ne ‘aleyk
- 5 Fāriğuz èylemezüz kimseye t̄āpu begler

Tahmis-i Bākī Li Ğazel-i Sultān Selim Hān

-96-

mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

I

- 1 Geşt ü güzār-ı bāğ ne hoşdur nigār ile
- 2 Bir nev-resîde gönçe dehen gül-izār ile
- 3 Çün tâzeledi gülşen-i 'ālem bahār ile
- 4 Hoşdur çemende seyr edelim tâze yār ile
- 5 Tā düşmenüñ yüregi yana tâze yārıla

II

- 1 Erkān-ı 'aşka zerk u riyādan hālel vèrüp
- 2 Zühd adın anma n'idersin şab'-ı hālel vèrüp
- 3 Bāğ-ı bihişt çünki alınmaz bedel vèrüp
- 4 Nağd-i cinān degül mi bu kim devlet el vèrüp
- 5 Vaşl-ı habîbe fırsat ola ney-bahār ile

III

- 1 Terk eyle zühdi mezheb-i rindān-ı 'aşka gir
- 2 Nağd-i revānı bir büt-i zibā-cemāle vèr
- 3 Bir kaç piyāle bāde çeküp deyr-i bāğa ér
- 4 Bülbül kitābın almış ele pendü bu ki dèr
- 5 Hoşdur piyāle bir şanem-i gül-izār ile

IV

- [13a]
- 1 Hātır harāb u 'ağlı müşevveş sen èrmeseñ
 - 2 Güzār-ı cennet olmaya dil-keş sen èrmeseñ
 - 3 Güller çemende görünür ateş sen èrmeseñ
 - 4 Ey ney-bahār-ı hüsn Hızırveş sen èrmeseñ
 - 5 Gülşen gözüme dūzah olur intizār ile

V

- 1 Olsun hezār-ı zār u dil-efkār çākerüñ
- 2 Kalsun fiğān u nāleler üftāde-i derüñ

- 3 Dellāl-ı hüsni mürğ-ı cemendür gül-i terüñ
 4 İncinme āh-ı ‘āşıkā cānā ki güllerüñ
 5 Örtter cemāli revnākı āh-ı hezār ile

VI

- 1 Vêrmiş ‘izār-ı yāra şafā haţţ-ı dil-güşā
 2 Yazmış ruhında sure-i Ve’ş-şemsi Ve’d-duhā
 3 Bulmuş cemāli āyinesi mähveş cilā
 4 Mir‘āt-ı hüsne şanma keder êrişe dilā
 5 Nūr āyeti yazılsa haţţ-ı müşg-bār ile

VII

- 1 Seyl-āb gibi şaldı belā leşkeri aqın
 2 Tîr-i kazāya oldu ber-ā-ber ırak yaqın
 3 Seng-i fenāya çaldı hevā şabr zevraqın
 4 Ta’ñ etme emr-i Hakkā yûri müdde’i şaqın
 5 Ahvāl-i ‘aşq çünki degül ihtiyār ile

VIII

- 1 Gül gibi şi’r-i Bākîye bir dem kulağūñ ur
 2 Derd-i derūnı bülbül-i şüride-ğāle şor
 3 Gel bir kenāra meclis-i mihr ü vefāyı qur
 4 Şun la’l-i cān-fezāyı Selîme şehā k’olur
 5 Yāruñ safā-yı vuşlatı būs u kenār ile

Tahmis-i Bākî Li Ğazel-i Sultān Süleymān El Merhūm

-97-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Cāme-i sıhhat Hudādan halka bir hıl‘at gibi
 2 Bir libās-ı fāhir olmaz cisme ol kisvet gibi
 3 Var iken baht u sa‘ādet kuvvet ü kudret gibi
 4 Halk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi
 5 Olmaya devlet cihānda bir nefes şıhhat gibi

II

- 1 Ehl-i vaḥdet kā'inātuñ 'āqıl ü dānāsıdur
- 2 Merd-i fārig 'ālemüñ mümtāz ü müstesnāsıdur
- 3 Gör ne dir ol kim sözi güyā Mesîh enfāsıdur
- 4 Salṭanat didükleri ancaḫ cihān ğavġāsıdur
- 5 Olmaya baḫt u sa'ādet dünyede vaḥdet gibi

III

- 1 Tā'at-i Hak mūnis-i bezm-i bekādur 'āqıbet
- 2 Şıḫḫat-i cān u beden senden cüdādur 'āqıbet
- 3 Bād-ı şarşardur fenā 'ālem hebādur 'āqıbet
- 4 Ƙo bu 'ayş u 'işreti çünkim fenādur 'āqıbet
- 5 Yār-i bākī ister iseñ olmaya tā'at gibi

IV

- 1 'Ālemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raşad
- 2 Devr içinde turmasañ görseñ hezārān nık ü bed
- 3 Her taraftan aḫsa dünyā mālı gelse lā-yu'ad
- 4 Olsa Ƙumlar saġışınca 'ömrüñe hadd ü 'aded
- 5 Gelmeye bu şışe-i çarḫ içre bir sâ'at gibi

V

- 1 Menzil-i āsāyiş-i 'uḫbāya isterseñ vüşül
- 2 Ḥubb-i dünyādan ferāġat gibi olmaz toġrı yol
- 3 Şādmān erbāb-ı 'uzletdür hemān Bākī melül
- 4 Ger huzūr etmek dilerseñ ey Muḫibbī fārig ol
- 5 Olmaya vaḥdet maḫāmı ğüşe-i 'uzlet gibi

[13b]

-98-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

I

- 1 Cihānı 'aşḫla ƙıldı Ḥudā-yı dād ger peydā
- 2 Vērüp nefḫiyle cān 'İsā'yı etdi bî-peder peydā

3 Kemāl-i kudretîdür zâhir ü bâtında hep peydâ
 4 Vücūd-ı Muṭlaḳuñ bahri ne mevci kim eder peydâ
 5 Ene'l-ḥaḳḳı sırrını söyler eger maḥfi eger peydâ

II

1 Kādīm-i lemyezel bil Ḥaḳḳı esmā-i şifâtından
 2 Oḳı ‘ilmü’l-kitâbı ümmehâtından
 3 Kitâbü’l-İlaha ol nâzır sebaḳ al müfredâtından
 4 Me‘âdindür kamu eşyâ eder öz kendü zâtından
 5 Kimisi sîm ü zer zâhir kimi seng [ü] merde peydâ

III

1 Bu levḥ-i sâdede bu naḳşı şâfi şuda bu taşvîr
 2 Bu zîb ü zîynet-i ‘âlem bu seyr ü kudret-i taḳdir
 3 Bu naḥl-i ser bülend bu sehi serv ḳadi dilgîr
 4 Bu bâḡuñ ger ḥaḳîḳatde şuyı bir baḡbânı bir
 5 Velî olmuş ḥaḳâyıḳdan nice dürlü²⁷⁷ şehr-i peydâ

IV

1 Gel ‘ibret dîdesinden aç cihâna ey gönül manzar
 2 Temâşa eyle âdem nice düşmiş ‘âleme mazḥar
 3 Bu luṭf u baḥşa feḥm eyle başiret ehli iseñ ger
 4 Naḳar ḳıl nev‘i insâna kimi zehr ü kimi sükker
 5 ‘Aceb ḥikmet bir ağacdan olur dürlü şemer peydâ

V

1 Ḳalem geldi vücūda evvel ü âḥir
 2 Bu seyr sira‘t-ı eflâk gerdünyıla gerdişler
 3 ezhâr-ı ğarâib yazla ḳışlar
 4 Düzlür nice biñ işler bozulur niçe cünbişler
 5 Ne kâr bu’l-‘acebdür bu kim olmaz kârger peydâ

²⁷⁷ a.g.e “yüzbin” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

VI

- 1 Nice biñ kez boşalup hâne-i dünyâ yine taldı
- 2 Nice kerre bâhar oldı hazân yeli esüp şoldı
- 3 Nice dem mâder-i dünyâ bizim'çün saçın yoldı
- 4 Nice gündüz gice oldı nice biñ ay [u] yıl geçdi²⁷⁸
- 5 Dirigâ olmadı şeb-i hecre²⁷⁹ seher peydâ

VII

[14a]

- 1 Çani anlar ki êrgörmüş idi firqat-i 'alâya
- 2 Başardı himmetle pâyini bürc-i mu'allâya
- 3 Aşardı yâyı[nı] Rüstem mişâli şâh-ı tûbâya
- 4 Şu serverler tağlar gibi bâş egmezdi dünyâyâ²⁸⁰
- 5 Yatarlar yerde pest olmuş ne tîğ u ne kemer peydâ

VIII

- 1 Bizi öldürmek için hile vü tezvirle tenhâ
- 2 'Aceb vâdiye uğratdı gezerek râhzen dünyâ
- 3 Dirigâ hasretâ derdâ vü hayfâ vü vü belâ
- 4 Yolumuz bir beyâbâna erişdi nâgehân aña
- 5 Girer biñ kârbân olmaz birinden bir eş peydâ

IX

- 1 Ledünni 'ilmini şordum dâdi bir köşeye gir 'âkif
- 2 Bu esrâr-ı nihândur aña olmaz herkes vâkıf
- 3 Meger gayb 'aleminden êre ta'lim eyleye hâtif
- 4 Nice zağmet çeker kesb-i kemâl êdince bir 'ârif
- 5 Nice kanlar²⁸¹ yudar kan eyleyince bir güher peydâ

X

- 1 Reh-i 'aşk içre ey dil-i mest hâk olmağ gerek tâ kim
- 2 Devâsız derde düşüp derd-nâk olmağ gerek tâ kim
- 3 Beğâ dest ecelden çâk çâk olmağ gerek tâ kim

²⁷⁸ a.g.e "geldi" şeklinde yazılmıştır. s. 39.

²⁷⁹ a.e "kadre" şeklinde yazılmıştır. s. 39.

²⁸⁰ a.e "eflâke" şeklinde yazılmıştır. s. 39.

²⁸¹ a.e "beli çok kan" şeklinde yazılmıştır. s. 39.

- 4 Nice biñ adem oğlānı helāk olmak gerek tā kim
5 Yalancı kaħbe dünyādan ola bir gerçek er peydā

XI

- 1 Neler var tūr-ı ‘aşk içinde Mūsā’ya müşābihler
2 Baķıp didār-ı yāra karşı tırmuşlar muvācihler
3 Muħabbet kılları ħayrān ü sergerdān vālihler
4 Nice şūrīde ‘āşıklar gezerler şöyle nābihler²⁸²
5 Bu tih-i bī-nihāyetde ne reh ne rāhber peydā

XII

- 1 Şular kim kim Na‘tiyā fażl u hünerde muķtedālardur
2 Hemişe ka‘r-ı deryāyı muħiṭe
3 Müşāhid olmağa bu merd-i Ħaķķa müfteħirlerdir
4 Kāmu nazzārede ebkār-ı ma‘nā muntazırlardur
5 Uşulī gibi tā kim ola bir şāhib-nazar peydā

[14b] Taħmis-i Günāhī Ğazel-i Ħayretī

-99-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Lāf urup bülbül gibi germiyyet-i da‘vayı ķo
2 Yan muħabbet şem’ine pervāne-veş pervāyı ķo
3 Çārsu-yı ‘aşķa gel her sūdı yok sevdāyı ķo
4 Vaħdet isterseñ ferāgat eyle hüy-ı hāyı ķo
5 Keşret-i dünyādan el çek ey gönül ğavġāyı ķo

II

- 1 Gerçi eylersin riyāzat cennet-i ā‘lā için
2 Diş bilersin kūşe-i ħalvetde bir ħelvā için
3 Mest iseñ şūfī şarāb-ı kevser-i ferdā için
4 Gözüñ aç olma gözi aç yeme ğam dünyā için
5 Ğāv-ı ten-perver gibi endişe-i mer‘āyı ķo

²⁸² a.e “cümle tâyinler” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

III

- 1 Meskenet meydânına cân oyna ser vër server ol
- 2 ‘Âr tablın yër[e] çâl başka başuña mihter ol
- 3 Rıhlet eylersin gerek Behmen gerek İskender ol
- 4 Pāye-i ‘āli dilersüñ hāk-i pāy-ı dilber ol
- 5 Ƙalduñ ayaklarda fikr-i manşıb-ı ā‘lāyı ƙo

IV

- 1 Şems-i zerrinle cihānuñ zeyn ise büthānesi
- 2 Mihriñüñ gencînesidür göñlümüñ virānesi
- 3 Cān cemālüñ şem’inüñ pervānesidir yā nebi
- 4 Dèdim oldı dil şaçuñ zencîrinüñ divānesi
- 5 Nāz ile güldü dèdi al bunı da bağlāyı ƙo

[15a]

-100-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Nice cehd ile dünyā cem’ édüp çekdi emek²⁸³
- 2 Cehdinle olmaz naşîb olandan artuğın yemek
- 3 Hıoş-ı sa’ādetdür filānuñ zikri hayr olsun dèmek
- 4 Ƙudret-i hubdur insāna ihsān eylemek
- 5 Başda devlet dilde himmet [elde firşat varken]

II

- 1 Dünyeda hayrū’l-ħalef isterseñ ey rüşen nihād
- 2 Kim buyurmuşdur selef olmaz ğuldur bahşa ād
- 3 Hıayrta olmağ dilerseñ haşre dek ‘ālemde yād
- 4 Nīg hıāh ol eylegil ol nā-murād-ı ber murād
- 5 Başda devlet dilde himmet [elde firşat varken]

²⁸³ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

III

- 1 Geçdi Keyhüsrev zamāni almadı ‘ālem ceme
- 2 Atalar pendin işit érmez meşeldür dem deme
- 3 İyilik eyle şuya şāl zāyı‘ olur şaın dème
- 4 Vakt-i zilletde bulunma hoşdur ādem ādeme
- 5 Başda devlet dilde himmet [elde fırsat varken]²⁸⁴

IV

- 1 Ehl-i diller arasında āğ olur günden yüzüñ
- 2 adr olur bî-şek giceñ hem ‘ıyd-ı ekber gündüzüñ
- 3 Rūz-ı ‘izzetde kemāl ehlini gözlerse gözüñ
- 4 Hāş u ‘āma naşş-ı atı’-veş müeşşerdür sözüñ
- 5 Başda devlet dilde himmet elde fırsat varken

V

- [15b]
- 1 ‘Askerī bāki degildür mülk ü devlet sım ü zer
 - 2 Bir harāb olmuş göñül ta‘mirin etmekdir hüner
 - 3 Añılursañ haşre dek ‘ālemde olmazsañ eger
 - 4 Çeşm-i şefatle kemāl ehlini gözlersen eger
 - 5 Başda devlet dilde himmet elde fırsat varken

Tahmis-i Cinānī Çelebī

-101-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

- 1 Ğubār-ı ha-ı sebzüñ reşk-i reyhān ola sulānım
- 2 Anı erbāb-ı dil gördükçe hayrān ola sulānım
- 3 İşügüñ ğayret-i gülzār ola sulānım²⁸⁵
- 4 Cemālüñ gülşeni her laza handān ola sulānım
- 5 Hezārān bülbül ol gülşende nālān ola sulānım

²⁸⁴ İlk üç bendin sonu “ah” ile bitmektedir. Bu ifade yerine diğere bendlerin sonunda yer alan “elde fırsat varken” ifadesi yazılmıştır.

²⁸⁵ Bu mısra eksiktir.

II

- 1 Lebûñ kim ğonce-i zibā-yı ğülzār-ı letāfetde
- 2 ‘İzāruñ kim ğül-i nevreste bî-hār cennetde
- 3 Mu‘anber-i kākülün kim sünbül-i bāğ-ı ıerāvetde
- 4 Nihāl-i kāmētün kim serv-i bostān-ı letāfetde²⁸⁶
- 5 Hüdā bād-ı muĥālifden niĝebān ola sulıānım

III

- 1 Yaĥup ĥākister etdi tāb-ı ĥüsnün cān-ı mehcūrı
- 2 Furūĝ-ı pertev-i mihr-i tecelli nitekim ıurı
- 3 Delil-i rüşen iken ĥüsnüñe ol şem‘-i kāfurı
- 4 Şu ğöz kim nāzıruñ olmaya çıksun ey ğözüm nūrı
- 5 Şu dil kim menzilün olmaya virān ola sulıānım

IV

- 1 Görüp miskîn ü pā-māl olduĝın bî-vech ü bî-‘illet
- 2 Başımdan ‘āql u fıkrım tārümār etdi benim ĥayret
- 3 Seher bād-ı şabāmı ğüşmāl etdi nedür ĥikmet
- 4 Éderken sāyesinden nice diller kesb-i cem‘iyyet
- 5 Siyeh sünbüllerün niçün perişān ola sulıānım

V

- 1 Cinānî dide-i giryān dil-i ğamĝin ‘aceb midür
- 2 Lebün hecr ile kılsa eşküñi ĥünin ‘aceb midür
- 3 Görüp kılsañ ‘ināyet olmasañ pürkîn ‘aceb midür
- 4 Gedā-yı küyuñ olsa Hayretî miskîn ‘aceb midür
- 5 Gedā mümkün degül midür ki sulıān ola sulıānım

²⁸⁶ Divanda “melâhatdur” şeklinde yazılmıştır. Cihan Okuyucu, *Cinânî, Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni*, TDK Yayınları, Ankara, 1994. s. 234.

[16a] Tahmis-i Cinānī Ğazel-i Fuzūlī

-102-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

- 1 Kānı ol gün ki ruḥuñ şevkiyle dil-i mesrūr idi²⁸⁷
- 2 Çehre-i ğam perde-i taḳdirle mestūr idi
- 3 'Arz ēderdüñ 'arızuñ luḫfuñ 'aceb mevfūr idi
- 4 Ey hoş ol demler²⁸⁸ ki ruḫsāruñ baña manzūr idi
- 5 Çeşm-i ümmīdim çerāğ-ı vaşldan pūr-nūr idi

II

- 1 Tūr-veş cism-i nizārım ğarḫa-i envār olup
- 2 Dā'imā pūr-şevḫ olurđum maḫhar-ı dīdār olup
- 3 Nār-ı ḫüsnüñ rüstāyi dīde-i ḫün-bār olup
- 4 Ḳurb şevki 'āfiyet-baḫş-i dil-i efkār²⁸⁹ olup
- 5 Vaşl-ı zevki rāht-efzā-yi dil-i mehcūr idi

III

- 1 Kulbe-i aḫzānı rüşen kı lup ol āfitāb
- 2 'Arz-ı ruḫsār eyleyüp bir zerre çekmezdi ḫicāb
- 3 Her suāl etdikce la'linden vērüp şāfi cevāb
- 4 Her du'ā kılsam tevaḫḫufsuz olurđı müstecāb
- 5 Her temennā eylesem ihmālsiz maḫdūr idi

IV

- 1 Dil ser-i kūyuñda cāy-ı ḫurbe bulmuşdu vuşul
- 2 Yādına gelmezdi ḫiç ol bāb-ı cennetden nüzul
- 3 Etmemişdi şeyḫanat ḫaşdın ḫalup ā'da melul
- 4 Adem idüm ḫurb-ı der-ğāhuñda bulmuşđum ḫabul
- 5 Menzirim cennet meyim Kevser enīsim ḫūr idi

²⁸⁷ Mecmuada kafiyeler "dı" yazılmışsa da yazım birliğı açısından Fuzūlî Divanı'nda yer alan "idi" yi kullandık. a.g.e s. 268.

²⁸⁸ a.e "günler" şeklinde yazılmıştır. s. 268.

²⁸⁹ a.e "ten-i bīmâr" şeklinde yazılmıştır. s. 268.

V

- [16b] 1 Bî tekellûf bir göz ol mehrû yanımdan gitmeyüp
 2 Eyleyüp rencide ağyârı beni incitmeyüp
 3 Gird bād-ı gam gubâr âlûd-ı hicrân etmeyüp
 4 Dâmen-i iqbâlîme gerd-i ta'rruz yetmeyüp
 5 Çeşm-i hâsid çehre-i cem'iyetimden dūr idi

VI

- 1 Vuşlatuñla yâr olup da'im meserret göñlüme
 2 Zerre deñlü 'arız olmazdı kasâvet göñlüme
 3 Gelmeyüp birgün melâl rûz-ı firqat göñlüme
 4 Hecr vehminden yetirmezdîm kudûret göñlüme
 5 Gerçi devrânuñ muhâlif gezmegi meşhûr idi

VII

- 1 Ey Cinânî zulm edüp her 'âşık-ı giryâna çarh
 2 Aşinâ yiken eder cânânla bigâne çarh
 3 Ugradup râh-ı belâda vâdî-i hirmâna çarh
 4 N'ola ger şalsa Fuzûlî'yi gam-ı hicrâna çarh
 5 Vaşl eyyâmında ol gâfil iken mağrûrdı

Cinânî-'Amrî²⁹⁰

-103-

fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

- 1 Ağladup cevri ile nâlân eyleyen sensin beni
 2 İñledüp derd²⁹¹ ile giryân eyleyen sensin beni
 3 Ateş-i firqatde sūzân eyleyen sensin beni
 4 Mübtelâ-yı derd²⁹²-i hicrân eyleyen sensin beni
 5 Kıanlı yaşım gibi gâlţân eyleyen sensin beni

²⁹⁰ Bu tahmîs divanda "Tahmîs-i Cinânî Efendi gâzel-i 'Amrî" adıyla yer almış olup 5 bentten meydana gelmiştir. Mecmuada sonraki sayfanın kopmuş olmasından dolayı son iki benti yoktur. Cihan Okuyucu, *Cinânî, Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni*, TDK Yayınları, Ankara 1994. s. 295.

²⁹¹ a.e "hicr" şeklinde yazılmıştır. s. 295.

²⁹² a.e "bend" şeklinde yazılmıştır. s. 295.

II

- 1 Hâtem-i la'lûñ şunup yüz vèrmeseñ 'âlemde sen
- 2 Cânımı âzürde kılmazdı 'adu-yı Ehrimen
- 3 Fitneye bâiş sen olduñ ey gül-i nâzik beden
- 4 Hûr neyler bülbül-i şürîdeye güldür eden
- 5 N'etdi düşmez zâr u nâlân eyleyen sensin beni

III

- 1 Dîde-i giryânımuñ eşk-i firāvânın görüp
- 2 Acıyup rahm etmedüñ hâl-i perişânım görüp²⁹³
- 3 Eşk ile peymâne-veş kanla bağrım taldurup²⁹⁴
- 4 Tâze tâze yüregime nâle gibi dâğ urup
- 5 Sünbülüñ gibi perişân eyleyen sensin beni

[17a]

-104-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

I

- 1 Olurdi 'aşkıyle herkesüñ rüsvây ahvâli²⁹⁵
- 2 Êdeydi 'aşık-ı şâdık hezârân fâriğü'l-bâli
- 3 Êdüp taşış vaşf-ı hüsnüne rüz [u] meh ü sâli
- 4 Olurdi nice hassân gibi hicrâmız delâli
- 5 Söz añlasa güzel kıaddi
- 6 Peder mâder gamın çekmez bize bir²⁹⁶

II

- 1 İnansa Āzerî 'arz-ı niyâza i'timâd etse
- 2 Cefâlar etmese 'uşşâkı ihsân ile yâd etse
- 3 Vefâ resmin çıkarsa 'âleme luţf ile âd etse
- 4 Hezârân nüktelerle hâţır maḥzini şâd etse
- 5 Söz añlasa güzel kıaddi
- 6 Peder mâder gamın çekmez bize bir

²⁹³ a.e "sorup" şeklinde yazılmıştır. s. 295.

²⁹⁴ a.e Divanda bu mısra "Gül gibi her dem rakibi har ile تنها turup" şeklinde yazılmıştır. s. 295.

²⁹⁵ Bu müseddesin başı ve sonu eksiktir. Yaprığın koptuğu ihtimali yüksektir. Aynı durum başka varaklarda da mevcuttur.

²⁹⁶ Müseddesin son iki mısrası eksiktir.

Müseddes-i Āzerī Çelebī

-105-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

I

- 1 Kelāma iktidārım yoğ nice ħālīm Őorarsın sen
- 2 Cünün-ı 'aşkla mecnün olandan 'ağl umar sensin
- 3 Sözüñ arturdı süzüm cānıma odlar yağarsın sen
- 4 Dilber sen baña merhem urşan ammā niştersin sen
- 5 Gel ey nāşıđ ko pendı ħāl-i dilden bī-ħabersin sen
- 6 Beni divāne kıldı ol perī bilmem ne dersin sen

II

- 1 Beni kim men' eder ol gözleri seĥĥār 'aşkından
- 2 Ne mümkündür ola ħālī gönül dildār 'aşkından
- 3 Beni tağyir edersin gerçi kim her bār 'aşkından
- 4 Naşıhatle ferāđat eylemem ol yār 'aşkından
- 5 Gel ey nāşıđ ko pendı ħāl-i dilden [bī-ħabersin sen]
- 6 Beni divāne kıldı ol perī bilmem [ne dersin sen]

III

- 1 Niçün 'uşşāka teşni' eylemekden vāz gelmezsin
- 2 Çekersin tığı ta'nı hiç irādetden kesilmezsin
- 3 Muĥabbet pīşesi düşvār olur idrāk kılmazsın
- 4 Degildür ihtiyārım elde sen aĥvālī bilmezsin
- 5 Gel ey nāşıđ ko pendı [ħāl-i dilden bī-ħabersin sen]
- 6 Beni divāne kıldı ol [perī bilmem ne dersin sen]

IV

- 1 Beri eyle beni luţf ile zāhid ta'n-ı düşmenden
- 2 Bilürsen derdümi āĥır bu ħāletler gider senden
- 3 Kerem kıll şimdilik vākıf degilsin vaz gel benden
- 4 Baña dünyāda yegdür küy-ı dilber şaĥn-ı gülşenden
- 5 Gel ey nāşıđ ko pendı ħāl-i dilden [bī-ħabersin sen]
- 6 Beni divāne kıldı ol perī bilmem [ne dersin sen]

V

- [17b]
- 1 Beni kūyında gördi Azerī zāhid suāl etdi
 - 2 Fiğān u āha bā' iş şordı istifsār-ı hāl etdi
 - 3 Deyince hālimi teşni' édüp ceng ü cidāl etdi
 - 4 Bu beyti okudum şol dem ki 'arz-ı infi'āl etdi
 - 5 Gel ey nāşih ko pendı hāl-i dilden [bī-ħabersin sen]
 - 6 Beni divāne kıldı ol perī [bilmem ne dersin sen]

Valehu

-106-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

I

- 1 Dilden gider mi hiç baña 'izzetler etdigün
- 2 Hadden ziyāde luḫ u 'ināyetler etdigün
- 3 Gördükçe işigünde ri'āyetler etdigün
- 4 Düşdükçe hāk-i pāyuña rağbetler etdigün
- 5 Çanı benimle her gece şöhetler etdigün
- 6 Hālvette şubḫ olunca mürüvvetler [etdigün]

II

- 1 Luḫfuñ ezel gelürdi dil-i mübtelālara
- 2 Ekşer çapuñda bendün olurdu gedālara
- 3 Mu'tādken hemişe hezārān vefālara
- 4 Şabr eylesün mi şimdi gönül bu cefālara
- 5 Çanı benimle her gece şöhetler etdigün
- 6 Hālvette şubḫ olunca mürüvvetler etdigün

III

- 1 Çan etmege henüz yeg-i rağbet eyledün
- 2 Cevr ü cefāyı kendüñe hayşiyet eyledün
- 3 Cānı helāk-i tiğ-i ğam-ı firçat eyledün
- 4 Tebdil-i hulk édüp yine bir 'ādet [eyledün]
- 5 Çanı benimle her gece şöhetler etdigün
- 6 Hālvette şubḫ olunca mürüvvetler etdigün

IV

- 1 Biz tā ezel apuñdan umardık devāmızı
- 2 Def etmege muayyed olurduñ belāmızı
- 3 aşduñ helāka Őimdi dil-i mūbtelāmızı
- 4 Añmaz mısın senūñle geen mācerāmızı
- 5 anı benimle her gece Őobetler etdigūñ
- 6 Halvetde Őub olunca mūrūvvetler etdigūñ

V

- 1 Ten yanmada meŐā‘il-i nār-ı firāla
- 2 Ā‘dā nifāa ‘āzim iken ittifāla
- 3 Rıf-ı mūlāyemetle kemāl u fāla
- 4 Yūz ‘izz ü rabetle nice iŐtiyāıla
- 5 anı benimle her gece Őobetler etdigūñ
- 6 Halvetde Őub olunca mūrūvvetler etdigūñ²⁹⁷

[18a] Mūseddes-i Sū‘dī Li azel-i Sulān Murād Hān

-107-

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

I

- 1 Nice bir sīm ü zer sevdāsı ey dil sende muzmirdür
- 2 Egeri bā‘iş-i devlet cihānda sīmle zerdür
- 3 Erenlerden yūri bir himmet iste saña bihterdür
- 4 Ki anlar bir nazarla behremend etmek muarrerdür
- 5 Şu kim yanında anuñ sīm ü zer-i²⁹⁸ hāk berāberdür
- 6 Olaruñ ‘ayn-ı enzārı hemān iksīr-i ekberdür

II

- 1 Dilā merdāneler olmaz bu fāni devlete mutāc
- 2 Nigāh etmez urulsa hargeh-i zerrīn tat u tāc

²⁹⁷ Mūseddesin geri kalanı mecmuada yoktur. Sonraki varaın kopmuŐ olma ihtimali yūksektir.

²⁹⁸ Divanda “Őular yanında kim iki cihān” Őeklinde yazılmıŐtır. Ahmet Kırkkılı, *Sultan Ūūncū Murad (Murādī), Hayatı, Edebi KiŐilii, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, (YayınlanmamıŐ Doktora Tezi), 1985, Atatürk Ūniversitesi, Erzurum. s. 103.

3 Fenâsın añlayup dehrũñ cihân mülkin éder târâc
 4 Odur şeh kim cenâb-ı ‘izzete her dem éde mi‘râc
 5 Sen aña dème server kim ola anuñ bāşında²⁹⁹ tâc
 6 Seriyle tâcını terk eyleyenler³⁰⁰ belki serverdür

III

1 Cihānuñ vār u yoğundan mu‘arrā oldı anlar kim
 2 Érüp enfâs-ı rûhu’llāha ihyā oldı anlar kim
 3 Görüp envār-ı vechu’llāhı bînā oldı anlar kim
 4 Çeküp el târik-i dünyā vü ‘uqba oldı anlar kim
 5 İki dünyā na‘îminden müberrā oldı anlar³⁰¹ kim
 6 Fū‘âdınuñ sirâcından³⁰² Hüdānuñ sırrı³⁰³ ezherdür

IV

1 Be şūfî saña mı ıaldı cihānda vaz‘-ı nā-ma‘kūl
 2 Bilürseñ kimse hālinden degildür kimse hōd mes‘ūl
 3 Kıo semt-i ta‘n-ı Hakk katında derseñ olāsın maqbūl
 4 Nice bir ehl-i hālũñ hālî yanuñda ola medhūl
 5 Gel ey zāhid koğıl ta‘nı yūri ol hālũñe meşgūl
 6 Güm etmez rāhını ol kim hidāyet aña reh-berdür

V

1 Sū‘dî ‘āleme vèrse ‘aceb mi luř-şeh revnaķ
 2 Kıanı şāh-ı cihān gibi hüdā luşfına müstağrak
 3 Şu deñlü eylemiş ol zāta feyzi kādîr-i mutlak
 4 Yine oldur fūnūn-ı ‘aşkı hal ü keşf ancaķ
 5 Murād’a ders-i ‘aşkı kimse ta‘lim édemez el-haķ
 6 Zāmîrinde³⁰⁴ kitāb-ı ‘aşk anuñ her demde ezberdür

²⁹⁹ a.e “serinde” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

³⁰⁰ a.e “Serîr ü tâcı serden ter idenler” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

³⁰¹ a.e “şunlar” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

³⁰² a.e “sirâcında” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

³⁰³ a.e “nūri” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

³⁰⁴ a.e “fu’âdında” şeklinde yazılmıştır. s. 103.

[18b] Tahmis

-108-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

- 1 Cihân ğarķ-ı āb olupdur dīde-i eşk-i revānımdan
- 2 Felekler neyl-i eşk olmuş durur devr-i duĥānımdan
- 3 Melekler bāl u per yakmış durur sūz-ı nihānımdan
- 4 Düşledin ayru şeydāma nā-mihribānımdan
- 5 Kevākeb her gece yummaz gözin āh u fiġānımdan

II

- 1 Bugün Ferhād-veş bir 'āşıkam miĥnet diyārında
- 2 Güli rüsvāy eder dāġ-ı tenim ġam şāhsārında
- 3 Mekān etsem 'aceb midür melāmet kuhsārında
- 4 Ben ol bāz hemāşidim ki 'ālem her 'izārında
- 5 Niçe 'anķa gibi yūri uçurdum şeyyānımdan

III

- 1 Devāt-ı ġam olupdur gerçi bu çeşm-i giryānım³⁰⁵
- 2 Midād-ı sürĥdür anıñ içinde eşkle ķanım
- 3 Yazuben mācera-yı derd-i 'aşķı kilik-i giryānım
- 4 Muĥabbet namlardur kim sege irsāl eder cānım
- 5 Ben öldükde seg-i kūyuñ getirse aĥvānımdan

IV

- 1 N'ola mecnūn-ı 'aşķ olsam ezel taķdīrdür çünkim
- 2 Tenimde mūlarım yer yer cūnūn-zencirdür çünkim
- 3 Bu yolda cān nişānlık 'āşıķuñ tedbīrdür çünkim
- 4 Şanavber gibi baġrım yaşlu olsa yeridür çünkim
- 5 Murādım meyvesi bitmez nihāl-i erġūvānımdan

³⁰⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

V

- 1 Derūnıñ Raḥmiyā ālāyiş-i ğamdan kılup ḥālı
- 2 Yürı bir iḥtiyārıñ ol reh-i ‘aşkında pā-mālı
- 3 Kālander-veş tıraş ét levḥ-i dilde ḥaṭṭ-ı āmālı
- 4 Ḥayālī ‘aşkıñ olup meczūb abdālı
- 5 Gedālar gibi geçmek isterin nām u nişānımdan

Valehū³⁰⁶

-109-

fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Tā ezel ḥākım ki taḥmır oldı tıynet baġladı
- 2 Cevher-i ‘aşka maḥal içün liyākat baġladı
- 3 ‘Unşur-ı pākınde kudret bunca ḥikmet baġladı
- 4 Ana raḥminde tenim şol dem ki şūret baġladı
- 5 Bir şanem yādına zūnnār-ı muḥabbet baġladı

[19a] ‘Ālī

-110-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Kişinüñ sevdügi her vechle mümtāz olsa
Şeh-levend olsa bülend olsa serfirāz olsa
- 2 Eger incinse de izḥāre mecālī olsa hiç
Kendüsi ḥışm eder ben veli-nāz olsa
- 3 Kānı çoġluġda cefā simtene meyl eylemese
Cevr eder mihr ü vefāsı gibi az az olsa
- 4 Yine ğāyetde hevā yelegi var murġ dilün
Alsa kırtarsa bizi bir gözi şehbāz olsa

³⁰⁶ Sonraki sayfa koptuğundan bu tahmis eksik kalmıştır.

- 5 Dilberüñ her birine kâil olurduk ‘Ālî
Miḥnetine göre yâri hele dem-sâz olsa

Ġazel-i Aḥer

-111-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Benim bu mürde cismim içre ey cānım şafâ geldüñ
Yıķılmış bu gönül mülküñe sulṭānım şafâ geldüñ
- 2 Egerçi kalmışidim zūlmet-i ğamda bi-ḥamdi’llāh
Ḳadem rencide kıldıñ māh-ı tābānım şafâ [geldüñ]³⁰⁷
- 3 Vücūdum ḥaymesin pā-māl edüp ğam leşker ammā
Velî virānım ābād etmege cānım şafâ geldüñ
- 4 Ḳudümüñle müşerref eylediñ ğam-ı cānımı cānā
Benim ‘ömrüm benim cānım benim rūhum şafâ [geldüñ]
- 5 Nice yıldur seniñ derdiñ beni zār-ı nizār etdi
Meded bu derdlinin derdine dermānım [geldüñ]

Zātī-i Fermāyed

-112-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Çün nesīm-i zūlf-i yāre hem-dem etdüñ³⁰⁸ bir nefes
Ey şabā sağ u esen olduğça sen ‘ālemde es
- 2 Kār-bān-ı derd gelmişdür derūnum şehrine
Şanma cānā iyiliklerim³⁰⁹ andan gelürbang-i ceres

³⁰⁷ Metinde “ah” ile biten mısraların sonu, yazılmayan ifadelerin yerine konmuştur. Metinde doğru şekillerin kullanılması tercih edilmiştir.

³⁰⁸ a.g.e “oldun” şeklinde yazılmıştır. s. 33.

³⁰⁹ a.e “iñlerem” şeklinde yazılmıştır. s. 33.

- 3 And içermişsin rāķībūñ bāşına her dem şehā
Gel duā'-yı seyf haķķı içün kerem ķıl anı kes
- 4 Şu³¹⁰ gibi şāfi yolun şu gibi pāk etmek gerek
Görmege didār³¹¹-ı yārı her kim eylerse heves
- 5 Zātī'yā cān vēr reh-i 'aşķında nigāruñ³¹² öl diril
Çün yolunda ölene cān vērür ol 'İsā-nefes

[19b] Fevrī-i Fermāyed

-113-

fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Derd-i hicrān yıķdı dil mülkiñi cānān bī-ķaber
Zulm-i zālīm şehri virān etdi sulţān bī-ķaber
- 2 'Aşķ derdi 'aceb devāsız derd imiş
Çāresin bilmekde Cālinus u loķmān bī-ķaber
- 3 Dil haķı(?) hicrān çeker Ferhād ü Mecnūn h'ābda
Ben ölümlü hasteyim derd yārān bī-ķaber
- 4 Dil yanar nār-ı belāda yār gāfil neyleyem
Sūziş-i pervāneden şem'-i şebiştān bī-ķaber
- 5 Ehl-i zevķe şūfi inkār eylemezdi Fevrīyā
Şevķimizden olmasa her gāh nādān bī-ķaber

³¹⁰ a.e "sōfiyā" şeklinde yazılmıştır. s. 33.

³¹¹ a.e "dizar" şeklinde yazılmıştır. s. 33.

³¹² a.e "yāruñ" şeklinde yazılmıştır. s. 33.

Fuzûlî

-114-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Cānımıñ cevheri ol la‘l güher-bāra fidā
‘Ömrümüñ hāşılı ol şive-i reftāra fidā
- 2 Derd çekmiş başım ol hāl-i siyeh qurbānı
Tāb görmüş benim ol turra-i tarrāra fidā
- 3 Gözlerimden dökülen kıatre-i eşkim güheri
Lebleriñden saçılan lü‘lü’-i şeh-vāra fidā
- 4 Çāk-i sīnemde olan kanlı ciger pāreler
Mest-i çeşmiñde olan gamze-i hun-hārā fidā
- 5 Cān ü dil kıaydın çekmekden özüm kıurtardım
Cānı cānaneye ettim dili dil-dāra fidā
- 6 Pāre pāre dil-i mecrūh-ı perişānımdan
Ser-i kūyuñda gezen her ite bir pāre fidā
- 7 Ey Fuzûlî n’ola ger şaqlar isem³¹³ cān-ı ‘aziziñ³¹⁴
Vaqt olan kim ola bir şūh³¹⁵-i sitem-gāra fidā

[20a] Şānî

-115-

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

- 1 Bezm-i gamda yād ederken cām-ı la‘liñ ey melek
Cānım ağızuma gelür dil deprenür ditrer yürek

³¹³ a.g.e “iseñ” şeklinde yazılmıştır. s. 133.

³¹⁴ a.e “aziz” şeklinde yazılmıştır. s. 133.

³¹⁵ a.e “yâr” şeklinde yazılmıştır. s. 133.

- 2 Sen cüvân bahta nazâr kılmagıçün iki gözüm
Ay [u] günden gözüne gözlük tutar pîr-i felek
- 3 Yerlere çalardı zülfi gibi miskîn gönlümü
Kāküli ayāğa düşüp etmese anı dilek
- 4 Pāy-i māl etdüñ ser-i zülfi gibi dil meskini
Bir ġarîbi saña düşmez perişân eylemek
- 5 Göñlüm ārâyı gider bir yaña cânım bir yaña
Şānīyā beñzer ki bir dilber severler müşterek

Hayālî Çelebî

-116-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cān nişār olduġuna cānāne içer gördüler
Ehl-i dillerüñüz işin bir bir nazardan sürdüler
- 2 Lāle evrākın çemenleriyle verdi şanmañuz
Al kākıdla güle tāze haber uçurdular
- 3 Kāmı 'asker oldu gül şāhine nūr u zî-şerīfe
Gece gündüz geldiler aña berāber urdular
- 4 Eyleyüp meclis-i çemende sen ġarāmisin dēyü
Kādılar gibi şurāhiniñ günāhın şordular
- 5 Ey Hayālî ġaṭṭ-ı dildāra dil uzatmış meger
Baġda miskîn-i benefşeniñ kulaġın budadılar

Ahmedi**-117-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Kākül-i dost³¹⁶ şıdı gönlüni ben maḥzūnuñ
Der gören kâsesini Leylî şımış Mecnūn’uñ
- 2 Serve azāde dēmek bāğ-ı cihānda çıkmaz
Boynı bađlu kulıdur bir gülgūnuñ
- 3 Bize geldikce vefā cāmı döner ğayra şunar
Da’imā ‘aksinedür devri bu çarḥı dūnuñ
- 4 Ğam-ı cānānı göñül cān gibi gizli dutar
Yine tiryāki bilür kıymetini afyonuñ
- 5 Būsem aldı dēyü borçlu çıkarır Aḥmedi’yi yār³¹⁷
Cānın alsın nesi var bencileyin medyūnuñ

Bākī-i Nāzīre Fermāyed**-118-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Elemin ğayra kıyās etme dil-i maḥzūnuñ
‘Aklı yođ idi ne derdi var idi Mecnūn’uñ
- 2 Ey ser-efrāz geçen kimse ne ğaddār idügiñ
Başuña tođunacađ egleyesin gerdūnuñ
- 3 Zīrā ḥāk olsa gerek menzilüñ nēdelim
Māline mālīk imişsin tūtalım gerdūnuñ
- 4 Bī-rāḥat dēyü çekme ğam devrānı
Cām-ı gül-reng yeter saña dil-i pür-ḥūnuñ

³¹⁶ Metinde “kaküli dost” şeklinde yazılmıştır.

³¹⁷ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 5 Yāre ‘arz eyleyemez çehre-i zerdîn Bākî
Verdigi rengi görüñ aña mey-i gül-günüñ

Bākî

-119-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Qalupdur eşk-i çeşmüm gerçi kim hāk-i mezelletde
Bi-ḥamdi’llāh hele āh u figānum evc-i rif’atda
- 2 Kesildüm sīh-i miḥnetden çekildüm cām-ı ‘işretten
Kebābum dil şarābum eşk-i çeşmüm künc-i ‘uzletde
- 3 Der-i dildārdan dūram diyār-ı ğamda mehcūram
Müselmānlar esirgeñ ḥasta qaldum dār-ı ğurbetde
- 4 Ḥayāl-i ḥāl u ḥaṭṭuñdan beni ḥālī olur şanma
Göñülden çıkmaz ol endişeler vaḥdetde keşretde
- 5 Eger Bākî’nüñ aḥvālinden istifsār ederlerse
Ğam-ı dildāra hem-dem vaḫti ḥoş devletde ‘izzetde

[20b]

-120-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Qaşuñ ya kirpigiñ tīr-i qazā ḥün ḥ’ār durur çeşmüñ
Her ümīd-i ḥaṭṭ u ḥāl-i ruḥuñ serdār durur çeşmüñ
- 2 Qapağın yaşdanup yatmış baqar ‘uşşāka dīde
Ne deñlü mest-i ḥ’āb ālūd ise bīdār durur çeşmüñ
- 3 Bele inmiş ḥarāmīdür şaçuñ ‘ayyār durur ḥālīñ
İki ğaddār durur ğamzeñ iki mekkār durur çeşmüñ

- 4 Tıutup gencîne-i hüsnünde mesken mār-ı zülfünden
İki yanında ejderler yatur sehhâr durur çeşmüñ
- 5 Zemîne dökme nâ haqq yere kânın [sen] Şenâyi'nüñ
Nedendür mużtarib gamzeñ neden bīmār durur çeşmüñ

Emrî

-121-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Beni sen hecr-i miyānuñla nizār eylersin
Gizleyüp kaşlarınıñ nünını zār eylersin
- 2 Gösterürsin ile şol çeşm ü kadrüni³¹⁸ kaşuñı
'Āşıkā 'arz-ı cemāl étmege 'ār eylersin
- 3 Çeşm ü hālüñi édüp zülf ü 'izāruñda nihān
Dār-ı dünyāyı bu miskīnüñe dar eylersin
- 4 Nāz édüp ol iki hālün birisin gizleme kim
Nāzuñı sen beni yandurmaga nār eylersin
- 5 Göricek hāl-i nigārı lebi altında hemān³¹⁹
Emrî'nüñ yaşını ey dīde biñar eylersin

[21a]

-122-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Letāfet gülşen[in]de gonca-i nāzik beden sensin
Melāhat Mısrına yā Yūsuf-ı gül-pīrehan sensin
- 2 Seni meydān-ı hüsn içre ne hūnīsın bilürler hep
Çeküp tıg-ı müjeñ bir demde yüz biñ kân eden sensin

³¹⁸ a.g.e "kad ü rā" şeklinde yazılmıştır. s. 207.

³¹⁹ a.e "revān" şeklinde yazılmıştır. s. 207.

- 3 Ger ölsem sâye şalmazsın baña bir serv-i serkeşsin
Beni yâşım gibi pâmâl eden her lahẓada sensin
- 4 Taķılma hâr-ı aġyâra yaraşmaz bülbülñ gözle
Habîbim gülşen-i nâza gül-i nâzik beden sensin
- 5 Ma‘ânî-i mülkine hüküm eyleseñ ger nola ser-tâ-ser
Belâgatla Recâyî hüsrev-i mülk-i sühen sensin

-123-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Mâ‘ilin³²⁰ cezbe-i dîdâra hem anı severin
Bir güzel çehrede ân olsa ben anı severin³²¹
- 2 Dilerin hüsnu gibi hulku güzel cânânı
Muṭlaķa böyle olan şüh-ı cihânı severin
- 3 Severin zâhir ü bâṭın göricek bir hûbî³²²
‘Arz-ı hâle meded olmassa nihânı severin
- 4 Sevmezin sevmezin ammâ sevicek maḥbûbu
Nerede var ise bir âfet-i cânı severin
- 5 Ne kadar nâzûk [ü] nerm olsa nigârı sevmem
Ne kadar âfet-i cân olsa cevânı severin
- 6 İhtiyâr elde degül ne derseñ de baña
Severin hâşılı ol rûḥ-ı revânı severin
- 7 Çäre yok ne sevmemege bir güzeli ey Nef‘î
Saña lâzım mı demek işte falânı severin

³²⁰ Divanda “mâ‘ilim” şeklinde yazılmıştır. Metin Akkuş, *Nef‘î Divanı*, Akçağ Yayınevi, Ankara 1993. s. 187.

³²¹ Metinde “severin” şeklinde yazılmış redifler divanda “severim” şeklinde yazılmıştır. s. 187.

³²² a.e bu mısra “İhtiyarım gider elden göricek her yârı” şeklinde yazılmıştır. s. 187.

[21b] Vehbi Efendi

-124-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Maḥmel-i pür naqş aya mihr-i çarḥ edā mıdır
Çarḥa girmiş yā meger ṭāvusı meh sīmā mıdır
- 2 Yā dil-i erbāb-ı zevke şevk şaydā etmek için
Dest-i kudretdir şalınmış bāz-ı bī-pervā mıdır
- 3 Yā şeb-i zulmetde her dem reh-revān-ı Ka‘be’ye
Hādī-i rāh-ı Hüdā bir kevkeb-i zibā mıdır
- 4 Nāle eyleyen³²³ ceres midür yanınca rüz [u] şeb
Yā ta‘aluḡ eyleyen pençe dil-i şeydā mıdır
- 5 Şu‘le[si]nden her gören rüy-ı zemīn pür şerār
Dēr nücüm ile müzeyyen künbed-i mīnā mıdır
- 6 Sancaḡ-ı ā‘lāmı yanınca hırāmānī giden
Seyre çıkmış zeyn olup yā ḥūr-ı müsteşnā mıdır
- 7 Mehce-i zerrīn kim da’im ziyā vèrmekdedür
Māh-ı şeb-ārāmı yā mihr-i cihān ālā mıdır
- 8 Rāh-ı ḥaḡdan ḥükmi icrā etmege yāḥud
Dest-i kudretle çekilmiş bī bedel ṭuḡrā [mıdır]
- 9 Cān ü dilin meyl-i éder kim görse anıñ cünbüşin
Gülşen-i cennetde bitmiş Sidre vü Ṭübā mıdır
- 10 Gülşen cennet midür kim gül gül olmuş açılıp
Ṭāḡati ṭāḡ olmaya Yāsin ü Yātā hā mıdır

³²³ Metinde “eden” şeklinde yazılmıştır. Vezin gereği bu şekilde düzeltilmiştir.

- 11 Şāmdan her sāl ‘azm eyler diyār-ı Yeşribe
Yā serāser bir muraşşa‘ naḥl-i bī-hemtā mıdur
- 12 Nāka-i maḥmilde bir özge mehābet var kim
Cāleb-i raḥmet meger bir tācir-i Baḥḥā mıdur
- 13 Bī ta‘ab şadsāle rāḥı dā’ima tayy etmede
Her gören dēr ḳulle-i Ḳāf üzre bu ‘Anḳā [mıdur]
- 14 Var iken anuñ veḳārı tğlarca nāḳınıñ
Ḥāzret-i rūḥu’l-emīn ḥıẓr-ı cihān mıdur
- 15 Rāh-ı ḥaḳda hevdec-i rūḥu’l-emīn olmuş revān
Ḳāşıratü’t-tarf yāḥud ḥayme-i ḥaḍrā mıdur
- 16 Cümle ‘ālem bende-i fermānı mülk faḥrda
Şāḥib-i ḫabl-ı ‘ālem bir ḥüsrev-i dārā mıdur
- [22a] 17 Yüz sürer dāmanına ‘ālā vü ednā şeyḥ ü şāb
‘Ālemi irşād eder yā ḥāzret-i monlā mıdur
- 18 Rişte ki eḫrāfin almış bend eder cān u dili
Kākül-i ğilmān yaḥud zülf ü rūḥ-ı ḥūrā mıdur
- 19 Gökden inmiş raḥmet-i ḥaḳ yā hidāyet ehline
Müjde-i raḥmetle peyk-i ‘ālem-i bālā mıdur
- 20 Ğarḳ-ı envār-ı Ḥüdā olmuş serāser hey’eti
Vādi-i Eymen’de tūr-ı ḥāzret-i Musā mıdur
- 21 Cāme-i zerrīn yā tūḫi-i zerrīn ḳafes
Yā mu‘anber zer şemāme yā gül-i ra‘nā mıdur

- 22 Seyr eder rüy-ı zemîni mâh-ı şeb
Meşa'le pür-nür **sübhânü'l-lezi esrâ**³²⁴ mıdur
- 23 pür'üd cem'-i 'âlem-i³²⁵ ervâhımı
Yâ meger fânus şâh-ı Yeşrib [ü] Baḥḥâ [mıdur]
- 24 Ol şehinşâh-ı nübüvvet Seyyid-i Kevneyn kim
Ḳapusında bendedür ḥüsrev ü dârâ mıdur
- 25 Ol şeh-i mesned-nişîn-i mülk-i zühd ü faḥr kim
Şaymadı bir zerreye dünyâ vü mâfihâ mıdur
- 26 Ol Burâk berḳ-reftârîñ süvârı gâh 'azm(?)
Nice hemrâh ola Cibril aña hiç hemtâ mıdur
- 27 Ḥüsrev ü dârâ degil mihr-i cihân âra degil
Yüz sürer dergâhına â'lâ mıdur ednâ [mıdur]
- 28 Ṭavf eder ḥâk-i derîn Kerru biyân şubḥ u mesâ
Ravzası ehl-i semâya Ka'be-i 'ulyâ mıdur
- 29 Din ü millet-perverâ luṭf u şefâ'at-gösterâ
Ey hidâyet nûrı zâtiñ raḥmet-i mevlâ [mıdur]
- 30 Sensin ol kim bir şefâ'atle 'uşâtiñ cümlesin
Raḥmete ğarḳ eylediñ luṭfuñ şehâ deryâ [mıdur]
- 31 Gelmedi zâtuñ gibi bir **raḥmeten li'l-'alemîn**³²⁶
Ümmetüñe ḥâzret-i Ḥaḳḳ'dan bu an 'iṭâ [mıdur]
- 32 Ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a vardığıñda saña pây-ı endâz eyledi
Ferş-i istebrâḳ mıdur yâ ref ref-i â'lâ mıdur

³²⁴ “Geceleyin kulunu Mescid-i Haram’dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa’ya yürüttü.” anlamındaki ayetin başı. Kur’an, 17 / 1

³²⁵ Metinde “alemi” şeklinde yazılmıştır.

³²⁶ “Alemlere rahmet olarak” anlamındaki ayetin sonunda geçen ifadedir. Kur’an, 21 / 107

- [22b]
- 33 Bî tekellûf saña keşf oldı hicâb-ı zât-ı haq
Zâtuñi mümtâz eden bu kıurb-ı ev ednâ³²⁷ mıdur
- 34 Gördük ol demde anı kim görmedi nûh-ı beşer
Saña ‘arz oldu kıamu pinhân mıdur peydâ mıdur
- 35 Yâ resûlallâhı Vehbî inkisâr ü fakırla
Yüz süre dergâhıña az devlet-i ‘uzmâ [mıdur]
- 36 Kıoma ol demde ola pâmâl cürm ü ma‘şiyet
Ümmetüñ çünkim der va‘de vefâ hengâ mıdur
- 37 Al ü aşhâbuña olsun dâ’imâ Haqq’dan selâm
Çâr yâr-ı bâ-şafâ yâ hâzret-i Zehrâ mıdur

Nazîre-i Maḥmūd Beg Kıaddes Allah’u Sırrâhu

-125-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Nâka üstünde müşâhid maḥmel-i zîbâ mıdur
Yâ nücüm ile müzeyyen kıubbe-i ḥadırâ mıdur
- 2 Bâl açup pervâ zâyidür murğ-ı hümâ mıdur ‘aceb
Bâdbân açmış gider yâ keştî-i deryâ [mıdur]
- 3 Ka‘be-i maḫşûdına vârı fî‘l-ḥâl êrgörür
Ḥızr mı yâ ḥızr ile hemtâ mıdur hempâ mıdur
- 4 Muḫtedâ-yı sâlikân-ı râh olmuş gibi
Mürşid-i³²⁸ kâmil midür maḥmil yâḥud monlâ [mıdur]³²⁹

³²⁷ “Onunla arasındaki mesafe iki yay kadar yahut daha az kaldı” anlamındaki ayetin sonunda geçen ifadedir. Kur’an, 2 / 9

³²⁸ Metinde “mürşidi” şeklinde yazılmıştır.

³²⁹ Bu beyitin her iki mısrasında vezin aksamaktadır.

- 5 Sancağı bir serv-i bāğ-ı kıdsdür eyler hırām
Sebz-pūş olmuş yahud³³⁰ bir dilber-i ra‘nā [mıdur]
- 6 Şāh-ı maḥmil cünd-i hüccāc ile kıldurmuş ‘alem
.....tayy-ı tarīk-i Ka‘be-i ‘ulyā mıdur
- 7 Oldı rāh-ı pür ta‘bda rāhat-ı ḥalka sebeb
Zıll-ı memdūd-ı ‘alem yā sāye-i Tūbā mıdur
- 8 Rehrevān-ı ‘aşk yanınca yürür Mecnūn şıfat
Üştür-i sermest-i maḥmil nāka-i Leylā mıdur
- 9 ‘Āşık-ı şādık mıdur gögsün döğüp efgān eden
Maḥmilüñ ardınca yāhud ṭabl ile sürnā mıdur
- 10 Tıp mudur vëren şadā yā ra‘d-ı berķ efsān mıdur
Yāhud ateşler şaçar ağzından ejderhā mıdur

[23a]

-126-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dehen-i yār gibi goncede güftār olmaz
Kadd-i bālāsı gibi servde deftar olmaz
- 2 Beni ğamḥānede ḥālī komadı ğuşşa-ı yār
Müstedām ola anuñ gibi vefādar olmaz
- 3 Zāhidiñ hırķa belin bükdi riyā rāhında
Semeri gerçi ḥariñ kendisine bār olmaz
- 4 Beni āşüfte görüp pendi ķo sūdı yokdur
Nāşihā ‘āşık olan kimsede ‘ār olmaz

³³⁰ Vezin gereği “yahud” okunmuştur.

- 5 Ermedik şubḥ vişāline o māhuñ gitdi
Ey Furūḡī ḳara baḥtuñ dāḥı bīdār olmaz

-127-

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 6 Yād-ı la‘lūñe kimiñ dīdesi ḥūnbār olmaz
Fikr-i ḡamiñla kimūñ sīnesi efkār olmaz
- 7 Naḳd-i cān ile belūñ ḳuçmaḳ olurdu kemerīñ
Araya girdi miyān ḥīlebāz olmaz
- 8 Dile naḳl eylemek āyine gibi taşvīriñ
Ey şanem mümkün olur şīve-i reftār olmaz
- 9 ‘Aşḳa inkārdadur küfr ü ḥaḩa³³¹ ey zāhid
Ḥūbları sevmekle kişi ḡunahkār olmaz
- 10 Yār[ı] aḡyārla ki ḥoş ḡorse ‘aceb mi Sā‘yī
Bāḡ-ı dehr iḩre bilürsün ḡül bī-ḥār olmaz

-128-

mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ülūn

- 1 Ḳanā‘at ḡoñül pā-būs-ı yāre³³²
Elinden buse alınmaz ne çāre
- 2 Saña taşvīr-i māḥı beñzedince
Ne ḡözler nūrını dökdi sitāre
- 3 Miyān-ı baḥr-i istignādan āḥir
Gelürsin rüzḡār ile kenāra

³³¹ Metinde “küfri hata” şeklinde yazılmıştır.

³³² a.g.e “kanâ‘at” sözcüğünden sonra “kıl” kelimesi yer almaktadır. s.280

- 4 Yıkar bünyād-ı çarhı bād-ı āhum
Efendi nesne döymez rüzgāra
- 5 Belādur gel bu sevdādan geç ey dil
Tolaşma halka-i zülf-i nigāra
- 6 Kıyāmı kāmēt-i bālāña eyler
Anuñ'çün mescide girmez menāre
- 7 Saña açmaz efendi gerçi Bākī
Ġamuñdan gögsin ètdi pāre pāre

[23b]

-129-

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

- 1 Yārdan seng-i cefā gelse niçün āh derin
Başımı yarsa da yār için Allāh derin
- 2 Bāğbān her ne kadar göge çıkarsa ögerek
Kaddüñe nisbet ile 'ar 'ara kütāh derin
- 3 Mest ü medhüş yatan rindi harābāt içre
Halk ğafletde şānur ben aña āgāh derin
- 4 Irgüren Ka'be-i maşşūda maḥabbet yoludur
Bende reh-i 'aşkı koyan sālīke gümrāh derin
- 5 Her zamān 'ayş u şafā vaḫti midür ey Yaḫyā
Eger añlamazsan³³³ sözümi saña hiç saña gāh gāh derin

³³³ a.g.e "dinlemezsin" şeklinde yazılmıştır. s. 300.

-130-³³⁴**mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün**

- 1 'Āşık ki sūz-ı 'aşkuñla³³⁵ giryān³³⁶ olup gezer
Abdāldur ki 'ālemi seyrān³³⁷ edüp³³⁸ gezer
- 2 Eşküm döker sitāre gibi cevr ile o māh
Hürşid gibi hurrem ü handān olup gezer
- 3 Dün toğdı māh-ı nev gibi ol meh-likā³³⁹ sihr
Şehr içre şimdi āfet³⁴⁰-i devrān olup gezer
- 4 Sulţāna kayd-ı salţanat-ı dehr pāy-bend
Derviş kendü başına sulţān olup gezer
- 5 Dilber beşikden öğrenür oldı şalınmağı
Her tıfl-ı nā-reside hırāmān olup gezer
- 6 Evrāk-ı bāğa n'eyledi bād-ı hazānı gör
Bākī ğamuñda şöyle perişān olup gezer

-131-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dāğına merhem komaz bī-serü samān-ı 'aşk
Sikkesini işledür hoca-i dükkān-ı 'aşk
- 2 Cām u şafā görmedür meşreb-i erbāb-ı 'aşk
Dūd-ı belā çekmedür şive-i rindān-ı 'aşk

³³⁴ a.g.e divanda yer alan gazeldeki 6. beyit mecmuada yer almamaktadır. s.136.

³³⁵ a.e "aşk ile" şeklinde yazılmıştır. s.136.

³³⁶ a.e "uryān" şeklinde yazılmıştır. s.136.

³³⁷ a.e "hayran" şeklinde yazılmıştır. s.136.

³³⁸ a.e "olup" şeklinde yazılmıştır. s.136.

³³⁹ a.e "şüh-ı meh-liqa" şeklinde yazılmıştır. s.136.

³⁴⁰ a.e "şöhret" şeklinde yazılmıştır. s.136.

- 3 Bezm-i belā naqlidür bunca olan güft ü gü
Gelmişdi bir yere zümre-i rindān-ı ‘aşk
- 4 Gevher-i ser efser devlet [ü] ‘izzet bilür
Ābile-i pāların gešt-i nurdān-ı ‘aşk
- 5 Vêrse Riyāzī n’ola sözlerine āb u tāb
Sīnesi sūzān-ı ‘aşk dīdesi giryān-ı ‘aşk

[24a]

-132-

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Hemîşe merdüm-i çeşmüm ğaddār³⁴¹-ı yāre baqar
Gözüm o penceredür şahın-ı lālezāra baqar
- 2 Zamān gelür yine zerrīn kadeh alur eline
Çemende nergis-i şehlä hemān bahāra baqar
- 3 Nesīm-i luṭfuñadur intizār-ı fülk-i dilüñ
Çoğ oldı sāhil-i miñnetde rüzgāra [baqar]
- 4 Seni gelür işidüp bāğa yāsemen cānā
Çıkup o şevk ile divāre reh-güzāra baqar
- 5 Ne i‘tibār bu evzā’a murād³⁴² olan Yaḥyā
Ne zillate nazar eyler ne i‘tibāra baqar

-133-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yāsemendür ḥaddi yā gül ikiden ḥālī degil
Zülf-i şeb-būdur yā sünbül ikiden ḥālī degil

³⁴¹ Divanda “izār” şeklinde yazılmıştır.

³⁴² a.g.e “merd” şeklinde yazılmıştır. s. 97.

- 2 İñler ağlar serv kıaddüñ gül ruñıñ yād eyleyüp
Dil yā kıumridür yā bülbül ikiden hāli degil
- 3 Dāğ-ı hūn efşānıma dēdim ne dērsen dēdi yār
Lāle yā kıatmer kıaranfil ikiden hāli degil
- 4 Dūn bir ehl-i derde şordum çāresin dēdi
Yā seferdür yā taħammül ikiden hāli degil
- 5 Evveli ‘aşkıñ nedāmetdür selāmet āherī
Sen gerek ağla gerek gül ikiden hāli degil
- 6 Va‘de-i luřf eylemiş dün Rūhī-i ‘uryāna çerħ
Yā ‘abādur luşfi yā çil ikiden hāli degil

El-Mevlānā Ebu’s-su‘ūd

-134-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün

- 1 Sa‘y kııl fehm-i rumūz kā‘ināta gerçi kim
Yine esrārına érmez ‘aql u yā fikret [gibi]
- 2 ‘İlm ü ‘irfān meclisinde eyledim sa‘y-ı cemīl
Etdim erbāb-ı himem etdikleri himmet gibi
- 3 Keşf-i esrār-ı haķāyıkda besi çekdim ‘anā
Etmedim ol bābda ihmāl ü yā ğaflet gibi
- 4 Marşıdı enzārım oldu ğāh evc ü geh hażiz
Cüst ü cūda işler etdüm hāriķ-i ‘ādet gibi
- 5 Mevķuf-ı hayretten özge bir maķāma érmedim
Müntehā-yı rāh-ı ‘irfān ‘ālem-i hayret gibi

[24b] Yahyā

-135-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ğamze özler dil yā kākül ikiden h̄ālī degül
Tîğ lâzım aña yā ğull ikiden h̄ālī degül
- 2 Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sākīyā
Devrdür yāhūd teselsül ikiden h̄ālī [degül]
- 3 Dilberün³⁴³ ruhsār-ı rengînünde h̄āl-i ‘anberîn
Müşg-i terdür ya kıaranfil ikiden h̄ālī degül
- 4 Bāde-i nāz ile ser-ħoşsun ya cām-ı meyle mest
Ey nigār-ı şūh u şen-ğül ikiden h̄ālī degül
- 5 Yā İrem kıaddine Yahyā yāhūd olam pāy-māl
Yā terakķī yā tenezzül ikiden h̄ālī degül

-136-³⁴⁴**mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün**

- 1 Çoqlar kemend-i³⁴⁵ zülfiñ ucundan çekişdiler
Biri birine yeter müjeñle ātışdılar
- 2 ‘Uşşāk feth edincede diyār-ı muħabbeti
Tîğ-i zebān ile nice günler çalışdılar
- 3 Pervāne gibi şevķ-ı ‘izāruñla nār-ı dil
Bir pāre şimdi nār-ı firāķa yaķışdılar

³⁴³ a.e “dil-berā” şeklinde yazılmıştır. s. 247.

³⁴⁴ Bu gazel Hamdullah Hamdî’nin divanında yer almamaktadır. Gazelin divana girmemiş ya da Hamdî mahlaslı başka bir şaire ait olması muhtemeldir. Ali Emre Özyıldırım, *Hamdullah Hamdî Divanı’nın Tenkitli Metni*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1995, Ankara Üniversitesi, Ankara.

³⁴⁵ Metinde “kemendi” şeklinde yazılmıştır.

- 4 Evvel egerçi ğālib idi cāna hañçeriñ
Sendān-ı ğamda şoñra berāber çaķıřdılar
- 5 Öyküdi dēyü ‘arız-ı dildāra Hamdīyā
Pervāne çerāğla muħkem tūtuřdular

Fuzūlī Sellemehu Allah³⁴⁶

-137-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dilberiñ ‘uřřāķdan ‘aynı talebdür nefreti
Mendendür mihr-i tuğyānı muħabbet şiddeti
- 2 İntifā-yı nār-ı řevķ eyler zülāl-i iřtiřāl
Men‘ miķdārıncadur maşlıba řālibin rağbeti

Velehu Eyđan

-138-³⁴⁷

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Lezzet-i zevķ-ı cemāli dembedem efzün olur
‘Arızın gördükçe göz göñlüm biter meftün olur

[25a]

-139-³⁴⁸

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sāğar-ı bādeye ‘aks-i leb-i cānān dūřdi
Dehen-i māya řān mühr-i Süleymān dūřdi

³⁴⁶ a.g.e Fuzuli başlıklı bu beyitler “Fuzûlî Divanı”nda yer almamaktadır.

³⁴⁷ a.e Fuzuli başlıklı bu beyit “Fuzûlî Divanı”nda yer almamaktadır.

³⁴⁸ Bu gazel 17. yüzyılda yaşamış olan “Nâmî”nin divanında yer almamaktadır. Gazelin divana girmemiş ya da “Nâmî” mahlaslı diğer şairlere ait olması muhtemeldir. Ahmet Yenikale, *Ahmet Nâmî Divanı ve İncelemesi*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219043/h/metin.pdf> (01.04.2011)

- 2 Tāli'î sa'd mı esbāt-ı tîr-i
Sehmimiz tîr-i ğam-ı ğamze-i cānān düşdi
- 3 Muttaşıl yād-ı lebūñ bā'ış-i cenk olmağda
Şehr-i cān dil-i 'uşşāğa niçe kān düşdi
- 4 Kendim idrāk edemem ḥasret-i ruḥsāruñdan
Hırmeni 'ömrüme bir āteş-i sūzān düşdi
- 5 Ğam-ı Nāmî füzün eyledi efkār-ı ferāğ
Ḳayd-ı cem'iyet-i ḥātırla perişān düşdi

Nazîre-i Rūhî

-140-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çāh-ı şeddāda kaçan Yūsuf-ı Ken'ān düşdi
Dil-i Ya'qūb'a ğam [u] ğuşşa-i hicrān düşdi
- 2 Ayrı düşdükse dilā tañ mı der-i dilberden
Salṭanat tahtgehinden nice sultān düşdi
- 3 Sālik-i rāh-ı diyār-ı 'adem olduğda gönül
Bir iki gün bu fenā tekkeye mihmān düşdi
- 4 Dürç-i la'lünde gö[re]nler o dür-i dendāniñ
Şadef ağzına şanur ḳatre-i nīsān düşdi
- 5 Rūḥiyyā sūziş-i nazmıñ tıyıcak te'sirden
Ḳalb-i ḥussāda yine āteş-i sūzān düşdi

-141-³⁴⁹**fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

- 1 Eyleyeydim gülşen-i dehri temāşā kaşki
Görmeyeydim kâmetün tek serv-i bālā kaşki
- 2 İtlerün gibi başım kordum eşigün t̄aşına
Pâyüne yüz sürmege el vërse dünyā kâşki
- 3 Hey ne müşkil derd imiş ey dost hicrānuñ seniñ
Etmeyeydim vaşlıñı senden temennā kâşki
- 4 Gördügi gün ‘aşıq-ı bî-çäreye meyl eylemez
Hüblara olmasa kânün-ı ferdā kâşki
- 5 Tevbe etdiyse nola Şemsî(?) günāhkār olmadı
Koynuna girse n’ola bir verd-i ra‘nā kâşki

[25b] **Rahmî**³⁵⁰

-142-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bu gün mecnün-ı ‘aşkam devr elinden bir melālüm var
Yürürüm³⁵¹ vādî-i hayretde bilmem ki ne hālüm var
- 2 Belādur şāhsarı berg ü bārı vü miñnet ü gam³⁵²
Dıraht-ı ‘aşq derler bāğ-ı dilde bir nihālüm var
- 3 Rümüzün hurredānlar edemezler zerrece idrāk
Dehān-ı yāra beñzer yine bir nāzük hayālüm var

³⁴⁹ Bu gazelin “Şemsî” mahlasını kullanan 9 şairden hangisine ait olduğu belli değildir. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1988. s. 475-476.

³⁵⁰ Divanda bu gazel 6 beytten meydana gelmiş olup, gazeldeki 5. beyt metinde yer almamaktadır. Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. s. 157-158.

³⁵¹ Metinde “bir dem” şeklinde yazılmış fakat vezin gereği divandaki esas alınmıştır. s. 157.

³⁵² a.e bu mısra “Belādur şāhsarı berg ü bārı miñnet ü gamdur” şeklinde yazılmıştır. s. 158.

- 4 Gedā-yı kūy-ı yāram cerr için bāzār-ı ‘aşk içre
Şikest olmuş elümde kāse-i serden sifālüm var
- 5 Belādan ğam yemezdi ‘arşa-ı ‘aşk içre³⁵³ hāk olsa
Diseñ Raḥmī gibi bir ‘āşık-ı şūrīde ḥālüm var

Bāḳī³⁵⁴**-143-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

- 1 Cür‘adān abdāla gerçi maḥzenü’l-esrārdur
Rind-i dürd-āşāma sāġar matla‘u’l-envārdur
- 2 Gülsitān-ı bezme sāġar ğonçe-i sīr-āb ise
Āteşin ruḥsarı sākīnūñ de bir gül-nārdur
- 3 Her gedā-ṭab’ añlamaz āyīn-i Cemdür bezm-i mey
Bunda bir şāhāne ṭavr u özge ‘ālem vardur
- 4 Mihr-i ‘ālem-tāb olupdur ol büt-i mehveş bu ğün
Aña nisbet māh-ı enver şūret-i dīvārdur
- 5 Ol şanemden Bāḳıyā bir būse da‘vā kı1 yūri
Söylemezse öp hemān aġzın sūkūt iḳrārdur

Bāḳī**-144-****fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

- 1 Halk-ı ālem gül seveydi kāşkī bülbül gibi
Ol lebi ğonca baña tenhā ḳalurdı gül gibi

³⁵³ a.e “arsa-i ‘aşkuñda” şeklinde yazılmıştır. s. 158.

³⁵⁴ ag.e Divanda 7 beyitten oluşan gazelin metindeki 4. ve 5. beytleri eksiktir. s. 98-99.

- 2 Zülf-i ‘anber-būyuñuñ sevdālarıdur dūstum
‘Āşıkuñ hālin perīşān eyleyen sūnbül gibi
- 3 Eksük olmaz sīneden gül gibi tāze dāğlar
Nāleler kılsa ‘aceb mi mürğ-i dil bülbul gibi
- 4 Kākülūñ sevdālarından düşdi göñlüm zülfüñe
Bir belā dağı ol oldu başuma kākül gibi
- 5 Çeşmüm üzre görinen hūn-ābe şanma Bākıyā
Gözüme şerā geldi şarāb-ı ‘aşk-ı dil-ber mül gibi

[26a]

-145-³⁵⁵**mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Elā yā eyyühe’s-sākī edir ke’sen ve nāvilhā
Bizi öldürmedin ğam ğāfil olma çāremiz kııl hā
- 2 Ezelden mekteb-i ‘aşkuñ üstād-ı şafā-bahşı
Görüp āyīne-i ta‘bum demiş bu hayli kâbil hā
- 3 Görünseñ muğ-beçe yanında bir yañlış hayāl etme
Beni³⁵⁶ ey pīr-i mey-hāne hemān oğluñ gibi bil hā
- 4 Olurmış³⁵⁷ dīdeden dīdāra perde eşk-i hūn-ālūd
Erişdi cilve eyyāmı göñül demdür gözūñ sil hā
- 5 Behiştī sāde-rūlarla³⁵⁸ mülākāta du‘ā kılsañ
Kābul olmağa göñülde gerekmez kııl kadar ğıl hā

³⁵⁵ Divanda yer alan gazel 6 beytten meydana gelmiş olup, 5. beyt metinde eksiktir. Yaşar Aydemir. *Behiştî Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-275460/h/behisti.pdf> (01.07.2011). s. 180-181.

³⁵⁶ a.e “bizi” şeklinde yazılmıştır. s. 181.

³⁵⁷ a.e “olur mı” şeklinde yazılmıştır. s. 181.

³⁵⁸ a.e “dil-rübālarla” şeklinde yazılmıştır. s. 181.

-146-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Öldürürseñ beni kudret haqquñ
Dirgürürseñ yine hikmet haqquñ
- 2 Dilesem cānum alurdum³⁵⁹ dedi yār
Dedüm ey dost irādet haqquñ
- 3 Ni‘am-ı buseñi men‘ etme dedüm
Lebleri didi ki ni‘met haqquñ
- 4 Dedüm ey dost ‘ināyet eyle
Dedi bī-çāre ‘ināyet haqquñ
- 5 Şeb-i miḥnetde³⁶⁰ dedüm hādī ol
Dedi ey Emrī hidāyet haqquñ

-147-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Sevdin dilā görince hemān ol cüvānuñı
Şimden gerü yürü imdi belālar mübāreki
- 2 Benden n’ola kaçarsa ol sultān-ı mülk-i Rūm
Ben bir gedā o şehri melāhatde ḥūācegi
- 3 Gūyā ki za‘f-ı hecrle bir riştedür beden
Parmağına ṭoladı alup anı nāvegi
- 4 Kim görse³⁶¹ aşıyāne-i zenbura beñzedür
Zaḥm-ı ḥadengi yār ile cism-i müşebbeki

³⁵⁹ a.g.e “alurum” şeklinde yazılmıştır. s. 150.

³⁶⁰ a.e “fürkatde” şeklinde yazılmıştır. s. 150.

³⁶¹ Metinde “görürse” şeklinde yazılmıştır. Fakat vezin gereği “görse” şeklinde kullanılmıştır.

- 5 Ba‘de’l-firāk vaşl ile añmak Mākalī
Azād etme olmuş mübāreki

[26b] Şuhūdī

-148-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kılsa zülfün gün yüzine perde ol meh şeb gibi
Dīdeden zāhir ol dem³⁶² şiyem kevkeb gibi
- 2 Koynına koyılmış yatur zülfün yüzün āyīnesin
Ey kamer-ṭal‘at ruḥun devrinde māhī şeb gibi
- 3 Aḥter-i bahtum başardı pāye-i perüne pāy
Göz yaşıyla pāyüne sürsem yüzüm kevkeb gibi
- 4 Tār-ı zülfün ne tılısım etdiği zülfün gencine
Tāreten ef‘i görünür tāreten ‘aḳreb gibi³⁶³
- 5 Hāl-i ḥaddün ‘aksidür la‘līndeki tebḥāleler
Görünür āyīne-i ḥüsnünde tāb-ı teb gibi
- 6 Ey Şuhūdī reşḥa-i şehd me‘ānīdür sözüñ
La‘l-i vaşfın kıldıguñ ol sükker-leb gibi

Bāḳī

-149-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Ārizuñ fīrdevs-i a‘lā kāmētün Tübā imiş
Büse-i la‘lün alan ḥoş mīve-i zibā imiş

³⁶² Metinde “olur yer yer” şeklinde yazılmış vezin gereği divandaki esas alınmıştır. Ertuğrul Can, *Şuhūdī Divançesi* (İnceleme-Metin), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Çukurova Üniversitesi, Adana. s. 172.

³⁶³ a.e bu beyit yer almamaktadır.

- 2 Ruḥların teşbih edersem n'ola cennet bāgına
Eksük olmaz tāze şeftālūler anda yaz u kış
- 3 Teşne-diller vādī-i hicrānda sensüz yandılar
Hızrveş ey la'l-i nābı āb-ı hayvānum yetiş
- 4 Geçdi sen serv-i semen-sīmā tururken ser-firāz
Gördi 'ar'ar lā-cerem bād-ı şabādan serzeniş
- 5 Kār-ı düşvār olsa kıl 'azm-i cenāb-ı mey-fürüş
Himmet-i merdān ile āsān olur her müşkil iş
- 6 Göz yaşın çok çok revān ét cürm ü 'işyān üzre kim
Ağduğı yerde kıomaz āb-ı firāvān ğıll u ğış
- 7 Bir güherdür tab'-ı Bākī kān-ı imkān içre kim
Āfitāb-ı luṭf-ı sulṭān ile bulmuş perveriş

[27a] Nihānī(?)

-150-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

- 1 Biz sākin-i meyhāne-i peymāne keşānız³⁶⁴
Biz ḥākde pīr-i muğānız
- 2 Biz degiliz bülbül-i bāğın
Biz murğ-ı hoş elḥān-ı gülistān-ı cenānız
- 3 Geh maḥrem-i 'irfān gehi hemdem sulṭān
Geh ḥāk-ı kef-i pāy-ı gedāyan-ı cihānız
- 4 Sehm-i ğam-ı ātılsa ne kadar kıavs-i kıazādan
Meydān-ı rızāda aña cān ile nişānız

³⁶⁴ Metinde "peymāne-i keşānız" şeklinde yazılmıştır.

- 5 Öñ soñ éreriz menzil-i maqşūda Nihānī(?)
Çün rāh-ı muḥabbetde bugün rāh-revānız

Ḥayālī

-151-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mertçün vaḥş-ı ğazālım seyr éde şahrā yüzün
Cefāyı seveyim āh kim oldum dutar dünyā yüzün
- 2 Haftalarla gülmeyüp yıllarla ağlarsam n'ola
Ey olur göstermez ol mihr-i cihān-ārā yüzün
- 3 Ey şanem bir bir diyem bu resme kāfirliklerūñ
Rüz-ı maḥşerde görürsem ḥazret-i 'İsā yüzün
- 4 Āh-ı 'āşık her kaçan etse ḥazān bādı gibi
Döndürdi berk-i ḥazāna 'āşık-ı şeydā yüzün
- 5 Faqr-ı küyin devlet-i dehre Ḥayālī vèrmedi
Böyle kullanmaq gerek 'ālemde istignā yüzün

Behiştī

-152-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devlet³⁶⁵ ser-çeşme-i ğamdur bilürin baş degül
Dīdeden anıñ ayağıdur ağan yaş degül
- 2 Sīne-i şahrāsına yağdurmağa bārān-ı ğamı
Kıt'a-ı ebru belādur kırdan kaç degül
- 3 Ger hücum eylerse ḍarbını³⁶⁶ na'ra-i 'aşk
Ahın olsa yağa ğam kal'asını taş degül

³⁶⁵ a.g.e "dilde" şeklinde yazılmıştır. s. 354.

³⁶⁶ a.e "darb-zen-i" şeklinde yazılmıştır. s. 354.

- 4 Çemeniñ gerçi hebā yaluñuz yügrügidür
Talebüñde dil-i çālāke ayakdāş degül
- 5 Hürdeden hürde-i Behiştī dehen-i yār sözün
Cevher-i ferde yāzam dāne-i haşhāş degül

[27b] **Bākī**

-153-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nāle-i dil ol ham-ı zülf-i hümā-pervāzdan
Şan figān-ı mürgdür ser-pençe-i şeh-bāzdan
- 2 Beydağ-ı hāl-i ruhuñ zülfüñle mestür eyleme
Almağa şāhum gönül ferzānesin açmazdan
- 3 Ağlayu ağlayu gözden çıkdum āhır kırevār
Ayrı düşdüm çeşm-i hün-bārum gibi dem-sāzdan
- 4 Muttaşıl gamzeñ gezer bir lahza baksañ hālüme
'Āciz olduğ düstüm ve'l-hāsıl ol gammāzdan
- 5 Vaşf-ı nāz-ı nāzeninümdür bu şi'rüm Bākıyā
Okusun muṭrib ser-āgāz eylesün şehnāzdan

Şefi'i

-154-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gözleri āhūların vahş-ı dil almağa şikār
Deşti 'aşk içinde mecnūn gibi tutmuşdur karar
- 2 Gördiler hüsn-i cihān-ārā ki bulunmaz nazīr
Düşdi deryāya deñiz mālikleri hayrān firār

- 3 Hatt-ı hālūñ vaşfını dilde ziyād etsem nola
Hoş görünür gālībā āyīnede naqş-ı nigār
- 4 Ey güneş kūyā dehānuñ zerresi şems içre mīm
Rüşen eyler ‘ālemi ebrūlaruñ nūn-ı nehhār
- 5 Hāleden bir tavk-ı sīm ile Şefi‘ī ol mehiñ
Boynı bağlu gulāmıdur hilāl-i tābdār

Kıt‘a-ı ‘Alī

-155-

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Bu cihān bir harābe menzildür
Kondı göçdi hezār mīr levā
- 2 Māy-ı cārīde ki habāb gibi
Nice biñ çeperi kıldı nā peydā
- 3 Hāk-i Bağdāda zeyn olān şeceri
Naḥl-i ḥurma şanur gören ammā
- 4 Tūğlardur ki kıaldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i ḥalkā

[28a] Bākī

-156-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Açıl bāguñ gül ü nesrīni ol ruḥsārı görsünler
Şalın serv ü şanavber şīve-i refṯārı görsünler
- 2 Kapuñda ḥāsıl etdi bu devāsuz derdi hep göñlüm
Ne derde mübtelā oldı dil-i bīmārı görsünler

- 3 Açıldı dāğlar sīnemde çāk etdüm girībānum
Maḥabbet gülşeninde açılan gül-nārı görsünler
- 4 Ten-i zārumda pehlüm üstühānı sayılur bir bir
Beni seyr etmeyen aḥbāb mūsikārı görsünler
- 5 Güzeller mihrībān olmaz demek yañlışdur ey Bākī
Olur va'llāhi bi'llāhi hemān yalvarı görsünler

Valehu

-157-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Devr-i³⁶⁷ gül erdi gonca-şıfat olma teng-dil
'Azm eyle ṭarf-ı gülşene gül gibi gül açıl
- 2 Etdi nişār 'āleme kef-i nesīm sīm
Gülşende şāh-ı gül gibi sen de dökil saçıl
- 3 Deryā-yı aḥdar oldı çemen mevc urup yatur
Rūy-ı zemīni faşl-ı bahār etdi yem yeşil
- 4 Baḥş eyleme 'izār-ı 'araḫ-rīz-i yār ile
Yüzüñ suyuyla ey gül-i ter yūri var açıl
- 5 Şahn-ı çemende nefḫa-i bād-ı bahār ile
Bākī gül-āb u ğāliye misk oldı āb u gil

Valehu

-158-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gül gibi olmaḫ dilerseñ şād u ḫurrem ey gönül
Lāleveş elden düşürme cāmı bir dem ey gönül

³⁶⁷ Metinde “devri” şeklinde yazılmıştır.

- 2 Devr elinden kâse kâse yutduğum kanlardur ol
 Çatre çatre tamlayan gözden dem-â-dem ey göñül
- 3 Devlet-i dünyâ için hergiz ne ğam-ğın ol ne şād
 Ber-çarār olmaz bilürsin hāl-i ‘ālem ey göñül
- 4 Gülşen-i kūyında me’vā bulsa ol hūrīveşün
 İhtiyār eyler mi bāğ-ı huldî ādem ey göñül
- 5 Devr eder Bākî-şifat hūrşīd o māhuñ menzilin
 ‘Aşq ser-gerdānidur Allāhu a‘lem ey göñül

[28b]

-159-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ğam-ı haṭṭıyla yāruñ nice bir dil pür-melāl olsun
 Sür ey sākī ayağı mūr-ı ğuşşa pāy-māl olsun
- 2 Vişālūñ bezmine tek maḥrem eyle cān-ı maḥrūmı
 İçerlese ḥarāmī gözlerūñ kanum ḥelāl olsun
- 3 Yiter şīt u şadā-yı cān-ı nālānum bu gülzāra
 Çemen bülbülleri şīmden girü hāmūş u lāl olsun
- 4 Ser-i kūyuñda ger ğavġā-yı ‘uşşāk olmasun dirseñ
 Raķīb-i kāfiri öldür ne ceng ü ne cidāl olsun
- 5 Dirīġ eyler mi Bākī cānı ķurbān olduğum senden
 Fedā yoluña varı tek hemān ‘īd-ı vişāl olsun

-160-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Māh-rūlar bī-’aded bir ‘aşıq-ı rüsvāy³⁶⁸ ben
Yetmeye biñ pāre kılsam bu dil-i şeydāy³⁶⁸ ben
- 2 ‘Aşkınuñ sevdāsına düşdüm yitürdüm kendümi
Çanda buldum bilmezsin ol şüh-ı bī-pervāy³⁶⁸ ben
- 3 Bir harāret bağladum tāb-ı teb-i ‘aşkuñla kim
Süzümü def³⁶⁹ eylemez³⁶⁹ nüş eylesem deryāy³⁶⁹ ben
- 4 Hep senüñ’çündür benüm dünyā cefāsın çekdügüm
Yoğsa ‘ömrüm varı sensüz n’eylerin dünyāy³⁶⁹ ben
- 5 La‘1-i şirīnün ümīdin kılsa gönlüm ‘ākıbet
Pārelerdüm Kūh-ken gibi nice hārāy³⁶⁹ ben
- 6 Āsitān-ı yārda mesken bulursam Bākıyā
Çāfda seyr etdürem anķāya istiğnāy³⁶⁹ ben

-161-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Nice tūfān oldı peydā dīde-i hūn-pāşdan
Nūh çeşmüm yanına gelse dem urmaz yaşdan
- 2 Tīr-i ğamzeñ nice ğarrā rāstlar hayretdeyem
Çana müstağrāk ciger aslā görünmez başdan
- 3 Jāle düşmiş berg-i süsendür muraşşa’ hançerüñ
Berkdür ey seng-dil ammā demürden taşdan

³⁶⁸ a.g.e “hercai” şeklinde yazılmıştır. s. 242.

³⁶⁹ a.e “eylesem” şeklinde yazılmıştır. s. 242.

- 4 Hānķāh-ı ‘aşķuñuñ mihmānlarıdır cān u dil
Tekyedür hālī degül evbāşdan ķallāşdan
- 5 Bāķī’yi ğam öldürür ‘aşķuñ yolında ķorķarın
Şimdi mi çekdi belāyı rāh-rev yoldaşdan

[29a]

-162-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Seyre çıķsun ne temāşā ola peydā göresin
Bir iki gün hele şabr eyle temāşā göresin
- 2 Leb-i cān-baħşı ile mürdeler iħyā etsün
Nic’ olur mu’cize-i Hāzret-i ‘İsā göresin
- 3 Çekinür silsile-i zülf-i siyehķāruña dil
Beni dīvāne ķılır bir gün o sevdā göresin
- 4 O mehūñ şevķına yir yir yaķayın nice fetil
Sīnemūñ dāğların şekl-i Şüreyyā göresin
- 5 Şüret-i mihrine ey dil ķatı mağrūr olma
Bī-vefādur felek-i āyine-i sīmā göresin
- 6 Seni bir şüret-i zībā ile aldar ammā
‘Āķıbet saña ne yüz göstere dūnyā göresin
- 7 Bāķiyā cilve ķılır şüret-i iķbāl ol dem
Ki gönül āyīnesin pāk ü mücellā göresin

-163-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tesellī vermez ey dil derdūñ ol cānāne söylersin
Açılmaz saña gūyā ğonca-i ħandāne söylersin

- 2 Varup Mecnūn gibi āhuñ kemendin salma şahrāya
Ol āhū saña şayd olmaz ‘abeş yābāne söylersin
- 3 Koyup tesbīḥ-i mercānı seni kim dinler ey vā‘iz
Mufaşşal kışşa başlarsın ġarīb efsāne söylersin
- 4 Anuñ’çün ġonca-i gül rāzın açmaz saña ey bülbül
Hezārān hem-zebānuñ var çıkar yārāne söylersin
- 5 Yanup yaqılmag ister kimse yok yanuñca ey Bākī
Ḥadīs-i ‘aşq-ı ‘ālem-süz-ı yāri ya ne söylersin

-164-

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Geh cefā kılsun niyāz ehline geh nāz eylesün
Nāz ēderse ‘āşıka ol şūḥ-ı ṭannāz eylesün
- 2 Nāle kılsun kāmētüñ yādına mürġ-i hoş-nevā
Rāstdan bir naġme-i dil-keş ser-āġāz eylesün
- 3 Būs-ı la‘lin isteyen ol muṭrıb-ı ‘İsā-demüñ
Nāyveş kendin belā bezmine dem-sāz eylesün
- 4 Pāy-būsın isteyen ol sākī-i gül-çihrenüñ
Kendüyi nergis gibi mest-i ser-endāz eylesün
- 5 Mā’il ol Bākī-şıfat dā’im hümālar şaydına
Şāh-bāz-ı himmetüñ göklerde pervāz eylesün

[29b]

-165-

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Bir lebi ġonca yüzi gül-zār dirseñ işte sen
Ḥār-ı ġamda ‘andelīb-i zār dirseñ işte ben

- 2 Lebleri mül saçları sünbül yanağı berg-i gül
Bir semen-ber serv-i hoş-reftâr dirseñ işte sen
- 3 Pâyine yüzler sürer her serv-i dil-cüyün³⁷⁰ revân
Su gibi bir ‘âşık-ı dîdâr dirseñ işte ben
- 4 Zülfi sâhir tırrası tarrâr şuh-ı şivekâr
Çeşmi cādū gamzesi mekkâr dirseñ işte sen
- 5 Fürkatünde teşne-leb hâtır-perişân haste-dil
Künc-i gamda bî-kes ü bîmâr dirseñ işte ben
- 6 Gözleri şabr u selâmet mülkini târâc eder
Bir amânsuz gamzesi Tâtâr dirseñ işte sen
- 7 Bâkıyâ Ferhâd ile Mecnûn-ı şeydâdan bedel
Âşık-ı bî-şabr u dil kim var dirseñ işte ben

-166-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ğarâz yâr ile ‘işretdür bu nüzhetgâh-ı hurremden
Mey ü maḥbûbdan ğayrı nedür maḥşûd bu ‘âlemden
- 2 Bulınmaz cây-ı engüşt ol leb-i şekker-feşân üzre
Mezâk ehli bilürler şehd-i nâbuñ farqın ol femden
- 3 Maḥabbet resm ü âyinin be sūfî ben mi va‘z etdüm
Mu‘ayyen kışşadur sevmek sevilmeḡ mâ-tekaddemden
- 4 Fürûġ-ı cām-ı ‘işretden ḡarîm-i cānı rûşen kııl
Ki envâr-ı sa‘âdetdür çerâġ-ı devlet-i Cemden

³⁷⁰ a.e “dil-cünuñ” şeklinde yazılmıştır. s. 241.

- 5 İřāret besdür ey Bākī saña ser-māye-i devlet
Hudāvend-i kader-ķudret şehensāh-ı mu‘azzamdan

Bākī Raħmetü’llah

-167-

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Hergiz ne ķadr u cāh u ne sīm ü zer isterin
Bir serv boylu dilber-i sīmîn-ber isterin
- 2 Bāğ-ı bihiřt-i kūyına yāruñ irem dēyü
Hāķdan hemīře uçmağa bāl ü per isterin
- 3 Şahrā vu kūhı geřt ü güzār etdügüm bu kim
Dīvāne gönłüm eglemege³⁷¹ bir yer isterin
- 4 Sīm-i sirişki ĥarc ēderin ĥāk-i pāyüñe
İksīr-i ‘aşķ ĥālībiyin cevher isterin
- 5 Devr³⁷²-i gamuñda gamzeñe meyl etdügüm bu kim
Kendüm helāke ķaşd ēderin ĥançer isterin
- 6 Meylüm cihānda bāde-i gül-günādur benüm
Ma‘cün olursa bārī leb-i dilber isterin
- 7 Bākī gedā-yı meykede-i ‘aşķ olup yine
Bezm-i ĥamında ol řanemüñ sāğar isterin

³⁷¹ a.e “egleyecek” şeklinde yazılmıştır. s. 244.

³⁷² a.e “rûz” şeklinde yazılmıştır. s. 244.

[30a] **Kaşide-i Rahmî Celebi**³⁷³

-168-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Gülşende giyüp efser-i şāhāne қaranfūl
Baş egmedi tāc-ı ser--i hākāna қaranfūl
- 2 Dāğ üstine dāğ urdı Yaқup sīnede³⁷⁴ қat қat
'Āşık gibi bir ḡonca-i ḡandāna қaranfūl
- 3 Evreng-i zebercetde yine niteki Dārā
Ḥükm etdi çemen mülküñe mīrāne қaranfūl
- 4 Her bergi yeşil қanlu birer ḡançere beñzer
Ṭaқup biline döndi Nerīmāna қaranfūl
- 5 Bir ḡoққа-i pīrūze³⁷⁵ midür la'l-ile ṭolmuş³⁷⁶
Yaқutla pūr eyledi peymāne қaranfūl
- 6 Şandukın açup geydi seher pīrehen āl³⁷⁷
Ṭa'n etse n'ola ziynet-i cānāne³⁷⁸ қaranfūl
- 7 Ya sāmīrīdür destār ile yāḡūd
Tersā-beçedür gelmedi imāna қaranfūl
- 8 Her ḡoncası bir dügme-i yāḡūta dönüpdür
Degse n'ola ger anı girībāna қaranfūl
- 9 Bir çöpe nice kāse dizüp bāzīçe eyler
Hengāme қurup geldi ḡülistāna қaranfūl

³⁷³ Metnin sonunda "tamamı ikinci kağıdın ardındadır" ifadesi geçmesine karşılık arka sayfada kasidenin devamı yer almamaktadır. Kopmuş ya da eklemenin unutulmuş olma ihtimali yüksektir.

³⁷⁴ a.g.e "sīne" şeklinde yazılmaktadır. s. 67.

³⁷⁵ a.e "firūze" şeklinde yazılmıştır. s. 68.

³⁷⁶ a.e "yāḡūd" şeklinde yazılmıştır. s. 68.

³⁷⁷ a.e "āl firengī" şeklinde yazılmıştır. s. 68.

³⁷⁸ a.e "behcet-i ḡübāna" şeklinde yazılmıştır. s. 68.

- 10 La‘lîn kadehin bâde-i şebnemle pür etdi
Maḥmûrluĝın yazmaĝa mestâne aranfûl
- 11 ‘Ayš etmege gûlşende seher geldi niyâza
Pîrûze sûtûn üstüne kâşâne aranfûl³⁷⁹
- 12 Şîveyle şokup başına bir a hılâli
Ḥübân-ı cihân gibi zârîfâne aranfûl
- 13 Yâkût kadehden pür édüp la‘l-i müzâbı
Nûş etdi ayaĝı üzre³⁸⁰ ḥakîmâne [aranfûl]
- 14 Gûlgûnı firengîler ile cilveler eyler
Dilber gibi her demde girer ana³⁸¹ [aranfûl]
- 15 Ḥıdmet kemerin muḥkem édüp bir nice yerden
Çâker geinür³⁸² bir şeh-i devrâna aranfûl
- 16 Ḥâkân-ı cihân Ḥâzret-i Sulţân Süleyman
El açdı gelüp cerre o sulţâna aranfûl
- 17 Pâyuñâ nişâr etmege jâleyle getürdi
Bir la‘l abadan nice dür-dâne aranfûl
- 18 Şaḥn-ı çemene kılsa gûzer âteş-i ahruñ
Güller kül olup aḥker olup³⁸³ yana aranfûl
- 19 Gûlzâra gelüp düşse eger ‘aks-i cemâlûñ
Yer gök olur dûna meh-i tâbâna aranfûl

³⁷⁹ Bu beyit divanda yer almamaktadır.

³⁸⁰ a.e “seher-gâh” şeklinde yazılmıştır. s. 68.

³⁸¹ a.e “dilber gibi boyınca girüp kana karanfûl” şeklinde yazılmıştır. s. 67.

³⁸² a.e “geinüp” şeklinde yazılmıştır. s. 68.

³⁸³ a.e “ola” şeklinde yazılmıştır. s. 69.

20 Yüz sürmek-içün geldi şahā kapıña³⁸⁴ yoħsa
Başmazdı qadem ‘ālem-i imkāna qaranfūl

21 Alur mıydı destine pīrūze ‘aşāyı
Reşk etmese qapuñdaki derbāna qaranfūl

[30b] Muħammed Emīn

-169-

mef‘ūlü mefā‘ilün fa‘ūlün

Ey dil çü be-‘aşkı nā-temāmi
Der miħnet-i bī-gerān mūdāmi

Be-Nām-ı Vudūd

-170-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Muħtesib meykedede gör niceatdı yerin
Ufadup iki ħumun dökdi yere qatrelerin

Be-Nām-ı Receb

-171-

mefā‘ilün mefā‘ilün fa‘ūlün

Görüp Emrī lebinde qatre-i mey
‘Acebdür dökdi çeşminden peyā-pey

‘Abdüllāhad

-172-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ben quluñ ‘afquñ yolunda çekmişim bī-ħad elem
Bir kez ey şāh³⁸⁵ gönlüm alup dēmediñ baña gülüm

³⁸⁴ a.e “ravzaña” şeklinde yazılmıştır. s. 69.

³⁸⁵ Metinde “şāhım” şeklinde yazılmıştır. Vezin gereği değişiklik yapılmıştır.

Be-Nām-ı Yūsuf**-173-****mefā'ılün fe'ülün mefā'ılün fe'ülün**

Sefer ehli idim şehrüne gelince ammā
Sende bu şekli görüp rāy-ı seferden geçdim

Memī**-174-****mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün**

Nigāрім ref^c édüp yüzden niķābı
Ki gördüm āğzına almış şarābı

Be-Nām-ı İlyās**-175-****mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün**

Şehā bir ben miyim şehriñde ğam-nāk
Velāyet-i dutdu hicriñden çü mātem

Ṭāhir**-176-****mefā'ılün mefā'ılün fa'ülün**

Dēdim adiñ nedür etdi tebessüm
Dedi bir noķta ile zāhir³⁸⁶

Memī**-177-****mef'ülü mefā'ılı mefā'ılı fa'ülün**

'Uşşāķuñ olupdur bu cihān halkı tamāmı
Ey cān diliñ maķşad [u] maṭlub [u] merāmı

³⁸⁶ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

‘Ömer

-178-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fa‘ülün

Kemer kocduğı için yāruñ miyānın
Kesüp başını göz dikdim yerine

Benām-ı Celāl

-179-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Üç otuzla bir otuzbir ad olur
Bu mu‘ammāyı bilen üstād olur

Be-Nām-ı ‘Ömer

-180-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Şehr içre yürütmez bizi yāriñ qahrı
Terk eğeyim bāri ol māhiñ ucundan şehri

Ḳayā

-181-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Sāḳıyā destin̄dekin meclisde devr etdür müdām
Bir el öñdin Āgehī[yi] bir ayakla ḳıl tamām

Aydın

-182-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

Şol güneşden şüret üzre bir siyehdān eylemiş
Dāne-i ḥāliyle vaḥşi dilleri rām eylemiş

‘Abdülrahman

-183-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Evvelini şoñranuñ kılup miyân
İsm-i rahmāna muzāf et kıl ‘iyân

İbrāhim

-184-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Yoluñ başında şu çıkdı ayağında deñiz oldu
Benim şāhim bu esmād[a] çıkan ismiñiz oldu

Sinān

-185-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

Ḳo etmek üstüne bir pāre bāli
Biline bu mu‘ammāniñ hayāli

[31a]

-186-³⁸⁷

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Mevc urur bād-ı şabā ile seher seyr etdim
Açılup etdi çemen şahnını deryā sünbül
- 2 Yılda bir kerre görürsem n’ola giysüleriñi
Yılda bir kerre gelür ‘āleme zirā sünbül
- 3 Āhımuñ gördi deḡānın ser-i şad çākimde
Seng-i hārāda şu kim etdi temāşā sünbül

³⁸⁷ Kasidenin baş kısmı eksiktir.

- 4 Ağladursa beni her demde hayāl-i zülfüñ
Cüy-ı eşk akduğı yerde biter ra‘nā sünbül
- 5 Kūh u şahrāda kaçan zülf-i ruḥıñ yād etsem
Ḥārlar gül görinü[r] gözüme ḥārā sünbül
- 6 Bunca sünbül ki redīf oldu қаşıdemde benim
Bāğda bitdi kenārında serāpā sünbül
- 7 Bāğ-ı ta‘bumda bitüpdür nice sünbül ammā
Қopmamışdur bu қadar dānelü ā‘lā [sünbül]
- 8 Қaddüñ üstünde gören ḥaṭṭ-ı siyāhuñ dedi kim
Ne ‘acebdür bitüre ‘ar ‘ar-ı bālā sünbül
- 9 Ḥāl-i ‘Ulvīyi görüp oldı perişān ḥātır
Var ise derdin anuñ eyledi işgā sünbül
- 10 ‘Ālem-i firқate düşdükçe gönül āh eyler
Faşl-ı dīde bitürür niteki ḡabrā sünbül
- 11 Ğonce-veş tā kim edüp қаşr-ı zebercetde culūs
Taḥt-ı gülşende giyer efser-i Dārā sünbül
- 12 Lāle ḥadlerde olan ṭurra-ı miskīn mānend
Olur ezhār arasında çemen ārā sünbül
- 13 Zülf-i dilber gibi vère ḥaққ saña ‘ömr-i ṭavīl
‘Ālem içre nitekim olur hüveydā sünbül

‘Aṭāyī

-187-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Şîrîn lebüñi būs êdeli dil-şahā³⁸⁸ k̄abaḳ
Bir boynı baḡlu bende olupdur saña [k̄abaḳ]
- 2 Zerd olmaz idi rüyı vü ṭolmazdı baḡrı ḳan
Olmasa ḥām-ı la‘lũñe ger mübtelā k̄abaḳ
- 3 Bilmez ne ḳulp taḳacaḡın aña ehl-i rızḳ
Bezm ehline muşāhib olaldan şehā k̄abaḳ
- 4 Aḡzını ṭut ki fāş êde bu sırr-ı meclisi
Būs eylemek diler lebüñü sākıyā k̄abaḳ
- 5 Ğaltān-ı kūy-ı pîr muḡāndur ‘Aṭāyī-veş
Olmış esîr-i ‘işret-i bezm-i şafā k̄abaḳ

[31b] Bākī

-188-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Yazdı bahār āyet-i ḥüsnũñ varak varak
Gül muşafından oḳudı bülbül sebak sebak
- 2 Rāh-ı ḡamıñda³⁸⁹ yolında bulmadı dil emn ü rāḫatı
Tātār-ı ḡamzeñ eyledi yaḡmā konaḳ konaḳ
- 3 Yād-ı lebüñle ‘işret için büstānlara
Allāh çekildi bāde-i gül-gün kabaḳ kabaḳ

³⁸⁸ Divanda “dil-berâ” şeklinde yazılmıştır. Saadet Karaköse, *Nevi-zade Atayi Divanı*, <http://ekitap.kul.turturizm.gov.tr/dosya/1-275469/h/nevi-zade-atayi.pdf> (01.07.2011). s. 226.

³⁸⁹ a.g.e metinde “ḡamunda” şeklinde yazılmış vezin ve anlam gereği divandaki esas alınmıştır. s. 183.

- 4 Dün gice ol gâzâli kaçurmuş rakîb-i seg
İtler gibi aradı bulınca yatağ yatağ
- 5 Kaddûñ nihâli ruħlaruñ alı yeter³⁹⁰ bize
Gül deste deste tâze fidanlar kucak kucak
- 6 Mesken tatalı ol ħam-ı ebrûda çeşm-i yâr
Âşüb u fitne gizlenür oldı bucağ bucağ
- 7 Bâkî işigi ħâkine düşmiş niyâz eder
Miskîn fütâde ‘âşık-ı miskîn³⁹¹ babak babak

Valehu³⁹²

-189-

mef’ulü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- 1 Kaşd eyler ağzuñ öpmek için dâ’imâ kabağ
Olur boğazı iplü degüldür şehâ kabağ
- 2 Bezm-i ħamuñda sanma kabağ minnetin çekem
Eşküm şarâb u dîdelerümdür baña kabağ
- 3 Bezmüñde gerçi sāğar-ı şaħbâya baş eger
Bedr-i münîre dil uzadur dil-berâ kabağ
- 4 ‘Âşık ħadîs-i cām-ı lebüñ alsa ağzına
Meclisde çok laķırdamasun sâķıyâ kabağ
- 5 Ol vâsıtayla la’l-i leb-i dil-beri öper
Cāmuñ yüzine gülse n’ola Bâķıyâ kabağ

³⁹⁰ a.e “gerek” şeklinde yazılmıştır. s. 183.

³⁹¹ a.e “bî-dil” şeklinde yazılmıştır. s. 183.

³⁹² Divandaki 2. beyit metinde yer almamaktadır. s. 183.

Yahyā

-190-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ele alsañ yazılır ey meh-i enver kâğaz
Dil-i sevdâ-zede-i âşıkā beñzer kâğaz
- 2 Saña ıomar-ı dil ü cānı şunarsam n’ola kim
Pādişāh olana elbette şunarlar kâğaz
- 3 Hırz-ı cān haııı-ı emān bil anı ey āşık-ı zār
Saña luıından eger göndere dil-ber kâğaz
- 4 Yansa kül olsa da maızmünını izhār eyler
Sen hemān sözüni yaz dil-bere gönder kâğaz
- 5 Rişte-i cān ile yaz şeh-perine ey Yahyā
Senden eltürse eger yāre kebüter kâğaz

Fā‘izī

-191-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dilberin çünki ğubār-ı hoıten özler kâğaz
Göresin olur o sevdā ile muğbur kâğaz
- 2 Gitmeye naıışı haııın yine anuñ gönlünden
Gül olup āteş-i kahrınla ger kâğaz
- 3 Şu’le-i āteş-i ğamdur doymaz aña hamām
Benden ol şāha meger ilete kebüter kâğaz
- 4 Şa’sa’a şaldı meger neyyir-i ā’zam hāke
Gönderüp Fā‘izī’ye Hāzret-i Dāvud kâğaz

[32a] Nādirī

-192-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Göreli haṭṭıñ olup ‘aşkla lāğar kāğaz
Saña olmuş yazalı bende-i kemter kāğaz
- 2 Şūret -i hūbuñı bir şafhada naqş eyleseler
‘Āşık zāra gelir rūḥ-ı muşavver kāğaz
- 3 Kararup ṭursa n’ola hāme olduḡda qarın
Dili ucundan anuñ düşmüş idi bir kāğaz
- 4 Gerçi gāyetde eli yufkadur ammā ki yine
Ṭurma bezl etmede mānend-i tūvānger [kāğaz]
- 5 Buldı revnaḡ nitekim ‘arşa-ı Kāğıdhāne
Āb-ı eşā‘ruñla Nādiryā her kāğaz

Rūḥī

-193-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yārdan geldi bize verdi haberler kāğaz
Başlar üzre éderse yeridür yer kāğaz
- 2 Şerḥ-i vaşfi o mehüñ érmeye pāyāna henüz
Fi’l-meşel ger ola eflāk serāser kāğaz
- 3 Āsumānda görinen mihr-i cihān-tāb degül
Uçurur her seḡer ol serv-i semenber kāğaz
- 4 Her kaçan alsam ele yazmaḡa sūz-ı dilümi
Od düşer üstüne fi’l-ḡāl yanar her [kāğaz]

- 5 Yazmağa vaşf-ı ruḥ-ı yār ile Rūḥī ū rīn
Çarḥda almış ele māh³⁹³-ı münevver kâgâz

Yahyā

-194-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ne sulṭānız ne dervīşiz ne şeyḥ-i kāmıyabız biz
Deminde 'āşıkına açılır söyler kitābız biz
- 2 Şu gibi ma'il-i alçaqlarız ammā ki ey şūfī
Mā'ani selsebīlinden yüze gelmiş ḥabābız biz
- 3 Kişinüñ yel gibi dāmān-ı 'aybın açmazız her-giz
Bu yād ellerde settārü'l-'uyup olan türābız biz
- 4 Muḥibbi-i ehl-i 'irfānız ğubār-ı rāh-ı merdānız
Şafā-yı 'aşkla rifa'atde yüz 'ālī cenābız biz
- 5 Beri gel müşkiliñ cāniblerinden bir suāl eyle
Ḳıbāb-ı Mescid-i Aḳşa gibi ḥāzır cevābız biz
- 6 Ḥasud-ı la'l-i sūda ḥāşılı merdūda merḥūma
Çekilmiş tīg-i tābende almış bir şehābız biz
- 7 Bugün 'uşşākuñ ey Yahyā şukūfe gibi gülşende
Gözini göñlüni açmağa gelmiş āfitābız biz

[32b] 'İlmī

-195-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şevḳ vērdi bu gice meclis-i mestāne ḳadeḥ
Mey-i raḥşān ile döndi meh-i tābāna ḳadeḥ

³⁹³ a.g.e divanda "mehr" şeklinde yazılmıştır. Bu gazel divanda 7 beyitten oluşmaktadır. Metinde iki beyit eksiktir. s. 395.

- 2 Meclisi gülşene beñzetdi gelince sākī
Murğ-ı dil bülbüle döndi gül-i ħandāna [kadeħ]
- 3 Kıymet olmaz aña sākī güher-i cāna deger
Bezm-i ‘işretde degerse leb-i cānāne kadeħ
- 4 Ğam kıyāmet koparırdı peşine rindānıñ
Dönmeşe meclis-i ‘ālemde tokuz dāne kadeħ
- 5 Bezm-i ‘aşkıñda ‘İlmī meye muħtāc degil
Çeşm-i pür-ħünü yeter ‘āşık-ı giryāne kadeħ

Zarifi

-196-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şevkler vèrse n’ola meclis mestāne kadeħ
Beñzemez mi pür olancağ meh-i tābāna kadeħ
- 2 Būs-ı la‘liyle ruħın eyledi meclisde ‘ağā
Şundi bir verd ile gūyā baña cānāna kadeħ
- 3 Meclis içre düşüp olmazdı şikeste sākī
Mey-i la‘lünle eger olmasa mestāne kadeħ
- 4 Neş’e-i meyle vèrüp meclis-i ‘irfāna şafā
Būs eder la‘liñi döne döne rindāna kadeħ
- 5 Biz mekān-ı zūrafā içre Zarifī seyr et
Dest-ı sākīde yaraşmaz mı zarīfāna [kadeħ]

Nādirī

-197-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Söyledüp bülbül éderse n’ola rindānı kadeh
Bāğ olur meclis-i ‘işret gül-i hāndānı kadeh
- 2 Cur‘a şanma dökileni dūr olıcağ la‘linden
Dīdesinden aqıdur hāke ciger kanı kadeh
- 3 Halka-i meclis olup da’ire-i muṭrib-i şevk
Pür celācil görünür devrān-ı³⁹⁴ kadeh
- 4 Devr-i meclis ki şafā sübhasınuñ riştesidir
Ṭurmayup aña dizer dāne-i mercānı kadeh
- 5 Der isem halka-i rindāna revā Nādiryā
..... anıñ la‘l-i bedehşanı kadeh

Emrī

-198-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mū-miyānuñ hevesi şöyle za‘if³⁹⁵ etdi teni
Bir qıluñ ardına siñsem göremez kimse beni
- 2 Var iken yār dehānında cevāb-ı şāfī
Cān-ı bīmāruma yoğdan gelür anuñ sühanı
- 3 Öykünür la‘lüme dedüñ meyüñ içdüñ kanın
Göresin sākī nice tutar anuñ kanı seni
- 4 Atduğuş taşı ço bārī başalum bağrumuza
Hele luğ eyle dirığ étme elüñden geleni

³⁹⁴ Metinde “devranı” şeklinde yazılmıştır.

³⁹⁵ a.g.e “hayal” şeklinde yazılmıştır. s. 292.

- 5 Hınçer-i yāra tayanma o bir āhen-dildür
Emrī'yā tışesi öldürmedi mi kühkeni

[33a] Ğafūrī

-199-

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Söylemez rāz-ı leb-i la'lini mübhem ne tıtar
Şadef içre dür-i nā süfte[yi] bilmem ne [tıtar]
- 2 La'li efsünuna olmasa peri-rūlar esİR
Ol Süleymān-ı hüsn yok yere hātem ne [tıtar]
- 3 Çeşme-i āb-ı hayāt olmasa la'l-i pāki
Nev-bahār haııını tāze vü hürrem ne [tıtar]
- 4 Hāşıdur şāh-ı ğamuñ şehr-i dil ü cān ammā
Vërse bir mültezim vuşlata görsem ne [tıtar]
- 5 Saıf-ı gerdūna n'ola vërse Ğafūrī yine tāb
Seyr edüñ meşa'le āhı demādem ne tıtar

Ķabūli

-200-

fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün

- 1 Rişte-i nazmum bıraıdı içine hālkuñ igi
Görelim bāzāra çıısun her kişinüñ ipliği
- 2 Kirpiye döndürdi zaım-ı tİR-i ğamzeyle seni
Ol kaşı yanuñ birer gizlenmiş oıdur kirpiği

- 3 Ellerin gördüm nigāruñ tökme cāmesini³⁹⁶
Görinür elḥaḳ gümüş parmaqlarından iliki
- 4 Nesne taḥşil eylemez ‘ālemde begligden kişi
Añduran eylükdür ey dil ḳoma elden eylügi
- 5 Būse istersen Ḳabūlī ḡam degil eksüklidür
Bende-i küstāḥdur çoḳdur anuñ eksüklügi

Valehu

-201-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Murḡān merḡ-zār ki murḡüle-senc ola
Şaḥn-ı çemen mişāl-i sarāy sipenc ola
- 2 Şaḡ ola bir kişi de ele almaya sāḡar
Her ne içerse içine da’im frenci ola
- 3 Sulṫān-ı mülk-i ḥüsn-i melāḥat odur anıñ
Ḥurşid ile şu‘ā’-ı ruḥı pençe penc ola
- 4 ‘Āşık ki degme ḳaydıla dil-beste olmaya
Lā-büd esir-i silsile-i pür şikenc ola
- 5 Āḥir ḥarāb olup yıkılır ḥāne-i dili
Anuñ ey Ḳabūlī daḥı yāri genc ola

³⁹⁶a.g.e Bu beyit makaledeki gazellerde yer almamaktadır.

Valehu³⁹⁷

-202-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bir gedā himmeti yegdür baña begden ağadan
Kurtarırdı hele bir pāre bizi dağdağadan
- 2 Tīr-i dildūzı ciger delse ‘aceb mi ey dil
Yegdür ol mähveşüñ kaşı kemān-ı Çaga’dan
- 3 Keşf için şūfi keşef gibi hicāb ile yürür
Başını hırkasına çekmegi görmüş bağadan
- 4 Bir ‘arab şūhına bir buse ‘atā eyle dedim
Kale huzmin keremi kıltü min kale
- 5 Vā‘izüñ ta’nı Kabūlī bizi tağayyür etmez
Āb-ı pāka ne zarar vaqvaqa-i kurbagadan

[33b] **Bahr-i Tavil Beyānī der Tevhīd-i Bārī**

-203-

fe‘ilātün

I

Evvelā hamd edelim hālik-i efelāke vü māfihe ki izhār u ‘iyān eyledi bu cümle
‘acāyib ü ğarāyib ü yir gök mülk ü cennet ü rızvān dağı hūrī ile ğılmān ü gül ü sünbül ü
reyhān ü mül ü bülbül-i destān u dağı çeşme-i hayvān u dürr ü lü’lü’ mercān ü meh ü
mihr-i dirahşān

³⁹⁷ Yararlanılan makalede ve divanın tıpkıbasımında bu gazele rastlanmamıştır:

1) İ.H. Ertaylan, *Külliyât-i Dîvân-i Kabûlî*, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Yayınları, İstanbul 1948.

2) a.g.e

II

Aḥad ü kâdir ü qayyum ki evveldür ü âhirdür zâhirdür bâtındur sulṭân-ı ezeldir ki ebed mülkünü âbâd édüben kendüyi bildürmek için tütî-i ervâḥ-ı muḳaddes adını âdem édüp dâm-ı ten ḥākî ile mûnis ü me'nûs dâḥı şâḥib-i nâmus kılpup eyledi iḥsân

III

Şegehistân-ı belâgatda gelüp her biri bir pâdişeh-i sebz-levâ mihr ü meh nûr-ı ziyâ maṭla'-ı ḥurşîd safâ menba'-ı envâr-ı ḥüdâ baḥr-ı seḥḥâb ü daḥı ḥür-likâ kim gönül âyînesine çünki nazâr kıldılar üstâd-ı ezelden dükeli şavt-ı ḥazîn ile hoş-avâze gelüp dër

IV

Ki **illâ en lenâ merḥameten min keremihi** yokdur anuñ şıbb ü şeriki vü nazîri vü vezîri vü anuñdur dükeli 'âlem ü âdem ḥarem ü Ka'be vü zemzem heme zerrât-ı cihân pertev-i ḥüsniyle ferâḥnâk ü ṭarabnâk ü heme vâlih ü ḥayrân ü heme medḥ ü şenâ-ḥ'ân ü heme şâkir-i sübhân

V

Eyyühe'n-nâsi te'âlü feḥuz ve ayetün Rabbihi şamed fe'tebirü va'teşimu naḥnu **ileykum rusulin min kıbelihi** cümle cihânı yazdı ḥüsni 'acîbiyle ki 'aql éremez aña fikr ü ferâset müteḥayyir ḳaluben secde-i şükrâna édüp **âyeti lâ ilme lenâ**³⁹⁸ ḥatm édüp başar-ı ikrâm

VI

³⁹⁸ "Bizim senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur." Kur'an, 2/32

Ki ne hoş cām-ı cihāndur ki hüveydā ü nihandur şamed ü lemyezel ü pādişeh-i kevn
 ü mekāndur ki **hiṭāb-ı kün** ile arz u semvātı ‘ademden getirüp cūd-ı vücudıyla müşerref
 kıluben ādem için mesken ü me’vā-ı laṭif etdi ü ‘aşkıyla gönül mülkine vērde ğam-ı cānan

VII

Nice ğam kim dükeli şadı vü ‘ālem buçuğa almaz anıñ ehl-i olan ‘āşık-ı dildāde-i
 üftāde-i alüfte-i āşüfte-i sevdā-zede-i bī-ser ü pā hāk-i kef pāy büt ü serv-ķadd ü
 māh-ı ruḥ ü sīm-ber ü leb şekerı yār hoş etdi fūrüg [34a] eyledi ol yār

VIII

Heme ebnā-yı cihāndan ki budur ḥāşiyet-i ‘aşk kemīn şāz u cihān-süz-ı dil-efrüz
 budur taht-ı vücūd üzre celāl-i ḥaḳḳa mazḥar ki eger ‘aşk nebūdī be-cemāleş ki residī
 budurur vasıta-i ḥilķat-i ‘ālem ğaraz ez rif‘at-i ‘adem sebep-i mevhibet-i ḥāliķ-i raḥmān

IX

Édelim tā ki neler eyledi hicrān dikenı āzürde-i bī-şabr u ķarāra gel āhi kāşif-i
 esrār olalım yār-ı vefādārımız olğıl

X

Men bīçāre-i dil-ḥaste-i pā-beste-i bir dilber-i Leyli-veş ḥançer-keş merdüm-keş ü
 āşüb-ı cihān nice zamān kūhla hāmuna düşerdi men ü dīvāne daḥı na‘re zenān-ı sīnemi
 çāk eyleyüben hāk-i kef-i pāyını Mecnūn gibi her dem gözedürdim bī-dermān

XI

Ki çekem dīde-i ğam-dīdeme ol kuhl-ı cevāhirden ü āsūde vü fāriġ olam ey ‘āşık-ı hemdem ki ferd olmaġıçün merd oluben çeşm—i ter ü çehre-i zerd ile gelen ni‘met ü ‘ayş u şarab zevk u şafā vü dahı maqşūd bilür kimse buna şeķ edemez kim haber-i Seyyid-i **Levlāk**³⁹⁹ durur bu

XII

Ki beyābānda enīsimdir ümmīdi vü āh ki benim re’s-i cibāl üzre celīsim esed ü ü peleng ile kamu vahş u tıyūr idi vü men fāriġ idim cümle cihāndan ki hayāl-i ruġ-ı cānān beni almış idi vü fikr-i ser-i zülfünde bu dīvāne gönül qalmışdı bī-haber ü bī-eşer ü vālih ü hayrān

XIII

Gelüben ‘āķıbetü’l-emr ser-i kūyını mesken tütuben kelbi ġibi nāle vü āhım yedi eflāke çıkar ki bu ‘aşk-ı cihān-süz u cigerdüz durur kimse buña şabr edemez men nice şabr eyleyem āhir **ferecū’l-lāhi qarībün**⁴⁰⁰ oluben bende-i āzād edüben kıldı terehħüm baña ol yār

XIV

Dinle ey yār benim bir gice dildārımla nice vişāl oldı müyesser nice sevdā-zede etdi beni ol zülf-i mu‘anber şeġ-i server-i meh-i enver nice oldı meni bī-çāreye servi qadı bālā nice bālā aña hemtā göremez mihr-i semā cādur heme cādur heme devrān

³⁹⁹ “Sen olmasaydın alemleri yaratmazdın” anlamındaki hadis-i kusinin başındaki ifadedir.

⁴⁰⁰ “Allah’ın zaferi yakındır.”

XV

Başımı ceyb-i tefekkürde édüp bir gice hayrân ü perîşân [34b] idim andan ki ‘aceb n’ola benim hâlim ü ol rûh-ı revânım nice görem n’èdeyim âh u figân eyleyüben lücce-i ‘ummân gibi olmuşdı benim gözlerim ü ‘aynıma gelmezdi şehâ hûb-ı hayâliydi baña cümle cihân ‘âkıbet-i kâr

XVI

Nazar etdüm ki benim başıma gün toğdı vü men hayrete taldım **sübhân el-melikü’l-câmi’ leylen ü nehâren** ne ‘aceb nîm şebân tal‘at-ı hürşîd-i münîri melikü’l-‘arş mıdur düş mü ki bu vâkı‘a-i bu’l-‘aceb mi yoğsa benim baht-ı siyâhım uyandı ne ‘aceb hikmet-i yezdân

XVII

Hâtif-i ğaybdan âher bu nidâ geldi ki ibşir **bi vişâli-s-sanemi’l- maṭlab**⁴⁰¹ yâ ‘âşık-ı miskîn hoş şâd ol ki dem-i vaşlı ğanimet durur ol maṭṭad-ı aḳşa ki anıñ tal‘atına reşk eder mihr-i münîr andan utanup yüzi yerde müte‘accib oluben oldı..... ḥasene cânla meddâh

XVIII

Baña raḥm eyleyüben kıldı müşerref sözi ço sâzi getür şem‘-i şeb-efrûzi getür dedigi vaḳtın dedim ey rûh-ı muḳaddes nefsin ‘İsâ vü Meryem gibi cân vèrdi bana şâd olasin bî-gam u âzâd olasin ben nèdeyim şem‘-i şeb-efrûzi nigârı göreyin çünki odur kevkeb-i tâbân

⁴⁰¹ “İstenen sevgilinin vuslatıyla müjdele.”

XIX

İşidüp bu sözi ol şāh-ı cihān kıldı tebessüm gelüben yanıma çok mekremet etdi ben sevdā-zede çün sāye-şıfat anuñ ayağına düşüp ol güneşüñ zerre-i luṭfi meni mihr ile getürdi yine ol hāk-i mezelletden ü dēdi deli olma dēdim ey meh ne ‘aceb mekremet etdüñ men āşüfteye ‘ömrüm

XX

Dēdi ğam çekme ki şimdengirü eyyām-ı feraḥ geldi vü gitdi elem ü derd ki çünki dege ben seni çok şabr u taḥammüllü imişsin dēyü kul şaldı benim gerdenime gel beytü'l-ḥazeni terk ēdelim faşl-ı bahar ērdi vü geldi gül ü gülzārı temāşā ğanīmet bilelim eyleme efgān

XXI

Şalıcak boynuma ol sā'id-i sīmīni dēdim ki ‘acabā bu meh-i nev mi ki felekden inüben gerdenüme tavḫ oluben kıldı müşerref ki seg-i kūy-ı nigārı kıla mümtāz kılanlardan āyıtdı ne ṭurursun ṭūra seyrān ēdelim cānib-i bāġa gidelim geşt-i gülistān ēdelim ‘āşık-ı miskīn

XXII

Dēdim ey cān-ı cihān bāġ-ı cinān sen gülle nergis ile sünbülle serv-ı ıḥrāmānıñla bāġ-ı cihānı nēdeyim behresi yok çehresi yok kāküli yok [35a] dīde-i pür fitnessi yok kāmēt-i cān perveri yok şāh-ı cihān-ı kevn ü mekān ez dil ü cān çerḫ-ı zenān oldı saña bende-i fermān

XXIII

Budurur hāşīyet-i şabr u şebāt ey dil-i āşüfte eşit kavlı-i beyāni heme cem‘ olıcağız el verüp aḥvāli murādātı ki bir şemmesidir baḥr-i ṭavīli ki budurur bīsāt ü çehār ü fe‘ilātün durur dürc-i le‘āli ki bu baḥr içre durur cümle şifātından olupdur

XXIV

Aḥmeda’llahu ‘ale’l-ḥatmi vel itmāmi keşīran ve uşalli ve üsellim ebedü’d-dehr ‘ale’l-ḥatmi ve men kāne beşīrān ve nezīrān o zamāndan berü kim pertev-i nūr-ı nebevīden heme ervāḥ zūhūr etdiler ol iki serverine ez-dil ü cān muttaşılān her biri bir medḥ [ü] şenā ḥ‘ān

Ġazel-i Ezān Sa‘dī der Ṭarz-ı Ġarīb

-204-

fe‘ilātün

I

Ey yüzi gül lebi mül şüreti şengül saçı sünbül beñi fülful ḳadi ra‘nā daḥı zībā lebi ḥamrā vü gözleri āla⁴⁰²

II

Vey lebi ḡonca beli ince perī rüyı melek ḥüyı cefā cüyı gülendām dil-ārām teni berk-
i semen ruḥları lāle

III

Ḥāk-i pāyīñ gözüme sürme yeter sürme ḳapıñdan beni ey Ḥüsrev-i şīrin-suḥen ḡonca-dehen gözleri sāḥir ḥaṭı kāfir

⁴⁰² Son tef‘ilede vezin aksamaktadır.

IV

Cevr ü hicrânla zecr eyleyüp iñende dil uzatma vü ebrûlarını çatma ‘âşıkıların
ağlatma şehâ girme vebâle

V

Yine eyyâm-ı bahâr érđi mey-i nâbla saz ile vü söz ile niyâz ile cinân bāğını seyr
eyle gel ey dost

VI

Ġâfil olma şanema ‘ömri geçür çeng-i rebâbıla şarâbıla kebâbıla ki hüsnuñ güneşi
bir gün ola ère zevâle

VII

Bend-i zülfünde esîr oluben erişmesün ey serv-i revân dilber-i fettân şeh-i hübân ü
sühândân ü cefâkâr-ı dil âzâr

VIII

Dil-i Sa‘dî gibi âşüfte vü sergeşte vü şürîde der-mânde vü bî-çâre vü âvâre olup
uğramasun kimse bu hâle

[35b] **Bahr-i Tavil ‘Âli**

-205-

fe‘ilâtün

I

Yine bir şüh-ı cefâ-pîşe şeh-i merhâmet-endîşe güneş gibi toğup hâneme gencine-
şifat vèrdi şeref küşe-i virâneme dil şehrinin luğfiyla kerem kaçırını bünyâd ü yıkan gönlümü
ihsânıla âbâd u kadem-rence kılup tenhâ vü beni etdi vişal ile hâsed-gerde-i dünyâ

II

Dēdi hālīñ nedür ey ‘āşık-ı bīmār u biçāre benim derd ü firākımla olan zār yeter
 çeşmiñi hūnbār yeter kendöziñi derde giriftār édüben ağlayasın inleyesin āteş-i hicr ile
 ciger tağlayasın müjde ki etdim seni ihyā vü şifā-ḡane-i la‘limde ki şerbetden içerseñ
 n’ola şahhā

III

Bārek Allah ne luḡf ıssı kerem kāmı vefā gülşeniniñ ḡonca-i ḡandānı şafā meclisinüñ
 şem‘-i şebistānı ki ben ḡāki müşerref kıla dāmān-ı mürüvvetle yaşım dāḡı sile serv-i
 serefrāzı tenezzüller éde gül gibi alınmaya işitmeye her ta‘na taḡammüller éde işte cüvān
 işte süḡendān

IV

Ben anıñ bendesiyem luḡf ile şermendesiyem başım anıñ cānım anıñ cū-yı sirişkim
 gibi emvāl-ı firāvānım anıñ çāker-i fermān biri ‘āşıklarınıñ kemteri bir baḡrı yanık sīnesi
 kıana boyanık miḡneti çok rāḡatı yok ‘āşık-ı divānesi ferzānesiyem ḡazret-i Ḥaḡḡ ‘ālim ü
 dānā

V

Nedür ol ḡüsn-i behā yā nedür ol luḡf-ı edā ol daḡı ḡursun ḡuruşlar o ḡelişler o
 ḡülüşler o baḡışlar dil-i ‘uşşākı zerafetle yaḡışlar ki ruḡın ‘arz éde yaşaḡlaya ol ‘işveye
 kim ḡatlana bir laḡza kıara zülfi kıomaz dilde kıarar uyḡu yüzün ḡöremez oldum

VI

ḡoreniñ ‘aḡlı gider ḡamzesi cān mülketini ḡāret éder dillere āteş bıraḡur cānı yaḡar
 ḡane-i nāmūsı yıḡar ol ruḡ-ı ‘āli ‘ākilleri divāne nice zāhidi mestāne kılup ḡözleri pür
 fitne vü ḡavḡa ḡözimiñ yaşı mişālinde éder māmelikin her kışiniñ ḡöz ḡöre yaḡmā

VII

Bā-ḥuṣūṣ ol ḥaṭ-ı leb ol çeh-i ğabğab ki leṭāfetde biri āb-ı ḥayāt-ı zulumāt oldı biri
şol Çeh-i Nahşeb ki toğar anda şeb u rüz beher sā‘at firüz-ı [36a] cihānsüz u cihān-tāb
mehi bedr ü firüzenda vü pür tāb ki her gāh iki raḥşende vü tābende güneş olmuş anuñ
şevķine sūzān

VIII

Şaķın ey dīde daḥı kimseye kibr ile görünme şaķın ey sīne daḥı seng-i melāmetle
dögünme şaķın ey eşk daḥı olma revān u şaķın ey āh daḥı eyleme ‘ālemleri sūzān ki
günüñ toğdı sa‘id oldı sitārıñ yine ğam-ḥanene ki nāgāh şeref vērde o mehpāre zihi ṭālī‘-i
ġarrā

IX

Yürı ey derd ü elem girme göñül mülkine zinhār beni ḳatma siyeh baḥtlarıñ silkine
kim devr-i murād üzre dönüp daḥı ṭālī‘-i kem geşte zülāl-i leb-i yār ile yanup āteş-i
endüh-ı dil ü sīne o şudan söyünüp şem‘-i murādım uyanup renc ü ‘anā zulmeti ḥazenim
gibi gitdi

X

Aña şādım ki felek baḥtımā rām u baña ol mihr ü cefā-pīşe dilā rām u vişāliyle
günüm ‘ıyda dönüp şoḥbet-i eyyām cemāliyle şeb ü rüz dil ü cānıma vāşıl nice biñ cām-ı
ḥayāliyle şeker ḥ‘āb-ı şabuḥunda daḥı zevķ ü şafā lezzeti mevcūd u tamām aç gözüñ ey
kevkeb-i bīnā

XI

Gele ey çerhi felek sende gehi ‘adl ile inşâf ile depren fużala zümresi bezminde bu evşâfla söylene ki sühendân olunsa cevr-i revâ қаһr-ı sezâ görme yüzün dest-i ihânetle sitem toprağına sürme bu luţfi ki baña eylediñ ol luţfi şaşın gâyete êrgörme ki me‘mul olan oldur

XII

Şükür Allah’a benim mîr-i ahâli vü benim nâm ile ‘Âli ki felek rütbe-i ‘irfânımı ta‘zîm ü mülk-i kevkeb ü şânımı Tekrim êdereк kevne қadem başdım ü bir şest ile meydân-ı hünerde nice biñ kerre oқum atdım ü şad-pâre yayım yaşdım ü tâ қavs-i қузақ тақına aşdım neye pervâ

[36b] **Қабӯli**

-206-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Cism-i pâkin görmek isterseñ şoyup һammâma қoy
Olmaz ol sîmin-beden gibi efendi pāk şoy
- 2 Ol tezvir⁴⁰³-i hoş һirâmuñ şimdi ey şeh-bâz-ı dil
Şaydımuñ eyyâmıdur zîrâ raқibi daһı şoy
- 3 N’ola pest olsa nazardan serv-i bālâ-yı çemen
Қadd-i yâre uymadı başқа başına çekdi boy
- 4 Āb-ı istiğfâr ile çirk-i günâh-ı cismi yuy
Naқş-ı gayrı levҳ-i dilden men‘ ‘irfân ile yoy

⁴⁰³ a.e “tezerv” şeklinde yazılmıştır. s. 362.

‘Ulvî

- 5 Hâzret-i ‘İsâ olursuñ yaramazsıñ düşmene
Ey Qabûlî sūzen-ı zerle gerekse gözin oy

-207-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fa‘ülün

- 1 Zuhûr etdi ruhıñda dilberâ hâtt
Yeridür beni öldürse şehâ hâtt
- 2 ‘İzârîñ ‘aşkı ile cân vèiriken
Belâ-yı nâgehân oldı baña hâtt
- 3 Yaraşur bu dil-i şeydâya şâhım
Belâ-yı pür sıyâh olsa n’ola hâtt
- 4 Ğam-ı zülfüñle miñnetler çekerken
Getürdi başıma bunca belâ hâtt
- 5 Egerçi qaradur ‘Ulvî hâtt-ı yâr
Şeb-i vuşlat-ı dil-rübâ hâtt⁴⁰⁴

Yahyâ

-208-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Rüy-ı dil-ber al kâgaz ‘anberîn mû anda hâtt
Sâyesi müjgânınun i‘râb beñlerdür nuqa
- 2 ‘Aşıka Bağdâd ırak olmaz vücudun fülkini
Cüy-ı eşküñ küy-ı yâre irgürür mânend-ı şatt
- 3 Bâğ-ı hüsnüñ goncesin tütî-i güyâ gösterür
Nice sâhir-pîşe olmış ol cevân-ı sebz-hâtt

⁴⁰⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 4 Mā'il olmaz dil zen-i dünyāya bir hūb anlayup
Bāde-i gafletle medhūş olmayan étmez ğalaṭ
- 5 Yazılırdı hāṭır-ı mecrūḥ-ı Yaḥyā dostum
Kātib-i vaşfuñ édeydi üstühānından mıḳaṭ

-209-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Oldı Baġdād-ı kūyında cūy-ı şaṭ⁴⁰⁵
Her ḥebāb-ı seyl-i eşkim seyr éder mānend-i baṭ
- 2 Bī bedelsin āfitāb-āsā felekde dostum
Rūyına māhı bedel şananlar eylerler ğalaṭ
- 3 Yāre ṭūr-ı vücūdum bir muḥabbet-i nāmedür
Şerḫālardur anda cedvel müy ḥaṭṭ dāġı nuḳaṭ
- 4 'İtidāl-i ḳāmetiñdir mazḫar-ı ḥayrū'l-enām
Şem'ı bezm-ārā gibi olsa n'ola her bir vasaṭ
- 5 Ḥaṭṭ-ı reyḫānuñ muḫaḳaḳ seyr éden la'lüñdedür
Levh-i yāḳut üzre kimse ḳazmamışdur böyle ḥaṭ

[37a] **Bāḳi**

-210-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

- 1 Āyīne-şıfat şāf gerek şafha-i sīne
Gün gibi ziyā-güster ola rūy-ı zemīne
- 2 'Uşşāḳ édemez ol ḳad-i mevzūnı der-āġüş
Açılmayıcak ḥayme gibi nice ḥazīne

⁴⁰⁵ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

- 3 İnşâf budur kim çıkarup misk-i ğazâli
İzüñ tozını ıolduralar nâfe-i Çine
- 4 Āyine gibi herkese yüz vèrmesün ol mâh
Bir baĝrı yanuĝ ‘âşıkuñ uĝrar nefesine
- 5 Pürdür güher-i nazımla mecmû‘a-i Bâķî
Deryâ dil-i dâñadur aña sine sefine

Nazire-i Sâ‘yi

-211-

mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

- 1 Ol şeh karañu gicede ‘arz eyleye sine
Mehtâb gibi şu‘le düşer rüy-ı zemine
- 2 Çekmez mi harâret düşüben ter dil ü dide
Hamâm-şifat dökmeş yoluñda hazine
- 3 Bu hüsn-i leñâfetde göreydi seni Mâni
Naķş-ı şuver etmez idi puñhâne-i çine
- 4 Pervânelerin yaķmasun ol şem‘i şeb arâ
Bâd-ı şeheriñ korķarın uĝrar nefesine
- 5 Bir mevsim ola baħr-i belâĝatde ki Sâ‘yi
İlte bu harîr-i suhenim hende sefine

Nazire-i Kâni‘i

-212-

mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

- 1 ‘Aşķ ehli budur nâvekiñe tutduĝı sine
Peykâniñ alup gide gidicek bile sine

- 2 Ger māye şıfat hālvete yārin çeker ol kim
Şu gibi revān aqıda yolına hāzīne
- 3 Bir naqşla resm-i kademūñ sīneye çekmiş
Çalursa ögünsün bu zāman ile zemīne
- 4 Beñzetmeyeler saña yazarlar ise birisin
Puthāne-i çīniñ nice şüretger çīne
- 5 Fehm ét sahnı Kāñi' i gūş eyleyüp ey cān
Beñzer söziniñ her biri bir dürr-i şemīne

‘İzzetī

-213-

mefā‘ilün fe‘ülün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Hārīm-i gülşen-i cennetde olsa cāy-ı kafes
Kebābdur ciger-i murğ-ı mübtelā-yı kafes
- 2 Nihāl-i nāzik-i gülden yapılsa hoş gelmez
Mizāc-ı bülbül-i şūrīdeye hevā-yı kafes
- 3 O murğ-ı lāl şikeste-cenāh-ı bī-ķaderüm
Ki ne hārīf-i gülistān ne sarāy-ı kafes
- 4 Felek müsa‘de étmez ki ‘arz edem hūnerüm
Hāzān kebke nice el vērir fezā-yı kafes
- 5 Hūrūş u cūş-ı neşāţ eyler ‘İzzetī bī-ķayd
Fiğān u nāledür avāze-i nevā-yı kafes

[37b] Bākī⁴⁰⁶

-214-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Lāle-ḥadler kıldılar gül-geşt-i şahrā semt semt
Bāğ u rāğı gezdiler édüp temāşā semt semt
- 2 'Āşık-ı dīdār-ı pākūndür meger kim cūylar
Cüst ü cū eyler seni ey serv-i bālā semt semt
- 3 Leşker-i ğam geldi dil şehrine kıondı cavk cavk
Kıopdı yir yir fitne vü āşüb u ğavğā semt semt
- 4 Giryeden cūy-ı şirişküm sū-be-sū oldı revān
Yine Kızlüm gibi cūş itdi bu deryā semt semt
- 5 Şi'r-i Bākī seb'a-i iklīme olduğça revān
Oķınursa yeridür bu nazm-ı ğarrā semt semt

Rūhī

-215-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nev-bahār oldı açıldı verd-i ra'nā semt semt
Kırdılar şahn-ı çemende bezm-i şahbā semt semt
- 2 Kūh-ı deşte lāle vü gül kırdı zerrīn ḥaymeler
Kıondılar ḥaym-ı bahār 'ālem-ārā semt semt
- 3 Cūy-ı eşkim bāğ u rāğā varmağā maḥzā seni
Cüst ü cūy eyler yürür ey serv-i balā semt semt
- 4 Sen leb-i Şirīn şacı Leylā ğamından baş alıp
Gıtdiler Ferhād ile Mecnūn-ı şeydā semt semt

⁴⁰⁶a.g.e divanında yer alan gazelin 6 beytten meydana gelirken metinde 5. beyt yer almamaktadır. s. 82-83.

- 5 Hürrem etdi 'ālemi bārān-ı eşkim Rūḥiyā
Çıkdı şahrā seyrine ā'lā vü ednā semt semt

Manṭıkī

-216-

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 İsterse söyünsün felegüñ meş'al-i māhı
Dünyāya yeter sīnemizüñ şu'le-i āhı
- 2 Birgün düşürür 'aşk seni çāh-ı belāya
Elden koma ey dil resen-i zülf-i siyāhı
- 3 Şimden gērü yāhu size ey şabr u taḥammül
Sulṭān-ı ğamıñ k'albe hücüm etdi sipāhı
- 4 Her nesnede her rengine var idi ta'alluḵ
Şimdi size gāh cezb ede gāhı
- 5 Görmez gözümüz Manṭıkyā ḥ'āb-ı ferāgat
Bād-ı seher-i ğaflet eger esmese gāhı

Edibī

-217-

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hedef-i cism-i zerdim etdi figār
Ser-i peykān-ı zer-feşān-ı nigār
- 2 Uyma aġyār-ı bed nihāda dēsem
Hiç gūş eylemez kelāmım o yār
- 3 Düş gibi oldu vuşlat eyyāmı
Şeb-i firkatde ḥālimiz düşvār

- 4 Zerre miqdārı görmedi mihrüñ
‘Āşık-ı nā-tüvān-ı bī-miqdār
- 5 Çokdur eş‘ār-ı sūz-nāk ammā
Ey Edibī sözüñde hālet var

[38a] **Ĥamdī**

-218-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Hāl-i ‘ālem bir hayāl-i hāb imiş ey gāfilün
Ehl-i dünyā bisteri ‘aceb riyāda nā‘imün
- 2 terk edeñ ey muṭribān-ı bezm-i ‘aşk
Şoḥbet-i şıḥḥat perişān oldı lā’im
- 3 **Men ‘aref⁴⁰⁷** sırrın nice tefhīm éde zühhād-ı şehir
Anları techîl édüpdür nükte-i **lā ya‘lemün⁴⁰⁸**
- 4 Muşhaf-ı ruhsārıñıñ esrār-ı mektübātını
Añlamaz illā meger kim **‘ālemān-ı rāsihün⁴⁰⁹**
- 5 Cān verir derd ü firāk-ı yār ile Ferhād ü Qays
Gitdi anlar Ĥamdī’yā **innā ileyhim rāci‘üm⁴¹⁰**

El-Mevlānā Sulṭān Aḥmed bin Muḥammed

-219-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 İlāhi cānibīne şalmışım ben iki serdārı
Kerem kııl düşmene ḳahr eyle mañşür eyle anları

⁴⁰⁷ “Nefsini bilen, Rabbini bilir” anlamındaki hadisin başıdır. Adûnî, Keşfü’l-Hafâ Halep, ?, Cilt 2 s.361

⁴⁰⁸ “İnsanların çoğu bilmezler” anlamında pek çok surede geçmektedir. Kur’an, 30/6

⁴⁰⁹ “İlimde ileri gidenler” anlamındaki ayetin bir parçasıdır. Kur’an, 3/7

⁴¹⁰ “Biz Allah içiniz ve ona döneceğiz” anlamındaki ayetin sonudur. Kur’an, 2/156

- 2 Biri şol çār yārı sevmeyen zālimleri kırsun
Biri varsun helāk etsün seniñ emriñle küffārı
- 3 Hābībūñ hürmetine ‘asker-i⁴¹¹ islāma nuşret vēr
Kemāl-i luţf u cūduñdan ol anlarıñ nigeħdārı
- 4 Tevekkül eyleyüp dergāhuña çün yüz sürüp geldim
Hābībīñ yüzi şuyına erişdür ‘avniñ ey Bārı
- 5 Yoğ iken var édüp çün Aħmedī sultān eden sensin
Yine sen vēr anıñ maqşūdın ey ‘ālemleriñ varı

Şemsī

-220-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Zāhidā vāqı‘ma söyleye ta‘bır nedir
Hıdmetimde bileyin ben daħı taqşır nedür
- 2 Pīrim ol perde-i pendārımı ref‘ ét göreyin
Qalmayayın ikilikde bileyin bir nedür
- 3 Sehm-i ta‘n gam-ı a‘dāya nişān olmuşken
Sīnemde kavı-ı kazādan toqunan tır nedür
- 4 ‘Ārifiñ ħod nazarı toprağı altün eyler
Tālibiñ bu ‘ameli etdügi iksır nedür
- 5 Olacağ ħod ezel olmuşdur aña çāre mi vār
Ya bu insān-ı za‘if etdügi tehbır nedür
- 6 Her işi işleden oldur eden etdüren ol
Bī günāhuñ taqılur boynuna zincır nedür

⁴¹¹ Metinde “askeri” şeklinde yazılmıştır.

- 7 Nice mest eyledi Şemsî[yi] görüñ bāde-i ‘aşk
Bilmedi zevk-ı cüvānı elem-i pîr nedür

[38b]

-221-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Tehi şām-ı ıarab-bağş [u] neşāt-engiz [ü] ğam fersā
Cihān-efrüz-ı zülmet sūr idi şubḥ-ı bahār asā
- 2 Şafaqla mihr altun pullu gülgün cibinlikdür
Karar etmiş içinde nev-‘arus-ı ‘ālem-i bālā
- 3 Yine āteş şalındı külhan-ı germ-ābe-i çarḥa
N’ola germ olup etse kubbesinde kaçreler peydā
- 4 Çıkup bir pullu mähı geşti-i hurşidi ğarḳ etdi
Anuñ cüş u hurüşundan kararadı bu yedi deryā
- 5 Ne şüret-bāz olur eşkāl-i encüm ‘arz eder halka
Yaḳup şem‘in verā-yı perdede mihr-i cihān-ārā
- 6 Yine hākister içre nār-ı mihr-i etdiler pinhān
Nice tābında aḫger kaldı andan cā-be-cā ammā
- 7 Kızıl mühri bozuldı kise-i şebgün-ı gerdünuñ
‘Aceb midür miyān olsa nüḳüd-ı encüm-i zehrā
- 8 Düşen encüm dökülmiş kaçrelerdür çerḫ-güyā kim
Mey-i hu[r]şidden hālî nigün bir sāğar mînā
- 9 Zamāne zāyi‘ etdi gevher-i hurşidi hāk içre
Anı bulmağa ğırbāl etdi hāşir tarem-i vālā
- 10 Gelüp altına tamğalı zer endüdi nihān oldı
Meger dünyāyı durdı dest-i kudret-i mevlā

- 11 Hişār-ı çerh içine girdi âteşbâz olup hürşid
Fişeklerdür revân olan şehâbı her taraf gūyâ
- 12 Zamâne müşke şatdı Yūsuf-ı hürşidi mağribde
Anı vezn etmege mîzân getürdi țarem-i ā'lâ
- 13 Hâm-ı çerha hilâli etdiler bir lüle-i sîmîn
Aķup gitse ‘aceb mi çeşme-i mihr-i cihân-ārâ
- 14 Yine tîğ-i hilâli tıtdı çerhe bu gice behrâm
Ki döndükce şehâbından şererler eyledi peydâ
- 15 Kebûti şafhaya nakķâş-ı kudret hâk-rîz etdi
Seher resm étmege bir şemme-i zerrîn bî-hemtâ
- 16 ‘Aceb mi vaşf-ı pâkinde bu deñlü güft ü gū etsem
Bu şebdür mażhar-ı esrâr **sübhânü’l-lezi esrâ**⁴¹²
- 17 Bu şebdür rüşenâlıkda sevâd-ı merdem-i dîde
Bu şebdür nûr-ı fażlıyla süveydâ-yı dil-i dâñâ
- 18 Bu şebdür rûz-ıbâzâr-ı cenâb-ı Hâzret-i Mevlâ
Bu yolda çıķdı bâlâya metâ‘ı nâz ü istiğnâ
- [39a] 19 O şeb-i hayl-i ‘adûdın baş çekdi hâk-i pâyına
‘Aceb mi olsa manzûrı dilîr-i țarem-i vâllâ
- 20 Vêrüp cân nakđini añaeger müşterî oldu
Édince ‘arz-ı kâlâyı şefâ‘at h̃âha **esrâ**⁴¹³
- 21 Kırın etdi meger bir tîr-i sa‘diyle ol demde
Ruħuñ kesb-i sâ‘adette kıldı buldu.....

⁴¹² “O eksikliklerden uzaktır” Kur’an, 17 / 1

⁴¹³ “O eksikliklerden uzaktır” Kur’an, 17 / 1

Meylî

-222-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Gönlümüz hiç hûb-rüy [u] hûb-şadâdan geçmedi
Pîr oldukça hariş oldu hevâdan geçmedi
- 2 Gösterir telbis edüp ceminde şekl-i bu riyâ
Zâhid-i sâlûsı gör kim bu riyâdan geçmedi
- 3 Ben niyâz etdikce nâzın arturur ol nâzenin
Âh kim ol bî-vefâ cevri ü cefâdan geçmedi
- 4 Mâsivâdan her ne kim var ise geçdi gönlümüz
Bâde vü maḥbub u yârân-ı şafâdan geçmedi
- 5 Kâmetin yâd etdi Meylî kıddüni lâm eyledi
Ol elif kıâmetden ol ebrûsı râdan geçmedi

Yahyâ

-223-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nâzeninim âh kim râh-ı vefâdan geçmedi
Nâz yolun kıomadı semt-i cefâdan geçmedi
- 2 Geçmedi bir dem ki yâ kıaşuñ ğamından dilberâ
Tîr-i âhım tabla-i evc-i semâdan geçmedi
- 3 Var mıdur bir 'âşık-ı şürîde bezm-i dehrde
Mest olup la'lüñle câm-ı dilğüşâdan geçmedi
- 4 Geçti-i dil kıaldı girdâb-ı fenâda âh kim
Ehl-i tecrîd olmadı baḥr-ı belâdan geçmedi

- 5 Her neden geçdiyse geçti bu dil Yahyâ velî
Halka-i bezm-i şarâb-ı pür şafâdan geçmedi⁴¹⁴

[39b] Bâkî

-224-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül dâğ-ı ğamuñla sinede bir şem' uyandırmış
Çerâğ-ı 'aşka bir ğarrâ kıızıl altını yandırmış
- 2 Göñüller nağdin almış yâr girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend âvâreyi varmış tolandırmış
- 3 Dimeñ Mecnûna gelmiş 'akıbet Leylâ'dan istiğnâ
Belâ-yı 'aşk o ser-gerdâni cânından uşandırmış
- 4 Bulup saqqâ-yı hicrân teşne-dil şahrada Mecnûni
Ecel peymânesin [sunmuş]⁴¹⁵ hayât âbına kandırmış
- 5 Bu gün Bâkî'ye ol âfet vişâlin va' deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandırmış

Ümîdî

-225-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gözüm yaşın hayâl-i ruhları kana boyandırmış
Bahâr-ı hüsn-i büy-ı eşki başından bulandırmış
- 2 Bugün mestâne sâkî leblerüñ yâdına meclisde
Şürâhîden yine bir âlle câmı tolandırmış

⁴¹⁴ Bu gazelin altında "İki nazire dañi altıncı ve beşinci kağıddadır." yazmasına karşılık bahsedilen nazireler metinde yer almamaktadır. Sayfaların kopmuş ya da şiirlerin eklenmesinden vazgeçilmiş olma ihtimali yüksektir.

⁴¹⁵ Divanda yer alan bu kelime mecmuada yazılmamıştır. Vezin gereği eklenmiştir. Muhammed Selvi. *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon. s. 110.

- 3 Göñül vaşf eyleyüp āb-ı zülāl-i tîğ-i cānānı
Ten-i şad-pārede her yāranuñ ağızın şulandırmış
- 4 Metā‘-ı vaşluñuñ biñ cānla olmuş⁴¹⁶ ħarīdārı
Gice dil naqdini pervāne şem‘-i bezme yandırmış
- 5 Ümidī bī-vefādur dedügiñ ol şūĥ işitmiş dün
Bugün gelmiş vefālar eyleyüp anı utandırmış

Celālī

-226-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bezm-i ‘aşkuñda içilsün tolmaz peymāne-veş
Yanalım şem‘-i cemālūñ şevķine pervāne-veş
- 2 Arzū-yı vuşlat-ı gencīne-i ħüsnūñle dil
Tolanur virāneden virāneye divāne-veş
- 3 Kenze mālīkdür tehi dest şanma dil-i divāne[yi]
Genc-i ‘aşkıñ bağına başmış yatur virāne-veş
- 4 Başımı kesseñ kesilmez tîğ u tiriñden senūñ
Ger elim kesseñ kalur zülfüñde destim şāne-veş
- 5 ‘Ālem-i ervāĥdandur aşınālīķ dostum
Sürme қаpiñdan Celālī bendeñi bigāne-veş

⁴¹⁶ a.e “olup” şeklinde yazılmıştır. s. 110.

[40a] **Kāmi**

-227-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gerçi olmuş idi muqadder herkese dünyāda ğam
Cāhile nisbet çoğ olur merdüm-i dānāda ğam
- 2 anı bir ādem ki dā'im dünyede ħandān ola
Bu ne ħāletdür ekerler ŗāh ğam ŗehzāde ğam
- 3 Biñ dilekle ŗol ki bu 'aŗr ire bir manŗıb-ı ala
Gelmez illā kim gelür evvel mebdāiñ bāda ğam
- 4 Hicr-i la'l-i yārla pürĥündür göñlüm güzüm
Eksik olmaz baña bir yerde ğam-ı deryāda ğam
- 5 Kāmiyā meyl-i meserret etme zinhār āŗikār
Ĝāfil olma öldürür bir gün seni tenhāda ğam

Ėāfız

-228-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ĝam-ı zülfüñle ħāk olsam biter üstümde sünbüller
Ruĥiñ ŗevıyla cān vērsem olar abrim ızıl güller
- 2 Olaydı bu bahāneyle irem bāĝına dildāriñ
Kesiñ baŗım sıfāl eyleñ diküñ bitsün aranfiller
- 3 Efendim pādiŗāhım 'asker-i ĥüsnüñ 'alem ekmiŗ
urup müjĝānlarıñ ŗaf ŗaf alaylar düzdi kāküller
- 4 Süĥen bezminde gülŗende ounsa ŗi'r-i renginüñ
Yaalar āk eder güller ger feryāda bülbüller

- 5 Çıkarma beñleri fikrin gönülden dilberüñ Hâfız
Kebâb ol vaqt-i hûb olur ki ola üstünde fülfüller

Nesimî

-229-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çünkü bildiñ mu'minüñ kalbinde beytüllâh var
Niçün 'izzet etmediñ ol evdekim Allâh var
- 2 Gel ene-l-ḥaḳḳ defterinden al sebaḳ ey zât-ı Ḥaḳḳ
Dembedem bâṭıl taşavvur etme ḥaḳḳu'l-lâh var
- 3 Her ne var âdemde var âdemden iste sen ḥaḳı
Olma iblîs şaḳı âdemde sırr-ı Allâh var
- 4 Zâhidüñ ger var ise dilinde zıkr-i lâ ila
'Âşık-ı şadıklarıñ kalbinde illâ Allâh var
- 5 Genc-i maḥfidür ḥaḳıḳat ey Nesimî bilmiş ol
Öpsem ol fâş etme kim yolda nice gümrah var

[40b] Şafî

-230-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1
.....⁴¹⁷
- 2
.....
- 3

⁴¹⁷ Safî'nin son beyitte belirttiği gibi bu gazel şifreli yazılmıştır. Bundan dolayı ilk beş beyt okunamamaktadır. Bu varağın tıpkıbasımı, ekler kısmında ikinci mecmuaya ait örnekler kısmının son varağında yer alacaktır.

-
- 4
.....
- 5
.....
- 6 Satıı Şive Őakıyā [bir] tarz-ı nev Őalduñ yine
Her kim oğursa bu Şi'ri āferin olsun aña

Maķālī

-231-

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dilber oldur ki dilde dimāğ uyara⁴¹⁸
Yār odur yaķa bir çerāğ uyara
- 2 ĀteŐ-i sīnemi firūzān ēt
Ĥayrā gir sen de bir çerāğ uyara
- 3 Nice cān ķurtaram ki hāl-i mujeñ
Ĥurmaz urur dile bu dāğ uyara
- 4 Mümteni'dür ki çeşm-i seĥĥāruñ
Ĥalkı zinde uyuda Őāğ uyara
- 5 Būlbūl āsā Maķālī nāle[yi] ķo
Ki mebāda hezār zāğ uyara

⁴¹⁸ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

Emrî

-232-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şadāsı nālemüñ bülbül fezā-yı sīne bāğumdur
Nihāl üzre gül-i aḥmer elif üstinde dāğumdur
- 2 Diyār-ı ‘aşḡ şāhıyam sütün-ı āhum üstinde
Güneşdür fülke-i zerrîn felek atlas otağumdur
- 3 Kātîl-i tîğ-ı hicrānam felek türbem meh ü ḥurşîd
Yanar üstümde rüz [u] şeb⁴¹⁹ iki altun çerāğumdur
- 4 Ğamuñ dāğına sīnemde edersem n’ola cān ḳurbān
Muḥıbb-i pîr-i ‘aşḡam ol benüm eski ocağumdur
- 5 Şeh-i mülk-i ğamam Emrî ḥadeng-i nāle atmağa
Sütün-ı āhum üstinde güneş altun kabağumdur

[41a] Derūnî

-233-

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Kāpuña varmaz raḳîb āhımdan eyler ictināb⁴²⁰
Atalar zîrā ki şeyṭān üstüne gökden şihāb
- 2 Ḥüsn artursa n’ola ‘aceb mi serfirāz olduḡça⁴²¹
Kim ziyāsın artırır yükseldigince āfitāb
- 3 Görđi ḥurşîd ol nigār eyler zemîn
Düşđi ḥāk üzre dedi **yā leytenî küntü türāb**⁴²²

⁴¹⁹ a.g.e “ruzi şeb” şeklinde yazılmıştır. s. 94.

⁴²⁰ Bu kelime metinde “ictibāb” şeklinde yazılmıştır.

⁴²¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

⁴²² “Keşke ben daha önce toprak olsaydım” manasındaki ayetin sonundaki ifadedir. Kur’an 78 / 40

- 4 Hakk budur 'aşıkların meclisinde cânın acıdur
Öpdüğünce sākīyā şırın lebiñ cāmı şarāb
- 5 Ey Derūnī aldanup ol bī-vefānın 'ahdine
Umma la'linden vefā var isteme āteşden āb

Ünsī

-234-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ğarāz-ı cān ise dünyāda eger cānānuñ
N'ola teslim edelim neyleyelim cān anuñ
- 2 Saña hem-pā olmaz kimse güzellikte bugün
Şehsuvārım başı açuğ yügürügüsün meydānuñ
- 3 Rişte-i sürħa dizilmiş dürr-i yekdāne gibi
Görinür hoğħa-i la'l içre şehā dendānuñ
- 4 Beni çağ böyle ba'id etmez edüñ vaşluñdan
Elemin añlamaduñ var ise sen hicrānuñ
- 5 Ünsī'yi miħnet-i firħatde görüp hey kāfir
Sen de raħm eyler idiñ olsa imānuñ

-235-

???

- 1 Dāmeni himmet dırāz ammā taleb kütāh-dest
Rütbe-i idbār 'ālī pāye-i iğbār pest
- 2 Rüzgār el vërmedi kaldım ayakda cür'a var
Geh ğubār-ı ğamla ğayrān geh mey-i ğayretle mest
- 3 'Ālem-i ıtlāħa düşdüm fāriğ ü āzādeyem
Nice bir ser rişte-i ümmīde olam pāy-ı pest

- 4 Gitdi anlar kim celü'l-ıqadr [ü] 'āli şān idi
 Qaldı bī-iqbāl birkaç müdbir dünyā-perest
- 5 Tūṭi ṭab'..... nice güyā ola kim
 Seng-i miḥnet āyīne-i ḥāṭır şikest⁴²³

[41b] **Kıṭ'a**

-236-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ziyāyı ḥırmen-i ḥırmāna düşmüş gāha dönmüşdür
 Vuşulī yok muḥaşşıl çoqdur maḥşul-i maḥşūda
- 2 Begüm merdümlik olsun mu beni āğlayu göndermek
 Revā mı çekdügim zaḥmetler olmaḥ cümle beyhūde
- 3 Ne layıḳ ḥalḳ-ı 'ālem beñzede devletlü sulṭānım
 Beni Firdevsī'ye sulṭānımı sulṭān Maḥmūd'a

-237-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Zülfüne dökdüğün ellerde edüp efsāne
 Şaklayamadı bu sırr-ı ṭurre çıkarır şāne⁴²⁴
- 2 Naḳş-ı ağıyār degil yazmağa layıḳ ammā
 Kesseler şüretini ḳābil idi efşāna
- 3 'Aşḳ şāhı ezeli şāh idi şāhā dilde
 Gelmedi rūḥ daḥı memleket-i ebdāna
- 4 Gitme ebnā-ı zamān ile şaḳın şaḥraya
 Yūsuf'a neylediler gitmeyelim yābāna

⁴²³ Bu beytte okunamayan kelimeler siliktir.

⁴²⁴ Vezin aksamaktadır.

- 5 Y r   g k ehl-i ma'n ya⁴²⁵  derler raħmet
Geleli eşm   dile girye eyle efg na

Hil li

-238-

f 'il t n f 'il t n f 'il t n f 'il n

- 1 S kiy  seyr etmege mir t-ı ruħs ruń řar b
Çeřm-i r řen anıń  st nded r  b
- 2 Pertev-i m h-ı ruħıń d řd ke ħake reřk  d p
Mihr d r m h-r  **y  leyten  k nt  t r b**⁴²⁶
- 3 Altun  sk fl  kuluń olsa n'ola mihr-i felek
P diş h-ı ' lem  r sın bug n ey afit b
- 4 ' rız [u] sevd -yı z lf nle sen n ey serv-ķadd
Oldı zincirin s rer řaħrada bir div ne  b
- 5 Ey Hil li bezm-i gamda 'ayř [u] 'iřret  tmeyeńe
Sine defdir n le muşrib d de s ki dil reb b

[42a]

-239-

???

- 1 Mi kuned  n an şanem  n şanem ez r y-ı ħod burka' g ş 
eşmim c ş  der m nend-i neyl-i řubĥ u mes 
- 2 'A'zam r  n vişte ber lebet ey ķuvvet-i r ĥ
Rızv n etse z lmi b se-i la'liń ric 
- 3 R -z yi' ne kereded Nezd-i Ĥaķķ t  k n kerem
Ĥasretiyle degil 'uşş ki  ld rmek rev 

⁴²⁵ Metinde "ehli ma'n ya" şeklinde yazılmıştır.

⁴²⁶ "Keşke ben daha  nce toprak olsaydım" manasındaki ayetin sonundaki ifadedir. Kur'an 78 / 40

- 4 Zülf-i siyāh beres bālā-yı kıadd
Kemend-i zülfüñi boynuma dedim dedi lâ
- 5 Verd-i aḥmerüñ bir güşesin tā çıka nām
Büd bālāyı zinde mī şevved zāhir türā

-240-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yañağüñ birisi mihr ü birisi māha nisbetdür
Huṭūṭüñ muşḥaf-ı rüyıñda bismillāha nisbetdür
- 2 Kaşuñ sem'üñ gözüñ enfüñ ki şun'ı zāt bî-çündür
Yazılmış şafḥa-i 'arş üzre fazlullāha nisbetdür
- 3 Ruḥ-ı zerdüm ki ḥāk-ālūdedür ḥüsnüñ sücūdundan
Sarāyıñda gülüyle hemdem olan kāha nisbetdür
- 4 Mu'amber kākülüñ ey meh ki bu ḥüsne ser ameddür
Tağılamış 'arş-ı raḥmān üzre zıllallāha nisbetdür
- 5 Gel ey kıardaş çıkar cān Yūsuf'ın çāh-ı cehāletden
Ki her bir kimseniñ rāhında cehli çāha nisbetdür
- 6 Cihān sulṭānlığına bende boyun egmezin zirā
Gedā-yı küyiñ olmağ baña 'izz ü cāha nisbetdür
- 7 Keser melu'n raķīb-i rü siyāhıñ gerdenin yekser
Kelāmī sözleriñ kim Zülfikār-ı şāha nisbetdür

Li ‘Osmān

-241-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

..... bigānedür derler güle guşşasın
Ferah şādi gelür gider benimle qalacak sensin

Şerhi

-242-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Yazsam şafāht-ı feleke hal-i derüni
Bir vechle şerh-i dil-i nāşād dükemmez

[42b] ‘Ulvi

-243-

mefā‘ilün fe‘ülün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Şarāb-ı ‘aşkı nüş eyledüñ hātırda gam neyler
Şafā kesb edicek demlerdür dilde elem neyler
- 2 Seg-i dilber şafā mey içmek ağzuña düşmez
Gedā-yı bī-nevāsın sende ey dil cām-ı cem neyler
- 3 Cihānuñ tūmturākından ne zevq alsun dil-i ‘aşık
Şehā iklim-i ‘aşka leşker ü tabl ü ‘alem neyler
- 4 Ma‘ārif gencine vīrāne qalbi maḥzen eylerken
Ne lazım kīse-i ‘ārifde dīnār u direm neyler
- 5 Vücūd ehli gibi ta‘n-ı ‘adudan qan yudarlar mı
‘Aceb bilsek huzur eyler mi erbāb-ı ‘adem neyler
- 6 Derün-ı sīneden gūş etdiler āh-ı ciger sūzım
Benim çün dögünüp defler iñiler dembedem neyler

- 7 Nihāl-i bāğa bakmaz serv-ḳadūñ vaşf eder ‘Ulvi
Şu söz kim levḫ-i dilde yazılır aña ḳalem neyler

-244-

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Taḫt édüp dil kişverin sulṫān-ı ‘ālem-gīr ‘aşḳ
‘Ālem-i cismi serāser eyledi teshīr ‘aşḳ
- 2 Özge keyfiyyet ‘acāyib neş’edür derd ehline
Zevḳe dā’ir zāhidā mümkün degil ta‘bīr-i ‘aşḳ
- 3 Gördiler bir vech ile ḳābil degil taḫrīrini
Şuret-i mecnūnda naḳş etdiler taşvīr-i ‘aşḳ
- 4 Destiñe cām-ı muḫabbet şunsa nūş ét ḡam yeme
Dehremend olmaḳ dilerseñ tūt ne derse pīr-i ‘aşḳ
- 5 Sūz-ı ‘aşḳ ile Ḥūsāmī oldı dil yālīñ kılıc
Seng-i ḫāra olsa ‘adāyı kesir şemşīr-i ‘aşḳ

[43a] **Li Faşih**

-245-

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

- 1 Zihī bāḡ-ı neşāṫ efzā-yı ḫālet bahş-ı rūḫānī
Ki evşāfi eder dembeste çoḳ ṫab‘-ı sūḫandānı
- 2 Zemīn üzre düşen her sāye-i serv-i ser efrāzı
Dil-i üfādeye yād etdürür giysū-yı cānānı
- 3 Göreydi āb-ı āyīne mişāl [e]vşāf-ı dil-cūsın
Sikender eylemezdi cüst u cüy āb-ı ḫayvānı
- 4 Ne āb şaf düşse ‘aksin rūy-ı yānı keşf eyler
Verā-yı perde-i ḫāṫırdaki esrār-ı pinhānı

- 5 Bu bāğı naḥl-i bīd-i ser nigūnla temāşā èt
Cihānda görmek isterseñ bahişt-i Ṭūba-‘unvānı
- 6 Degildür şāmuña encüm-i sipihr-i sebz-reng üzre
Bu bāguñ şaldı pertev nergis-i zerrīn-i raḥşānı

Ġazel-i Fehīm Bī-nuḳaṭ

-246-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Her mürde dil ki mālīk-i mülk-i vişāl olur
Ḥükm-i ‘adem ol ādeme emr-i muḥāl olur
- 2 Aḥvāl-i derd-i dil aña ilhām ola meger
Ol mäh-ı sāde rū ki melek görse lāl olur
- 3 Derd-i elem ki madde-i aşl-ı vaşl durur
Mā dām mihre vāşıl ola meh hilāl olur
- 4
Kör ṭālī‘im ki lāle-i kūh-ı melāl olur
- 5 Hem rāh mihr olursa meh āsā gönül eger
‘Ālemde her mürde sālīk-i rāh-ı kemāl olur
- 6 Ḥāl egledüñse olma gel ālūde-i kelām
Esrār-ı maḥrem ola ehl-i ḥāl olur
- 7 Olsa rüsüm-ı kār-ı ṭılısm kelām-ı⁴²⁷ dil
Kilk-i Fehīm siḥr-i helāl olur

⁴²⁷ Metinde “her kelamı” şeklinde yazılmış, vezin gereği “her” sözcüğü çıkarılmıştır.

[43b] Emrî

-247-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Ruḥuñ 'aksi ile yaşum mey-i gül-fâma dönmişdür
İzüñ tozı ile çeşmüm mücevher cāma dönmişdür
- 2 Ḥayāl-i la'l-i şîrînüñle pür-hün⁴²⁸ olmadan dā'im
Gözi her âfetüñ rengin şeker-bādāma dönmişdür
- 3 'İzārîñ döndürüp benden ḳara zülfine baḳınur
Bu ğamdan āh rüz-ı rüşenüm aḥşama dönmişdür
- 4 'Aceb mi la'le dönerse gözüm zülfeynüñüñ 'aksi
İki yanında ol 'aynuñ çün iki lāma dönmişdür
- 5 Şalinsa yüregüm n'ola görüp miskîn resen Emrî
Temāşa kıl bezenmiş ruḥları bayrama dönmişdür

Veysi

-248-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Zuhūr etdi yine bir dilber-i ra'nā
Anıñ pāmālı olsa yeridür dünyā vü māfihā
- 2 Eline tığın alsa ger tırāş etmege 'uşşāḳı
Öñünde ser-furū eyler ḳamu ā'lā ile ednā
- 3 Temāşa edicek āyîne içre ḥüsn-i dil-cusun
Dèdi aḥsent zihi şun'ı ilahi ol gül-i ra'nā

⁴²⁸ a.g.e "hûnîn" şeklinde yazılmıştır. s. 94.

- 4 Görenler ḥaddüñ üzre ḥāl-i ‘anber-būyuñı elḥaḳ
Dediler kim lāledür var içinde dāğ-ı misk āsā
- 5 Cefā fennini bilmez daḥı nevresdür cinān Veysī
Dil ü cāndan o mehruya ola gör ‘aşıḳ-ı şeydā

Bāḳī

-249-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 Rūşen ola tā eşigüñe varmağa rāhum
Yıl mümlarını yaḳdı gice şu‘le-i āhum
- 2 Hem-reng-i peleng etdi beni kūh-ı belāda
Cismümde ser-ā-pā görmen dāğ-ı siyāhum
- 3 Luṭf eyle ineñ ḳullaruña cevri çoğ étme
Āh eylesün kimseye zūlm eyleme şāhum
- 4 Dildür saña ‘arz etmege aḥvālümü güyā
Ḳabrümdeki ḥāk üzre biten tāze giyāhum
- 5 Bāḳī dilemez dehr-i denī saltanatın dil
Yār işiginüñ ḥidmetidür devlet ü cāhum

[44a] Murād Sulṭān

-250-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ne ḥunīdür ki çeşmiñ ḳaşd éder bu cāna ḳatlanmaz
Müjeñ cellādı ḥānçerler çeker bir ana ḳatlanmaz
- 2 Ṭabībim şerbet-i la‘lün dil-i bīmāra himmet ḳıl
Yatur tāb-ı teb içre va‘de-i dermāna ḳatlanmaz

- 3 Açılısun verd-i ruhsāruñ ben bāğ-ı hüsnuñ kim
Yüri ey gonce leb bülbüllerin efgāna қatlanmaz
- 4 Dem olmaz ey hilāl ebrū қаsuñ fikrin һayāl etse
Bu cism-i nātüvānım çün şeb-i hicrāna қatlanmaz
- 5 İçerse bāde-i ‘aşkuñ Murādī ey gözi һünī
O bir divānedür cem‘iyyet-i yārāna қatlanmaz

Nazīre-i Bākī

-251-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Gören dil ān-ı hüsniñ va‘de-i cānāne қatlanmaz
Belī ‘āşıkda şabr olmaz göñül ol āne қatlanmaz
- 2 Hevādan men‘ pendüñi bende muhkem şanma ey zāhid
Қırar zencīr-i pülādı dil-i dīvāne қatlanmaz
- 3 Naşihat diñlemez tālib olınca şevқ-i dil gālīb
Vücūdın şu‘le-i şem‘a şalar pervāne қatlanmaz
- 4 Göñül çeng-i maḥabbetde yine şabr etse mümkündür
Reg-i cān līk zaḥm-i nāḥun-ı hicrāne қatlanmaz
- 5 Yiter haṭṭ u ruḥ-ı sākī bu bezme zīnet ey Bākī
Қadeḥ nüş ét ki dil vaқt-i gül ü reyḥāne қatlanmaz

-252-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Қалbine şevқ-i cemāl-i dilrübā kār eylemiş
Şem‘ yanup yaқulup kendüni berdār [eylemiş]
- 2 La‘l-i rūḥ efzāyı yāra қand ü şekkerdür göñül
Ma‘nā-yı şirini bir ta‘bīr-i tekrar eylemiş

- 3 Bir ğazel nazm eylemiş şunmuş o şāh-ı hüsne dil
Şā'irāne hālin eş'ar ile iş'ar eylemiş
- 4 Tīşe-i 'aşkıyla ser vèrmekde rāh-ı 'aşkda
'Aşk ehli kendüye Ferhād'ı serdār eylemiş
- 5 Ol perī ruhsāre-i gülgünla al eyleyüp
Şādıkuñ gönlünü almış soñra inkār eylemiş

[44b] **Firākī**

-253-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gülşen-i 'ālemde bu sırra erişmez⁴²⁹ hiç kes
Zāğlar āzāde [vü] bülbüller giriftār-ı kafes
- 2 Līk yağadan nāledür ancak naşībi bülbülüñ
Dāmenin her⁴³⁰ ser degül ruhsārın almış hār u has
- 3 Yeltenürsem ey perī tañ mı hevā-yı gūyuña
Vaqt olur kim ādemi Bağdāda iltür bu heves
- 4 Bed du'ā bilmem ilāhi [ke]smesün 'ālemde hiç
Kūyuña vardıkça 'āşık señ rakīb eylerse ses
- 5 Gel cemāliñ muşhafın göster Firākī bendeñe
Bāri imān ile Qur'an ile gitsün şon nefes

⁴²⁹ Makalede "irmez" şeklinde yazılmıştır. Kadir Güler. *Kütahyalı Firākī ve Bilinmeyen Şiirleri*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1337586575_45g%C3%BClerkadir.pdf (04.06.2011) s. 1047.

⁴³⁰ a.e "ol" şeklinde yazılmıştır. s. 1047.

Hilālî**-254-****fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün**

- 1 Olma dërdim nâle-i ‘uşşâka her dem hem-nefes
Âh u zârîñ degmesün ey dil ki çutmadîñ nefes
- 2 Sîne-i şad çâkda gūya hezâr elhân-ı dil
Bülbül-i şürîdedür olmuş giriftâr kafes
- 3 ‘Âlemi kıldîñ mu‘aţtar büy-ı misk âsâ ile
Büy-ı zülf-i yâra ey şabâ buldîñ meger kim dest res
- 4 Maħmil-i Leylâ’yı Mecnûn gördi tâ kim vërdi cân
Üstüne anîñ döğündi nâleler kıldı ceres
- 5 Şâne yüz buldı Hilâlî görince çok başludur
Zülf-i dildârı kımaz elden gerekse başını kes

Şadık**-255-****fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün**

- 1 Seg-i küyîña qarîñ olalı buldum ‘izzet
Dostum himmet-i aķranla artar rağbet
- 2 Serbeser halk-ı cihânı bize meftûn ê[t]düñ
Fitne-i hâţţ-ı siyekârîñ ile hey âfet
- 3 Gülşen içre unudur hayret ile reftârın
Eyleseñ serve eger nâz ile ‘arz-ı kâmet
- 4 Gelesüz hâneme âdemlik êdüp da‘vetsiz
Ey perî ancaķ olur böyle insâniyyet⁴³¹

⁴³¹ Bu mısradâ vezin aksamaktadır.

- 5 Ahter-i baht-ı siyāhuñ n'ola fer vèrse bu dem
Şādıkā vèrdi o meh hüsle şehre söhret

Yahyā

-256-

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- 1 Aks-i müjgān ile ey dil-ber-i şīrīn-harekāt
Şanurum ruħlaruñ i'rāb konulmuş āyāt
- 2 Kuvvet-i kalb olur ey māh güler yüz senden
Yohsa hiç saña muķābil mi olurdu mir'āt
- 3 Zevkdür lāzım olan ni'met içinde olana
N'idügin lezzet-i şekker ne bilür çüb-i nebāt
- 4 Göz mi açdurdı bize cevır ü cefā-yı eyyām
Fikr-i bī-hāşıl-ı dünyāyla geçdi evķāt
- 5 Herkese nuķ-ı revān-baħş vèrilmez Yahyā
Himmat-i Hızır gerek kim buluna āb-ı hayāt

[45a] Şem'î

-257-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Harīm-i bāğ-ı cennetden baña kūy-ı vefā yegdür
Hezāran hūr u ğılmandan vefālu dilrübā yegdür
- 2 Güneş bālin felek altun beneklü cāme h'āb olsa
Bilürseñ hāliñi şūfī saña bir bu rīyā yegdür
- 3 Ne aşşı 'āşıķa iki cihānıñ in ü anından
Göñül bezmi çerāğın yakmağa bir mehliķa yegdür

- 4 Saña kandil-i minberden olan nür-ı ziyâ şüfî
Baña cām-ı muhabbetden olan nür-ı şafâ yegdür
- 5 Yağarlar bezm-i vuşlatda kişi Şem‘î mihrûlar
Hilâl-ebrû güzellerle ırakdan merhaba yegdür

‘İlmî

-258-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Yüzine bakşam ol mâhîñ gice bir şem‘ yanınca
Yüzüm ursam ayağına şafâ sürsem uyanınca
- 2 Duḡān-ı āhı şem‘üñ göklere érdi teraḡḡumdan
Gice pervāne miskîn sūz-ı dilden aña yanınca
- 3 Yolına ḡarc eden bir deste mālî ola sehi ḡaddiñ
Şalınur şāh-ı destūrı gibi her demde yanınca
- 4 Ele al cāmı düşdükce yūri ḡamḡāneye gör düş
Vücūduñ cāmesi anuñ mey-i ‘aşḡa boyanınca
- 5 Felekde sidre-ḡadler gerçi çokdur ‘İlmîyā ammā
Gerekdir sīmtenlerde beden-ḡarrā miyān ince

[45b] **Zātî**

-259-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Feşāhat nehrine mâhî o cānānuñ zebānıdur
Belāḡat baḡrına ey dil şedef anuñ dehānıdur
- 2 Beni yerden göge ol meh yaḡupdur çarḡ-ı pūr-encüm
Şirār ile mülemma‘ āteş-i āhum dehānıdur
- 3 Gerekmez sāz ü mey sensüz fiḡānumla gözüm yaşı
Şadā-yı erḡanūnıdür şarāb-ı erḡavānıdür

- 4 Ğurāb-ı dūd-ı āhum bām-ı eflāke çıkarılmışdur
Görinen mäh-ı nevdür şanma pehlüm üstühānidur
- 5 Göre idi Zātī'yā Ḥassān diye idi édüp istihsān
Sütürı şı'riñüñ kaşr-ı belāgat nerdibānidur

Nāzire-i Ḥayretī

-260-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şuşamış cānlara la'lüñ şarāb-ı zīndegānidür
Kara güñlülere zülfüñ ḥayāt-ı cāvidānidür
- 2 Şarāb içenlere divāne der zāhid velī bilmez
Ki ol 'ārif yanında 'aql-ı evvel rūḥ-ı şānidür
- 3 Mey ü maḥbüb ile yār muvāffaḥ ehl-i 'irfānuñ
Gözünden nūrı göñlinde ḥuzurı tende cānidur
- 4 Kerem kıl zāhidā maḥbüb ü meyden bizi men' etme
Bahār eyyāmı şöḥbet mevsimi 'işret zamānidur
- 5 Alup cānın dökerseñ Ḥayretī'nüñ kanın ey şūfī
Mey ü maḥbübü terk etmez anuñ rūḥ-ı revānidur

Zātī

-261-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Merḥabā ey bū-yı zülf-i dil-rübā
Kankı yıllar esdi geldüñ bu yaña
- 2 Bu gice gel rūşen eyle bezmümüz
Şevkuñ olursa eger ey meh-liḳā

- 3 Yollar öñümde⁴³² selām olsun baña
Merḥabasuzlarda ‘aşk olsun saña
- 4 ‘Āşıkā düşünām éderken nāgehān
Yāra ne eylersin dēdüm dēdi du‘ā
- 5 Öykünelden ḥāk-i pāy-i dilbere
Çıkdı Zātī gözlerümden tütüyā

Bākī

-262-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ne cām-ı bāde-i gülgūna beñzer yār-i hemdem var
Ne şadr-ı suffā⁴³³-i mey-ḥāne gibi cāy-ı ḥurrem var
- 2 Beni ‘ayb eylemeñ dā’im olursam mest-i lā-ya‘kil
Ki bī-hūş olmasam āsūde kılmaz bende bir ğam var
- 3 Ğam-ı hicrānda ḥālet var dēmişler ehl-i derd ammā
Mülāyim dil-ber-i şūḥuñ dem-i vaşlında ‘ālem var
- 4 Ruḥuñ bāğın raqīb-i dīv-sīret seyr éder her gün
Yüzüñi göremez yıllarca ammā bunda ādem var
- 5 Şafā-yı şafvet-i tab‘uñ yiter eglence ey Bākī
Bī-hamdi’llāh ne ğam yersin elüñde sāğar-ı Cem var

⁴³² a.g.e “öñmekde” şeklinde yazılmıştır. s. 20.

⁴³³ a.g.e “gūşe” şeklinde yazılmıştır. s. 72.

412 NOLU MECMŪ‘A-İ EŞ‘ĀR

[1a] Birbirinden bağımsız mısralar yer almaktadır.

[1b]

-1-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Sañadur gön̄lümün̄ meyli sözüm hep dā'imā birdür
İki ‘ālemde maqşūdum hemān sensin ħüdā birdür
- 2 Baña ettiklerün̄ cevri senün̄le söyleşem bir bir
O dergāh-ı mu‘allāda şāh ile gedā birdür⁴³⁴

Beyt

-2-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Hāşılı ehl-i dile cürm ü felek eksik degil
Kānde varşam bir dede bir dümbelek eksik degil

Beyt

-3-

????

Alursa şafā fevt eyleme bir dem
Dünya aña..... cefāsın çeke ādem

⁴³⁴ Mısra eksiktir.

Beyt

-4-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

..... bir dem rahatım yok
Visâliñ isterim dünyâda ğayrı hâcetim yok(?)

[2a] Beyt

-5-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ṭâli'in şol hâdedür ki her işim bozgün gelür
Bülbüle tuzak kırarum bahtuma kızgun gelür

Beyt

-6-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Felek yârın diyârından cüdâ etdi beni şimdi
Du'âlar cümle aĥbâba uzaqtan merĥaba şimdi

Beyt

-7-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Benim derdim gibi derde girifdâr olmasun kimse
Ne kıanlar yutduĝum her dem ğam olmasun kimse

Beyt

-8-

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Melek misin 'aceb cānâ ferişte
Gönül verdim sizi ol ğüreşte

Beyt

-9-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Reh-i 'aşka düşen 'aşıq cehennem nārına düşer
Şafânın kadrini bilmez cefânın cāhına düşer

[2b]

Bu sayfadaki yazılar okunamayacak kadar bozuktur.

[3a]

-10-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Senüñ maḥzūnuñ olmak baña şādān olmadan yegdür
Ġamuñla ağlamak ellere ḥandān olmadan yegdür
- 2 Cihānıñ 'izz ü cāhın böyle iz'ān eyledüm ben kim
Eşigüñde kul olmak dehre sultān olmadan yegdür

-11-

???

- 1 vaqt-i seher sultānı meger
.....ufqdan gösterir taht-ı zümürred tāt-ı zer
- 2 'Ālem müzeyyen pertev-i ḥurşid-i 'āleme-tāb ile
..... şaldılar rüy-ı zemine serteser
- 3 Kaşr.....beyza-i sımın eder gör zamın
Dilden kanadın altına 'anqā-yı zerrin bāl u per

-12-

müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün

- 1 Ḥ'āb-ı 'ademden dīde-ibīdār eyledi
..... şubḥ-dem āvāze-i murg-ı seher

- 2 Bāk nişarı maqdem-i sultān-ı ‘ālī şān için
Destinde şāh-ı gül tutar la‘lin tıpk-ı lü‘ lü‘-i ter
- 3 Sulţān Murād-ı tēc-ver fermān
Şāhib-kırān-ı dād-ger şāhin şeh-i ‘āli nazar
- 4 Destān-ı midhatī şāh-ı tarabda nağme sāz
Tāvūs-ı baht-ı devleti bāğ-ı felekde cilveger

[3b]

-13-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘Āmeldür efdal-i tāt kişiye
‘Āmeldür nūr-ı hidāyet kişiye
- 2 ‘İlm-i nūrāni eder cān u teni
Ġaffēr Allah limen ‘allemini⁴³⁵
- 3 ‘Ulemā bülbül-i hoş-hoşū gibidir
Cühelā zāğ-ı siyeh-rū gibidir
- 4 Cānda kim ‘ilm-i Hüdā ede zuhūr
Nūr olur gözde vü gönülde sürūr
- 5 Hoşdurur ehl-i kemāl olsa kişi
‘İlm durur şāh-ı vücūduñ yemişi

[4a]

-14-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Devletin ola mezīd ü şevketüñ ola güşād
‘İzzetiñ efvün ede ol hāliq-ı Rabbü’l-‘ibād

⁴³⁵ “Allah ilim öğrenene mağfired eder.”

- 2 Muḥlişüñ her kim ise olsun mu‘ini ol aña
Pāy-māl olsun cihānda kim éde saña ‘inād

-15-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Serīr-i ma‘deletde serfirāz ol gül gibi dāim
Münevver kılsun iqbālīñ bu nüh firūze eyvānı
- 2 Ziyā-baḥş ol rikābīñ şu‘lesinden māh-ı ḥurşīde
Semend-i baḥtuñ etsün ‘arşa-i ‘ālemde cevlānı

-16-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Diñlemez ol gül-i ra‘nā kime söylersin sen
Bilmem ey bülbül-i şeydā kime söylersin sen
- 2 Şimdi şıfat ḳalmadı bir şāf derūn
Söyle ey tütī-i güyā kime söylersin sen

Beyt

-17-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Dem-be-dem sā‘at be sā‘at bād ikbālet füzūn
.....çün şişe-i sā‘at hemişe.....⁴³⁶

[4b]

Bir hadis yer almaktadır.

⁴³⁶ Bu şiirden sonra bir dua yer almaktadır.

[5a] **Āh Eyledigim**

-18-

mef'ülü mefû'ilü mefâ'ilü fa'ülün

I

- 1 Āh eyledigim bir gül-i⁴³⁷ ter tāze fidandur
- 2 Mestāne reviş yoşma kesim yaḥşı civāndur
- 3 Senden kime dād êtsem ḥāl 'ayāndur
- 4 Ol āfeti ḥunrîz felek dönse yalandur

II

- 1 Bilmem bana mı cevır [ü] sitem böyle
- 2 ağyār ile êtmiş bu gece şafālar
- 3 Kān ağlayarak êdecegim saña ricālar
- 4 Sīnemde olan şerḥlerim ḥalkā beyāndur

III

- 1 Miyānı düşermez varāḳ-ı ümīd-i vefāyı
- 2 Şarkı okuyup yād êdelim cām-ı şafāyı
- 3 Gūş êt hele bir perde-i ṭanbūrda nevāyı
- 4 Her nālelerim naḡme kemāndur
- 5 Kāyd oldu mı benim başımatedbir....

[5b] **Türkü**

-19-

I

- 1 Pek cefā cūsun saña yoḳdur bedel
- 2 Āh mürüvvetsiz yeter inşāfa gel
- 3 Var mıdır bir cevre ma'il bir güzel
- 4 Āh mürüvvetsiz yeter inşāfa gel

⁴³⁷ Metinde "güli" şeklinde yazılmıştır.

II

- 1 Tağ-ı gāvuruñ cānuma kār etdi āh
- 2 Böyle qalırsa benim hālīm tebāh
- 3 Kātilim billah etsen bir
- 4 Āh mürüvvetsiz yeter inşāfa gel

III

- 1 Dāğı ‘aşkıñ sīnem etdi lāle-gün
- 2 Artmada günden güne derd-i derün
- 3 Ğayrı zahmet eylemem ‘ālem zebün
- 4 Āh mürüvvetsiz yeter inşāfa gel

[6a] Ğazel-i Rüşenî Tahmis-i Vaḥdetî

-20-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Zāt-ı muṭlaqtan cihāna çün tecelli eylediñ
- 2 Kendi nūrıñla anı şāf mücellā eylediñ
- 3 Gün gibi burc-ı kemāl üzre hüveyda eylediñ
- 4 Hüsününñ ‘āksin ruḥ-ı dilberde peydā eylediñ
- 5 Çeşm-i ‘āşıqdan dönüp anı temāşā eylediñ

II

- 1 ‘Ālem-i envārıñıñ yaqtın çü da‘vet-i şem‘asın
- 2 Meclis-i ‘uşşāka irsāl eylediñ bir lem‘asın
- 3 Nezl kılduñ mihrime dēyü tenevvür kıt‘asın
- 4 Bir evc-i hāke bıraqtın cām-ı ‘aşkuñ cür‘asın
- 5 ‘Ākıl ü⁴³⁸ dānāları mecnün-ı şeydā eylediñ

III

- 1 Sen o sulṭānsın ki iş bu ten ‘abāsın bürünüp
- 2 Gün gibi seyrāne geldüñ şeb-i palāsın bürünüp
- 3 ‘Ālem-i kesretde vaḥdet buryāsın bürünüp
- 4 Gerçi sen ma‘şuqasın ‘āşıq libāsın bürünüp

⁴³⁸ Metinde “akili” şeklinde yazılmaktadır.

5 Cılve-i hüsnuñ girü kendüñ temâşa eylediñ

IV

1 Eyleyüp kudret dilinden tâ ezel emr-i nidâ
 2 Kendü nuṭṭ-ı pâkiñ ile emriñi etdiñ edâ
 3 Ben ta‘accüb eyledim dem-be-dem yâ Rabbenâ
 4 Yâr-ı ‘aşka kim taḥammül eylemez ârız [u] semâ
 5⁴³⁹ göñlüm ‘acebdür aña me’vâ eylediñ

V

1 Vâhdetî gün gibi her dem nice nâlân olmasun
 2 Zerre-veş sergeşte olup nice gerdân olmasun
 3 Eşk-i çeşmim aqıdup ya nice cüyân olmasun
 4 Rüşeni bendüñ nice baqdıqça ḥayrân olmasun
 5 Hüsünüñ ‘âksin ruḥ-ı dilberde peydâ eylediñ

Ḳabûlî

-21-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1 Meyüñ bir ḳaṭresi ‘ayş ehline biñ cāndan yegdür
 Tehi peymâne ḳahveyle ṭolu fincāndan yegdür
 2 Tevekkül şāhibi başın egmez ey dil şāh-ı devrāna
 Gedâ k’ehl-i ḳanā‘at ola ol sulṭāndan yegdür
 3 Cefâ eylerse dil-ber baña gāyet ḥazz eder göñlüm
 Anun cevri cihānuñ êdūgi iḥsāndan yegdür
 4 Yüzüme baḳmayup geçdükçe olur ḥāṭırum mesrūr
 Ol iğmāz iltifāt-ı şāh-ı ‘ālî-şāndan yegdür
 5 Ḳabûlî iki sözle yāre maḳşūdum edâ etdim
 Maḥallinde iki söz bir bütün dīvāndan yegdür

⁴³⁹ Sayfa kıvrıldığı için okunamamıştır.

[6b] **Firākī**

-22-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Cihāna şāh olup şāhım cihān durdukça durduñ tut
Cihān mülkinde Şeddād-ı binā bünyādın urduñ tut
- 2 Göçersin kūs-ı rihlet çalınur bir gün bu menzilden
Otāguñ pādişāhım lāle-veş şahrāda kurduñ tut
- 3 Vücūd ikliminiñ farzā ki olmışsun Süleymānı
'Adem deryāsına ol salţanat mihrin düşürdüñ tut
- 4 Konağıñ 'ākıbet bāğ-ı ferāgetdür benim cānım⁴⁴⁰
Sabā gibi çapup her yaña yeldüñ
- 5 Murāduñca bu 'ālem murğ-zārında şikār alup
Şehā bāzū-yı devletden nice şāhin uçurdun tut
- 6 Olursın çer'a-veş yārın bir gün hākile yeksān⁴⁴¹
Bugün cān⁴⁴² bezmine erüp şafā cāmını sürdüñ tut
- 7 Getirür bezm-i keşretten ayağı her kişi āhir⁴⁴³
Firākī bir gün öñdin 'ālem-i vahdetde yurduñ tut

Şāhib

-23-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vaşf-ı haţtuñ yārān ehl-i raqam olmaz da n'olur
Naqş eden hüsnüñi nāzik qalem olmaz da n'olur

⁴⁴⁰ a.g.e bu beyit makalede yer almamıştır.⁴⁴¹ a.e "Olursun böylece her dem nicedür hâl ile yeksân" şeklinde yazılmıştır. s. 1043.⁴⁴² a.e "hac" şeklinde yazılmıştır. s. 1043.⁴⁴³ a.e "Ayagi götürür her kişi âhiri bu meclisten / Firākî bir el önden âlem-i vahdetde yurdun tut" şeklinde yazılmıştır. s. 1043.

- 2 Būs-ı la‘l-i lebūne t̄alip olan bī-çāre
Sālik-i rāh-ı diyār-ı ‘alem olmaz da n’olur
- 3 Başma zinhār şağın dā’ire-i develine pā
Dāire-i sille dest-i ğam olmaz da n’olur
- 4 Āmed ü reft -i merām olanın şād-ı huz̄in
..... gibi ğamı pīş ü kem olmaz da n’olur
- 5 Dāğ-ı ‘aşk etdi dili rāyic-i bāzār-ı kemāl
Sikke tervīc fezāyı direm olmaz da n’olur
- 6 Kesdi ğam pāyını dilden geleli ğamze-i yār
Öyle şimşir-i güzīn hoş-ka-dem olmaz da n’olur
- 7 Peyrev-i vādi-i Nābī vü Rāhīmī olanın
Şāhibā böyle sözi muntazam olmaz da n’olur

[7a] **Muhibbī**

-24-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Gel ey dil yāra karşı sen seni terk eyle senden geç
Eger yār ise mağşūdīñ cihānda cān u tenden geç
- 2 Şehid-i ‘aşk-ı yārım ben beni ğasl-i ‘asel etmeñ
Pelās-ı ğam kifāyetdür beni defn et kefenden geç
- 3 Elā ey bülbül-i dīl āşiyānīñ kūy-ı dilberdür
Gül-i⁴⁴⁴ hod-rūya aldanma yūri şağn-ı çemenden geç
- 4 Melāmet dārına manşūr-ı ‘aşkı çekme ey zāhid
Çamu zerrāt ena’l-ħağğ söyler uş dārdan geç⁴⁴⁵

⁴⁴⁴ Metinde “güli” şeklinde yazılmıştır.

⁴⁴⁵ Bu mısra eksiktir.

- 5 Muhibbî devr geçdi söylemem Mecnûn-ı şeydâdan
Bugün şahrâ-yı gam mecnûnısın sen şol geçenden geç

Fuzûlî⁴⁴⁶

-25-

fâ‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Ey gönül yârı iste cândan geç
Ser-i kûyuñ gözet cihândan geç
- 2 Yâ tama‘ kes hayât zevkinden
Yâ leb-i lâ‘l-i dil-sitândan geç
- 3 Lâ-mekân seyriniñ ‘azimetin ét
Bu harâb olacağ mekândan geç
- 4 İ‘tibâr etme mülk-i dünyâya
İ‘tibâr-ı ‘uluvv-i şândan geç
- 5 Meskenin bezm-gâh-i vahdetdür
Ey Fuzûlî bu hâk-dandan geç

Fazlî

-26-

mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Yoldum saçında leyetü’l-esrâ haberlerin
Şordum lebüñe mu‘ciz-i ‘İsâ haberlerin
- 2 Mecnûn oturdu yıllar ile bağıdı yollara
Bir kimse toğrı vèrmedi Leylâ haberlerin

⁴⁴⁶ a.g.e yer alan gazelden iki beyit(2. ve 5.) eksiktir. s. 155.

- 3 Bād-ı şabāya zülf-i peyāmın getür dedim
Geldi getürdi başıma sevdā haberlerin
- 4 Dīdāre karşı durabilür misin ey gönül
İşitmediñ mi tūrla Musā haberlerin
- 5 Kirpiklerinüñ ‘askerini dizdi bir yere
Buyurdı Fazlī cānıma yağma haberlerin

[7b] **Kāmī**

-27-

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Mübtelānın belāya kalmışıyuz
Ehl-i derdin devāya kalmışıyuz
- 2 Tūludur derd-i ğamla bezm-i cihān
Şanma cām-ı şafāya kalmışıyuz
- 3 Hāşılıyuz bu hırmen-i dehrin
Gerçi bād-ı hevāya kalmışıyuz
- 4 Ğam degil cevr ederse baña habīb
Bilür ol ki cefāya kalmışıyuz
- 5 Ol sehi-kāmetin bugün Kāmī
El açuben du‘aya kalmışıyuz

Celālī

-28-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Çeşmim ğam-ı firāķıyla zerd oldı zer gibi
Kuçsam ne var meyānıñı zerrin kemer gibi

- 2 Zann etme kim ola haṭṭ-ı ḥüsnüñ tirâşla
Şâyı‘ oluru ne var ola qara haber gibi
- 3 İki kitāba beñzedürem zülf-i ḥaṭṭıñı
Biri muṭavvel ola biri muḥtażar gibi
- 4 Maḥbüb odur ki cāzibesi(?) cāna kār éde
Ehl-i dile görünmeye naqş-ı ḥacer gibi
- 5 Altun éden Celālī nazardur vücūduñı
Dünyā yüzünde cevher olur mı nazār gibi

Āhī

-29-

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Dāğ oldu lāle gibi dil-i bī-ḫarārumuz
Himmetle gör neler bitürür ḥāksārumuz
- 2 Deryālaruz ki gözler erişmez ḫararumuza⁴⁴⁷
Ger ḫār [u] ḫas ṭutarsa⁴⁴⁸ ‘aceb mi kenārumuz
- 3 Şahbāzıyuz bu mişe-i ‘aşḫuñ ki her zamān
Şāhīn bağışlı bir balābāndur şikārumuz
- 4 Abdāllaruz ki her ṭarafa yā ‘Alī dēyü
Diller uzatdı sīnede ki Zū’l-fiḫārumuz
- 5 Bir vaḫt ola ki ‘ibret için Āhī’yā bizim⁴⁴⁹
Tāriḫ ola ellere seng-i mezārumuz

⁴⁴⁷ Divanda “karamuza” şeklinde yazılmıştır. Kaçalın, Mustafa S. Ahi Divanı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128333/h/ahidivanimustafakacalin.pdf> (01.07.2011) s. 20.

⁴⁴⁸ a.e “Her h̄âr u hasla dolsa” şeklinde yazılmıştır. s. 20.

⁴⁴⁹ a.e bu kelime yer almamaktadır. s. 20.

[8a] Bektāşī

-30-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hamdulillah cilve-gāh-ı 'aşkdur āyinemiz
Maḥzen-i sırr-ı ḥaḳāyıkdur dil-i bī-kīnemiz
- 2 Biz ki deryā-yı ḥaḳıḳatde dilā deryālarız
Gevher-i 'irfān ile maḥlū şadefdür sīnemiz
- 3 Āb-ı kevşer zāhid şad-sālının olsun dilā
Rind-i dūr-āşāma pes cām-ı mey dū-şīnemiz
- 4 Mekteb-i 'aşk içre dil tıfl sebaḳ ḥ'ān-ı cefā
Ol sebebden fark olunmaz şenbe vü azīnemiz
- 5 Ehl-i 'aşkın üştür-i sermestiyiz Baktāşiyā
Biz ḳatara girmişüz yok kimseye hiç kīnemiz

'Adlī

-31-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yok durur zülme rızāmız 'adle biz mā'illeriz
Gözleriz Ḥaḳḳ'ın rızāsın emrine ḳā'illeriz
- 2 'Ālem-i zülm u sitemden rif'dür maḳşūdumuz
Kārımız dād [u] 'adāletdür şeh-i 'ādillleriz
- 3 Gözümüz kuḥl-i şafā hālin alur mı 'aynına
Tütüyā-yı gird-i rāh-ı dilbere vāşıllarız
- 4 Ḥükm-i mevlāya maḫbu' muḫi'iz tedbirden
Biz tevekkül ehliyüz taḳdīrine ḳā'illeriz

- 5 Pūte-i‘aşk içre ‘Adlī ḳal édelden ḳalbimiz
Ġıl [u] ğışdan ḫāli[y]iz ‘ālemde şāfi dilleriz

Ḳadrī

-32-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Devr-i güldür şun peyāpey deste ey sākī ayağ
‘Aklı yokdur bādeden her kim bugün eyler ferāğ
- 2 Ol nihāl-i hoş hırāmı ‘azm éde şāyed dēyü
Nergis [ü] gül oldılar gülşende yer yer göz ḳulağ
- 3 Bağladı destār ile dildār dāğım raḫm édüp
Oldı ey dil ḫamdulillah kim baña dāğ üstü bāğ
- 4 Feyz-i ruḫsār-ı ‘arefna kille⁴⁵⁰ rüşen cān u dil
Büy-ı zülf-i müşkbārīñla mu‘aṭṭardur dimāğ
- 5 Rind-i dūr-āşāma ey Ḳadrī maḳām-ı meykede
Bī tekellüf yaḫşı menzildür yaman gözden ırāğ

[8b] Vişālī

-33-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Yā Rabb yine ol serv-i dil-ārāmı görem mi
Düşüp ayağı toprağına yüzümü sürem mi
- 2 Serkeşlik édüp egmeye mi başını ol serv
Ya bir gün ola ḳolumı boynuna şaram mı
- 3 Keşf olmaya dāim ḳalemi sırr-ı dehānı
Ey dil leb-i la‘linden anı buse şoram mı

⁴⁵⁰ Hadis “Seni layık olduğun şekilde bilemedik” anlamındaki hadistir.

- 4 Şeftālū-yi bāğ-ı ruḥın ol tāze nihālin
Men teşne-dil anı yetişüp yine derem mi
- 5 ‘Ömrüm geçer mi ḥasretle yoḥsa Vişālī
Fırkat günü āḥir ola vuşlāta èrem mi

Veysī

-34-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Qaddüm ki senin qabza-i ‘aşkıñda kemāndur
Āhımdur anıñ tīri zihi rişte-i cāndur
- 2 Her tīr-i belā kim èrüşür saña felekden
Şabr eyle gönül bu da geçer devr-i zamāndur
- 3 Feryād ki bir ğamzesi cellāda esīrim
Hūni⁴⁵¹ gözinüñ yedügi dil içdügi qandur
- 4 Bir şem‘-i dilādur o peykān-ı zer-endūd
Luṭf eyle anı ḥāne-i cān u dile yandur
- 5 Yā beynimizi faşl eden a‘dā ile Veysī
Meydān-ı belāğatda bugün tīğ-i zebāndur

Kabūli

-35-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Gönlüm aldı nāz ile⁴⁵² bir gözleri ala yine
Gözleri alālaruñ cānlar fedā alāyına

⁴⁵¹ Metinde bu sözcük “ḥūni” şeklinde yazılması gerekirken “hūni” şeklinde “güzel h” ile yazılmıştır

⁴⁵² a.g.e “al ile” şeklinde yazılmıştır. s. 359.

- 2 Al tūtidür femüñ gūyā şekerdür leblerüñ
Anı seyr etmek dilerseñ destüñe al āyine
- 3 Ārzū-yı dāne-i hālūñle taraf-ı pāyüñe bābuña
Şaḳf-ı gerdūndan kebūter-veş nice ala yine
- 4 Ehl-i ‘aşḳıñ⁴⁵³ ālāyınıñ āla-yı ğamdur yēdügi
Bu simāt-ı bezm-i ğamdur bunda çok ala yine
- 5 Ey Ḳabūlī yār ile bir kez olur alış vēriş
Şanma kim bir göñlüñ⁴⁵⁴ alan bir daḥı āla yine

[9a] Necātī

-36-

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Revā mıdur ki güneş yüzüñe ḳamer diyeler
Gece ile seyre çıkarsañ daḥı neler diyeler
- 2 Yüzümi ayaġuña nice olsa gerek
Nihāyeti bu ki sen serveri sever diyeler
- 3 Mesīḥa ṭa’ne ḳalup⁴⁵⁵ leblerüñ dēdi ne ‘aceb
Ki bir ölüyi diri etmege⁴⁵⁶ hūner diyeler
- 4 Lebūñ ḳatında ne lāzım ki ğonçeyi añalar
Bunuñ gibi yaḳa açılmadıḳ ḥaber diyeler⁴⁵⁷
- 5 Leven ü müflis bī-çāre vü ḥaḳīr ü faḳīr⁴⁵⁸
Necātī’yem umaram daḥı beş beter diyeler

⁴⁵³ a.e “derd” şeklinde yazılmıştır. s. 359.

⁴⁵⁴ a.e “gönlüm” şeklinde yazılmıştır. s. 359.

⁴⁵⁵ Divanda “urub” şeklinde yazılmıştır. Ali Nihat Tarlan, *Necati Beg Divanı*, MEB Yay. İstanbul 1997. s. 217.

⁴⁵⁶ a.e “kılmaga” şeklinde yazılmıştır. s. 217.

⁴⁵⁷ a.e “Bir iki yaḳası açılmadıḳ ḥaber diyeler” şeklinde yazılmıştır. s. 217.

⁴⁵⁸ a.e “Levend-ü-müflis-ü-dîvâne-vü-faḳîr-ü-ḥaḳḳîr” şeklinde yazılmıştır. s. 217.

Necātī

-37-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tırup çemende ey gül ü ey serv-i muttaşıl
Ruhsār-ı kıdd-i yāra tolaşma üzül kesil
- 2 Āb-ı Hayātı içdik⁴⁵⁹ ise ey hüceste Hızır
Haṭṭ-ı leb-i nigāra berāber dirilme gil
- 3 Gülşende tırup oturacak yer bulunmadı
Kaddūñ 'izāruñ edeli serv-i güli hacil
- 4 Cismüm belūñ ğamıyla inceldi şöyle kim
Vezn eyler iseñ ikisini ola kııl-be-kıl
- 5 Münkirdür ehl-i hırka Necātī maḥabbete
Meşhūr nüktedür ki عدو الجهل⁴⁶⁰

Necātī⁴⁶¹

-38-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sākiyā çünkü degil kimseye fırsat bākī
Gel şabūhı içelüm⁴⁶² var ola elbet bākī
- 2 Fırsat el vemiş iken bezm-i hayātı hoş gör
Demedin cān-ı 'azizūñ saña şoḥbet bākī
- 3 Dost bir şuret ile gönlümüzi aldı velī
Hüsni bir āyinedür kıalmaz o şuret bākī

⁴⁵⁹ a.e "içdüm" şeklinde yazılmıştır. s. 351.

⁴⁶⁰ a.e divanda yazıldığı gibi metne aktarılmıştır. s. 351.

⁴⁶¹ a.e Divanda yer alan gazelin 5. 7. ve 8. beytleri metinde bulunmamaktadır. s. 524 - 525.

⁴⁶² Divanda "idelüm" şeklinde yazılmıştır. s. 524.

- 4 Ger vefâ etmez iseñ ‘ahde cefâ-gâr olasin
Ger devâ étmez iseñ derdüme ‘illet bâķī
- 5 Baña yazuķ désene saña ne var ey şūfi
Kūy-i yār olmaz ise gūşe-i cennet bâķī
- 6 Salţanat vèrdi Necātī’ye hümāyūn zūlfūñ
بەگۈم سەيە-ي دولت بەگي begüm sāye-i devlet bâķī

[9b] Nef’i

-39-

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 ‘Ārif ol ehl-i dil ol rind-i ķalender-meşreb ol
Ne müslümān-ı ķavī ne maħalde⁴⁶³ bī-mezheb ol
- 2 ‘Aķla mağrūr olma Eflātūn-ı vaķt olsan eger
Bir edīb-i kāmili gördükde tıfl-ı mekteb ol
- 3 Āfitāb-ı ‘ālem-ārā gibi sor ħāke yüzūñ
Kevkebe başdur cihānı hem gine bī-kevkeb ol
- 4 Lā-mekān ol hem maħallinde yerin bekle yine
Gāh mihr-i ‘ālem-ārā gāh māh Neħşeb ol
- 5 ‘Aşıķ ol ammā ‘alāyıķdan beri ét gönlüñi
Ne ħam-ı giysūya meftūn ne esīr-i ħabğab ol
- 6 Hızra minnet çekme var soñra dil-i Nef’i gibi
Lüle-i āb-ı ħayāt feyzıla leb-ber-leb ol

⁴⁶³ a.g.e “mülhid” şeklinde yazılmıştır. s. 178.

Miřālī**-40-****fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün**

- 1 Baña göstermez geçer yanımdan ol āfet yüzün
Geçdi 'ömrüm görmedi ben hāste-dil şıhhat yüzün
- 2 Bülbül-i dil ol yüzi gül var iken meyl eylemez
Goncanın bād-ı şabā 'arz eylese kat kat yüzün
- 3 Kimyā-yı 'aşka mālīk olmayınca bir gedā
Görmedi dünyāda ey sīmin-beden devlet yüzün
- 4 Baña yüz mihnetle göstermez geçer gül ruhların
Tağıdup zülfin şabā gösterdi bī-minnet yüzün
- 5 Rüy-ı cānānı öperdim yummadın çeşm-i ecel
Gözlerim görse Miřālī bir daħi fırsat yüzün

Meylī Edirne**-41-****mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün**

- 1 Hüdāya dīde-i 'uşşākı giryān olmadan şakla
Ki dünyāyı tā ki ğarķ-ı tufān olmadan şakla
- 2 Yine cem'iyet-i erbāb-ı dil tağılmasun yā Rabb
Tınāb-ı zülf-i dildārı perīşān olmadan şakla
- 3 Şaķın esrār-ı la'l nābıñı benden nihān etme
Sen anı bādelerle mest-i hayrān olmadan şakla
- 4 Beni öldürmege dün va'de kılmış ol gözüm nūrı
Hüdāya sen bugün anı peşīmān olmadan şakla

- 5 Dèmiş esrâr-ı la'lüm halka ızhâr eylemiş Meylî
İlâhi bendeñe yok yere bühtân olmadan şakla

[10a] ve [10b]

Bu sayfalarda bozuk bir yazı ve imla ile yazılmış türküye benzer bir manzume yer almaktadır. Bu kısım metne dahil edilmemiştir.

[11a] Şâhib⁴⁶⁴

-42-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Vaşf-ı haţţıñ yârân ehl-i raqam olmaz da n'olur
Naqş eden hüsnüñi nâzik kalem olmaz da n'olur
- 2 Būs-ı la'l-i lebüñe tälip olan bî-çäre
Sâlik-i râh-ı diyâr-ı 'alem olmaz da n'olur
- 3 Başma zinhâr şağın dâ'ire-i develine pā
Dâire-i sille dest-i ğam olmaz da n'olur
- 4 Āmed ü reft -i merām olanın şād-ı hazîn
..... gibi ğamı pîş ü kem olmaz da n'olur
- 5 Dâğ-ı 'aşq êtdi dili râyic-i bāzâr-ı kemāl
Sikke tervîc fezâyı direm olmaz da n'olur
- 6 Kesdi ğam pâyını dilden geleli ğamze-i yār
Öyle şimşîr-i güzîn hoş-ka-dem olmaz da n'olur
- 7 Peyrev-i vâdi-i Nâbî vü Râhimî olanın
Şâhibâ böyle sözi muntazam olmaz da n'olur

⁴⁶⁴ Bu gazel 6b'de de yazılmıştır.

Şāhib**-43-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Ya seni ben vāsıta-ı cümle-i maṭlab buldum
Her temennāyı tevekkülde müretteb buldum
- 2 Sevḳ-ı hülyāda çü bāzār-ı teşāvīr-i behişt
Bī-tereddüd ne ṭaleb kıldım ise hep buldum
- 3 Gene ta‘birini ey gönca lebiñden şoralım
Bu gice ḥābda bir cām-ı lebāleb buldum
- 4 Dili güm etmiş çokdan arardım ḥālā
Ḥāl-veş muḥtefi-i gūşe-i ḡabḡab buldum
- 5 Bu kadar bilmez idim meşrebe-i meykedeyi
Vüs‘atin ḥaylice şāyeste-i meşreb buldum
- 6 Ḥāmesiz eyleyemez kendisi bir ḥarf edā
Ben devātı hele pek cehl-i mürekkeb buldum
- 7 Görmege Şāhib-i bīmārı ne dem vardım sa
Pister-i hicde biçāre vü pür teb buldum

[11b] Şāhib**-44-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Ba‘iş-i zaḥm-ı derün çeşmde ebrūda degil
Mane-i sūziş-i dil ruḥda degil rü da degil
- 2 Bülbülün ba‘is-i feryādı şabā gülşende
Reng-i rü-yı güli zann etdin ise bū da degil

- 3 Çeşm-i pākinde o mehrūnun eşer yok mūdān
Vaşf-ı yārīñ meyānına sezā mū da degil
- 4 Añlayan Kays'ı hayāl-ı nigeḥ-i Leyli'dir
Tesliyet baḥş aña dīde-i ahū da degil
- 5 Şāhibā şunmada nādān felek rıtl-ı girān
Hişşesi ehl-i dilin ḥūn-ı ciger şū da degil

Ža'fi

-45-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zāhid-i efsürde dil tevhīde istermiş delīl
Allah Allah zī-kemāl-i cehl ü zī-fikr-i ḳalīl
- 2 Vaḥdet esrārı dile gelmez mücerred zevḳdür
Fenn-i 'aşḳ içre muḳarrerdir ki şıḡmaz kāl [ü] ḳīl
- 3 Rāh-ı 'aşḳa baş ḳadem hāzā şırāt-ı müstakim
Ḥaḳḳ te'āla çün dēdi innā hedeynāhü's-sebīl
- 4 Faḳr [u] zillet Ža'fi'yā sermāye-i 'uşşāḳdur
İḥtiyār faḳr edüp sen dāḥi ol da'im zelīl

Müfred

-46-

???

Bir dilber sevdüm derdi derūndan
Efendiyi mi görmedümdan

[12a]

-47-⁴⁶⁵**mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün**

- 1 Her zerre-i haķire verir cüdü bir vücüd
Her hām-ı naķıṣa yetürür feyzi bir kemāl
- 2 Pes añladuñ bu bābda sen kīr ü 'acziñi
Bildüñ ki bir mürebbiye muhtāc hem bu hāl
- 3 Kimdür mürebbi-i mürşid-i kāmil ki gün gibi
Nūr-ı zuhūrı cüret-i zātına oldu dāl
- 4 Bir çāre bul ki lāzım imiş imdi derdüñe
Yok bundan özge çāre edüp terk-i kıl ü kıl
- 5 Gel gel cenāb-ı Şeyh-i Cihān-gire çāker ol
Yüzün koyup eşigine hāke ber ā ber ol

II

- 1 Sultān-ı dehr iseñ de koyup tāc u efseri
Terk eyle fikr ü dağdağa-i taht u leşkeri
- 2 Gel pādişāh-ı 'aşka kul ol eşiginde kim
Görmez zevāl-ı salṭanat-ı mülk ü kişveri
- 3 Ol 'aşkdur bu kim buña maḥkūmdur kamu
Hāķānı 'ālemüñ Cemi Cem-şidi kayşeri
- 4 Ol 'aşkdur ki tāc u seririnden ayırup
Çok şāhı kıldı bende-i fermān-ber-i
- 5 Ol 'aşkdur ki oldu buldı ebed mülk-i lā-yezāl
Bī-pā vü ser derinde yatan 'abd-i kemteri

⁴⁶⁵ Bu şiir Nehcî Divanı'nda yer alan "Terci'-Bendler"nin ikinci kısmından birer bölümün alınmasıyla oluşturulmuştur. Tamamlanmama nedeni büyük ihtimalle yaprağın kopmuş olmasıyla ilgilidir. Üzeyir Aslan. *Nehci Divanı*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2005, Marmara Üniversitesi, İstanbul. s. 185.

- 6 Lîkin mekân-ı kânını hiç kimse bilmedi
İnsân eger melek ü eger cin gerek perî
- 7 Geşt eyleseñ cihâni ser-â-serine fâ'ide
Bir kanda arasañ bulamazsın o gevheri
- 8 Toldı cihâna nâmı velî bir nişâni yok
Anuñ meger ki Kâf ola 'Ankâ gibi yeri
- 9 Ve'l-hâşıl-ı kelâm sözüñ gâyeti bu kim
Bir pîr-i kâmilî bul olup cümleden berî
- 10 Gör Nehcî-i fakîr ne dir tut kulağunı
Kılsun saña bu bâbda ol bâri reh-berî
- 11 Gel gel cenâb-ı Şeyh Cihân-gîre çâker ol
Yüzün koyup eşigine hâke ber-â-ber ol

[12b] Nehcî

-48-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Bahâr oldı yine 'azm-i gülistân eyledi bülbül
Girüp şevk ile her sū bâğa cevlan eyledi bülbül
- 2 Édüp bir cilve-i hüsn urdı gül çün aña bir âteş
Tutuşdurdı dil-i zârını sūzân eyledi bülbül
- 3 Hümâ-veş vaşl-ı cân atdı ilişdi hâr-ı hicrâna
Dil ü cânını bu derd ile nâlân eyledi bülbül
- 4 Yanup yakıldı nâr-ı hecre yine olmayup nev-mîd
Bu ma'nâya nazarda hayli im'ân eyledi bülbül

- 5 Degül bu hâr illâ gayret-i hüsnüñ celâlîdür
 omaz ayrı harîm-i yâre iz‘ân eyledi bülbül
- 6 Yakîn etdi ki ayriyyet eden kendü vücûdudur
 Ki oldı vaşla mâni’ urma efgân eyledi bülbül
- 7 Düşüp ‘aşk odına yanmada özge bulmadı çâre
 Gör imdi bunda pes izhâr-ı ‘irfân eyledi bülbül
- 8 Fenâya yüz utup külli biradı ayrı sevdâyı
 Bulup vuşlat yolın cânını urbân eyledi bülbül
- 9 Gel imdi âlip iseñ sende Nehcî añla bu dersi
 Fenâdan bir sebadur yazdı âsân eyledi bülbül

azel-i Derviş

-49-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Noka-i hâlûñ hayâl mekr ü âl üstündedür
 Mîm-i mübhemdür femiñ şîrîn maâl üstündedür
- 2 add-i mevzûnunda addeyniñle şol rengîn dehân
 İki gül bir onca güyâ bir nihâl üstündedür
- 3 Bâ-ı hüsn içre elif-veş muntehi addüñ senüñ
 Râst mevzûndur nihâyet i‘tidâl üstündedür
- 4 ‘Ude-i zülfüñle la‘lûñ nüktesini hal için
 Mû-şikâfân-i⁴⁶⁶ deâyı îl u âl üstündedür
- 5 Cephe-i pâkinde zülf-i mu‘ciz âşâr-ı nigâr
 Ebr-i rahmetdir Resûl-i zi‘l-celâl üstündedür

⁴⁶⁶ Metinde “mû-şikâfân u” şeklinde yazılmıştır.

- 6 Gösterir cîm-i cemâl ‘âşıka rûy-ı celâl
Ol sebebdan kâkûli cenk ü cidâl üstündedir
- 7 K̇alb-i lâma kef geçir kec-rây olanlar kâf-veş
Râst-fehm olan demez anı kemâl üstündedir
- 8 Bildi sūd etmez metâ‘-ı ‘ömri bu pāzārda
Maḥmel-i tābut ile şol⁴⁶⁷ irtiḥāl üstündedir
- 9 Sen gidelden ḥālî düşvār oldu Dervîş’üñ yine
Ey ṭabīb-i cān yetiş gel gö[r] ne ḥāl üstündedir

[13a] **Türkü**

-50-

???

I

- 1 Bir ğaribçe bülbül şehrine geldim
2 Misāfir bulundum a cānım bir ḥān içinde

II

- 1 Şanma güzele bunda ıalırım
2 Her ıanda gider a güzel arar bulurum
3 Ben yārımı gözlerinden bilirim
4 Cevāhir yolundan a güzel mercān içinde

III

- 1 Benim yārim gelişinden bellidür
2 Aı elleri deste deste güllüdür
3 ‘Āşıı olan kışı neden bellidir
4 Ḥasta ḥasta göz sağlar içinde

IV

- 1 Ben seni severim yürekten cāndan

⁴⁶⁷ Metinde “şol ki” şeklinde yazılmış vezin gereği metinde “şol” kullanılmıştır.

- 2 Ne hicāb èdersün kaçarsun benden
 3 Cānım tende iken vallah ayrılmam senden
 4 Meger güllüm gide a güzel meydān içinde
 5 Ben seni begendim a güzel biñ cān içinde⁴⁶⁸

[13b] “Şarkı Hüseyini” başlıklı bu manzume yazısının bozuk olmasından dolayı okunamamıştır.

[14a] **Fevrî**

-51-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kendü miğdariñdan ey dil herkesi ā‘lā gözet
 Zerre-i mihr ü münevver kaçre-i deryā gözet
- 2 ‘Ākil iseñ kimseye etme haķāretle nazar
 Şırça[y]i cevher bil ey dil serçe[y]i ‘anķā gözet
- 3 Merd iseñ merdāne baķ mūrı Süleymān añlayup
 ‘Ārif iseñ her gedāyı bī dārā gözet
- 4 Meskenin sa‘y eyle kūy-ı meskenet kıl ey gönül
 Mertebeñ eflākdan biñ mertebe ā‘lā gözet
- 5 ‘Aşķ içinde kenzi lā yefnā dilersen Fevri’yā
 Her neye olsa ķanā‘at eyle istiğnā gözet

Fevrî

-52-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yürü hey yāri bezm-i aģyār eyleyen tāli‘
 Ķara baħtım gibi rüzum şeb-i tār eyleyen tāli‘

⁴⁶⁸ Bu türkünün yanında türkü başlıklı başka bir şiir, imlasının ve yazısının bozuk olmasından dolayı okunamamıştır.

- 2 Yüzi hey meyl-i genc-i vaşl u fikr-i kākül eylerken
Mekānım künc-i miḥnet mūnisim yār eyleyen ṭāli‘
- 3 Yüri hey hicr rūyında yüri hey devr-i la‘linde
Gülüm ḥār eyleyen ṭāli‘ mülüm tār eyleyen ṭāli‘
- 4 Yüri hey arzū-yı vaşlın eylerken o bī-mehrū
Bu dehri bī-vefā gibi sitemkār eyleyen ṭāli‘
- 5 Yüri hey çeşm-i dilber gibi ḥüb-ālūd édüp baḥtın
Demādem dīde-i Fevrī[y]i bīdār eyleyen ṭāli‘

Lisānī

-53-

mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün

- 1 Şehbāz-ı çeşm-i dilber gördüm şikāra düşmüş
Murğ-ı dile şalınmış almış kenara düşmüş
- 2 Dil levḥine çekilmiş taşvīr-i ḥüsn-i cānān
Rüz-ı ezelde göñlüm naqş-ı nigāra düşmüş
- 3 Berk-i ḥazānda yer yer şebnem şanur görenler
Kim kaṭre kaṭre eşkim çeşm-i nizāra düşmüş
- 4 Bu murğ-ı dil hevāsı pervāz urup gezerken
Zülfün sehḥābı almış özge diyāra düşmüş
- 5 Feryād eder demādem dil bülbülü Lisānī
Gülzā[r]-ı ḥüsn içinde bir gül-‘izāra⁴⁶⁹ düşmüş

⁴⁶⁹ Metinde “gülzara” şeklinde yazılmıştır.

[14b] Fedāyī

-54-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mürşid-i şadsāl nedir bilmeziz
Müşkil-i hāl nedür bilmeziz
- 2 Ğam mı yeriz māzi müstaḳbel
Biz ki bugün hāl nedir bilmeziz
- 3 Zülf ile ruḥ fikridür endişimiz
Māh nedür sāl nedür bilmeziz
- 4 Cān atarız ‘aşḳ odına şevḳle
Yanmada ihmāl nedür bilmeziz
- 5 Tekye-i ‘aşḳın baş açık
Hırḳa nedür şāl nedür bilmeziz
- 6 Biz ki Fedāyī geçeriz ‘aşḳ ile
Hıle nedür āl nedür bilmeziz

Necātī

-55-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Aldum ağzuñ ölçüsini zerre deñlü yoḳ vefā
Pür cefāsın ey güneş yüzlü ḫabībüm Muştafā
- 2 Tīğ-i ğam boynum muḫarref çalup eylerse ḳalem
Yaza aḳan ḳanum işigüñde āyāt-ı vefā
- 3 Luṭfuña édüp binā yapdum maḫabbet ḫanesin
Rence ḳılursañ ḳadem ehlen ve sehlen merḫabā

- 4 Gide mi ey seng-dil zülfüñ hayâli sineden
Çün bilüsin muhkem olur kâfir etdügi binâ
- 5 Nâmeye şıgmaz Necâti'nüñ oransuz kışşası
Gözyaşı ile kapuña 'arz ola bâkî mâcerâ

Ḳadrî

-56-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Çıkarduñ başa cânâ bâliş-i zer-kâre yüz vèrdiñ
Ḳopardiñ fitneler yer yer haḫḫ-ı jengâre yüz vèrdiñ
- 2 Hemân bir dâneyim dèr mülket-i bâğ-ı cemâlünde
O hindü-yı siyeh rû hâl-i 'anber-i yâra yüz vèrdin
- 3 Gelür būs etmege şarḳar o ruhsâr-ı 'araḳnâke
Ḳaḫâ etdiñ şehâ ol ḫurrâ-i ḫarrâra yüz vèrdin
- 4 Çıkarı naḳşıñı ey pâdişâh-ı mülk-i istiğnâ
O şüret uğrusu âyîne-i ğaddâra yüz vèrdiñ
- 5 Elin gögsiñe ḳo inşâfa gel kim Ḳadrî-i zâra
Aña çün dest-i būsüñ vermediñ aġyâra yüz vèrdiñ

[15a] Fevrî

-57-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gene küyına ben üftâdenin cânân gelür dèrler
Ḳarâb-âbâd olan şehre yine sultân gelür dèrler
- 2 Ḥabîbim ḫasta yaña meyl etmiş biḫamdi'llah
Yine bu derdli dermân gelür dèrler

- 3 Çıķup beytū'l-hazenden Hazret-i Ya'ķub-veş şād ol
Dilā çün MıŖr-ı cāna Yūsuf-ı Ken'an gelür dèrler
- 4 Dile gelse hayāl-i yār tañ mı rüz-ı firķatde
Kişinin cismine maħşer gününde cān gelür dèrler
- 5 Rumūz-ı⁴⁷⁰ 'aşķı her meclisde taķrİR etme sen sen ol
Ki bezm-i 'aşķa Fevrī gāh ki nādan gelür dèrler

Bāķi

-58-

mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āyīne-i cemāl-i haķiķat-nümā yüzüñ
Āb-ı zülāl-i çeşme-i şıdk u şafā sözüñ
- 2 Sen yüz vèrelden āyīne buldı bu rağbeti
Ĥasret degüldi şüretine [halk]⁴⁷¹ o yüzüzüñ
- 3 Bā'iş cemālüñ oldı cihānuñ zuhūrına
Ĥürşiddür bahāne vücūdına gündüzüñ
- 4 Şāhīn eline düşmişe döndi tezerv-i dil
Andan süzildi üstine iki ķara gözüñ
- 5 Kimi ayaĖuñ öpmege şarķar kimi elüñ
Bāķi'ye besdür ey gül-i ĥandān güler yüzüñ

Ķadri

-59-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 RuĖ-ı pür tābıñı giysü-yı 'anber-bār göstermez
Nitekim perde-i ebr içre ruĖsār göstermez

⁴⁷⁰ Metinde "rümüzi" şeklinde yazılmıştır.

⁴⁷¹ a.g.e vezin gereği eklenmiştir. s. 191.

- 2 Egerçi merdüm-i çeşm-i ūlū'l-ebşārdur ḥālīñ
Ne söz amma ki anı ol ḥaṭṭ-ı jengāre göstermez
- 3 Fezā-yı seyr-i gülşen reşk-i gülzār-ı cinān oldı
O serv-i nāz gelmez şīve-i reftāre göstermez
- 4 Müyesser olmaz ahir aña cānān lezzet-i vaşlıñ
Kefinde saña her kim gül gibi dīnār göstermez
- 5 Haber şordum nice ikdām edüp sırr-ı dehānından
Benim Ḳadrī dehānım yokdur amma var göstermez

[15b] **Muḥammed**

-60-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol şubḥ-ı⁴⁷² Leylā umarım baña Mecnūn'um diye
Gezmesün gelsün belā dāğında maḥzūnum diye
- 2 Yoluna cān vërmege anuñcün ikrār eyledim
Ḥabs edüp cāh zenaḥdānına medyūnım diye
- 3 Umarım şī'r-ı⁴⁷³ kehribārım işitdikde nigār
Ḳandadur gelsün berü ol dürr-i meknūnım diye
- 4 'İzz ü devlet bundan özge hiç olur mı dünyede
Nāz ile ol çeşm-i nergis baña meftūnum diye
- 5 Dilber oldur ey Muḥammed ḥışm edicek 'āşıkā
Boynuña bend ederim zülf-i hümāyunım diye

⁴⁷² Metinde “şubḥı” şeklinde yazılmıştır

⁴⁷³ Metinde “şī'ri” şeklinde yazılmıştır

Meylî Edirne

-61-

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Mey nüş edegör ol leb-i şîrinle bizzât
Kim 'ayşuñı telh eylemeden hâdem-i lezzât
- 2 Vîrân oluyor hâne-i ma'mure-i hâtır
Ta'mirine himmet ediñ ey ehl-i harâbât
- 3 Bağlamış o büt bir şanem-i müyâ
Tañ mı deseler dehre dilâ der mükâfât
- 4 Zülfünde vefâ büyü şanup vuşlatın umdum
Geh geh hâtırâ efkâr-ı muhâlât
- 5 Bir sâ'at anuñ hâk-i rehinden gözüñ ayırma
Bî-hüde yere geçmeye Meylî şağın evkât

Ümîdî

-62-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dâğ-ı 'aşkuñla bulur sînem şeref
Manğıra degmez pulı olmasa def
- 2 Güş edüp evşâf-ı dürr-i lâ'lüñi
Ağzuñun şuyın aqıtdı her şadef
- 3 Göricek emvâc-ı baħr-i eşkümi
Lücce-i deryâ-yı 'ummân geçdi kef
- 4 Hîleden hâlî degül hâl-i ruħuñ
Fitneden olmadı haţtuñ ber-ţaraf

- 5 ‘Ayşā şarf eyle Ümîdî vâruñı
Naqd-i ‘ömrüñ kılmadın devrân telef

[16a] Nehcî

-63-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Kıl cemâlüñden şehâ ref‘-i niķâb
Nice bir hırşîdi bend êde şehâb
- 2 Zerrelere pervâneler gibi döner
Kılsa nûrın şem‘-i revzen âftâb
- 3 Geh yanup gâhi ķanup ‘âşıkıların
Devr-i hüsnuñde bulurlar âb u tâb
- 4 Sözi yokdan var êder dêrlerdi hep
Alduķ ağızından hele şâfî cevâb
- 5 Hüsnuñüñ ayâtını şerh eyledim⁴⁷⁴
Okıduķ açıldı çün ümmü’l-kitâb
- 6 ‘Aķla sıgmaz bu ledünnî ilmidür
Añla kim deryaya zarf olmaz habâb
- 7 Genc-i “Küntü Kenz”den Nehcî bize
Himmet-i pîr ile oldu feth-i bâb

Nehcî

-64-

mef‘ülü mefâ‘ilün mef‘ülü mefâ‘ilün

- 1 Âyîñede seyr êtdüm bir şüret-i zibâyı
Dêdüm nice bulduñ sen bu vuşlata tenhâyı

⁴⁷⁴ a.g.e “eyledi” şeklinde yazılmıştır. s. 251.

- 2 Dèdi olur āyīne görüp olan āyīne
Ol sen de her āyīne baḡ ne göresin ayı
- 3 Pervāne gelür şem‘a kim nefy-i vücūd ēde
İşbāt-ı kemāl ētdi ne eyledi pervāyı
- 4 Pervaneleri gördüm bir şem‘a yanarlar hep
‘Aşḡ ateşine ben de yaḡdum dil-i şeydāyı
- 5 Nehcī’den işit bi-llah şerḡ-i ḡam-ı cānānı
Bu söze nedür sözüñ diñle nefes-i nāyı

Nehcī

-65-

mef‘ülü mefā‘ilü mef‘ülü fe‘ülün

- 1 Çeşminde uyur fitne ile nāza ne dersüñ
Tırmaz uyarur ḡamze-i ḡammāza ne dersüñ
- 2 Çengāline dil-murḡin alup eyledi pervāz
Şāhīn-i ser-i zülfi o şeh-bāza ne dersüñ
- 3 ‘Uşşāḡa karar etmiş iken döndi maḡāmı
Evc etdi yine başladı şeh-nāza ne dersüñ
- 4 Zāhid dil-i ‘uşşāḡ ile hīç olmadı dem-sāz
Düzelmedi ḡānūna şu nā-sāze ne dersüñ
- 5 Nehcī’ye çeküp ḡamze oḡun etdi raḡībe
Ol rāst-keş ü ol ḡalaḡ-endāza ne dersüñ

[16b] Nehci⁴⁷⁵

-66-

mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ey t̄alib-i haḳīḳat olan cān-ı Ḥalvetī
Gir taht-ı cāna kim bulasın ḥān-ı Ḥalvetī
- 2 Gezme yabāne keṣreti ḳo yokla kendiñi
Aç göziñi ki görine cānān-ı Ḥalvetī
- 3 İnkārdan çıḳup ikilik defterini yo
Tevhīde gir ki açıla 'irfān-ı Ḥalvetī
- 4 Terk eyle mā-sivāyı yūri cümle ḡayrıdan
Dün Ḥaḳḳa eyle şıdḳ ile devrān-ı Ḥalvetī
- 5 Başmaḡa dīv-i nefsi eger pehlevān iseñ
Ḥāzırdur işte gel birü meydān-ı Ḥalvetī
- 6 Cān gencinüñ tılsımı olan ejderhāyı sen
Merdāne gel ki öldüre merdān-ı Ḥalvetī
- 7 Bu kibr ü benligi giderüp cān u bāş ile
Eyle ḳabül-i ḥidmet ü fermān-ı Ḥalvetī
- 8 Ḥāşıl budur ki memleket-i cāna ḥükmini
Başdan başa yüz etmege sulṫān-ı Ḥalvetī
- 9 Eylersin astāne-i pīre mülāzemet
Bir nice gün ki işleye erkān-ı Ḥalvetī
- 10 Pes sikke-i ḳabül-i Ḥasan bulmaḡa eger
İsterseñ imdi himmet-i pīrān-ı Ḥalvetī

⁴⁷⁵ a.e “Terci’- Bendler” bölümünde 2. kısmın beyitlerinden meydana gelmiş bu şiir, terci’-bend’in bir kısmıdır. Şiirin devamı 12a numaralı varaktadır. Bu tamamlamaya rağmen terci’-bend divandakinden eksik kalmıştır. s. 185-189.

- 11 Gel gel cenāb-ı Şeyh Cihān-gîre çāker ol
Yüzüñ koyup eşigine hāke ber-ā-ber ol
- 12 Ey cān ile hemîşe olan t̄alib-i vişāl
Vuşlat hayālin étme şaķın kim olur muhāl
- 13 Öz varlıguñ hicābı çeker perde araya
Ref̄ ét hicāb u perdeyi kim keşf ola cemāl
- 14 Āvāre eden oldu seni kendü varlıguñ
Bu qurı varlığı yürü āvāre nāre şāl
- 15 Bir nāre kim o nār degül belki nūrdur
Bir nūr kim aña dinilür ‘aşķ-ı lā-yezāl
- 16 Külli yaķup vücūdı ki maḥv eyleye o nūr
Bir cevher-i laṭif olur bulup i‘tidāl
- 17 Varduķça burc-ı rif̄ate māh-ı münir olur
Yetdük de evc-i kudrete ol mihr-i bī-zevāl

[17a] ‘Ārif

-67-

mef̄ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Yansun efendi ateş-i ‘aşķuñla vārımız
Geçsün hevā-yı kākül ile rūzgārımız
- 2 Bizde revān-ı küh-ı ğam ü deşt-i miḥnetiz
Küy-ı belāya vāşıl olur reh-güzārımız
- 3 Sīnemde dāğ-ı ḥasret ü çehremde gird-i ğam
Āh ile vardı ten-i ḥaksārımız

- 4 Etdi ‘adem eyleyene beni çarḥ-ı geç-nihād
 ıldı nişāne ‘āleme seng-i mezārımız
- 5 Biz ḥāk-i rāh-ı ‘aşq olalı ‘Ārifî bizim
 Erbāb-ı ‘aşq görmez olupdur ğubārımız

Ġubārî

-68-

mef‘ūlü fā‘ilātü mef‘ūlü fā‘ilātün

- 1 Çekdikçe āhı dem-[be]-dem dūd u ‘alev şanurlar⁴⁷⁶
 Ey çerḥ-i cev-r-pîşe bir ğün saña şınurlar
- 2 Ey ḥāme-i siyekār engüşt-i yāre zinhār
 Öykünme yoḥsa bir ğün tutup seni bunarlar(?)
- 3 Şevkiñle döndüğüme ta‘n etdi ḥalk-ı ‘ālem
 orqum budur ki bir ğün cümle baña dönerler
- 4 Terk etdiñ eski va‘zın yañlarıñ boyatdıñ(?)
 Şūfî yine nedür bu yeñi yeñi hüneler
- 5 Gider Ġubārî dilden pāk eyle sil süpür hep
 Alāyıla güzeller bir ğün saña onarlar

Ḥayālî

-69-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ana raḥminde tenim şol dem ki şüret baqladı
 Bir şanem yādına zünnār-ı maḥabbet baqladı
- 2 Gördi Mecnūn kim beni Ādemde yoq resm-i vefā
 Vardı ol divāne vaḥşilerle ülfet baqladı

⁴⁷⁶ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

- 3 Genc-i zāta⁴⁷⁷ nefis ejderhāsın ètdi pāsban
Çün tılısım-ı ādemi üstād-i hikmet bağladı
- 4 Maħmil-i tabutta olur āħir metā‘ı bir kefen
Şol ki bir kaç gün fenā dünyāda şöhret bağladı
- 5 Yād-ı la‘liñle Ĥayālī nūş eder ĥün-ı ciger
Gör tabīb-i hecr aña cānā ne şerbet bağladı

[17b] Ža‘fi

-70-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kāl kim ĥāl ehli söyler kāl şanma ĥāldir
Sūd-ı güftarı anıñ ĥāl olduđuna dāldür
- 2 Ehl-i ‘aşka ĥāl olan ‘aqla muĥāl olur yaĥiñ
‘Āşıkıñ ĥāline ‘āķil derse ta‘ñ mı kāldür
- 3 Sākin rāh-ı Ĥüdā bilmez baťālet neydügin
Ehl-i ĥaĥķıñ zevķine bāťıl diyen baťťāldür
- 4 Münkirüñ inkārını gūş eylemez dāna olan
Müdbiriñ idbārı ehl-i Ĥaĥķa çün iķbāldür
- 5 Uyma her şüret-pereste ‘İsi-i vaĥtim dese
Ĥāşa taĥlīd ile ol ĥayvān ĥar-ı deccāldür
- 6 Nice göstersün hidāyet rāhını ŧāliblere
Vā‘iz-i biħüde gör kim ez vücūdı dāldür
- 7 Zāt-ı ĥaĥķ durur vücūd ‘ālemde ancaĥ Ža‘fi’yā
İ‘tibārıdur vücūdı māsivā izlāldür

⁴⁷⁷ a.g.e “cānā” şeklinde yazılmıştır. s. 161.

Şahib

-71-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nazm edüp vaşf-ı ruḥ-ı mäh-veşin maṭla‘da
Aḥter-i nazmım o vechle yitürdüm sa‘da
- 2 Et-taḥiyāta o türdur bizi bār- ğam-ı ‘aşq
Bu rükū‘uñ olur elbette şoñunda қа‘de
- 3 Ğonca-i la‘liñ edüp ḥande-i dendān-nümā
Nice mazmūnı edā etdi iki mışra‘da
- 4 Şu‘le-i ‘ārızıdur velvele-i ḥüsne sebep
Berķ dibācedir elbette zuhūr-ı ra‘de
- 5 Göricek rüy-ı raķıbi ğaşeyān etdi zuhūr
Hażm olunmaz dēyü gösterdi birüdet mi‘de
- 6 Encümün ‘ārifi men‘ eyleyemez ḥalvetden
Nazar et ḥalvete hemmām gibi mecma‘da
- 7 Hāme-veş ehl-i suḥen olmadı Şahib-i maḥlaş
Güzellik ‘aşqa sırrın vèrmiyècek maḳta‘da

[18a]

-72-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

..... feryād edem derd ü belādan mācerādan
Vefādan cānımı donattı cānānım cefādan
Ne sende rıfķ [u] şefķat var ne bende kuvvet-i tākāt
Saña senden şikāyet eylerim ben mübtelādan

-73-

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Yıkıldı hâtır u⁴⁷⁸ gönlüm harâb oldu o gül bilmez
 Bana cevri etmek ister nâz-ı der-hâtır gönül bilmez
 Ya nedür nev-reste dilber sevmesün kimse
 Gerek cân vèr kabûl étmez gerek yoluna öl bilmez

-74-

mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ülün

..... ağlatmadı beni ey yüzi gül gel
 Cân Mısrı'nuñ ey Yūsufi gül pîrâheni gel
 Hâk eylemedin bād-ı fenâ cân u teni gel
 Gel gel göreyim gözlerümün nûrı seni gel

-75-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dilberâ zülfüñ gibi şalındı cânım boynuña
 Ya beni al koynuña ya düşdü kanım boynuña
- 2 İşidüp feryādımı ağlar baña halk-ı cihân
 Yâr kalmadı vâllah billah inan
- 3 ben mübtelâ seni
 Eyledi gönlüm vilâtetin pâdişâh seni

⁴⁷⁸ Metinde “hâtır-ı” şeklinde yazılmış vezin gereği değişiklik yapılmıştır.

Murabba⁴⁷⁹

-76-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Derd-i ‘aşk-ı yār ile düşdüm belā-yı miḥnete
Baña tīmār eyleyüp girme ṭabībim zaḥmete
Kuyuñda varıp ‘aceb mi vaşlıñ etsem arzu
Ṭālib-i didār olan olmaz ḳanā‘at cennete

-77-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Nergisiñ siḥrinde efsün ögrenür sāḥir daḥı
Düşmesün zünnār-ı zülfüñ benden kāfir daḥı
Bir teferrüd göñlün aldıñ beni ğarīb üftādeniñ
Cānımı şükrān al göster yüzüñi bir daḥı

-78-

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

Güzeller ‘aşıka çok iş éderler
Şoyarlar ‘aḳıbet derviş éderler

[18b]

-79-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yār ‘uşşāḳını būsıyla ri‘ayet édemez
Bir içim şuyla biñ teşne ḳanā‘at édemez
- 2 Ben gedā yār eşkin terk édemezsem n’ola kim
Érişen devlet-i dünyāya ferāğat édemez

⁴⁷⁹ Başlık murabba olmasına rağmen şiir “şarkı” nazım biçimiyle yazılmıştır.

- 3 Her bűyĩn vařf ędeniñ sözleri mevz[ű]n olmaz
Ya'ni her şa'ir olan kişi zerāfet ędemez
- 4 Görecek gűl rűđuñĩ řu seper cānımız⁴⁸⁰
Kişi ĥod ateşle def'-i ĥarāret ędemez

-80-

mefā'īlűn mefā'īlűn fe'űlűn

Seni sevmek degildűr ĥaddűm ammā
Belā-yı 'ařkuñ ętdi şabrumı yağma

-81-

mefā'īlűn mefā'īlűn mefā'īlűn mefā'īlűn

Beni hecrűne helāk ętdi be hey řālim tereĥĥűm [kıl]
Cefā 'ilminde māhirsin vefā ĥarfĩn ta'alűm [kıl]
Beni bűlbűl gibi yeter ağlatdĩñ
Yűzűme bir baķup benim gncam [tebessűm kıl]

Műfred

-82-

mefā'īlűn mefā'īlűn mefā'īlűn mefā'īlűn

Ķanı ey bĩ-vefā bizimle 'ahd ű peyvendiñ
řımāğa 'ahd ű peymānı 'aceb kimlerden ęgrendiñ

Műfred

-83-

fā'īlātűn fā'īlātűn fā'īlātűn fā'īlűn

Műřkil ancak 'ařık olmak bĩ-vefāyı toğrusı
Raĥmet ancak rāzı olmak her cefāyı toğrusı

⁴⁸⁰ Bu mısra eksiktir.

Müfred

-84-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Çıkar nev-reste dilberlerle seyr-i bağa cānānım
Bir iki goncasız kopmaz yerinden verd-i hāndānım

-85-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Dil-i maḥzūnumı bir dem teselli etseñ olmaz mı
Tutalım düşmenüñ oldum müdāra etseñ olmaz mı

-86-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

Mā'iliz ḳadd-i bülendiñ 'āşıkız dīdārına
Gerçi iḳrār etdiñ ammā ṭurmadıñ iḳrārıña

[19a]

-87-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

La'l-i mey-gūnuñ şehā keyfiyyeti cānımdadır
Kim ḥayālīñ bir nefesde ḥālī degil yanımdadır
Arzū-yı⁴⁸¹ ḥāṭırım ṭurmaz seni eyler ṭalep
'Aḳl u⁴⁸² fikrim niyetim cümlesi sendedür

-88-

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

Dil mi ḳaldı ey perī aşüfte-ḥālūñ olmaya
Yā bāğ-ı zülfüñle bir dem pāyimaliñ olmaya

⁴⁸¹ Mısrada "arzu" kelimesi "z" ile yazılmıştır.

⁴⁸² Metinde "aklı" şeklinde yazılmıştır.

Gāh la‘liñ ‘arz edersin gāh ruḥsāruñ dile
Dem mi var bir vech ile ‘uṣṣāka āliñ olmaya

.....

-89-

???

Cevr ü cāfā birle beni kıldı zebūn
Rūzdan u şebden hemdemim āh u zār
Āh eyledigim derler ḥalk-ı ‘ālem benimçün
Bu ādem sevdāyi yā şāhib-i cünūn

-90-

mef‘ülü mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

Bir gönca dehen çeşm-i kaşı hilāle
Bir yüzi güneş alnı kamer ruḥları āla
Bir bŷy-ı güzel serv-i sehi tāze niḥāle
Āvāre gönül coştı yine ḥalden bu ḥāle

-91-

???

Ṭağlar ḥaber edemez sözle baş degil
Āteş-i ‘aşk dönmez ṭaş degil

-92-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Beni gördükçe ey vaḥşi gazālım kaçma gel benden
Seni gördükçe ben maḥv olurum kimden kaçarsın sen

-93-

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Cefā ma' murısın luḫfuñla berbād eyle sulṭānım
 Yıkılmış göñlüm iḫsānıñla abād eyle sulṭānım
 apuña boynı bağlu bir günāh etmiş uluñdurur
 Gerek öldür gerekse anı azād eyle sulṭānım

[19b]

-94-

12'li hece ölçüsü**I**

1. Göñül şular gibi durmaz ađlar beli
2. Nār-ı ḫasret eker cānım dağlar beli
3. Aramıza arlı dağlar dağlar beli
4. Kūy-ı yāra varabilmem neleyim vaşl-ı yāra erebilmem neleyim

II

1. Raıbiñ dilinden amān bulamam
2. Yüzüñi görmege zaman bulamam
3. Göñül eglencesi bir yār bulamam
4. Kūy-ı yāra varabilmem neleyim vaşl-ı yāra erebilmem neleyim

III

1. Nār-ı ḫasret kār eyledi cānıma
2. Şimdi aşdı girmek ister anıma
3. Sevdiceğim gelmez oldu yanıma
4. Kūy-ı yāra varabilmem neleyim vaşl-ı yāra erebilmem neleyim

[20a-20b]

Sonradan yapıştırılmış olan bu bölümün yazısının ve imlasının bozuk olmasından dolayı okunamayıp, alışmamızın dışında tutulmuştur.

[21a] Emrî

-95-

mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

- 1 Dîvāneyem görelden ol ḥadd-i lāle-gūnı
Artar bahārı erişse şeydālaruñ cününü
- 2 Ḥaṭṭın çemen okurlar ağızına goncaların
Yokdur nazîri yāruñ ben bilmem anı bunı
- 3 'Aşk 'āleminde Ferhād bir pehlivān er idi
Kim kesdi nice müddet der-bend-i [Bî]sütünü
- 4 Meydān-ı 'aşk içinde Mecnūn'ı añma baña
Er midür ol kim ola bir 'avratuñ zebūnı
- 5 Top etdi başın Emrî ḳadd hamını çevgān
Dîvāne⁴⁸³ derilsün vardur erüñ oyunu

Ziyāyî

-96-

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cān ü dili ile ḥükmiñe var inḳiyādımız
Ramiz Efendi emriñe yokdur 'inādımız
- 2 A 'dāyı dūna étmezüz hergiz iltifāt
Ancak kemāl-i luṭfuñadur i'timādımız
- 3 Luṭf édüp eyleme bizi muḥtāc-ı her deni
Çün asitān-ı ḥazretedir istinādımız
- 4 Geldik ḳapuña luṭf-ı mürüvvet ricāsına
Ḥāşā ki redd ola eşigiñde murādımız

⁴⁸³ a.g.e "mahbûblar" şeklinde yazılmıştır. s. 288.

- 5 Bir zerre deñlü eylerse ol meh iltifât
Tuta Ziyâyî gün gibi dünyâyı adımız

Bâkî

-97-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Pür-hevâdur ney gibi ‘aşkuñla tab‘-ı pür-heves
Derd-i dilden bâ-haber ‘âlemde yok bir hem-nefes
- 2 Çāk çāk etsün beni şemşîr-i ‘aşkıñ şâneves
Zülfüñe tek ‘âkıbet olsun müyesser dest-res
- 3 ‘Aşkuñuñ deryâsına nisbet vücûd-ı kâ‘inât
Mevc-i bañr-i bî-kerân üzre bir avuç hâr u has
- 4 ‘Âkîl oldur etmeye⁴⁸⁴ dünyâ metâ‘ından gurûr
Müddet-i devr-i felek bir demdür âdem bir nefes
- 5 Devr elinden Bâkî’yâ gam çekme âlem böyledür
Gül nasîb-i hâr u has bülbül giriftâr-ı kafes

[21b] Hüdâyî

-98-

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Belâlarıñ dil-i uşşâk-ı pür-figâre gerek
Belî ‘inâyet [ü] rahmet günâhkâra gerek
- 2 Cemâliñi nice yüzden görem diyen diller
Şikeste âyineler gibi pâre pâre gerek

⁴⁸⁴ a.g.e “gelmeye” şeklinde yazılmıştır. s. 169.

- 3 Kemāl-i udret
Meded ben uluña āre gerek
- 4 Sipihri gr ki eker sīnesine bir māhı
Hemān felekde begm ālī‘-i sitāre gerek
- 5 Hdāyī tāze gāzeller  aıdeler diycek
Hemie ol yzi gl ‘ārızı bahāra gerek

Sırrı

-99-

mefā‘iln mefā‘iln mefā‘iln mefā‘iln

- 1 anı hāk-i rehn āhımla berbād tdigim demler
Aılmaz mı ser-i kyında feryād tdigim demler
- 2 Aar c-yı sirikim āmet-i dil-cyın adıka
olar anı ile emim lā‘lnı yād tdigim demler
- 3 Gzmde uar oldu sen tezerv-i ivekārımla
Dem-a-dem mur-ı cān-ı gāmdan āzād tdigim demler
- 4 Hāyāl-i hāba dnd ge-i firatde ey meh-r
Viālnle dil-i nāādımı ād tdigim demler
- 5 Daı bennā-yı udret yapmıdı hāne-i dehri
Binā-yı ‘aı Sırrı dilde bnyād tdigim demler

Nev‘ı

-100-

mef‘l mefā‘il mefā‘il fe‘ln

- 1 Gftār lebn kāif-i esrār-ı hafıyye
Reftār-ı addn mcib-i evār seniyye

- 2 Müşgîn saçuñı ince bilüñde gören eydür
Bundan şalınur var ise ‘uşşâk-ı beliyye
- 3 Hizmetde baña⁴⁸⁵ şahid-i mey derledi qanlar
Oldı şanasın başda hübâb-ı ‘arâkıyye
- 4 İçdükde muhabbet meyini bezm-i ezelde
Bir pare qodum Qays’la Ferhâd’a baqıyye
- 5 Nev’î’ye geçerken güle baqdı seg-i küyuñ
El-minnetü’llâh ki zihî luţf u ‘aţıyye

[22a] ‘Ulvî

-101-

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

- 1 Beni men’ eyleme bu halka-i giysü-yı serkeşden
Gel inşâf eyle ey zâhid ne vârdur geçmediñ tenden
- 2 Qur hadi zâhid söyle sözüñ var ise luţf ile
Güzel sözden güler yüzden ala gözden qara qaşdan
- 3 Dilerseñ menzilüñ dâim gülistan-ı cihân olsun
Halîl asâ harîk-i nâr-ı ‘aşq ol qaçma âteşden
- 4 Dil-i düşmen baña raqm eyledi sen cevri artırdıñ
Gözüm yaşı eşer étmez saña ammâ geçer taşdan
- 5 Yaraşmaz hâne-i bî-şem’ olsa ey ‘Ulvî beden bî-rûh
Beni yaqduñ deyü şekvâyı qo ol yâr-ı meh-veşden

⁴⁸⁵ a.g.e “gice” şeklinde yazılmıştır. s. 339.

Yaḥyā**-102-****müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Mürşid-i kâmil âdemi cām-ı cihān-nümā eder
Cām-ı cihān numā nedir āyine-i ḥüdā eder
- 2 Günde beş on kez âdemiñ kabri lisān-ı ḥal ile
Muntazırım saña dēyü ağzın açup nidā eder
- 3 Dost olan o ḥazrete düşmen-i māsivā olur
Baḥr-ı muḥiṭ-i vaḥdete kendüyi aşinā eder
- 4 İki kanad olur aña ḥavf u ricāsı dāima
Şol kişi kim şalāḥ ile uçmağı iktizā eder
- 5 Güçle şıgdı maḳṭa‘ Yaḥyā’nuñ adı fi’l-meşel
Ḳalīb-ı ademe giren rūḥ gibi ābā eder

Ḳabūlī**-103-****mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün**

- 1 Belā-ı ‘aşḳ⁴⁸⁶ ehline rüz-ı ezelde[n] ola gelmişdür
Gül-i ḥandān imiş ammā piyāle⁴⁸⁷ şola gelmişdür
- 2 Ḳatı güm-rāḥ idi⁴⁸⁸ zāhid ṭarīḳ-i ‘aşḳa ṭoğrıldı
Şığarsa vechi var şimdi şaḳalın yola gelmişdür
- 3 Şikār olmaz saña⁴⁸⁹ ol şāhbāz-ı evc-i ḥüsn ammā
Nice bāzudan uçmışdur hezārān ḳola gelmişdür

⁴⁸⁶ a.g.e “şıdk” şeklinde yazılmıştır. s. 324.

⁴⁸⁷ a.e “peymâne” şeklinde yazılmıştır. s. 324.

⁴⁸⁸ a.e “imiş” şeklinde yazılmıştır. s. 325.

⁴⁸⁹ a.e “geçer” şeklinde yazılmıştır. s. 325.

- 4 Gelür seng-i muhabbet⁴⁹⁰ her kişünün başına āhir
Gerek merd ü gerek zen êtdüğini bula gelmişdür
- 5 Ne cevri var ise yārün Kabūlī çek efendiñdür
Ġazab sulţāna vü cevre taḥammül ḳula gelmişdür

[22b] Ġamī

-104-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cism ü cānı fikr eden cānāna olmaz āşinā
Yanmayınca şem'le pervāne olmaz āşinā
- 2 Girye ehli olmayan ḳahrına aşkıñ èremez
Şuda yüzmek bilmeyen 'ummāna olmaz āşinā
- 3 Ehl-i dünyā ile ülfet bağlamaz erbāb-ı 'aşḳ
Degmede insan olan ḳayvana olmaz āşinā
- 4 Söylenüp ṫurmak durur işi hemişe göñlümün
Kendüsinden ḳayrıya dīvāne olmaz āşinā
- 5 Ḳalb-i 'aşıḳ gibi şad-çāk olmayınca ey Ġamī
Zülf-i dildāre girişüp şāne olmaz āşinā

İshāk

-105-

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bāḡ-ı behişt yār eşigünñden kināyedir
Bir yerdür ol ki cennet-i firdevse pāyedir

⁴⁹⁰ a.e "ḳavâdiş" şeklinde yazılmıştır. s. 325.

- 2 Seyr etmege cemâliñi zülfüñ hicâb olur
Göstermeyen yüzün güneşiñ yere sâyedir
- 3 Yer yok bu deñlü cevr-i cefâya benim begim
Derd-i gamıñ gönülde iken bî-nihâyedür
- 4 Cân-ı naqdle verir misin iziñ tozun dedim
Nâz ile dedi kim almazsıñ bahâyadur
- 5 İshâk şanma seng-i belâdan emîn ola
Zirâ ki meyli dâim anıñ bî-vefâyadur

Hayretî

-106-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Mey-i nâbuñ nice olmayalum ölümlüsü biz
Bir iki gün bu fenâ evde anuñ dirisiyüz
- 2 Bundan artuğ dağı vuşlat olur mı⁴⁹¹ ‘âlemde
Bir gök altındayuz ol mâh ile dâyim ikimüz
- 3 Āşinâlardan eger kimse şorarsa hâlüm
Ağlamakdan gözimiñ⁴⁹² yaşını baħr etti diñüz
- 4 Zâhidâ gül gibi baş üzre tutarlar yer olur
Gelmezüz gerçi ki bir çöpçe senüñ gözüñe biz
- 5 Hayretî haste-dile geldi gamuñ yâr oldı
Çomadı güşe-i miħnetde ġarîbi yalıñuz

⁴⁹¹ a.g.e “nic’olur” şeklinde yazılmıştır. s. 150.

⁴⁹² a.e “gözünün” şeklinde yazılmıştır. s. 150.

[23a] Behiştî

-107-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Elâ yâ eyyühe’s-sâkî edir ke’sen ve nâvillhâ
Bizi öldürmedin ğam ğâfil olma çâremiz kııl hâ
- 2 Ezelden mekteb-i ‘aşkuñ bir üstâd-ı şafa-bağşı
Görüp âyîne-i tab‘um demiş bu haylin kâbil hâ
- 3 Görüp muğ-beçe yanında şağın yañlış hayâl étme
Bizi ey pîr-i meyhâne hemân oğlañ gibi bilhâre
- 4 Olurmuş dîdeden dîdâra perde eşk-i hûn-âlûd
Erişdi cilve eyyâmı gönül demdür gözün sil hâ
- 5 Behiştî sâde rûlarla mülâkâta du‘a kılsañ
Çabul olmağa sîneñde gerekmez kııl kadar kııl ha

Raḥmî

-108-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Elâ yâ eyyühe’s-sâkî edir ke’sen ve nâvillhâ
Bu dil-i murğı ħalâş olsun kıuyûd-ı dünyeden bil hâ
- 2 Sirişkiñ kıanı mı her dem döker çeşmim seyl
Yedi deryâ aķar andan kıamu cûlar dağı Nil hâ
- 3 Miyân-ı dilber añılmı ş dilâ dün ğeçe meclisde
Raķîbler dolaşup aña demişler kıal kıal ha
- 4 Leb-i la‘l-i şeker bārın dehânına dedim şoram
Dedi vaz gel ki lâl olmu ş anuñ kıandan şora dem ha

- 5 Meh nā-mihribānım iştiyākın yazmağa Raḥmī
Midād-ı eşkimi o dem görem bil hā

Şemsī

-109-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yüzine gül dësem gülşende dilber benden al añlar
Hıta ile hilāl ebrū dësem egri ḥayāl añlar
- 2 Muḫavvas ḳaşlaruñ 'aksi düşer āyīne-i çarḫa
Görenler ey ḳamer ṭal'at anı şekl-i hilāl añlar
- 3 Beni bir ḳılla bend eyler dedim zülf-i perişānıñ
Ḥasedden zāhid-i keĵ-rev kelāmı ḳil [ü] ḳāl añlar
- 4 İnanmaz müdde'ı mümkün degil ey dilber-i meh-rū
Yoluñda cānı teslīm etmegi emr-i muḫāl añlar
- 5 Kelāmım rüḫını Şemsī n'ola fehmi etmese nādān
Kemāl ehlini 'ālemde yine ehl-i kemāl añlar

[23b] 'Ālī

-110-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Beni ḳul eyleyen kendine bir beg-zādedür şimdi
Aña ḥübān-ı dehrüñ cümlesi üftādedür şimdi
- 2 Kitāb-ı ḥüsn-i zībāsı ol[ı]maz şerḫ ḥattıyla
Cemāl-i muşḫaf-ı pāk[i] egerçi sādedür şimdi
- 3 Şarāb-ı 'aşḳ-ı dildārıñ görüp keyfıyyetin zāhid
Düşer mey-ḥāneye küp küp esīr-i bādedür şimdi

- 4 Būy-ı şimşādlar aña ul olup n'ola ba egse
Gūlistan-i melāhatde o serv āzādedūr Őimdi
- 5 Lisānı ile alemle sere vū tarīre hācet yo
Bilūr avālūmi 'Ālī o kim dildāredūr Őimdi

ayretī

-111-

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Gōzlerūne kim ki 'ayn-ı nergis-i Őehlā dēnmez
Mil ekseñ gōzlerine kimse ey Őehlā dēmez
- 2 Dur Őabuı Őun eyā Őūfī ki bir uŐ almadı
Vat-i Őub oldu Őalā-yı Őobet-i Őabā dēmez
- 3 Ĝababı pūr-āb Őāfīdūr ki veli ben [teŐneye]⁴⁹³
Cān vērürsem de em iūn bir iim alma dēmez
- 4 Őōyle dolaŐdı gōnūl zūlfūne kim aŐlā dēmez
PādiŐāhum dile bend eyle dile aŐlā dēmez
- 5 Lebleri vaŐfında ebu eŐ'ār-ı rengīnūñ gōrūp
ayretī kimdūr saña ūi-i Őekker-hā dēmez

Emrī

-112-

mef'ūlū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 eŐmūm 'aceb mi dōkse yaŐım sīne daına
Aa dōker murādı olan er erāına
- 2 Tī-ı ğam ile pāreledi cānımı benūm
Ol ıfl tu'me ētmege zūlfi kelāına

⁴⁹³ Metinde silinmiş olan bu kısmın devamı divandan eklenmiştir. a.e s. 152.

- 3 Māhuñ yüzine qara sürüp gezdürür felek
Öykündi var ise yine yāruñ yanağına
- 4 Ol la‘l-i can-fezāyı der-āgūş kıldı⁴⁹⁴ zülf
Gūyā ki aldı ‘İsī’yi Meryem kucağına
- 5 Gül ‘andelībe karşı yüzün dürdi Emri’yā
Kim bile jāleler ne qoyupdur kulağına

[24a] **Bākī**

-113-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey gönül a‘yān-ı devlet içre himmet qalmadı
Kimden umarsın kerem ehl-i mürüvvet qalmadı
- 2 Nefse nefsi oldu ‘ālem her kişi hayretdedür
Kimseden hiç kimseye dermāna tākāt qalmadı
- 3 Ey dirīgā luṭf u ihsānuñ qapusın yaptılar
Zikri hayr olsun dēnür şāhib-sa‘ādet qalmadı
- 4 Gel zuhūr et qandasın ey Mehdī-i sāhib-zamān
Kim cihānda zāhir olmaduq ‘alāmet qalmadı
- 5 Cāhil ü nādān olıgör ister iseñ mertebe
Kim kemāl ehline Bākī şimdi rağbet qalmadı

⁴⁹⁴ a.g.e “etdi” şeklinde yazılmıştır. s. 227.

Celālî**-114-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Feyz-i hürşid cihân halk[ın]a isrâf mıdır
Gün yüzüñ görmeye ver bunca gün inşâf mıdır
- 2 Cân fedâ kılmamız olmadı müyesser cānā
İddi‘amız reh-i ‘aşkıñdur qurı laf mıdır
- 3 Hāk-i rāhıyla müzeyyen görinen çeşm-i terim
Dèdi dèdüñ cevher-i şarrâf mıdır
- 4 Seyr-i dîdâre eger var ise meyliñ zâhid
Nazar èt âyîne-i kalbiñi gör şâf mıdır
- 5 Vaşf-ı hüsnüne anıñ her sözi târih oldı
Ya‘ni vaşşâf-ı Celālî gibi vaşşâf mıdır

Belîğî Nazîre**-115-****fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

- 1 Mey-i nâb ol şanemüñ la‘li gibi şâf mıdır
Nice beñzer diyelim biz aña inşâf mıdır
- 2 Başmadı kimse bu meydâna güzâf ile kâdem
Yoluña rûhı revân eyledigim laf mıdır
- 3 Ayağıñ toprağını âhîri altuna vèren
Cevheriñ kadrini bilmedi o şarrâf mıdır
- 4 Muşhaf-ı hüsnüni geldi haţtı tefsîr etdi
Leblerinden şoralım şâhib-i Keşşâf mıdır

- 5 Cennet-i vuşlatla dūzah-ı hicriñ arası
Ey Belîgî ‘acaba ‘aşıkā a‘rāf mıdur

[24b] Ḥayālî

-116-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lāle⁴⁹⁵ mecnūn-şifat ‘uryān-ı ‘aşık ol pīrehenden geç
Belā meydānındañ gerçek şehīd iseñ kefenden geç
- 2 Yūri her serv-i belāya aqıtma şū gibi gönülūñ
Fenā gülzārınıñ el çek gülünden bülbülünden⁴⁹⁶ geç
- 3 Çekilmiş derd⁴⁹⁷ ü ḥasrettir bu bāgıñ serv-i dīlcūsu
Dökülmüş zehr-i miḥnetdir ruḥ-ı ḥāke çemenden geç
- 4 Gönül şehbāzını simurğ-ı Kafa hem-cenāḥ eyle
Bu alçaqlarda pervāz eyleyen zāg u zegandan geç
- 5 Ḥayālî cāme-i zer beft ü aḥlasdan olup fāriğ
Libās-ı müste‘ārīden yazup⁴⁹⁸ belki bedenden geç

Necāti⁴⁹⁹

-117-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Gel ey ğamze kerem eyle raqīb-i pūr-fitenden geç
Beni anuñla bir görme⁵⁰⁰ yā andan geç yā benden geç
- 2 Gülistān mevsimi geldi nidersin çār dīvārı
Ruḥ-ı dildāra ‘azm kııl⁵⁰¹ gönül kayd-ı bedenden geç

⁴⁹⁵ a.g.e “dilā” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

⁴⁹⁶ a.e “gel dikenden” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

⁴⁹⁷ a.e “dūd” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

⁴⁹⁸ a.e “geçip” şeklinde yazılmıştır. s. 39.

⁴⁹⁹ a.g.e divanda yer alan gazeldeki 2. ve 3. beytler, metinde eksiktir. s. 170 - 171.

⁵⁰⁰ a.e “itme” şeklinde yazılmıştır. s. 170.

- 3 Şanavber ayaguñ öpmege Tübā gibi baş egmiş
Şu gibi bir kez ey serv-i revān şaḥn-ı çemenden geç
- 4 Dédüm rüz-ı ezel etdim⁵⁰² bu bezm-i ḥüsnüñe pervāne
Gülüp dēdi ki gelmedi bu bezme kimse senden geç
- 5 Levend olduñ başuñ egme Necātī vaz‘-u-destāra
Özüñ meydān-ı ‘aşq içre şehīd eyle kefenden geç

Ža‘fī

-118-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Fenāfī’llāh[a] sa’y eyle gönül kayd-ı bedenden geç
Baña nāmūs [u] ‘ārı añnma luṭfiyla geçenden geç
- 2 Eger cānāne vāşıl olmaḡ isterseñ bu dünyāda
Vücūdiñ mülküñi vīrān édüp iḡlim-i tenden geç
- 3 Şarāb-ı aşqıyla şāfī-dil olmaḡ isteseñ şūfī
Enāniyyet ḥumārın ref‘ édüp ma‘ ile menden geç
- 4 Dilā merd ol şaḡın naḡşına aldanma bu dünyāniñ
Tecerrüd ḡaşd éder ‘İsā gibi bu ḡaḡbe zenden geç
- 5 Şaḡın aldanma Ža‘fī dünyenüñ bāḡ u bahārına
Murāduñ vaşl-ı yār olsun temāşā-yı çemenden geç

⁵⁰¹ a.e “eyle” şeklinde yazılmıştır. s. 170.

⁵⁰² a.e “oldum” şeklinde yazılmıştır. s. 171.

[25a] Nevā

Semā'ī İsmā'il Çavuş

-119-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Endiše-i şahbā-yı lebiñ meşrebimizdir
Ketm eyleme sākī görelim maṭlubumuzdur

Bizden o mehi böyle gürizān eden ey dil
Üftādeler kevkebemizdür

Semā'ī

-120-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Def gibi eden nāle-i dil rebāb iken
Ḥün-ı dilim şarāb eden laht-ı ciger kebāb iken

Bir dil-i tīre kim bula pertev-i 'aşk ile kemān
Zerre-i sīn āfitāb olur zerre-i āfitāb iken

Semā'ī

-121-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Gül yüzlüleriñ şevkine gel nüş edelim mey
'Ayš eyleyelim yār ile şöḥbet demidür hey
- 2 Bu şavt[1] oḫur bülbül güyā oluban ney
Nedira dillere dirtane nedür tane nedür ney
- 3 Meclis devrilse ayağı üstüne begler
İçün içelüm dēyü ḫomuş başına eller

- 4 Bu⁵⁰³ kavli sūrāhi egilür sâgara söyler
Nedira dillere dirtane nedir tane nedir ney

Beste-i Dervîş ‘Ömer

-122-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Şabā vèrdi yine tâze haberler gül-‘izârımdan
Yine cāna hayât êrdi nesîm-i nev-bahârımdan
Düşüp hâk-i mezelletde yatur dil künci ‘uzletde
O mâhiñ rıf’atde ne pervâ âh u zârımdan

Beste

-123-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Senden ayruya düşersem dil [ü] cān kan olsun
Bu cihāniñ hūbları hep saña qurbān olsun⁵⁰⁴
Olmayan seyrine qāni‘ seniñ ey mihr-i münîr
‘Ömüri oldukça esîr-i gam-ı hicrān olsun

Beste-i Māhur

-124-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Bir şafâ kesb eyle kim mey-hāneler reşk eylesün
Neş’e-i ser-şārîña peymāneler reşk eylesün
Maḥrem ol bir bezm-i hāşü’l-ḥaşşa kim bî-iḥtiyār
Āşinālar dağ urup bigāneler reşk eylesün

⁵⁰³ Metinde “bir” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁰⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

[25b] **Maḳām-ı Māhur Beste**

-125-

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

Göz gördi gönül sevdi seni ey yüzi māhum
 Ḳurbānıñ olayım var mı benim bunda günāhum
 Şāyān-ı kerem bir ḳuluñum eyle mürüvvet
 Sulṫānım efendim 'Ali şāhım yüzi māhum

Beste

-126-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fa'ilün

- 1 Ğam degil baña cefā ise eger mu'tāduñ
- 2 Bī-vefādur dēyü meşhūr olur ancak aduñ
- 3 Ṭıfl ey sabāḳ-āmuz-ı leṫāfet cümle
- 4 'işve mi öğretti saña üstāduñ

Beste

-127-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

O düzdi ğamze ṫıtdı işte şad-çāk etdi damānım
 Amān ey çeşm-i giryānım bāri sen ḳoyuvér damānım
 Ne ḫālet var o şūḫıñ naḫl-ḳadd ü dil-i cān fezāsından
 Yār ki reftāriñ görüp yoldan dönen 'ömr-i şitābānım⁵⁰⁵

Muḫayyer

-128-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Gül-i ruḫıñ seyr eyleyen 'ālemde gülzār istemez
 'Andelībi gör ki gülden ğayrı bir yār istemez

⁵⁰⁵ Dörtlüğün son üç mısrasında vezin aksamaktadır.

Öldürürseñ cevır ile ger bu dil-i şeydāyı ol gene
Sen sehi-ķadd dil-rübādan ğayrı bir yār istemez

Semā'ī

-129-

mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

Yağdı o lāle ruḡ beni ḡusni çerāġına
Pervāne-veş düşersem 'aceb mi ayaġına
Ġuş eyleyince oldu hemān naġme-sāz-ı şevķ
Bilmem neyiñ ne söyledi muṭrib ķulaġına

Semā'ī

-130-

**1. 2. ve 4. mef'ülü mefā'ilü mefā'ilün fā'
3. mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün**

'Uşşāķ seniñ ḡusnüñe ķurbān olsun
Baķdıķça aña dīdelerim ķan olsun
Āyīnede ruḡsāruña bir kez nazār eyle
Sen 'aksine 'aksin saña ḡayrān olsun

Semā'ī

-131-

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Unutduñ zaḡm-ı ġamzeñ mübtelāsın
Ġüzeller böyle mi ġözler ġedāsın
Ġariķ-i baḡr-ı 'aşķıñdan ne kaçdıñ
Kişi hiç terk eder mi āşināsın

[26a] Nehcî

-132-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Şubha dem geldi heman kalbüme bu etdi sünüh
Der-i mey-ḥāneye gel ister iseñ feyze fütüh
- 2 Bundadur kâleb-i bî-cānlara rûḥ-ı menfûḥ
Büy-ı cān bundan olur kâmlara hep menfûḥ
- 3 Bunda meftûḥa olur mes’ele-i muḡlaḡalar
Bundadur bunda ḡamu müşkile tibyān u vuzûḥ
- 4 Turmayup ben de heman mey-kedeye ‘azm etdüm
Oldı ol dem yüzime bāb-ı ‘ināyet meftûḥ
- 5 Mücmelen bir tolu peymāne ile pîr-i muḡān
Cümle müşüllerimi etdi mufaşşal meşrûḥ
- 6 Nefes-i pîr imiş zinde eden dilleri hep
Dem-i ‘İsā’dan olur mürdelere feyz-i rûḥ
- 7 Nehci’yā bulmaḡa tûfān-ı hevādan da necāt
Ḥizmet-i pîr imiş ancaḡ kişiyeye keşti-i Nûḥ

Nehcî

-133-

mef‘ülü fā‘ilâtü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Dil tıflı turma mekteb-i ‘aşḡa girer çıkar
Üstād oñünde ebcedini heceler çıkar

- 2 Dil baħrına ‘aceb ki ne bārān-ı feyz iner
Kim bunca şāhvār-ı dūr-i pāk biter⁵⁰⁶ çıkar
- 3 Bilsem ne ma‘den-i hūner oldu bu kān-ı dil
Kazsam ne deñlü ol kadar ā‘lā güher çıkar
- 4 Sūz-ı muħabbetüñle gelen āhı şaķlasam
Tırmaz derūnda sīneyi deler cān çıkar
- 5 Hep sırr-ı ‘aşkdur ki çıkar Nehcī sözlerüñ
Ey ‘āşık-ı şikeste dahı gör neler çıkar

Raħmî

-134-

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Çeşm-i cānāne tīre-zen dērler⁵⁰⁷
Laķabına ciger delen dērler
- 2 Görse cellād çeşm-i hūnriziñ⁵⁰⁸
Meded ölsün mi yā seven dērler
- 3 Beni hum-hānede görüp rindān
Böyle mest olduĝuñ neden dērler
- 4 Kendüye rām eder kamu halkı⁵⁰⁹
Karı dünyaya kaķbe-zen⁵¹⁰ dērler
- 5 Raħmî çākerüñe pādişehüm
Husrev-i milket-i suħan dērler

⁵⁰⁶ a.g.e “pākter” şeklinde yazılmıştır. s. 283.

⁵⁰⁷ a.g.e “Ĝamze-i yāra tīr-zen dērler” şeklinde yazılmıştır. s. 171.

⁵⁰⁸ a.e “Görse ‘uşşāk çeşm-i cellāduñ” şeklinde yazılmıştır. s. 171.

⁵⁰⁹ a.e “Merd ü merdāneler zebün idici” şeklinde yazılmıştır. s. 172.

⁵¹⁰ a.e “pīre-zen” şeklinde yazılmıştır. s. 172.

[26b] Nehcī

-135-

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

- 1 Düşdük çü ğam-ı 'aşka giryān oluruz her dem
Derd ile dönüp nāya nālān oluruz her dem
- 2 Üstād-ı ezel etmemiş çün 'aşka bizi der-kār
Pergārına bu kārūñ devrān oluruz her dem
- 3 Abdāl-ı reh-i 'aşkuz bī-berg ü nevā līkin
Hālvetgeh-i sultāna mihmān oluruz her dem
- 4 Zāhid қо muķīm olsun peygüle-i fūrkatde
Bir Ka'be-i vuşlatda ķurbān oluruz her dem
- 5 Çün 'aşk ile urduķ dem cānāna olup hem-dem
Ol feyz ile biz Nehcī pūr-cān oluruz her dem

Selikī

-136-

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kūh-ı ğamda ben ederken dün u ğün feryādı
Māder-i dehr doğurmamışdı Ferhādı
- 2 Başmadın dāhı ķadem mekteb-i dehre Mecnūn
Sebaķ-ı 'aşk oķıyanıñ ben idim üstādı
- 3 Sālik-rāh-ı muħabbet olanıñ mürşīdiyim
Cümle 'aşk ehline ben eylemişim irşādı
- 4 Ķatı ğönlüne niğārıñ eşer etmez nedem āh
Gerçi kim ateş-i āhım eridür pülādı

- 5 Ey Selikî reh-i 'aşk idi benim maṭlûbum
Ḥamdu'lillâh baña êtdi hidâyet-i Hâdî

Lisânî

-137-

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dilâ felek vücûd-ı baḥr-ı 'aşk içre ḥaber yoḡdur
Yetiş ser-menzil-i 'aşka saña ḥavf u ḥaṭar yoḡdur
- 2 Yüri kesb-i şafâ kııl Ka'be-i maḡşûda vardıñ tûr
Daḡı andan öte 'uşşâka hiç seyr ü sefer yoḡdur
- 3 Muḡarrer sâlik-i billâh olan erbâb-ı 'irfâna
Çemen zâr-ı ḥaḡîḡat gibi bir câ-yı maḡar yoḡdur
- 4 Bilürler herkesüñ miḡdârını mu'ayyâr-ı ḡikmetle
Cihândur bunlar vardur dême şâḡib-i nazâr yoḡdur
- 5 Ḳanâ'at kııl baş aḡrıtmâ çekil ḡayd-ı ta'alluḡdan
Lisânî künc-i vaḡdetde bilürsüñ derd-i ser yoḡdur

[27a] Ḥayâlî

-138-

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dêdim ḡayâl-i la'l-i lebiñ çeşm-i terdedür
Nâz eyleyip ḡülüp dеди dilber nazardadur
- 2 Ey Yûsuf-ı cemâl dem-alüde olalı
Pîrehânîñ 'alâmeti çeşm-i pederdedür
- 3 Cânâ hezâr ḡonce-i ḡülzâra vërmez
Peyḡânîñ ki ḡana boyanmış cigervedür

- 4 Levh-i ruhuñda hāl ü haṭṭıñdan alır sebak
Ol fitneler ki gerdiş-i devr-i kamerdedür
- 5 Oldum Hayālî çaker-i rindân-ı meykede
İqbāl bunda bende sa‘âdet bu derdedür

Cem‘î

-139-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bugün bu dehr-i fânide ne mîr ü ne vezîriz [biz]
Çul olduk bir şeh-i hüsnuñ kuyusunda esîriz biz
- 2 Varup her cifeye ey dil tenezzül étmeziz zirâ
Belâgat mişe-zârı içre cānâ şimdi şîriz biz
- 3 Ço zem etsün bizi a‘dâyı bed-gū ey kemân-ebrū
Muḥibbiñ ḥāk-i pây[1] düşmeniñ çeşmine tîriz biz
- 4 Gedâyı bî-ser ü pâyız egerçi şuretâ ammâ
Ġinâ-yı kalbe mâlik bir şeh-i şâhib serîriz biz
- 5 Muḥabbet cāmını içdik Cem‘î’yâ biz mäh-rûlarla
Anuñçün pāk-meşreb şâf dil [ü] rüşen zamîriz biz

Bâkî

-140-

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Güzelde⁵¹¹ çehre ile sîne gerek
Baña maḥbûb böylesine gerek
- 2 Geçmege baḥr-i ğamdan ey sâkî
Zevrağ-ı mey gibi sefîne gerek

⁵¹¹ a.g.e “hûbda” şeklinde yazılmıştır. s. 200.

- 3 Mısr-ı hüsn içre ey şeh-i hübân
Vaşl-ı lebin almağa⁵¹² hazîne gerek
- 4 Büsesin⁵¹³ eksük eylemez cānān
Bundan artuğ dağı saña⁵¹⁴ ne gerek
- 5 Künc-i ğamda ço ağlasun Bākī
Yār sevmek anuñ nesine gerek

[27b] ‘Ankā

-141-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ğamzesi oldı dil ü cānā belā neyleyeyin
Yeni etdi hedef-i tır-i cefā neyleyeyin
- 2 Baña gül ruğların ol ğonca-dehen göstermez
Çaldı dil bülbüli bī-berg [ü] nevā neyleyeyin
- 3 Ney gibi inleyen hecrüñ elinden cānā
Çünkü imkân yoğmuş vuşlata yā neyleyeyin
- 4 Sende yok bŷy-ı ser-i zŷlfı nişān-ı hāli
Seni ey nāfe-i āhu-yı haṭā neyleyeyin
- 5 Āb-veş inleyerek kŷyına varup ‘Ankā
Cānı ol serviñ ayağına revān eyleyeyin

⁵¹² a.e “almaga vaslunı” şeklinde yazılmıştır. s. 200.

⁵¹³ a.e “bŷseyi” şeklinde yazılmıştır. s. 200.

⁵¹⁴ a.e “bundan artuk bana dahı” şeklinde yazılmıştır. s. 200.

‘İlmî

-142-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bihamdi’llâh⁵¹⁵ cihân içre bugün ‘ünvânımız vardır
Şehid-i ‘aşk-ı yâr olduk fedâ bir cânımız vardır
- 2 Semâ‘-ı def [ü] nây ile n’ola raqş eyleseñ her dem
Şedâ-yı lâ-mekânı sem‘ eder iķânımız vardır
- 3 N’ola fehm etmese güftârımız her cân bî-ma‘nâ
Ma‘ârif bahrınıñ gavvâşıyız bürhânımız vardır
- 4 Gedâyız gerçi şuretde ma‘âni mülkine şâhız
Nice şehler aña derbân olur dîvânımız vardır
- 5 N’ola bâş egmez isek şâh-ı heft iķlime ey ‘İlmî
Cihânda hazret-i Molla gibi sulţânımız vardır

Emrî

-143-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Āh kim görmeyeli sen yüz-i gül serv-ķadi
Kalmadı haste diliñ nâle vü āha mededi
- 2 Etdüñ ey gonca-dehen yok yere ger cevr ü cefâ
Bilesin şoñra hele anı unutma şadedi
- 3 Az olur bende gibi bende ķapuñda şâhım
Eşigîñ kullarınıñ gerçi ki yokdur ‘adedi
- 4 Seni terk etmezem ey rûh-ı revânım āhır
Zecr ü ķahr ile felek çâk eder ise cesedi

⁵¹⁵ Metinde “bihamdi’llillâh” şeklinde yazılmıştır.

- 5 Emrî ‘âşık olalı hüsnuñe âyîne-şıfat
İhtiyâr eyledi ‘aşkuñla seniñ bir nemedi

[28a] Rûhî⁵¹⁶

-144-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Nice bir bār-ı ta‘alluğda ola çeşm-i emel
Nice bir girye ki érmez şecer-i rif‘ata el
- 2 Fikr-i cem‘iyyet éde ‘aql-ı perişân nice bir
Nice bir şab‘a vère vesvese-i cāh halel
- 3 Ğam degül olmaz ise keşf-i ma‘ārif⁵¹⁷ ser-sebz⁵¹⁸
Kurudur⁵¹⁹ āhir anı çünkim esüp bād-ı ecel
- 4 Rızq taķşirine⁵²⁰ bī-fāyide zaħmet çekme
Çün naşībūñ erişür saña ger ekşer ger eķal
- 5 Ne tereddüdsüz olur kem ne tereddüdle füzün
Bozılır nesne degül defter-i kıassām-ı ezel
- 6 Dağıdup varuñı ol şöyle tecerrüd ki saña
Ğaybden erişe mānend-i Masīhā me’kel
- 7 Ğil‘at-i ma‘rifetullaha liyāķat bulıgör
Aña sa’y eyle kim⁵²¹ ola libāsuñ maħmel

⁵¹⁶ a.g.e Bu kaside divanda “Menkıbet-i Emürü’l-mü’min Hüseyin bin ‘Ali Şāh” adıyla yer almaktadır. s. 165.

⁵¹⁷ a.e “geşt-i me‘ārib” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

⁵¹⁸ Metinde “ser ü sebz” şeklinde yazılmıştır.

⁵¹⁹ a.e “kurudup” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

⁵²⁰ a.e “teksirine” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

⁵²¹ a.e “eyleme ki” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

- 8 Server-i ‘ālem iken faqr ile fahr etdi Resül
 Qanı bir merd k’ola mertebe-i fakra maḥāl
- 9 Pāye-i rif‘ata erişdi dēyü aqrānum
 Nice bir eylesin kevkebe-i ṭālī‘le cedel
- 10 Rif‘at ey dil saña yetmez mi bu kim⁵²² oldı naşīb
 Ḥāk būs-ı der-i ferzend-i ‘Aliyyü’l-ekmel
- 11 Nāib-i maḥkeme-i ḥātem-i aḥkām-ı rüsul⁵²³
 Vāris-i medrese-i ‘ilm-i imām-ı evvel
- 12 Hādi-i rāh Ḥüdā server-i ḥayl-i şühedā
 Merd-i meydān-ı Ḥüdā şaf-şiken-i ehl-i ḥıyel
- 13 Ol Ḥüseyn-ism [ü] Ḥasan-ḥulq [u] ‘Ali-siret kim
 Kerbelādur aña meydān-ı rızāda maḳtel
- 14 Maṭla‘-ı mihr-i cihān tāb-ı hidāyet pertev
 Neyyir-i kevkebe-baḥş-ı felek-i dīn [ü] düvel
- 15 Kāşif-i sırr-ı ezel vākıf-ı remz-i Qur‘ān
 ‘Ārif-i zāt-ı ḥüdāvend-i cihān-ı ‘izz ü cell
- 16 Zāt-ı pür-derkile āfākda bī-şibeh ü naẓīr
 Şıfat-ı dāniş ile dehrde bī-mişl-i düvel⁵²⁴
- 17 Ḥāl kesb etmek için luṭfuna dā’im muḥtāc
 Sālikān-ı reh-i Ḥaḳ māzi eger müstaḳbel
- 18 Almadı behra o kim medrese-i fazlından
 Müfdi-i ‘ālem ise ‘ilmine anuñ ne ‘amel⁵²⁵

⁵²² a.e “kil” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

⁵²³ a.e “hükkām-ı rüsül” şeklinde yazılmıştır. s. 166.

⁵²⁴ Metinde “bedel” şeklinde yazılmıştır.

- 19 Hükmetiñ **habl-ı metfinin**⁵²⁶ birağan elden olur⁵²⁷
Dāhil silsile-i t̄ayife-i **belhüm edel**⁵²⁸
- 20 Hüküm hükümüñdür aya maṭla‘-ı divān-ı kerem
Bir senüñ gibi cihānda ḳanı ṣāh-ı ā‘del
- 21 Sendedür sırr-ı velāyet sen imāmü’ş-şekāleyn
“Elveled sırr-ı ebī” ṣānuña oldı⁵²⁹ menzel
- [28b] 22 Nükte-i **men ‘aref**⁵³⁰ olmaz idi elān mefhüm
Müfdi-i rāyuñ eger eylemeseydi anı ḥall
- 23 Ruḥ-ı maḳṣūd tecellāsına maḫhar düşmez
Göñül āyīnesine urmaya⁵³¹ mihrüñ sayḳal
- 24 ‘Azl [ü] naşbında cihānuñ dilese ḳadirdür
Ki ḳazā vü ḳadere vèrmese⁵³² hükümüñ medḥal
- 25 Cānibüñden eger olmazsa rızā ḳābız-ı rüḥ
Uzadabilmez idi rüḥuñı ḳabz etmege el
- 26 Āb-ı ḫayvāna erişmezdi çıkup zulmetden⁵³³
Ṭutmasa Hızr öñine neyyir-i luṭfuñ meş‘al
- 27 Kim ki bir zerre ḳadar lezzet alur mihrüñden
Zehr-i ḳahrı felegüñ olur aña ḳand [ü] ‘asel

⁵²⁵ a.e Divanda bu mısradan sonra “Müfti-i silsile-i t̄ayife-i ‘belhüm edell” mısrası yazılmış bu dize metinde yer almamıştır. s. 166.

⁵²⁶ “Allah’ın ipine sımsıkı sarılın.” Kur’ân, 3 / 103

⁵²⁷ a.e Bu mısra divanda yer almamaktadır.

⁵²⁸ “İşte onlar hayvan gibidir hatta daha da aşağıdırlar.” Kur’an 7 / 179

⁵²⁹ a.e “olmuş” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

⁵³⁰ “Nefsini bilen Rabbini bilir” anlamında kutsi hadis.

⁵³¹ a.e “olmasa” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

⁵³² a.e “virmeye” şeklinde yazılmıştır. s. 167

⁵³³ a.e “zahmetden” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

- 28 Mihrüñüñ dār-ı şifāsından tabīb-i luṭfuñ
Dā'imā cehl marīzinden éder def⁵³⁴-i 'ilel
- 29 Zātuña vaşf bu yetmez mi [ki] cedd-i pākuñ
Ola bir kimse k'ola nāşıḡ-i edyān [u] milel
- 30 Şānuña faḡr bu yetmez mi ki bir server ola
Pederüñ kim ḡala andan kütüb-i 'ilm ü 'amel
- 31 Dāniş [ü] re'fetile cümleden ekmel ā'zım
Fazl-ı 'ilmiyyet ile cümleden a'lem-i efḡal
- 32 Muḡtediyān-ı cihāna kelimātuñ mesned
Nükte-gūyān-ı zamāna suḡhanuñ ḡarb-ı meşel
- 33 Çekmeseydi eşigüñ ṡopraḡını görmez idi
Ḥaşre dek şāhid-i maḡşūd yüzün çeşm-i emel
- 34 Ehl-i Ḥaḡḡ ḡapuña yüz sürmemeḡe çāre mi var
Sürüni sürüni lābüd gider olursa da şell
- 35 Rūḡi-i ḡam-zede biñ cān ile meddāḡuñdur
Cevr-i devr ile⁵³⁴ revāmı ére ṡab'ına kesel
- 36 Luṭfuñ ümmīdi ile yüz süre geldi ḡapuña
Layıḡ oldur göresin luṭfuñ o miskīne maḡal
- 37 Vaşfuñuñ ḡāyeti yoḡ muḡtaşar olmaḡ yegḡür
Söz hemān ḡüb gerek olsa ger ekşer ger eḡall
- 38 Ḥatm lāzım gelicek söze⁵³⁵ du'ā evlādur
Ki du'ā nūrı ile rüşen ola⁵³⁶ çeşm-i emel

⁵³⁴ a.e “dehrile” şeklinde yazılmıştır. s. 167.

⁵³⁵ Metinde “sözde” şeklinde yazılmış vezin gereḡi divandaki kullanımı esas alınmıştır. a.e s. 168.

⁵³⁶ Metinde “olur” şeklinde yazılmış vezin gereḡi divandaki kullanımı esas alınmıştır. a.e s. 168.

- 39 Tāze h̄il‘at geyürüp sāl-[be]-sāl eşcāra
Şeh-i encüm ola tā bā‘iş-i teşrîf-i hamel
- 40 Naḥl-i ümmīdden aḥbābuñ ola ber-ḥordār
Ḥaşmīn⁵³⁷ ‘ömri nihālin ḥam éde bād-ı ecel

[29a] Yahyā

-145-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Tīr-i hicrānından olmuş nice biñ şeydāsı var
Ḳaralar giymiş kemān-ebrūlarınıñ yāsı var
- 2 Āh kim aḥvālımız vardıkça düşvār olmada
Derdimizden derdi yoḡ dildārıñ istiḡnāsı var
- 3 Zerre gibi pāymāl olmaḡdur evvel pāyesi
Her kimiñ dünyāda bir mihr-i cihān-ārāsı var
- 4 Şenligi yoḡ bir ḥarāb-ābādmış dünyā-yı dūn
Her nefes bir derdi her gün biñ ḡam-ı ferdāsı var
- 5 Şi‘r-i Yahyā gevher-i tīḡ-ı zebān ḥāldür
Sözlerinüñ ḥāleti da’vasınıñ sı var

Za‘fi

-146-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bezme gelsün cigligi ḡosun kebāb eglenmesün
Meclis-i germ édelim dönsün şarāb eglenmesün
- 2 Bir nefesde eylesün seyr-i şıfāhān [u] ‘ırāḡ
Bi’llāh ey muḡrib ḡulaḡın būr rebāb eglenmesün

⁵³⁷ Metinde “ḡazmīñ” şeklinde yazılmıştır.

- 3 Zerrelere t̄a rak̄ş ura mihr-i cemāli Őevķine
Maṭla‘ında doğmadan ol āfītāb eglenmesün
- 4 Gelmesün bezm-i ĥarābāta münācāt isteyen
Meclis-i⁵³⁸ ‘irfānda ehl-i ĥicāb eglenmesün
- 5 Źa’fī-i bīmār ister la‘l-i nābuñdan cevāb
Ey ṭabībim lebleriñ depret cevāb eglenmesün

Vaĥdetī

-147-

mef‘ūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ūlün

- 1 Gözler kamaşur çehre-i cānāna⁵³⁹ bakılmaz
Zāhir mi degil mihr-i dıraĥşāna bakılmaz
- 2 Terķ-i edeb édüp yüzine bakma o Őāhiñ
Ey bende olan yüz yüze sultāna bakılmaz
- 3 Dilber yüzine bakma baña baķ dēse zāhid
Raĥmān var iken Őūret-i Őeyṭāna bakılmaz
- 4 Kan ile gözüm ṭola gelür sāđarı mey-veş
Cāndur leb-i cānāna velī cāna bakılmaz
- 5 Nuṭķum ṭutulur bağlanur ağzım nefsim hem
Bu ĥayretle Vaĥdetī ol cāna bakılmaz

⁵³⁸ Metinde “meclīsi” şeklinde yazılmıştır.

⁵³⁹ Metinde “cāyāna” şeklinde yazılmıştır.

[29b] ‘Ulvi

-148-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Erişdi⁵⁴⁰ nev-cevānum serv-i bālā oldu gitdükce
Açıldı gül gibi ol ğonca ra‘nā oldu gitdükce
- 2 Şalınsa cem‘ olup⁵⁴¹ ol serv-ḳaddūñ seyrine ‘uşşāk
Denilmez vaşf-ı reftārı temāşa oldu gitdükce
- 3 Gözümden ḳatre ḳatre dökülen eşk-i güher-bārum
Derildi bir yere irgildi deryā oldu gitdükce
- 4 Ayakdaşum bulunmazken beyābān-ı maḳabbetde
Reh-i ‘aşḳ içre sāyem baña hem-pā oldu gitdükce
- 5 Ğamuñ afyonu ‘Ulvi’ nūñ şu deñlü aldı ‘aḳlın kim
Yitürdi gitdügi yolu muḳayyer oldu gitdükce

‘Ulvi

-149-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Dirīğa seyl-i eşkim cuy-bār olmaḳda gitdikçe
Benim servim ḳas u ḳāra kenār olmaḳda gitdikçe
- 2 Ḳarar etmez uma ğam ḳāneme bir laḳza geldikçe
Anuñçün ‘aḳl [u] fikrim bī-ḳarar olmaḳda gitdikçe
- 3 ‘Aceb kimdir benim māh-ı neve teşbih eden cismim
O bedir olmaḳda ben dāim nizār olmaḳda gitdikçe

⁵⁴⁰ Eserde “yetişdi” şeklinde yazılmıştır. Ali Nihad Tarlan, “Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri (Ubeydî – Aşki – Şem’î - İşretî)”, İstanbul Üniv. Yay. Seri 1, Fasikül 2, İstanbul 1948. s. 27.

⁵⁴¹ a.e “olur” şeklinde yazılmıştır. s. 27.

- 4 Müyesser olmadı gitdi vişâli şehrine êrmek
Ceres gibi işim feryâd ü zâr olmağda gitdikçe
- 5 Öpüp iller ayağın pāye-i ā'lāya êrmekde
Dil-i 'Ulvî ayaklarda ğubār olmağda gitdikçe

Muhibbî

-150-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āfitāb-ı hüsne kim mihr-i cihān-ārā dēmez
Ya muqavves қаşların görüp anın kim yā dēmez
- 2 Қанда bir meh-rū görürse meyl éder dīvāne dil
Bend-i zülfine dolaşa hiç uzun sevdā dēmez
- 3 Bezm-i ğamda āferīn ol 'āşık-ı ser-bāze kim
Şem'-veş başın kesersek sırrını aşla dēmez
- 4 Gözlerim yaşıyla şabrım gene bu dil-zevrağın
Rūzgār-ı āh ile kimedür aña deryā dēmez
- 5 Bu Muhibbî bāğ-ı hüsnuñ her kaçan medh eylese
Ey gül-i⁵⁴² hamrā aña kim bülbül-i güyā dēmez

[30a] Sırrî

-151-

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şehā çeşm-i çerāğ-ı 'ālem nūr-i⁵⁴³ başarsın sen
Nazīriñ görmedim bir merdüm-i şāhib nazarsın sen
- 2 Derūnı gonca-veş қаныла толmuş 'andelībim ben
Terāvet gülistānında açılmış verd-i tersin sen

⁵⁴² Metinde “güli” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁴³ Metinde “nūri” şeklinde yazılmıştır.

- 3 Görüp ben nā-tüvānı kaçma luṭf ét ey perī-peyker
Seni görsem vücūdım maḥv olur kimden kaçarsın sen
- 4 İneñ germ olma bildiñ dā'iriñ ey mihr-i 'ālem-tāb
Bu āh-ı pür şererden ayru düşmüş bir şerersin sen
- 5 Ne ḥaddüñdür seniñ ey Sırrı ṭurmuş āsitānından
Ḳararuñ yoḳ felekde bir gedā-yı derbedersin sen

Ḳadrī

-152-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ruḥiñ şevkiyle güller sīne-çāk u bī-ḳararuñdur
Şaḳāyık deşt-i ğamda baġrı yanmış dāğ-dāruñdur
- 2 Ne var cān ile şaḳlarsam ḥadengüñ ey kemān-ebru
Derün-ı sīnede zīrā ki çoḳdan yādigāruñdur
- 3 Ğubār-ı cismimi ḥāk-i deriñden eyleyen berbād
Şabā taḥrīki birle bu belālar rüzgāruñdur
- 4 Neden İbā edersin şimdi ey dil bilseñ anlardan
Ezelden miḥnet [ü] endüh u ğam ḥod yār-ı ğāruñdur
- 5 Yaḳan erbāb-ı nazm-ı ateş-i reşke bu 'ālemde
Seniñ Ḳadrī kelām-ı nazm-ı pāk-i ābdāruñdur

Bektāşī

-153-

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yüri fāḳr ile faḥr ét manşib [u] cāhı gider dilden
'Alayıḳdan elüñ çek 'ālem-i⁵⁴⁴ tecrīdi ḳıl mesken

⁵⁴⁴ Metinde "alemi" şeklinde yazılmıştır.

- 2 Fenā dārında ey dil nice bir bu cürm ile ‘işyān
 oma cehd eyleyüp bir p̄r-i sālīk dāmenin elden
- 3 azā şāhib-ırānı dest-i arb ile helāk etmiş
 Yatur peygüle-i hāk ire gördüm Rüstem ü⁵⁴⁵ Behrem
- 4 Eger ‘ayne’l-yaın görmek dilerseñ şāhid-i⁵⁴⁶ cānı
 Nuuş-ı māsivāyı zāil et mirāt-ı hāırdan
- 5 Şaın esrār-ı ‘aşkuñ remzini keşf etme nādāna
 Derūnuñ hānesin Bekdāşī sırr-ı ‘aşa ıl mesken

[31b] **Figānī**

-154-

mef’ulū fā’ilātū mefā’ilū fā’ilūn

- 1 Urdum semend ab‘uma ben⁵⁴⁷ zeyn himmeti
 Meydān benim vērürse eger Tañrı fırsatı
- 2 Mülk-i sūhēnde abl-ı feşāhat alan benem
 Gıtdi cihāndan⁵⁴⁸ Āşaf-ı Hākān nevbeti
- 3 Görse nevālerümi⁵⁴⁹ Nevāyī bu resm ile
 Mülk-i sūhanda urur idi kevs rahleti
- 4 Sanca eker bu ‘arşada başa dilāverem
 Hüsrev gibi zamānede aldım vilāyeti
- 5 Eczā-yı defterin kül düp yaa Āzerī
 Görse Figānī bu azel-i pür harāreti

⁵⁴⁵ Metinde “Rüstemi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁴⁶ Metinde “şāhidi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁴⁷ a.g.e “ün” şeklinde yazılmıştır. s. 120.

⁵⁴⁸ a.e “gedi” şeklinde yazılmıştır. s. 120.

⁵⁴⁹ a.e “nev-āyinümi” şeklinde yazılmıştır. s. 120.

Muhyî(?)**-155-****mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün**

- 1 Zemîn üzre olur hâşıl murād ammā zamān ister
Olur bir dem gelür ā'dā ki tîğiñden amān ister
- 2 Zülāl-i āb-ı 'adlinden demādem nüş eder āfāk
Ne 'ādil şeh durur bu kim kılın nüşî'r-revān ister
- 3 Gerekmez başına toprak dilā kuhl-i Şıfāhān'ın
Benim bu çeşm-i pür hūnım gubār-ı rāh-ı cān ister
- 4 Nice hūni vü 'aşık-küş civāndur bendesi yārın
'Aceb sulţān-ı hubāndur kılın şāhib-ķırān ister
- 5 O şāhı sevmeye bā'ış nedür Muhyî(?) sūāl etseñ
Tenezzül eylemez ğayrı gönül şāh-ı cihān ister

İmāmî**-156-****mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün**

- 1 Dilā dergāh-ı hākdan ğayrıya bir il[ti]cāmız yok
İletme hācet-i māhlūk öñine kim rızāmız yok
- 2 Kanā'atla ğani olduķ cihānda çekmeziz minnet
Eger hākān-ı dehr olursa da andan ricāmız yok
- 3 Eger zevķ-i cihān olsun u ger hūd va'de-i 'uķbā
Rızā-yı dostdan ğayrı arada müdde'āmız yok
- 4 Ayağ kesme gönülden ey hayāl-i dost luţf eyle
Ki sensiz hāķķ bilür bu bezm-i ğam içre şafāmız yok

- 5 İmāmî bir ten-i⁵⁵⁰ fersüdeden gayrı ta‘alluğdan
Serāser āteş yānsa cihān bir bürīyāmız yok

[31a] Türkü ‘Āşık ‘Ömer

-157-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Çün muqarrer her vişāle bir firāk olmaz ba‘id
2 Bu imiş maqşūd olan **yevmen cedid rızken cedid**⁵⁵¹
3 Var iken Allah tevekkül gibi bir ħabl-i verid(?)
4 Hey zamāne gayrısından eyledim kaç‘-i⁵⁵² ümid

II

- 1 Yanuña qalur mı ħaqq rāzı mıdur ey rü-siyeh
2 Uyduñ iblise qatı zulmı günāh etdiñ günāh
3 Nice ol mazlūma kıydıñ eyledüñ ħüni tebāh
4 Taş mıdur qalbiñ seniñ yoħsa qara bağrıñ ħadid

III

- 1 Qal‘alınıñ bu idi qaşdı murāda yetdiler
2 Hile semtenden ‘ulufe vādisine gitdiler
3 Üstüne qaşd eyleyüp aqdāmı cumhūr etdiler
4 Nitekim āl ü ābāya kıydılar qavm-i⁵⁵³ yezid

IV

- 1 Şadr-ı cā-yı rif‘atıñ şāhib-i nām iken
2 İşleri pā-yı gedāya ‘izzet ü in‘ām iken
3 Bir çerāğ-ı ħānedān-ı⁵⁵⁴ devlet-i islām iken
4 Tebā kıldı menzilin ‘ālemden oldı nā-bedid

⁵⁵⁰ Metinde “teni” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵¹ “Yeni güne yeni rızk.”

⁵⁵² Metinde “kaç‘ı” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵³ Metinde “qavmi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵⁴ Metinde “ħānedānı” şeklinde yazılmıştır.

V

- 1 Cām nūş etdi şehādet şerbetin öñden şoña
- 2 Terk êdip ‘unvān gitdi cānib-i⁵⁵⁵ haqdan yaña
- 3 Acıyup āh etmedik adem mi qalmışdur aña
- 4 Devr-i hükümüñde anıñ incinmemişdur ferīd

VI

- 1 Dökmeyüp bir ceryān etmede hūn-i⁵⁵⁶ ciger
- 2 Düşse baħra kaṭresi hūn-āb..... serteser
- 3 ‘Ālem-i gaybiñ vuḫū‘ātın görenler dēdiler
- 4 Şübhemiz qalmadı olduğına ol merdiñ sa‘īd

VII

- 1 Muştafa Ağa każāya istikāmet eyledi
- 2 Māh-ı şa’bāniñ o dem durdı nihāyet eyledi
- 3 Manşib-i⁵⁵⁷ dünyadan el çekdi ferāgat eyledi
- 4 ‘Ālem-i⁵⁵⁸ ‘uqbāya naşb etdi anı Rebbü’l-mecīd

[31b]

VIII

- 1 ‘Arza-i dünyāda bulmayup ‘ömr tevcihini
- 2 Bir demī dehre zebūn etdi felek
- 3 Hücrede dört ay qalup hātıf dēdi tārihini
- 4 Qanlasun qala ‘sınıñ çün oldı bu ādem şehīd

Lügaz

-158-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ol nedür kim cism-i ādem başı at
- İki omuzları oynar çat çat

⁵⁵⁵ Metinde “cānibi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵⁶ Metinde “hūni” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵⁷ Metinde “mansıbı” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵⁸ Metinde “alemi” şeklinde yazılmıştır.

- 2 Kara kara çürümüştür yanları
Ağaca tokunmağ ile pat pat
- 3 Kendü dilini unutmuşdur tamam
Türki dilin dahı bilir pat çat
- 4 Bu belādan kırtuluş yokdur aña
Karıyınca tā olunca iki kat

Sultān Murād Hān

-159-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sevdigim duyduğça bilmezlenür
Şol gedası olduğum şāh-ı cihān bilmezlenür
- 2 Cān eritsem āb-veş yolunda hāk olsa eger
Baş çeker bir ol serv-i revān bilmezlenür
- 3 Yüzüme gülse ben ağladığça āh ol gonce-leb
Bülbül āsā her kaçan kılsam fiğān bilmezlenür
- 4 Dem olur mı dökmeye cellād çeşmi niceden
Hançer-i müjgānını ol bī-āmān bilmezlenür
- 5 Bilür ol kaşı kemān yolunda kırbān olduğum
Ey Murādī nāz eder ancağ hemān bilmezlenür

[32a] **Türkü**

-160-

15'li Hece Ölçüsü

I

- 1 Vaḫmuñ ey dilber dil-i nālān olmuş olmamış
2 Cān saña meyl etdi meylüñ cāna olmuş olmamış
3 Şimdilik gökden yağar yerden biter 'aşık saña

4 Hācetüñ mi bir gedā dīvāne olmuş olmamış

II

1 Ey perī ögmüş yaratmış haqq seni ‘izz ü celāl
2 Sen baña ādem dēmezsın ey meh-i ğarrā güzel
3 Şem‘-i ruhsārıña hiçbir vech ile yaklaşmaz el
4 Tūtalım ‘ālem kamu pervāne olmuş olmamış

III

1 Yıkma qalbim cānsın ey dilber-i ‘ālī-himem
2 Hātır-ı maḥzumı şād ét bir baña olsun dēmem
3 Cānıma ḥayfım gelür öldüğümüçün ğam yēmem
4 Devletiñde bir qaşr-ı virāne olmuş olmamış

IV

1 Bunca demdür firqat-i hecriñdeyim ey sım-ber
2 Cevr-i mihrıñle şararıp şolmuşum mānend-i zer
3 Cāna geçdi kirpigiñ oqları ğamzeñ bī-ḥaber
4 Aña isnād eylemem mestāne olmuş olmamış

V

1 Der ki bu ‘Aşık ‘Ömer vaşluña el vërmez felek
2 Ya firāk endişesın çeksın mi cānım ḥaşre dek
3 Bāğ-ı ḥüsñüñde şulu şeftalü vërmez ey melek
4 Haste göñlümden qopar bir dāne olmuş olmamış

Türkü ‘Aşık ‘Ömer

-161-

15’li Hece Ölçüsü

I

1 Bir qolay şan‘at şanup herkes buña kılmış heves
2 Şu cihānda bulmadım bir şādık ‘aşık sözi bes
3 Nā-ḥalef sözler benim itba‘ıma vërmez kesel
4 Üştür-i bī-bāke neyler şavlet-i āğāz-ı ceres

II

- 1 Çay taşı cevher olur mı şaklasaň şandug ile
- 2 Karga tavusa döner mi tavug ile
- 3 Kendüyi kılsa müzeyyen biñ kanad kıyruğ ile
- 4 Uçmada simurğ [u] ‘Anka’ya uyar mı kerkenes

III

- 1 Toprak üzre her ne dâne düşe aşlına çeker
- 2 Hırmen-i⁵⁵⁹ dünyada kim dāri derer buğday eker
- 3 Arı kuşu tūṭi olmaz yese biñ kantār şeker
- 4 Bülbül olmaz serçeniñ etseñ yerin altun kafes

IV

- 1 Gerçi el üstünde ‘arşa çıkınca pāyedür
- 2 Bazılar elden ayakdan bī-ḥaber
- 3 gevher bu nefis dedikleri sermāyedür
- 4 Olur olmaz yerlere ḥarc étme gider elden nefes

V

- 1 Anca cāhiller yanında mat olur bir kāmilüñ
- 2 Anıñ için baḥş kim pesdür yanında ‘āḳilüñ
- 3 Biñ kitābı okusañ sem‘ine sıgmaz cāhilüñ
- 4 Yetinür ‘Āşık ‘Ömer sen daḥı pesdür sözi kes

[32b] **Semāhi**

-162-

8’li Hece Ölçüsü

I

- 1 Güzeller şāhını gördüm
- 2 ‘Āşıkların ḥesāb eyler
- 3 Karşusunda divān durdum
- 4 Biñ nāz ile cevāb eyler

⁵⁵⁹ Metinde “hırmeni” şeklinde yazılmıştır.

II

- 1 Leb-i şekker şîrîn sözlüm
- 2 Muḥabbeti cānda gizlim
- 3 Baḳdıķca ol āhu gözlüm
- 4 Cigercigim kebāb eyler

III

- 1 aşı siyāh yüzi māhım
- 2 Nevrestesin alma āhım
- 3 Pūseñ almaġa güzel şāhım
- 4 Göñül senden ḫicāb eyler

IV

- 1 Biñ nāz ile girme
- 2 uluñam atma yabāna
- 3 ‘Adūları şarar cāna
- 4 Niçün bize ‘azāb eyler

V

- 1 Sevdigim kendi bilürse
- 2 Göñül cānānı bulursa
- 3 uloġlu her kim olursa
- 4 ‘Arzın yere türāb eyler

[33a] **Derviş Yunus**

-163-

- 1 Yā Rābb cennet evine girenlerden eyle bizi
Yarın anda cemālūñi görenlerden eyle bizi
- 2 Maḫşerde ḫalk ola ḫayrān çok cigerler ola püryān
‘Arşin gölgesinde seyrān edenlerden eyle bizi
- 3 Bu düyanuñ yaķası yok yā ac olmuşsuz yāḫūd tok
Terāzüde şevābı çok gelenlerden eyle bizi

- 4 Bağma dünyanın vārına düş dāim haqq yolına
Berātını sağ eline alanlardan eyle bizi
- 5 Yā Vāhid [ü] Ferd [ü] Āḥad ‘āsilere eyle meded
Cennet içinde tā ebed qalanlar[dan] eyle bizi
- 6 Mu‘minler düşe rahmete münāfiqlar da miḥnete
Şırātı geçüp cennete girenlerden eyle bizi
- 7 Mu‘minlere rahmet ola münāfiqlar maḥrūm qala
Yunus eydür toğrı yola gidenlerden eyle bizi

Rūhī

-164-

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fe‘ūlün

- 1 Halkuñ kimisi gül gibi qat qat libāsda
Egine giymege kimi bulmaz pelāsda
- 2 Erbāb-ı faqr ü fākā u ehl-i ğinā ki var
Dergāh-ı haqda her biri bir iltimasda
- 3 Maqbūl-i haq odur ki bulup faqrdan şafā
Şıdķ ile muttaşıl ola şükr ü sipāsda
- 4 Meyl etmese şarāba n’ola gönli şofunuñ
Āyineden şafā gider olunca pāsda
- 5 Rūhī vücūdıñ āḥir olur qūt-ı mūr [u] mār
Ger aqlas içre şaqla anı ger palasda

Nehcî

-165-

mef'ülü mefâ'ilü mef'ülü fe'ülün

- 1 Bir dilde ki meftûh ola bâb-ı muhabbet
Bilmez anı ala gene erbâb-ı muhabbet
- 2 Ey tîr-i cefâ şöyle bigâne turursın
Git gel dile açıla ebvâb-ı muhabbet
- 3 Ol nâka degil baır-ı letâfetde tolanmış
Felek dili düşürmege girdâb-ı muhabbet
- 4 Her penbe-i dâğa doğınan seng-i melâmet
Açdı baña bir ter gül sirâb-ı muhabbet
- 5 Nâcî'yi de kaydın düşürüp êtdiler imlâ
Dün yoğlamada deftere kitâb-ı muhabbet

[33b] Nehcî Efendi

-166-

mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

- 1 Bir noğtada bu 'âlem hep defter imiş cânâ
Bu nükteyi fehm eden ser defter imiş cânâ
- 2 İcmali vü tafşîli bu cümle-i eşyânîñ
Bir âyîne-i gülde rüşenter imiş cânâ
- 3 Enfüsden olup âgâh gerdüñ ise ma'nâya
Âfâk-ı neyi gör kim şerh eyler imiş cânâ
- 4 Ol kim mey-i ma'nâdan nüş êtmedi bir cür'a
'Âlim degül ol câhil ne ebter imiş cânâ

- 5 Ger ma‘rifet-i nefsüñ fehm êtdüñ ise şānın
Ne sırr-ı ‘azīme gör remz eyler imiş cānā
- 6 ‘Aşk ile imiş ancak ‘ālemde de insānlık
‘Aşk olmasa ādemde hıardan hıar imiş cānā
- 7 Nehcī’den işit bi-llah gel pīre yetiş gel kim
Hem-menzil olan hem-reh hem reh-ber imiş cānā

Nehcī

-167-

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çıkdı ezel şabāhınuñ toğdı çü mihr-i enveri
Tıoldı cihāna ser-te-ser pürtev-i zerre-perveri
- 2 Zerre-be-zerre ‘ālemi eyledi ğarķ-ı baħr-ı nūr
Cilve-nümā olan odur cümlede ara gel berī
- 3 Kevn ü mekanda var olan yoķ dēme ‘aşķ imiş heman
Bende-i ‘aşķ olan bulur iki cihāna serveri
- 4 Şāhid-i ‘aşķ dem-be-dem ‘arz-ı cemāl ēder velī
Göz gerek anı görmege hıire ēder başarıları
- 5 Nūrı gören meger girü nūr ola yoħsa ey göñül
Şeb-pere niçe seyr ēde tal‘at-ı şems-i hāveri
- 6 Kāmil-i pīr-i perverī bul da derinde çāker ol
Var ise sende derd eger gezme yabāna ser-serī
- 7 Genc-i beyāna el ķoduñ himmet-i pīr ile meger
Saña yetişdi Nehciyā silsile-i suħaveri

-168-

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Çü gencüñ meskeni virānelerdir
Göñül niçün harāb olmayasın sen
- 2 Özüñ hāk etmeyen érmez ā'lāya
Özüm niçün türāb olmayasın sen
- 3 Fenā ğasli çü göz yaşınsız olmaz
Gözüm niçün pür-āb olmayasın sen
- 4 Bu meclis ehli hep mestānelerdür
Ciger niçün kebāb olmayasın sen
- 5 Mā'arif menzolidür Şemsī kalbüñ
Ne işdür bir kitāb olmayasın sen

[34a]

-169-

mef'ülü mefâ'îlü fa'ülün

I

- 1 Ey Sidre boyuña sāye Tübā
Hāk-i kādemiñ behişt-i a'lā
- 2 Hüsünüñle müzeyyen ehl-i şüret
Hulkuñla müşerref ehl-i ma'nā
- 3 Zeyn etdi risāletüñ cemālin
Meşşāta-i lā-nebiyye ba'di⁵⁶⁰
- 4 Ol yerde ki sen Burāk-ı
Düşmüş idi güle humār 'İsā(?)

⁵⁶⁰ "Benden sonra peygamber yoktur."

- 5 Çün dāmeniñi kıomadı elden
Nūr olsa ‘aceb mi dest-i Mūsā
- 6 Yā Rabb ne misāfir idüñ olduñ
Mihmān-ı **ebīt [u] ‘inde Rabbi**⁵⁶¹
- 7 Ebrūlarıñuñ kerāmetidür
Olduğı ŧikeste ŧāk-ı kistrā
- 8 Ey ŧāhib-i vaqt-i **lī ma‘allāh**⁵⁶²
Yok sırrıña haqdan özge āgāh

II

- 1 Hāk-i qademin ne tütüyādur
Cān gözi anıñla rüşenādur
- 2 Ey tezkire-i risāletiñden
Bir ruq‘a peyām-ı enbiyādur
- 3 Vey memleket-i vilāyetiñden
Bir buq‘a maqām-ı evliyādur
- 4 Dīniñ kamu dīne gālib oldu
Çün nuşret-i haqq saña livādur
- 5 Bir ‘izzet saña hil‘at etdi
Anıñ ki ridāsı kibriyādur
- 6 ‘İzzet saña hil‘at olmuşken
..... kabā niçün ‘abādur
- 7 Her qalbe kim ère hāliş eyler
‘Aşkıñ ‘acabā ne kimyādur

⁵⁶¹ “Ben Rabbimin katında gecelerim” anlamında hadis.

⁵⁶² “Benim Allah ile öyle anım olur ki” anlamında hadis.

8 Hüsniñden èrer bahā cihānıñ
Maqşūd tapıñ cihān-bahānıñ

[34b]

III

1 Ey şāhid-i bezm-i leyl-i⁵⁶³ esrā
Na‘line ki ferş [ü] ‘arş ā’lā

2 Görmedi cihānda hazretiñe
Gerdün hezār-ı dīde hemtā

3 Sen bedr-i tamam kimse görmez
Gözlerde egerçi var bu sevdā

4 Vaşfiñda ‘uqul ‘āciz oldı
‘İlmiñde cehül kalb-i dānā

5 Deryālara göre kef gibidür
Keffüñe göre bu heft deryā

6 Ger şaḥne-i şer‘iñ olmasaydı
Her şehre talardı zulm u gāvḡā

7 ‘İrfānda kamudan aqdem olduñ
Ṭapıñ n’ola derse mā ‘arefnā⁵⁶⁴

8 Āyine-i vech-i Rabb-i ālem
Mecmu‘a-ı fażl-ı ‘ālī ādem

IV

1 Ey ‘ilme medīne ḥilme menba‘
‘İrfāna ḥāzine luṭfa mecma‘

⁵⁶³ Metinde “leyli” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁶⁴ “Seni hakkıyla bilemedik” anlamındaki hadisin başı.

- 2 Hüsnuñ gibi āfītāb-ı tībān
Görmedi cihānda ‘ayn-ı maṭla‘
- 3 Ser çeşmesin enbiyāya ṭāñ mı
Ger çeşme ola eliñde uşbu‘
- 4 Eṭvāruñla cihān müşerref
Envāruñla cihān muraşşa‘
- 5 Hāḫḫ saña mizāc eylemişdür
Luṭf-ı keremi kılıp mülemma‘
- 6 Ey iki cihāna raḫmet olan
Oldı keremüñ ḫamuya maṭma‘
- 7 Ol dem ki cihāna ṭola ḫayret
Olmaya ‘usāta senden eşfa‘
- 8 Meddāḫ durur ṭapuña Fettāḫ
ḫamdī nedür ola saña meddāḫ

V

- 1 Feyyāz-ı kemāl nefis-i insān
Fettāḫ-ı kilid-i genc-i ‘irfān
- 2 Zātuñ bilmez beşer meger kim
Olmaya ḫicāb-ı rūḫ-ı ḫayvān
- 3 Sen şāhidisin o meclisiñ kim
Dāvud nebīdür anda ḫoş-ı ḫūān
- 4 Hāḫḫ ṭāpıñ ile ḫāzık etdi
Kim senden umar şifā-yı Loḫmān
- 5 Düşmen cigerin kebāb etdiñ
Bezmünde çü nāṭık oldı püryān

- 6 Vaşfiñ ne kadar beyân olunsa
Zâtında ‘ayân hezâr cündân
- 7 Bir baħr durur fezâ iliñ kim
Ne ħadd bulunur aña ne pâyân
- 8 Olsun řapuña selâm da’im
Ey zümre-i enbiyâya ħâtem

[35a] **Beyt**

-170-

???

Ėayli müşkildür cihânda kâm almak
Bütün dünyadan intikâm almak

Beyt

-171-

???

Güzel oldur ki ma’il ola mübtelâsına
‘Āşık oldur ki şabr êde her belâsına

Beyt

-172-

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

Ṭayanup Ėüsnüñe şâhım iñen ağlatma uşşâķı
Ėalır şanma be hey zâlim bu güzellik saña bâķi

Beyt

-173-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

‘Āşık iseñ cān [u] baş üzre yerĩn var gel bertü
Münkir iseñ ayağın başma apudan içeri

Beyt

-174-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Temennāmız budur H’dan bu cānım ımadan tenden
Ayırmasun hemān mevlā seni benden beni senden

Müfred

-175-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Bir ağaç köprü durur cū-yı ecelede tabut
Yolumuz uğrağıdur biz dağı andan geçeriz

Beyt

-176-

???

Her kim eline alursa bu cöngi
Şeftāli vërsü[n] etmesün cengi

Beyt

-177-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ben yārimi yār şanur eller ile yār imiş⁵⁶⁵
Allah Allah yār yolunda ne belālar var imiş

Beyt

-178-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ölürüm ‘aşkuñ yolunda tā ki cānım tendedür
Çok güzeller var cihānda illā gönüm sendedür

Beyt

-179-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Severim cān [u] gönülden Hāḫḫ bilür cānım seni
Hāḫḫ te‘ālā baña vërse bir gece tenhā seni

Beyt

-180-

???

Geçdi taşlık kenārına ğasl eyler o dilber
Anuñ altında ‘aceb ne şafā eder mermerler

[35b]

Buradaki manzumenin yazısı ve imlası bozuk olduğundan okunamamıştır.

⁵⁶⁵ Bu mısra eksiktir.

[36a] **Beyt**

-181-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Kimseler görmüş değil cân tenden çıktığın⁵⁶⁶
Hele ben gözümle gördüm işte cânımdur giden

Beyt

-182-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Hāk-i pāyüñ fikr-i me’nus-ı dil-i mehcūr olur
Şanma kim gözden ırāğ olan gönülden dūr olur

Beyt

-183-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

‘Azizim bir yana döndi bir yana döndi
Ne dost[um]dan haber geldi ne [de] iş bir yana döndi

Beyt

-184-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

‘Āşıkına cevri edici merhameti az güzel
Ben de senüñ ‘āşıkıñam defteriñe yaz güzel

⁵⁶⁶ Birinci mısra eksiktir.

Beyt

-185-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Yâr dökmüş zülfin[i] ol add-i bālā üstüne
Guyıyā āvus-ı cennet ondı ubā üstüne
- 2 Bir emen-zāre düşmüş şanasın sünbüli seyl-ābdur
Eylemiş kākül-i perişān o a-ı muttarā üstüne⁵⁶⁷

Beyt

-186-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Var mıdur ruhsāre kim aı siyāh-fām olmaya
Devr içinde ankı gün gördün ki aşām olmaya

Beyt

-187-

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Dil[i] āvāre ılan fikr-i add-i dilcūdur
Beni mecnūn eden ol kākül-i 'anber-būdur

Beyt

-188-

???

Bilürsün kim bākī degil bu cihān
Gün doğmadan neler doğar nāgehān

⁵⁶⁷ Bu beytte vezin aksamaktadır.

Beyt

-189-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ehl-i ‘irfān yeridür bunda şıgmaz hezele(?)
 Çapuyı berkide gör hem dāhı muhkem rezele

Beyt⁵⁶⁸

-190-

???

- 1 Gidersin sağlık ile
- 2 Gül gelsün yağlık ile
- 3 Ne gül gerek ne yağlık
- 4 Yār gelsün sağlık ile

Beyt

-191-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 ‘Uşşāka gehi luṭf ile olmaz mı ‘ināyet
 Yok mu⁵⁶⁹ güzelim tā bu kadar cevre nihāyet
- 2 Tīrūñ hedefi sīneme işler geçer oldı
 Ey kaşı kemān başıñ için eyle ferāgat

Beyt

-192-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Baňa dünya cehennemdür heman uçmak diler gönlüm
 ‘Aceb mümkün müdür şāhım seni kuçmak diler gönlüm

⁵⁶⁸ Metinde “beyt” olarak başlıklandırılmasına karşın dörtlük özelliği göstermektedir.

⁵⁶⁹ Metinde “yok mudur” şeklinde yazılmışt vezin gereği düzeltilmiştir.

-193-

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

..... vaşluñ şafâ bahşına 'âlem teşne⁵⁷⁰
 O cefâ-pişe leţâfetde bir içim şudur

Beyt

-194-

???

Bî-çâre açılmış gülün yârı
 Lebünden bir buse vèr gidem bâri

[36b] **Beyt**

-195-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Oldı çün rüz-ı ezelde ol gönül bîmâr-ı 'aşk
 İstemez tâ haşre dek ola aña tîmâr-ı 'aşk
- 2 Nice biñ mecnûnları ol vâdîde ser-gerdân édüp
 Nice Manşûr'ı éder her köşede bir dâr-ı 'aşk

Beyt

-196-

müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün

Oğlan naçâr ağlama gündür geçer ağlama
 Bu çapuyı bağlayan bir gün açar ağlama

⁵⁷⁰ Birinci mısra eksiktir.

Beyt

-197-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Mâh ne oldu ki gözime mihr-i tâbân görünmez
Güne ne oldu ki ‘abdine sulţân görünmez
- 2 Göñül Eyyüp-veş ‘gamçek çü derdüñe devâ yok
Gözüm Ya’kub-veş kıan dök şehi⁵⁷¹ Ken‘ân görünmez
- 3 Tenim hüsñüne düşüpdür ki tabîb etmez devâ
Cânım ağza gelüp der ki dahı cânân görünmez

Beyt

-198-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Efendim haste-ğâl oldum bâna la’lũñ şarâbın vër
Ben ölürsem bu hasretle yarın haqqıa cevâbın vër

Beyt⁵⁷²

-199-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Müşkil ancak ‘aşık olmak bî-vefâya toğrusı
Rağmet ancak râzı olmak her cefâya toğrusı

⁵⁷¹ Metinde “doker şeh-i” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁷² Bu beyit 18b’de de yazılmıştır.

Beyt⁵⁷³

-200-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Mihr-i şahrâ-yı cünūnum ‘aql-ı rüşen istemem
Şehr-i yâri dâr-ı ‘aşkıım çâh-ı me’men istemem
- 2 Hâne berdüş-ı fenâyım hep tevekküldür işim
Bir iki gün ‘ömr için ‘âlemde mesken istemem

Beyt

-201-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Mağrūr olma hüsñüñe ey şāhib-i cemāl
Zīra vardur her kemālūñ āhirinde bir zevāl

Beyt

-202-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ger Hızır-veş içre iseñ sen hayāti bir zaman
Belki āhir hāk olursın çāre yoğdur bī-gümān
- 2 Göge ‘İsā gibi ağsañ mevt erer āhir saña
Cennete İdrīs-veş varsañ ecel vërmez aman

Beyt

-203-

???

Nedür bu āhu gözler avcıdur dāğı gözler
Yār beni yaralı çodı varup bir şāğı gözler

⁵⁷³ Başlıkta “beyt” şeklinde belirtilmesine karşın, metindeki şiir “kıt‘a” özelliği göstermektedir.

Beyt

-204-

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Sen gitdüñ amma gitmedi dilde ğamiñ
Ey vefâsız dilberim senden vefâlıdur ğamiñ

Beyt

-205-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Şikest olsa sürâhi cām-ı meclis ber-ķarar olmaz
Meşeldür sākıyâ başı gitse ayak pây-dâr olmaz

[37a] Behiştî

-206-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Dil-i meyyâlümi ben⁵⁷⁴ ‘arız-ı cānāna ṭabşırdum
Belā vādisinüñ aķar şuyun ‘ummāna ṭabşırdum
- 2 Ten-i ‘uryān bir peşmîne içre eyledim pinhān
Ma‘ārif gencini maḥfi édüp vîrāne ṭabşırdum
- 3 Beyān etdüm gözüm giryānlığın yāruñ ‘izārına⁵⁷⁵
Sirişküm jālesin bir gül-i ḥandāna ṭabşırdum
- 4 Cesed ķanıdur anda zāyi‘ ola dēyü ḥavfumdan
Muḥabbet gevherin sînemden aldum cāna ṭabşırdum
- 5 Ķapuñ dar’üş-şifāsı āķıbet baḥş olduĝın bildim⁵⁷⁶
Varup aña Behiştî adlu bir divāne ṭabşırdum

⁵⁷⁴ a.g.e “sen” şeklinde yazılmıştır. s. 376.

⁵⁷⁵ a.e “kulagina” şeklinde yazılmıştır. s. 376.

⁵⁷⁶ a.e “gördüm” şeklinde yazılmıştır. s. 377.

Behiştî**-207-****mef'ûlû fâ'ilâtûn mef'ûlû fâ'ilâtûn**

- 1 Sînem vilâyetini ey dîde āba vërdüñ
Ma'mûre-i vücûdum yaqduñ harāba vërdüñ
- 2 Terk êt tecemmülâtı 'azm eyle rāh-ı 'aşka
Tut kim olancasını şatduñ şarāba vërdüñ
- 3 Deryā-yı hüsün ey dil seyr êtmege düşüñde
Çeşmüñ seffinesini mellâh-ı hāba vërdüñ
- 4 Kesb-i rumûz-ı 'aşka harc êtmedüñ yazuqlar
Ey hāce naqd-i 'ömri varduñ kitāba vërdüñ
- 5 Tek tırmaduñ Behiştî bir kaatre jāle gibi
Uyduñ hevāya gönlüñ bir āftāba vërdüñ

Selāmî**-208-****fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilâtûn fe'ilûn**

- 1 Şahn-ı gülşende şehā bülbül-i güyâyız biz
Meclis-i meyde bugün çāk-ı giribānız biz
- 2 Serfürü eylemeziz ehl-i fenāya hergiz
Māsivāyı terk êdüp t̄alib-i dîdānız biz
- 3 Ehl-i hevā bizi teşhîş edemez zāhirde
Şüretā esfeliz amma mā'nāda ā'lāyız biz
- 4 Hār ü haslar bize hem-rāh-ı suhen-sāz olamaz
Nüktedanlarla eşer-i(?) çāpük-i 'ayyānız biz

- 5 Kimi hayretde Selāmī kimisi ‘uzlet[de]
Minnet Allah’a bugün vāşıl-ı dildāriz biz

[37b] **Bākī**

-209-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dil-i pür-derd-i mecrūhı der-i cānāne ıapşurdum
Varup dāru’ş-şifāya yine bir dīvāne ıapşurdum
- 2 Nıgehbān eyledüm genc-i ğama bir heft-ser ejder
Ħayāl-i zülfini çün bu dil-i vırāne ıapşurdum
- 3 ‘Acüz u pıre-zen dehrüñ çü kaşdı cān imiş bildüm
Erenler himmetinde anı ben merdāne ıapşurdum
- 4 Ruḫı gül-zārına ol ğoncanuñ dil mürğını vėrdüm
Yine bir bülbül-i güyā gül-i ħandāne ıapşurdum
- 5 Ser-i zülfi ucında ‘ākıbet ser terkini urdum
Girüp meydāne Bākī tıpumu çevğāne ıapşurdum

‘Ubeydī

-210-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ne Süleymān zamanuz⁵⁷⁷ ne Cem-i devrānuz
Gel ħarābata bizi ğör ki nice sulţānuz
- 2 Zeĳanuñ topuna karşı boyun egsek n’ola kim
Dest-i şāh-ı ğam-ı ‘aşķuñda senüñ çevğānuz
- 3 Nice bir ĳayd u⁵⁷⁸ ta’lluĳla muĳayyed oluruz⁵⁷⁹

⁵⁷⁷ Eserde “esürüz” şeklinde yazılmıştır. Ali Nihad Tarlan, “Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri (Ubeydī – Aşķī – Şem’i - İşretī)”, İstanbul Üniv. Yay. Seri 1, Fasikül 2, İstanbul 1948. s. 23.

Bir iki gün bu fenā tekyede ḥod miḥmānuz

- 4 Seyl ü bārān u fenā⁵⁸⁰ bize küdüret vërmez
Degme nesne bizi tefsîr⁵⁸¹ edemez ‘ummānuz
- 5 Nüktedānlar geçerüz gerçi ‘Ubeydî ammā
Yāruñ esrār-ı lebin anlamaduḡ⁵⁸² ḥayrānuz

Ġubārî

-211-

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Nedür bu çeşm cāzu ḳāmet-i ‘ar ‘ar hilāl ebrü
Bizi mest-i müdām étđi nedür vallah bilmem bu
- 2 Nedür bu mūmiyān u şāf-sīne vü sâ‘id-i bâzu⁵⁸³
Nedür bu şīve-i güftār [u] reftār ile ḳad dil-cū
- 3 Nedür ol ḡonca-fem sīb-zenaḥdān kākül-i⁵⁸⁴ pür-çīn
Bu ḥüsn [ü] ān ile ser-pā şehā şun‘-ı ḥüdādur bu
- 4 Nedür bu ḥançer-i⁵⁸⁵ ḥunrîz demādem bu meyān üzre
Nedür bu cephe-i enver ‘izār-ı ḡamze-i āhu
- 5 İzi tozını kuhl eyle Ġubārî ‘ayn-ı rāḥatdur
Ne kuhl-i dīde-i zāhir cilā-yı çeşm-i cāndur bu

⁵⁷⁸ a.e. “kayd-ı” şeklinde yazılmıştır. s. 23.

⁵⁷⁹ a.e. “olalum” şeklinde yazılmıştır. s. 23.

⁵⁸⁰ a.e. “seyl-i bārān-ı belâ” şeklinde yazılmıştır. s. 23.

⁵⁸¹ a.e. “taḡyîr” şeklinde yazılmıştır. s. 23.

⁵⁸² a.e. “aḥlamada” şeklinde yazılmıştır. s. 23.

⁵⁸³ Metinde bu mısra “Nedir bu mūmiyānı saf sīne-i sâ‘idi bâzu” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁸⁴ Metinde “kāküli” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁸⁵ Metinde “hançeri” şeklinde yazılmıştır.

[38a]

-212-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bugün ben bir güzel gördüm dili ağzında lāl olmuş
Yañağı gül saçı dudağı erguvān olmuş
- 2 Bugün ben bir güzel gördüm kamu cānlarda cān olmuş
..... yārından ayrılmış cihān başına dar olmuş⁵⁸⁶

[38b]

Bu sayfada bir ilaç tarifinin yer aldığı mensur bir metin yer almaktadır.

[39a] **Medḥ-i güzel suāl-i dellāl**

-213-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Bunda bir bekar kız oğlan bulunur mu dellāl
Dili şekker yüzi şîrîn yanağı gül lebi bāl
- 2 Deheni hoşka-i mercān lebi la‘l dişi dürr
Alnı ay saçları şeb gözi kara kaşı hilāl
- 3 Sā‘id-i sākı yoğun ince beli kadi uzun
Harekātı sükunātı kamu bir şive-i āl
- 4 Beñi hindū gözi cadu kaşı yay kirpigi oğ
Zülfi ‘anber nefesi müşk teni penbe-mişāl
- 5 ablağ boyı sublağ ne kara ola ne ağ
Ne katı bek yumuşak ola seri
- 6 Yürüse fitne ola dursa kıyāmet kopara
Söylese sihr ola yetse komaya dilde mecāl

⁵⁸⁶ Bu manzumeden sonra imlasının bozuk olmasından dolayı okunamayan karalamalar mevcuttur.

- 7 Talep  t Şehri ara bul bu Őıfatlı g zeli
Lami‘iden ne bah  ister ise  gel ber  al

Tekerleme

-214-

I

- 1 ‘ leme oldu  d sit n
2 Var yıķıl git Őehrimizden tiz
3 Őo ra bulamazsın h c mdan am n
4 İster ise  dolaŐ dehri gez genez(?)

II

- 1 S z mden olmadu  ‘ ķıbet-i elz m
2  zeri nden ge di c mle h Ő u ‘ m
3  unki oldu  halk-ı cih na bed-n m
4 Bu tarz-ı ğayrı boz ge ez(?)

III

- 1 G t ni perverde kıldu  yar ķdan
2 Hep eller işitmiş n mi  ir ķdan
3 Yarıldı maķ ‘adu   arb-ı⁵⁸⁷ Őal ķdan
4 A na g r

IV

[39b]

- 1 Nice kerre arz ları  aldılar
2 Ne ķumaŐsın a ladılar bildiler
3 Şimdi boldur d y  iÇimiz oldılar
4 Kenarına ķaytan  evir boz genez(?)

V

- 1 Ned r kibr  st ne bu intiz ri 
2 G r nce ķalmadı Şabr u ķarari 
3 Yok imiş zerrece n mus u⁵⁸⁸ ‘ ri 

⁵⁸⁷ Metinde ‘‘ arbi’’ Şeklinde yazılmıştır.

4 Kār eylemez saña aşla söz genez(?)

VI

1 Naqd-i şehvetin harc edüp 'âlem
2 Top tolu etdiler götüni muhkem
3 Kâfirden cehuddan kalmadı âdem
4 Erdigi çökmediñ senüñ diz geñez(?)

VII

1 Dört ayaklu edüp emekler gibi
2 Binerler şırtına eşekler gibi
3 Uşanmadıñ gitdüñ köpekler gibi
4 Şâtaşmadan bire kaşpe

VIII

1 Tecrübe etdim bu eş'âr-ı meskür
2 Söylenüp dillerde olsun mu'teber
3 Sikenleri eger ederseñ defter
4 Naẓm ede bir kenara yaz geñez(?)

Şarkı

-215-

???

I

1 Anda sen dâimâ oynar gülersin
2 Bunda bin hicr ile pây-mâl oldum
3 Anda sen 'uşşâka cefâ kılarısin
4 Bunda ben derd ile kad-ı dâl oldum

II

1 Anda sen dem-be-dem sürersin şafâ
2 Bunda ben dâimâ çekerim cefâ
3 Anda sen durma tiz gel cânım Mustafâ

⁵⁸⁸ Metinde "namusi" şeklinde yazılmıştır.

4 Bunda ben za‘if-i⁵⁸⁹ bî-mecâl oldum

III

1 Anda sen raķīp ile êdersin ‘işret
2 Bunda ben elem ile çekerim miħnet⁵⁹⁰

[40a] **Māhūr Şarkı**⁵⁹¹

-216-

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

1 Sāķiyā meclise gel cismim gelsün cānım
2 ‘Ahdler tövbeler ol sāğara ķurbān olsun
3 Ayağıñ şakınarak başma aman sulţānım
4 Dökülen mey kırılan şişe-i rindān olsun

II

1 Merħabā êtdigüñ ellerle revā mı göreyim
2 Eller emsün o şeker lebleriñ ben turayım
3 Bari lütfeyle aman biricik yüz süreyim
4 Pāyiñ olmazsa eger gūşe-i dāmān olsun

III

1 Şuhsun neyleyim amma ki yalan söylersin
2 Her zaman böyle Nedimāyı ġarīb eylersin
3 Ĥamdur mīve-i vaslım saña olmaz dersin
4 Olsun ey taze nihālim⁵⁹² çemen-i cān olsun

⁵⁸⁹ Metinde “za‘ifi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹⁰ Şarkının bundan sonraki kısmı yoktur.

⁵⁹¹ Bu şarkı 18. yüzyıl şairi Nedim’e aittir. Divanında musammatlar bölümünde yer almaktadır. Muhsin Macit, *Nedim Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997. s. 260.

⁵⁹² a.e “nihāl-i çemen” şeklinde yazılmıştır. s. 260.

İşfahān Beste**-217-****mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün**

- 1 Dād olmağičün çerħdan āh etmege deymez
- 2 Āyine-i Ĥurşīd'i siyāh etmege deymez
- 3 Bu merħalede ėrmek içün şubħ-ı merāma
- 4 Āh-ı dili hem şu'le-i māh etmege deymez⁵⁹³

Māhur Ĥafif**-218-****mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün**

Bīmār-ı 'aşkuñ oldı gönül hiç bilür misin
 Cānā cefāña şabr ėdemem öldürür müsün
 Ey serv-i⁵⁹⁴ hoş-ħırām 'ahduña tırmaz mısın
 'Uşşāka nāz ü şiveler eyler yürür müsün
 Yār yār ile lele lele lāli şiveler eyler yürür müsün

Beste Ĥapudān-zāde**-219-****fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

- 1 Ėamzesin sevdüñ gönül cāniñ gerekmez mi saña
- 2 Tīge urduñ cism-i 'uryānın gerekmez mi saña
- 3 Āteşin āhımla eylersiñ baña teklīf-i bāğ
- 4 Bağbān gülberg-i ĥandāniñ gerekmez mi saña
- 5 Āh yāle lele lele lele lele terdeli yeleyelelele vāy yār-ı cānım beli yār men

⁵⁹³ Rediflerin sonundaki kelime "deymez" şeklinde "y" ile yazılmıştır..

⁵⁹⁴ Metinde "servi" şeklinde yazılmıştır.

Muḥayyer Ḥāfız**-220-****mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

Ḥalvet-gede-i 'āşık-ı nālāna gelür mi
 Ol ğamzesi kāfir 'aceb imāna gelür mi
 Luṭf eyle şabā baña bir ağız ḥaber eyle
 Ol ğonce-dehen seyr-i gülistāna gelür mi

[40b] Zencir Beste Tosün-zāde**-221-****mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün**

- 1 Daḥi ḥumār-ı şebān ile der-firāş yatur
- 2 Yataḫda avlayalım ol ğazāli ṫaş yatur
- 3 Metā'-ı ḥüsn ü behā deng denge yaşdanmış
- 4 Bu şehr-i bend-i melāḫatde çok ḫumaş yatur
- 5 Yale lelli cānım yelelele lelele lelli
- 6 Yār çok ḫumaş yatur

-222-**fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün**

Yāre te'sir éde mi nāle vü āhım bilmem
 Baña gün göstere mi baḫt-ı siyāhım bilmem
 Şeb-i tārık-i firāḫ içre ḫoyup gitdi beni
 Yine teşrif éde mi baña o māhım bilmem

Beste Ḥakir Ḥasan**-223-****mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

Bir gün müşerref eyleseñ ey māh ḫānemiz
 Ḥurşid olurdu pūse-zen āşiyānemiz
 Öptüm lebin o taze ḫaṫṫıñ nev-tıraş iken

Mehtāba düşdi yār ile ‘ayş-ı şebānemiz
 Āh cānım yevelle lele lele lele lelli terelelliye lele
 Lele lelli yār şebānımız

-224-

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dimāğ-ı cāna bŭ-yı kākŭl-i ‘anber-şemīm aldım⁵⁹⁵
 Hevā-yı sŭnbŭle dĕrler meşāma bir nesīm aldım
- 2 İlik gibi geçirdim yaqadan öksüzce bir tıflı
 Giribān-ı vişāle ya‘ni bir dürr-i⁵⁹⁶ yetim aldım
- 3 Yapışmak muhtemeldür sā‘id-i⁵⁹⁷ berrak-ı cānāna
 Bu şeb-i ruyada zira destime bir külçe sım aldım
- 4 Hevā-yı Leylī-i zŭlfŭñle ser-gerdān olup Şākīr
 ‘Aceb sevdāya düşdüm başıma kayd-ı ‘azīm aldım

Şarkı

-225-

fā‘ilātŭn fā‘ilātŭn fā‘ilātŭn fā‘ilŭn

I

- 1 Görmesem bir laḫza ey serv-i⁵⁹⁸ ḫirāmānım seni
- 2 Arzu eyler dil-i⁵⁹⁹ aşŭfte-sāmānım seni
- 3 Hep güzellerden güzelsin şuḫsın mehpāresin
- 4 Cümleden ā‘lā begendim pek sever cānım seni

II

- 1 Cā-be-cā ruḫsat vĕrir nezzāre-i ruḫsarīña
- 2 İltifāt ĕtmez [mi] yoḫsa ‘āşık-ı⁶⁰⁰ bī-dārīña

⁵⁹⁵ Metinde bu mısra “Dimāğı cāna bŭyı kākŭli ‘anber-şemīm aldım” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹⁶ Metinde “dürrı” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹⁷ Metinde “sa‘idi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹⁸ Metinde “servi” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹⁹ Metinde “dili” şeklinde yazılmıştır.

- 3 Ben ulıñ gāyet apıldım üsnüñe evārıñā
4 İ‘timād eyle efendim pek sever cānım seni

[41a] Nehcī

-226-

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

- 1 Bir zerre idüm mihr-i dirahşāna yetişdüm
Bir atre idüm lücce-i ‘ummāna yetişdüm
- 2 Bu zülmet-i ayretde baña Hızır-ı hidāyet
Reh-berlik ēdüp çeşme-i ayvāna yetişdüm
- 3 Dil-teşne gezerdüm arayup bāde-i ‘aşkı
Nüş eylemege meclis-i ‘irfāna yetişdüm
- 4 Ser-geşte vü āvāre perīřān dolanurken
Ben bī-ser ü sāmān serv-i sāmāna yetişdüm
- 5 şimden gērü el vērse olur gevher-i maşşüd
El-Minnetü li-Allah ki bugün kāna yetişdüm
- 6 Taklīdi odum fāriğ olup kibr ü sivādan
Tevhīd ile taħķik ile imāna yetişdüm
- 7 Yüzüm odum izi tozına pīr-i fenānuñ
Cān gözin açup⁶⁰¹ kuhl-i řıfāhāna yetişdüm
- 8 Nehcī beni benden geçirüp yoqlıķ iltür
Bir himmeti çok mürşid-i zi-řāna yetişdüm

⁶⁰⁰ Metinde “aşıkı” şeklinde yazılmıştır.

⁶⁰¹ a.g.e “açar” şeklinde yazılmıştır. s. 346.

Nehcî⁶⁰²

-227-

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün

- 1 Hemîşe tazedür gülzâr-ı 'âşık
Anuñçün zâil olmaz zâr-ı 'âşık
- 2 Ser-i sūd-ı ziyandan fâriğ olmuş
Düşelden 'aşk ile pâzâr-ı 'âşık
- 3 Kemend-i mûy-ı ma'suğa çekilmiş
Dikilmiş cezbeden hem dâr-ı 'âşık
- 4 Olup ma'suğ u 'âşık 'aşk-pür 'ayn
Açılmış 'ayinine didâr-ı 'âşık
- 5 Muñit-i merkez-i tevñid olmuş
Olup şak ortadan zünnâr-ı 'âşık
- 6 Tolanur Kâf-ı kurb-ı lâ-yezâli
Ne 'Ankâdur görüñ tayyâr-ı 'âşık
- 7 Şıgışmaz nüh tıbâk-ı kâ'inâta
Dilâ bir lem'a-i envâr-ı 'âşık
- 8 Degüldür küy-ı 'alem aña nokta
Bilinmez gerdiş-i perkâr-ı 'âşık
- 9 Serîr-i mülk-i fakruñ mâlikidür
Olıgör Nehcî hıdmetkâr-ı 'âşık

⁶⁰² a.e Bu gazelin son iki beyiti mecmuanın yırtık olmasından dolayı okunamamıştır. Gazelin bütünlüğü ve mahlasın geçmesi itibariyle son iki beyt divanından eklenmiştir. s. 320.

[41b] Nehcî

-228-

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Koymasa ol feyz-i cân-efzâsı cāy-ı ğam bize
Şöyle kim vèrseñ leb-â-leb sākî cām-ı Cem bize
- 2 Mest-i lâ-ya' kıll olup birden yitürsek 'âlemi
Sāğar-ı gītî-nümā gösterse bir 'âlem bize
- 3 Eylesün ihyâ ser-â-ser 'âlemi enfâsimuz
Rūh-ı kıdusi kıldı nefh-i 'İsa Meryem bize
- 4 Eylerüz cūş u hūrūş ey dil-i muħabbet bahrıyuz
Kaṭre-i lerzende-i nāçiz mükedder yem bize
- 5 'Alem-ārâ dil-berân-ı pāk-i 'irfânuz belî
Rūy-ı ma'nide suħan zūlf-i ħam-ender-ħam bize
- 6 Çeşm-i şüret-bîne açmaz şāhid-i ma'na cemāl
Cân göziyle bak ki dirler ma'nevi 'Âdem bize
- 7 Nuṭkumuz şāfî ledünnî nüktesin eyler beyân
Olsa ey Nehcî bu remzi fehm éder hem-dem bize

Nehcî

-229-

mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

- 1 Biz 'aşka esîr olduķ sultāna nedür ħâcet
Bir mülk-i ebed bulduķ virāna nedür ħâcet
- 2 Ger mîr ü vezîr ü şāh hep cümle esîr-i bend
Âzāde olan rinde zindāna nedür ħâcet

- 3 Biz gülşen-i vaḥdetde dā'im ederüz cilve
Dehrüñ gül ü gülzārın seyrāna nedür ḥācet
- 4 Deryā-yı ḥaḳîḳatde bulduḳ dūr-i yektāyı
Şalduḳ şedef-i sırra 'ummāna nedür ḥācet
- 5 Pīrūñ der-i luṭfīñda Nehcī bize fetḥ oldu
Genc-i güher-i maḳşūd pes kāna nedür ḥācet

Nehcī⁶⁰³

-230-

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

- 1 Bir 'ahd ile nüş étdik peymāne-i cānānı
Elden ḳomadıḳ ḥiç ol peymāne vü peymānı
- 2 Şol mest-i elestüz kim bu mülk-i fenā varın
Görmez gözimiz hergiz terk eylemişüz cānı
- 3 Bir zerresini şemsüñ ḥiç göremedi ḥuffāş
Bir zerrede seyr étdik ḥurşīd-i dirahşānı
- 4 Bul ismi tılısmın boz bu şüret ü resmüñ kim
Fetḥ ola müsemmānuñ gencīne-i pinhānı
- 5 Kim şīret-i Raḥmānı görmek dilese Nehcī
Cān gözün açup görsün āyīne-i insānı

[42a]

-231-

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

- 1 Fāriḡ olmam eylesen yüz biñ cefā sevdim seni
2 Böyle yazmış alnıma kilik-i kazā sevdim seni

⁶⁰³ a.e Bu gazelin ilk iki beyiti okunmuş geri kalan 3 beyiti mecmuanın yırtılmış olmasından dolayı divanından tamamlanmıştır. s. 413.

- 3 Ben bu sözden dönmezem devr eyledikçe nüh felek
4 Şāhid olsun ‘aşkıma ‘arz u semā sevdim seni

II

- 1 Bend-i peyvend-i dilim ebrū-yı ğaddārındadır
2 Rişte-i cem‘iyyetim zülf-i siyeh-kārındadır
3 Hāstayım ümmīd-i şıḥḥat çeşm-i bīmārındadır
4 Bir devāsız derde oldum mübtelā sevdim seni

III

- 1 Ey hilāl ebrū diliñ meyli sañadur doğrusu
2 Sū-yı mihrāba niğāhım kec-edādur doğrusu
3 Yāy kaçından inḥirāf etsem riyādur doğrusu
4 Yā şevāb olmuş veya olmuş ḥaḥā sevdim seni

IV

- 1 Bī-ğubārım ḥasret-i ‘aşkıñla çāk olsam gine
2 Şoḥbetim ruḥ ü lebiñdedur helāk olsam gine
3 Tīğ-i ğamzenden çekilmem çāk çāk olsam gine
4 Hāsılı bī-hūde cevır étme baña sevdim seni

[42b] Altın ve gümüş gibi bazı madenlerin ölçülerini gösteren bir liste yer almaktadır. Ayrıca şarkı güftesine benzer iki manzume yer almakta, imlasının ve yazısının bozuk olmasından dolayı okunamamıştır.

[43a]

-232-

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

- 1 Ārzū-yı vuşlatuñ her dem dil-i pākimdedür
2 Gevher-i ‘aşkuñ şedef-veş sīne-i çākimdedür
3 Dā’imā bu şüphe ammā ḥab-ı ğamnā kimdedür
4 Kaḅğı ‘aşkıtır senüñ göñlünde göñlün kimdedür

II

- 1 Pîş-i rāhında seniñ ey şah-ı ħübān bende çok
- 2 Dād-ĥā'ın ĥadden efzun sail-i ĥā'hende çok
- 3 Yālñız bir ben deĝil ĥā'hende çok efkende çok
- 4 Kaŋı 'aşıktır seniñ göñlünde göñlün kimdedür

III

- 1 İmtiyāza kâilim ben terk-i aĝyār istemem
- 2 Bildigümdür ĥüsn-ü 'ālem-giriñ inkār istemem
- 3 Doğrusun söyle baña aldanma bāzār istemem
- 4 Kaŋı 'aşıktır seniñ göñlünde göñlün kimdedür

IV

- 1 Perçemüñ sevdāsı her ŧeb kıyl ü kādımdur benim
- 2 Baĥs-i zülfüñ çok zamanlardur ĥayālimdür benim
- 3 ŧormak 'ayıp olmazsa sultānum su'ālimdür benim
- 4 Kaŋı 'aşıktır senüñ göñlünde göñlün kimdedür

V

- 1 Perçemüñdür Ğalib'i bī ŧabr u samān eyleyen
- 2 ŧalatiñ miratıdur 'uŧŧākı ĥayrān eyleyen
- 3 Gerçi sensin herkesiñ göñlünde cevlan eyleyen
- 4 Kaŋı 'aşıktır seniñ göñlünde göñlün kimdedür

[43b]

-233-⁶⁰⁴**fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

- 1 Ğalib-i dīvāneyim Mecnūn u Ferhād'a ŧalā
- 2 Yüz çevirmem olsa dünyā bir yana ben bir yana
- 3 ŧem'ine pervāneyem pervā ne lāzımdur bana
- 4 Anlasun bīĝāne bilsün āŧinā sevdim seni

⁶⁰⁴ Bu manzume 42a'da ŧeyh Ğalib'e ait olan ŧarkının son dörtlüğünden oluŧmaktadır.

17. YÜZYILIN ŞİİR ZEVKİ

Klasik Türk Edebiyatı açısından 17. yüzyıl, farklı üslupların hayat bulduğu bir dönem olmuştur. Bir geçiş ve arayış devri olarak da nitelendirilebilecek olan bu dönem, önceki yüzyılın izlerini yoğun bir şekilde taşımakla beraber, birçok yeniliği de içinde barındırmıştır.

Çalışmasını yaptığımız üç mecmû'a-i eş'âr, bu geçiş döneminin izlerini taşımaktadır. İçersinde ihtiva ettiği şair ve şiirler de bu kanıyı güçlendirmektedir. 15. yüzyılın önemli şairlerinden Necâtî, 16. yüzyılın önemli şairlerinden Fuzûlî, Bâkî ve Zâtî, 17. yüzyılın önemli şairlerinden Şeyhülislam Yahyâ Efendi ve Nâbî gibi şairleri barındırmakta ve adları mecmualarımızda sıklıkla geçmektedir.

Üç mecmuada yukarıda saydığımız şairlerin dışında mümkün olabildiğince çok şaire yer verilmiştir. Diğer şairlerin isimleri geçse de çalışmasını yaptığımız metinlerin üçünde geçen ortak şairler, Bâkî, Emrî, Figânî, Fuzûlî, Hayâlî, Hayretî, Kabûlî, Kâmî, Rûhî, Ulvî, Ümîdî, Yahyâ'dır. Söz konusu şairlerin gazellerine yer verilmiştir. Bu şairler 17. yüzyılda en çok okunan, şiirlerine en çok nazire yazılan ve mecmualarda şiirlerine en çok yer verilen şairlerdir.

Çalışmada kullandığımız mecmualardan hareketle bu yüzyılda en çok kullanılan nazım şeklinin gazel olduğunu söyleyebiliriz. Gazel nazım şekli, yukarıda saydığımız üç yüzyılda yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Gazel nazım şeklinin dışında başka nazım şekilleri yer alsa da gazelin mecmualarda kapladığı yer, diğerlerinden oldukça fazladır.

Farklı üsluplara sahip olan 17. yüzyılda aşıkane, hikemî ve tasavvufî şiirlerin sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Bir önceki yüzyılın izlerini yoğun olarak taşısa da yeniyi yaratma yolundaki çalışmalar -özellikle hikemî tarzda- dikkatimizi çekmiştir.

SONUÇ

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 387, 398 ve 412' de kayıtlı, 17. yüzyıla ait üç mecmu'a-i eş'âr üzerine yaptığımız çalışma, bize şu sonuç ve değerlendirmeleri sağlamıştır:

1. 17. yüzyılın şiirine içeriden bir bakış olarak da nitelendirilebilecek çalışmamız, mecmua-i eşâr temel alınarak yapılmış ilk çalışma özelliği taşımaktadır. Yapılan araştırma ve taramalardan hareketle, makale ve yüksek lisans tezi olarak yapılan çalışmaların çoğunlukla nazire mecmuaları üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Çalışmamızın bu yönüyle bundan sonraki çalışmalara katkıda bulunacağı inancındayız.

2. Karışık metinlerden meydana gelen mecmua, içerisinde yazıldığı döneme ışık tutan özellikler taşımaktadır. Gazel, bu yüzyılın ön plana çıkan nazım şeklidir. Bununla beraber, diğer nazım şekillerinin varlığı dönemin şiir iklimine dair ip uçları vermektedir. Kaside, murabba, tahmis, tesdis, muaşşer, muamma, şarkı, lügaz ve az kullanılan bahr-i tavil gibi klasik şiirimizin belli başlı nazım şekillerinin örneklerini barındırmaktadır. Bunların yanında halk edebiyatına ait unsurlardan türkü, tekerleme, semai gibi nazım şekillerini de barındırmaktadır. İçerisinde nazire örneklerinin de olduğu mecmualar, nazire geleneğinin 17. yüzyılda da ön planda olduğu ve önemli bir yer teşkil ettiğini göstermektedir.

Mecmualarda yer alan nazım şekillerinin sayısal dökümü şu şekildedir: 357 gazel, 341 beyt ve müfred, 17 tahmis, 6 kaside, 37 kıt'a, 1 muhammes, 2 terkeb-bend, 1 rübai, 9 türkü, 1 miraciye, 1 na't, 5 tesdis, 40 şarkı, 1 muaşşer, 7 semai, 1 tekerleme, 1 semahi, 3 murabba, 2 lügaz, 1 musammat, 4 müseddés, 5 nazım, 3 bahr-i tavil ve 1 bahr-i kasir bulunmaktadır. Buradan hareketle gazel nazım şeklinin ön görüldüğü gibi bu yüzyılda büyük oranda tercih edildiği görülmektedir.

3. Mecmuaların yazıldığı yıl ve kimler tarafından hazırlandıkları bilinmemektedir. İçerisindeki farklı yazı çeşitlerinden dolayı mecmuaların birkaç kişinin elinden çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. 387 nolu mecmuada yer alan "li muharririhî" başlığından

hareketle mecmuaları hazırlayanlara dair bilgi edinilmiştir. Halîm, Reşîd ve Hilmî mahlaslı bu şairler mecmuayı derleyenler olarak tespit edilmiştir. Bu da mecmuaların el değiştirmiş olduğu düşüncemizi doğrulamaktadır. Ancak 398 ve 412 nolu mecmuaların içinde bu ibarelere rastlanmamıştır.

4. Mecmualar, tenkitli metin çalışmalarında son derece önemli bir yer teşkil etmektedir. Divanı tertip edilen şairin divanında yer alan veya yer almayan şiirlerin bulunabileceği yegane kaynaklar olması nedeniyle, metnin sağlıklı kurulabilmesi için mecmualara başvuru kaçınılmaz hale gelmiştir.

5. Çalışmasını yaptığımız üç mecmua derleyeni belli olmayan mecmualardandır. Ünlü şahsiyetlerin olmayıp, derleyeni bile belli olmayan mecmualar, şiirin seyri ve topumdaki yerini tespit etmede önemli bir işlev göstermektedir. Bu mecmualar, devrin şiir özelliklerini tespit etmeye olanak sağlamıştır.

6. Mecmuada yer alan şiirler, şairlerin bizzat oraya yazdıkları şiirler değildir. İstisnalar dışında mecmuaların çoğu derlemeci ve şiir meraklıları tarafından oluşturulurlar. Eğitim seviyesine göre güvenilirlik derecesi artan ya da azalan mecmualarda şaire ait olduğu yazılan şiirler ve şairin divanında bulunmayan şiirler bulunmaktadır. Mecmuamızda divanı yayınladığı halde, şiirleri bu divanlarda yer almayan şairler tespit edilmiştir. Bunun dışında belagat kitaplarında rastlamadığımız bir nazım şekli tespit edilmiştir. Bahr-i kasir olarak isimlendirilen bu nazım şekli, bahr-i tavil'in bir benzeri olmakla beraber, adından da anlaşılacağı üzere kısa cümlelerle yazılmıştır.

7. Dönemin siyasi ve toplumsal durumunun bir yansıması olarak ortaya çıkan "Hikemî Tarz"ın örneklerine sıkça rastlamaktayız. Ayrıca edebiyatta bir geçiş dönemi olarak kabul edilen 17. yüzyılın, farklı edebi tarzları içerdiği ve bu doğrultuda şiirler yazıldığı görülmektedir. Rindane, aşıkane, tasavvufi, hikemi üslupla yazılan şiirlere kaynak olarak kullanılan mecmualarımızda oldukça fazla örneğine rastlanmaktadır.

8. Mecmualarda 15. ve 16. yüzyıl'dan şairler olması ve 17. yüzyılın genel özelliklerini yansıtabak şekilde bütün üsluplara dair şiirler bulunması, eski Türk edebiyatı tarihi üzerine yazılan kitaplarda geçen 17. yüzyılın edebi özelliklerini teyid etmektedir.

9. Kataloglarda 17. yüzyıla ait olduğu belirtilen mecmuaların içerisinde 15. ve 16. yüzyıllara ait şiirlere de oldukça fazla yer verilmiştir. Bu üç yüzyılda yazılan şiirlere ve dönemlerinin önemli şairlerine yer vermesi itibarıyla tezimiz, bundan sonraki çalışmalara mühim katkılar yapacağı inancındayız.

ŞAİRLER İNDEKSİ

A

Abdâl	: 191
Abdülkerim	: 183
Abdullahâd	: 275
Abdülrahman	: 278
Adlî	: 346
Agehî	: 208
Ahî	: 167; 345
Ahmedî	: 240
Ahmet Çelebî	: 101; 210
Âlî	: 132; 177; 188; 235; 265; 296; 388
Ançâ	: 403
Arifî	: 370
Askerî	: 224
Aşık Ömer	: 416; 418; 419
Atâyî	: 280
Aydın	: 277
Âzerî Çelebî	: 230; 231
Azmî	: 126

B

Bahârî	: 120
Bahâyî	: 71
Bahrî	: 48

Bâkî	: 41; 42; 43; 45; 47; 68; 79; 83; 84; 87; 90; 99; 105; 113; 114; 122; 126; 184/2; 185; 193/2; 194; 195/2; 197/2; 198; 203; 216; 218; 219; 240; 241; 249; 251; 258/2; 261; 264; 265; 266/2; 267; 268/2; 269/2; 270/2; 271; 272; 280; 281; 301; 304; 311; 325; 326; 332; 364; 381; 390; 402; 440
Behiştî	: 259; 263; 387; 438; 439
Bektâşî	: 346; 413
Belîgî	: 391
Beyânî	: 97

C

Celâlî	: 277; 312; 344; 391
Cem'î	: 402
Cemâlî	: 198
Cevrî	: 75
Cinânî	: 155; 225; 227; 228

D

Dâ'î	: 200
Derûnî	: 316
Dervîş	: 358
Dervîş Hasan	: 197
Dervîş Ömer	: 395
Dervîş Yunus	: 421

E

Ebu's suûd	: 188; 253
Edibî	: 305
Ehlî	: 192
Eminî	: 161
Emirî	: 149
Emrî	: 51; 98; 163; 192; 196; 198; 242; 260; 286; 316; 324; 380; 389; 404
Enverî	: 192

F

Fâizî	: 137; 138; 175; 176; 282
Fakirî	: 79
Fasîh	: 58; 322
Fazlî	: 90; 91; 343
Fedâyî	: 362
Fehîm	: 135; 323
Fevrî	: 237; 360/2; 363
Feyzî	: 130
Figânî	: 44; 50; 115; 185; 186; 414
Firâkî	: 327; 341
Furûgî	: 248
Futûhî	: 189
Fuzûlî	: 78; 95; 196; 227; 238; 255/2; 343

G

Gafûrî	: 287
Ġamî	: 78; 385
Gedâyî	: 119
Gevherî	: 146
Gubârî	: 371; 441
Günâhî	: 223

H

Hâfız	: 313; 447
Hâkir Hasan	: 447
Haletî	: 105; 107; 205
Halîm	: 147; 151; 153
Hamdî	: 200; 254; 306
Harirî	: 200
Hasan Çelebî	: 198; 199/2
Hasibî	: 198
Hâşimî	: 127
Hâtemî	: 189; 202
Haverî	: 199; 202
Hayâlî	: 105; 106; 188; 239; 263; 371; 392; 401
Hayretî	: 91; 104; 202/2; 223; 331; 386; 389
Helâkî	: 197
Hilâlî	: 319; 328
Hilmî	: 142/3; 143; 153
Hindî	: 111
Hüdâyî	: 196; 201; 381
Hüsâmî	: 322

İ

İbn-i Kemal	: 61
İbrahim	: 278
İlmî	: 140/2; 141; 147; 284; 330; 404
İlyâs	: 276
İmam	: 62
İmâmî	: 415
İshâk	: 192; 385
İsmail Efendi	: 176; 394
İzzetî	: 158; 303

K

Kabûlî	: 108; 136; 193; 287; 288; 289; 299; 340; 348; 384
Kadı-zâde	: 169
Kadrî	: 65; 347; 363; 364; 413
Kâmî	: 44; 313; 344
Kani'î	: 302
Kâşif	: 92
Kâtibî	: 121
Kaya	: 277
Kelâmî	: 320
Kemâl Paşa-zade	: 88
Kerîm Efendi	: 46; 163

L

Lâm'î	: 47; 442
Lisanî	: 361; 401

M

Mâhir	: 165; 170
Mahmud Beg	: 247
Makâlî	: 260; 315
Mantikî	: 305
Memî	: 276/2
Meşâmî	: 98; 100; 127
Mevlânâ S. Ahmed b. Muhammed:	306
Meylî	: 204; 205; 207; 310; 352; 366
Mihri	: 78
Misâlî	: 352
Molla Münîr	: 177
Muhammed	: 275; 365
Muhibbî	: 54; 59; 67; 150; 219; 342; 412
Muhyî	: 127; 415
Murâd Sultân	: 323; 325; 418
Mustafa Efendi	: 84; 210

N

Nâbî	: 50; 52/2; 90; 92; 129; 151; 154; 164
Nâdirî	: 283; 286
Nahîfî	: 43; 112; 173
Naîlî	: 164

Nakşî	: 126; 156
Nâmî	: 189; 255
Natkî	: 161
Nażîm Efendi	: 151
Necâtî	: 216; 349; 350/2; 362; 392
Nedîm	: 80; 445
Nef'î	: 243; 351
Nehcî	: 356; 357; 367/2; 368; 369; 398/2; 400; 423/2; 424; 449; 450; 451/2; 452
Nesîmî	: 314
Nev'î	: 93; 104; 119; 124; 137; 382
Neylî	: 128
Nihanî	: 262

O

Osman	: 321
-------	-------

Ö

Ömer	: 277/2
------	---------

R

Rahmî	: 166; 173; 195; 257; 273; 387; 399
Rasîh	: 80
Recâyî	: 242
Receb	: 275
Reşîd	: 56
Rıbâtî	: 208

Rıf'at	: 178
Rızâyî	: 201; 251
Rûhî Bağdadî	: 28; 57; 61; 149; 194; 200; 252; 257; 283; 304; 405; 422
Rûşenî	: 339
Rüşdî	: 98

S

Sa'dî	: 189; 295
Sâbit	: 55; 91; 128; 138; 139/5
Sabrî	: 45; 50; 62; 63; 77; 112
Sabûhî	: 201
Sâdik	: 327; 328
Sadrî	: 188
Sâfî	: 314
Sâhib	: 341; 353; 354/2; 373
Sânî	: 239
Sa'yî	: 187; 204; 206; 249; 302
Selâmî	: 439
Selîkî	: 400
Senâyî	: 206; 241
Serâcî	: 116
Sıdkî	: 82; 100; 118; 123/2
Sırrî	: 382; 412
Sinan	: 278
Sipâhî	: 207
Su'âlî	: 102
Su'dî	: 232
Sûnî	: 76; 195
Süheyfî	: 68; 69; 70; 91

Ş

Şâkîr	: 448
Şef'î	: 264
Şemsî	: 257; 307; 388; 425
Şerhî	: 321
Şerîf	: 178
Şeyh Gâlib	: 452; 454
Şeyhî Çelebî	: 124
Şuhûdi	: 261

T

Tâhir	: 171; 276
Tosun-zâde	: 447

U

Ubeydî	: 215; 440
Ulvî	: 58; 61; 81; 83; 117; 125; 201; 278; 300; 321; 383; 411/2
Usûlî	: 136; 152; 180; 220

Ü

Ümidî	: 128; 311; 366
Ünsî	: 317

V

Vahdetî	: 66; 174; 339; 410
Vehbî	: 244
Veysî	: 53; 114; 324; 348
Visâlî	: 347
Vüdüd	: 275

Y

Yahyâ	: 55; 59/2; 60; 76; 96; 127; 131; 145; 159/2; 194; 196; 250; 252; 254; 282; 284; 300; 310; 329; 384; 430
Yûsuf	: 276
Yümnî	: 215

Z

Za'fî	: 355; 372; 393; 409
Zarifî	: 285
Zâtî	: 97; 98; 193; 236; 330; 331
Zeynî	: 189
Zihnî	: 78; 199
Ziyâyî	: 380

KAYNAKÇA

- Adûnî, *Keşfü'l-Hafâ Halep*, ?, Cilt 2 s.361
- Ak, Coşkun. “*Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*” 1.Cilt Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001
- Akkuş, Metin. *Nef'î Divanı*, Akçağ Yayınevi, Ankara 1993.
- Akyüz, Kenan, Süheyl Berken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur, *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- Arslan, Mehmet. Mihri Hatun Divanı, Amasya Valiliği Yayınları, Yayın No: 24, Amasya 2007.
- Aslan Üzeyir. *Nehci Divanı*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2005, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ayan, Hüseyin. *Nesimî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- Aydemir, Yaşar. *Behiştî Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-275460/h/behisti.pdf> (01.07.2011)
- Bilkan, Ali Fuat, “*Şiir*”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul 2007.
- Bilkan, Ali Fuat, Şadi Aydın. *Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı*, 3F Yayınevi, İstanbul 2007.
- Bilkan, Ali Fuat. *Nabi Divanı*, MEB Yayınları Cilt I-II İstanbul 1997.
- Can, Ertuğrul. *Şuhûdî Divançesi (İnceleme-Metin)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Çavuşoğlu, Mehmed; M. Ali Tanyeri. *Hayrefî Dîvânı*, Tenkidli Basım, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Yayınları, İstanbul 1981.
- Çubuk, Vahit. *Divan-ı Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman 'ın Şiirleri)*, Kervan Kitapçılık, İstanbul 1980.

Demirel, Şener. *XVII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup - Sebk-i Hindî - Hikemî Tarz - Mahallileşme*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/2000694881_12demirelşener.pdf (26.05.2011)

Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları 8. Baskı, Ankara 2005.

Duyar, Hidayet. *Onaltıncı Yüzyıl Şairlerinden Kabûlî'nin Şiirleri*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1026933053_13duyarhidayet.pdf (20.05.2011)

Elçin, Şükrü. *Gevheri Divanı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1998.

Erdoğan, Mehtap. *Sıdkı Paşa Divanı*, <http://www.belgeler.com/blg/203r/sidki-pasa-divani-inceleme-transkripsiyonlu-metin-divan-of-sidki-pasa-examine-text-with-transcription> (01.07.2011)

Erkal, Abdülkadir. *Divan Şiiri Poetikası (17. Yüzyıl)*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2009.
Ertaylan, İ.H. *Külliyât-i Dîvân-i Kabûlî*, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Yayınları, İstanbul 1948.

Güler, Kadir. *Kütahyalı Firâki ve Bilinmeyen Şiirleri*, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1337586575_45g%C3%BClerkadir.pdf (04.06.2011).

Harmancı, M.Esat. *Süheylî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

İpekten, Haluk. *Nailî Divanı*, Akçağ Yay. Ankara 1990.

İpekten, Haluk; Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1988.

İsen, Mustafa. *Usûlî Divanı*, Akçay Yayınlar, 1. Baskı, Ankara 1990.

Kaçalin, Mustafa S. *Ahi Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128333/h/ahidivanimustafakacalin.pdf> (01.07.2011)

Kalpaklı, Mehmet. “*Osmanlı şiir akademisi: Nazire*” Türk Edebiyatı Tarihi, C.2, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul 2007.

Kanar, Mehmet. *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yay. İstanbul 2005.

Karahan, Abdülkadir. *Kanûnî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi*, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Basımevi, İstanbul 1966.

Karaköse, Saadet. *Nevi-zade Atayi Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-275469/h/nevi-zade-atayi.pdf> (01.07.2011)

Kavruk, Hasan. *Şeyhülislam Yahya Divanı*, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128336/h/seyhulislamyahya_divanihasan_kavruk.pdf (01.07.2011)

Kaya, Ali Bayram. *Azmi-zade Haleti Divanı (Giriş ve Divan'ın Tıpkıbasımı; Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni)* Harvard Üniversitesi, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Harvard 2003.

Kut, Günay. "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, Dergah Yay., İstanbul 1986.

Küçük, Sabahattin. *Baki Divanı*, TDK Yayınları, Ankara 1994.

Levend, Agah Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi I*, TTK Yayınları, Ankara 1998.
Muhsin Macit, *Nedim Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

Okuyucu, Cihan. *Cinânî, Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni*, TDK Yayınları, Ankara, 1994.

Özkırmı, Atilla. "Mecmua", *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 3, Cem Yay., İstanbul 1990.

Özyıldırım, Ali Emre. *Hamdullah Hamdi Divanı'nın Tenkitli Metni*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1995, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Parlatır, İsmail. *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2006.

Saraç, M. Yekta. *Emri Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128328/h/emridivani.pdf> (01.04.2011)

Selvi, Muhammed. *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon

Şemseddin Sami. *Kâmûs-i Türkî*, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 1999.

Şentürk, Ahmet Atilla. *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

Şentürk, Ahmet Atilla; Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay. İstanbul 2005.

Tarlan, Ali Nihat. *Fuzuli Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınları, 4.Baskı Ankara 1990.

Tarlan, Ali Nihat. *Hayali Divanı*, Akçağ Yay. Ankara 1992.

Tarlan, Ali Nihat. *Necati Beg Divanı*, MEB Yay. İstanbul 1997.

Tarlan, Ali Nihat. *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri (Ubeydî – Aşkî – Şem’î - İşretî)*, İstanbul Üniv. Yay. Seri 1, Fasikül 2, İstanbul 1948.

Tarlan, Ali Nihat. *Zâtî Divânı (Gazeller Kısmı)*, 1-2. Cilt, İstanbul Üniv. Edb. Fak. Yayınları, No: 1216, İstanbul 1968.

Tıǧlı, Fatih. *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Tökel, Dursun Ali. *DeneySEL Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, <http://www.dalitokel.com/read.asp?82> (04.06.2011)

Tulum, Mertol. Ali Tanyeri, *Nev’i Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1977.

Ünver, İsmail. *Çevriyazı’da Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi12/1unver_ismail.pdf (08.06.2011)

Üzgör, Tahir. *Fehîm-i Kadîm (Hayatı, Sanatı, Divanı, ve Metnin Bugünkü Türkçesi)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 44, Ankara 1991.

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloǧu, YKY Yay. İstanbul 2001.

Yazıcı, Erişen Gülgün. *Ahmed Celaleddin Dede Şiir Defteri*, Dizgi Ofset Matbaacılık, Çanakkale 2009.

Yenikale, Ahmet. *Ahmet Nâmî Divanı ve İncelemesi*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219043/h/metin.pdf> (01.04.2011)

Yilter, Sait. *Mecmûa-i Kasâid ve Gazeliyât (Mecmua-i Devâvîn) (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Yorulmaz, Hüseyein. *Divan Edebiyatında Nâbî Ekolü*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1996.

TIPKIBASIMA AIT ÖRNEKLER

محرقت کرد که یک زاده لوله از پدر
اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر

اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر
بطلان اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر

مظلم و لرزیده اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر
سکا اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر

زخمی از آن یک عقل اولیای یک یک اهل بکدر
سکا و در پیش بود که قابلیت صانع اگر

باردن که مردم بنی است که کور زخم
ای در بغایت است عجزه باردن که کور زخم

طبیعت شهره شهره اولیای یک یک اهل بکدر
نیز همان ایلم سودانی رسوای عالم اهل بکدر

نورانی کان گرم سکا اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر
دلیل بر این است که اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر

کریه حق سوزانی که جامه
لیکن مظلم و لرزیده اهل علم اولیای یک یک اهل بکدر

رد حقد و حضرت شهره اولیای یک یک اهل بکدر

بدن ناکهان از دست ایزد چون

جو یو قدر است که هر چه میله عصیان نه مرد و اعط
بخار و زحماتی که لطف ابله مرد و اعط

از فریاد است خانیست جانگزی

از فریاد است خانیست جانگزی

ط
سجد

عند مراكه حفره جفر افغانی کجه اخلقی او نیز بود نالامی
نیزه خوار خوار فاری بان دلماف حاصلی جفته از قال نمایان جاف

قاله کج کج صبر الملکه در مانه
حق تعالی سکا انصاف و بر طافه

بزرگ کج کج غم الملکه قدر لوق
غرض حال آنکه اعدان ایسه و خست
سز کج کج عرض حال آنکه خست
جمله باز و عکس ذره قدر طاف

افس
اوله نکر کج کج اوله بنفعا اوله
سز کج کج اوله بنفعا اوله
افس

مردودیه ایکن بر ایگی جوس اوله
همه اوله ایگی بری سر و سمانه اوله
افس

افس
بوی جاکله اوله ایسه قولک قراناک
قوی فاللهی ضعیفه دل روی جاناک
افس

حذفه لطفه زائل اوله
سنگ مضمرا اوله اشده آب بنظر اشرا

باب
او دیکم صانع برب صبرای صفا بقده
افس

افس
افس

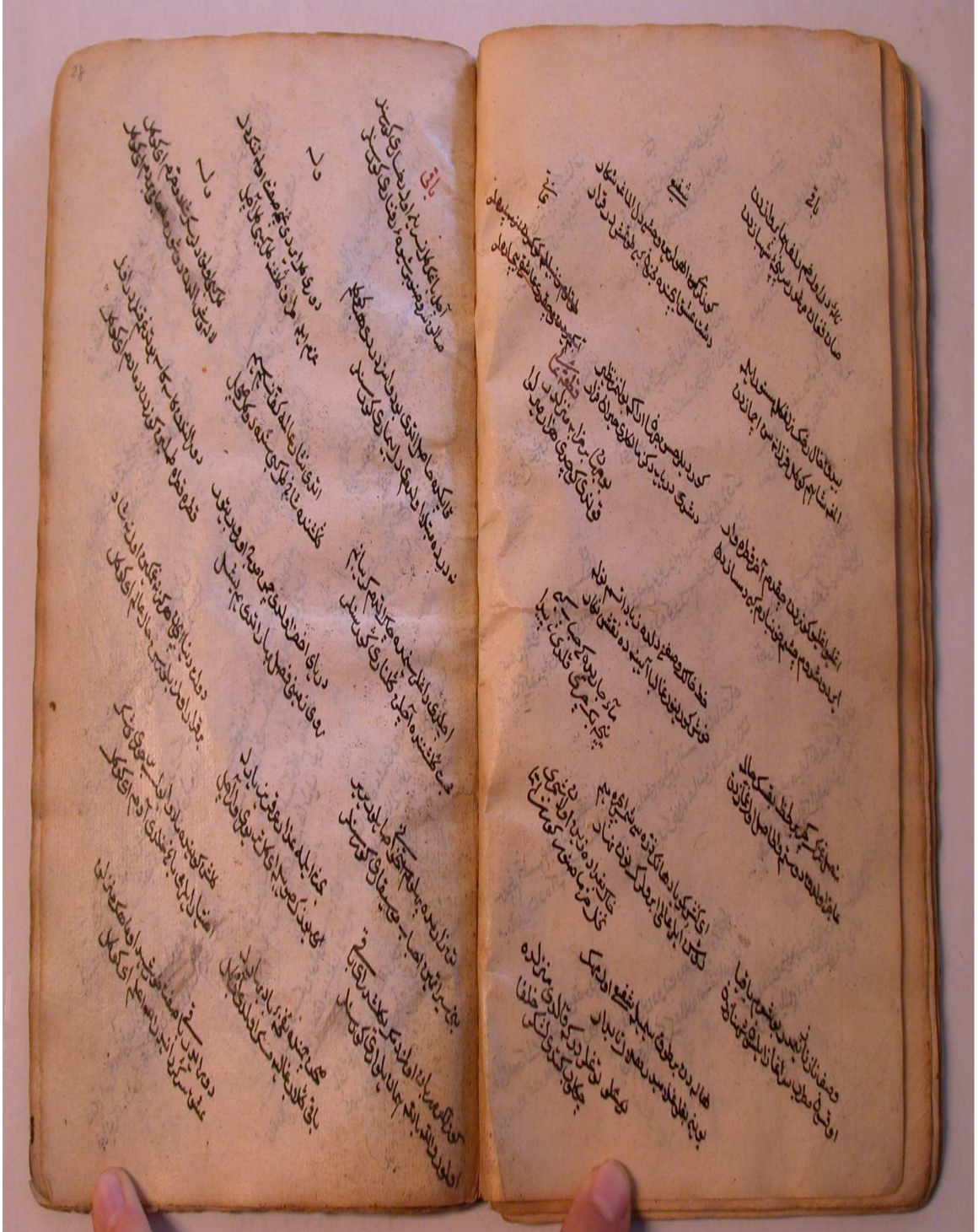
افس
افس

افس
افس

افس
افس

افس
افس

حق تعالی خیر لایزال انتقامی شاه عبداله آری
جین علم لایزال حق عبداله صغیر

بانه

بند در وصفه با بر طاعت
صاف نشان در طول سوره سبانه

شعبه

که ناله اهل این وصفه در المانع
دشمن خلقا کنده بفرمان خوش در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

بیدق خال که در کلام سوره با
المشام که کال قران سحر جانان

و

که در باوصی که آن که با نظر
دشمن در باوصی که آن که با نظر

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

بخطی که درین مقدمه
ابن در شوم چشم خندان که در سوره

و

خطی که درین مقدمه
فردی که درین مقدمه

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

بخطی که درین مقدمه
عابدی که درین مقدمه

و

خطی که درین مقدمه
فردی که درین مقدمه

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

بخطی که درین مقدمه
عابدی که درین مقدمه

و

خطی که درین مقدمه
فردی که درین مقدمه

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

باقی

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

آن که در وصفه شسته در قران
صاف نشان در طول سوره سبانه

و

دو در طول سوره سبانه
مهم بود در وصفه شسته در قران

و

طالع من الملم که کند در بهار
آب من در وصفه شسته در قران

مهره و دنیا به بوی بوم بوم چینی
مردن در هر دهن اندک نیک میخنی
مخبر به دوست ای کلین هات دیدن نارنجی
فلسفون قلع سونگ چون اولدی بولدیم شهید
اولندرم جیستق ملج باشنت
ایکی اوموز لاکه ایونبار جان بات
قانه قان جور شهید باریان لر
ایچیه طوق قیسه بات بات
کند و دیلی او تشدر قلم
تورک دیلین دخی بیلر ناصات
بولادن تورلش بوقدر اکا
قاری نجه تا اولنجیه ایقات
کشته سولیم تاریخ سهارل

سویکم دردیجی اهران بیلرله
شول کده ای اولده غم شانه جهان بیلرله
جان ارشهاب رش بولمکه جاک اولمکه
باشن حکم بویکا اولمکه روان بیلرله
بوز سرکولسه بن اولمکه قیاه اولمکه
بیلر اساهر قیجی قلم سونقان بیلرله
دم اولور می دو کهنده جلا دیمه بیلرله
خنجر من کانی اولی اسان بیلرله
بیلر اوله قاشیق کان بولمکه قیاه اولمکه
ای مرادی ناز اولمکه قیاه بیلرله
دورک ای دلیر دل ایان اولمش اولمش
جان کجا میل دی نیلک جان اولمش اولمش
شید بک کوکن بکار بردن بتر عاشق کجا
حاجت کچی بولمکه دیوانه اولمش اولمش
ای بری اولمش براتقش حق سنی عزوجلان
من کجا ادم دیمین ای ده عز کوزل
شمع مر حصار که هیچ بروجمل بقلشمال
طون بلم عالم قورونه اولمش اولمش
بقیه قلبیم جازمن ای دلبر عالی هم
حاضر خدیونی نادات برکا اولسون بکم
جالد جیم کلور اولد و کیمچون غم بکم
دولت کده بر نصیر ویرانه اولمش اولمش
بوخه دمدر فرقت هر کده می ای بوم بر
جور هر کل هر ارب سولمتم مانند زر
جاند کچدی کر بیک او قلازی غمزل کیم
اکه اسناد ایلم سنازه اولمش اولمش
در کبر و علم حق و صدکه الیور عز نالک
افراق اندیشه من چکسونی جانم خنده دلک
باغ حسنگده صولوشقنا لور ویرانه اولمش
حسنگه کوکلده قیاه بردانه اولمش اولمش
بیشور عاشق غم من دخی بیلر سوزی کس

نوزکی علی بن
نورک

فارع اولام ابلس بوز بیکر جفا سودم سخی
 بولدیازمش به آنجه بلان قضا سودم سخی
 بن بوسوردن دو غزم دور یازمکه شوه نکلان
 شاد اولسون عشقه عرض کما سودم سخی
 بند بونله ولیم ابرو سخی غذا ندر در
 رشید شحینه زلف سیاه کارنده در
 حسیم اهل صحت چشم بیجا ندر در
 برد و اسز درون دو شدم بتلا سودم سخی
 ای هلال ابرو دلک میلی سکا در دو غرو ک
 سوز کراب سکا هم کج آوادر دو غرو ک
 یای قاشندن اخراق اتسم دیادر دو غرو ک
 یا صوابه اولش دبا اولش حطا سودم سخی
 بر غبا دم حسره غشقه کله چاک اولسم کینه
 صحتم روح لیکد ندر هلاک اولسم کینه
 تیغ غمزندن چیکم چاکه چاک اولسم کینه
 جاهلی بیهون چورایتمه بکاسودم سخی

۷۲
 این کس اول فوجان اولی جای غم بن
 خواجه کیم ورسک یا البجانی ما هم بزم
 من لا یعقل اولوب بون بوسول عالمی
 سافر کیمی نکات شریعه بر عالم بن
 ابلسون اساس اسرار عالمی انفا سیم
 روح قدسی قاری نعم عیسی مریم
 این مین غرض ای دل بخت میور
 قطره لر زنده ایچیز کدرم بزم
 عالم آوایران بالدر فانون بی
 روی مضیده سخن زلف غم لدرم بزم
 صفت صورت سینه اهر شاه معنی حال
 جان کوز ایصال کدر معنی کرم بزم
 نطقه های لیدی کتبه سین ایلسان
 لاله ای ایچور می تم ایدر ام بزم
 او بیدم
 مهتاب روشنی باد
 او جانم باله لاله لاله لاله
 لاله لاله بار شایسته
 این کس اول فوجان اولی جای غم بن
 خواجه کیم ورسک یا البجانی ما هم بزم
 من لا یعقل اولوب بون بوسول عالمی
 سافر کیمی نکات شریعه بر عالم بن
 ابلسون اساس اسرار عالمی انفا سیم
 روح قدسی قاری نعم عیسی مریم
 این مین غرض ای دل بخت میور
 قطره لر زنده ایچیز کدرم بزم
 عالم آوایران بالدر فانون بی
 روی مضیده سخن زلف غم لدرم بزم
 صفت صورت سینه اهر شاه معنی حال
 جان کوز ایصال کدر معنی کرم بزم
 نطقه های لیدی کتبه سین ایلسان
 لاله ای ایچور می تم ایدر ام بزم